

Ministerul Educației

Andreea Coroian Goldiș

Emilia Borza

Elena Boștenaru

Andrei Onighi

Costi Rogozanu

LIMBA ȘI LITERATURA

ROMÂNĂ

clasa a VI-a

Acest manual școlar este proprietatea Ministerului Educației.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 3393/28.02.2017.

119 – număr unic de telefon la nivel național pentru cazurile de abuz împotriva copiilor

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

Ministerul Educației

Andreea Coroian Goldiș

Emilia Borza

Elena Boștenaru

Andrei Onighi

Costi Rogozanu

LIMBA ȘI LITERATURA

ROMÂNĂ

clasa a VI-a

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației prin Ordinul de ministru nr. _____ .

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2023 - 2024.

Inspectoratul Școlar _____

Școala/Colegiul/Liceul _____

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1.							
2.							
3.							
4.							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: *nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat*.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Limba și literatura română : clasa a VI-a / Andreea Coroian Goldiș, Emilia Borza, Elena Boștenaru, ... - București : Booklet, 2023
ISBN 978-606-590-996-0

I. Coroian Goldiș, Andreea
II. Borza, Emilia
III. Boștenaru, Elena

811.135.1
821.135.1.09

Referenți științifici:	conf. univ. dr. habil. Radu Vancu, Facultatea de Litere și Arte, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu prof. gr. I Marinela Pantazi, Colegiul Național „Constantin Carabella”, Târgoviște prof. gr. I Adrian Nicolae Romoși, Colegiul Național Pedagogic „Gheorghe Lazăr”, Cluj-Napoca
Redactor-șef:	Bogdan Nicolai
Redactare:	Gabriela Tănăsescu, Iulia Trăncuță
Corectură:	Antonia Tuheac, Dorina Lipan
Copertă:	Silvia Olteanu
Layout interior:	Roxana Ignat
Grafică și DTP:	Oana Aconstantinsei, Simona Radu-Iacobini, Mihaela Cojoc
Tehnoredactare:	Carmen Dumitrescu
Video:	Quartz Film Studio, catalinbadarau.com
Digital:	MyKoolio
Ilustrații și credite foto:	Mary Nicola, Adobe Stock, Wikimedia Commons, Pexels, Pixabay, catalinbadarau.com
Voce/interpretare:	Ramona Hilohe

© Editura Booklet

Toate drepturile asupra lucrării aparțin editurii.

 Booklet

Pentru comenzi:
tel.: 021.430.30.95/021.440.10.02
e-mail: comenzi@booklet.ro
site: www.booklet.ro

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Deșteaptă-te, române! de Andrei Mureșanu
Competențe generale și specifice
Ghid de utilizare a manualului digital

Recapitulare inițială

UNITATEA 1

De unde sunt eu?

Texte de bază

- *Definitiv* de Lavinia Braniște
- *Barcelona* de Mihai Ralea

Lectură

- De unde sunt? Textul narativ literar în proză
- De la textul nonliterar la cel literar și invers (consolidare)

Lectură. Provocare

- A cunoaște lumea cu ochii altuia. Textul nonliterar

Comunicare orală

- Contextul de comunicare

Elemente de construcție a comunicării

- Diftongul. Triftongul. Hiatal
- Despărțirea în silabe
- Sensurile cuvintelor. Sinonimele și antonimele (actualizare)
- Omonimele. Cuvintele polisemantice

Redactare

- Scrisoarea

Interculturalitate

- Românii în străinătate. Limba română în Europa; comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română de pretutindeni

Recapitulare

Evaluare

UNITATEA 2

Familie, generații, lumi

Text de bază

- *D-I Goe...* de I.L. Caragiale

Lectură

- Cine educă pe cine? Textul narativ literar în proză 58
- Lectura textului nonliterar. Tabele. Grafice 70

3	Comunicare orală	
6	• Parafrazarea. Povestirea subiectului.	
7	Rezumatul oral	74
9	Elemente de construcție a comunicării	
	• Verbul (actualizare)	77
	• Modul conjunctiv	83
	• Modul condițional-optativ	86
	• Predicatul nominal. Verbul copulativ <i>a fi</i>	89
	• Subiectul	91
11	Redactare	
	• Vorbirea directă. Vorbirea indirectă.	
	Rezumatul scris	93
12	Interculturalitate	
	• Crăciunul și Anul Nou. Valori ale culturii populare în spațiul românesc	96
24	Recapitulare	98
	Evaluare	101

28

UNITATEA 3

33

Cum citim lumea

103

35

Text de bază

38

- *Leul deghizat* de George Topîrceanu

40

Lectură

43

- Lumea animalelor. Textul narativ literar în versuri

104

46

49

53

55

57

Comunicare orală

- Cum să fim convingători? Intenție și efect în actele de limbaj 110

Elemente de construcție a comunicării

- Substantivul 113
- Cazul substantivului. Cazurile nominativ și vocativ 117
- Cazul acuzativ 119
- Cazul dativ. Complementul indirect 123
- Cazul genitiv. Articolul genitival 124
- Posibilități combinatorii ale substantivului 126
- Pronumele 127
- Pronumele reflexiv 131

Redactare

- Redactarea unui text narativ 133

Interculturalitate

- Valori etice în legendele popoarelor 136

Recapitulare**Evaluare**

141

UNITATEA 4**Lumea mea în limbajul emoțiilor** 143**Texte de bază**

- În pădure de Alexandru Mușina
- În arcanse de pădure de Alexandru Macedonski

Lectură

- Natura ca muzeu. Textul descriptiv literar în versuri 144

Lectură. Provocare

- Sub ochii călătorului. Textul descriptiv literar în proză 156

Comunicare orală

- Comunicarea unor emoții. Inteligența emoțională 160

Elemente de construcție a comunicării

- Adjectivul 162
- Numeralul (actualizare) 167

Redactare

- Descrierea unei emoții. Jurnalul 169
- Cuvintele și emoțiile. Tiparul explicativ 171

Interculturalitate

- Sărbători tradiționale de primăvară 174

Recapitulare**Evaluare**

176

178

UNITATEA 5**Lumea are buton on/off** 179**Texte de bază**

- Glorie zeului Click de Radu Paraschivescu
- google este tatăl meu de Andrei Dósa

Lectură

- Click. Textul argumentativ 180
- Conexiune, conexiuni. Strategii de lectură a textului literar 187

Comunicare orală

- Comunicarea eficientă. Dicția și ascultarea activă 192

Elemente de construcție a comunicării

- Adverbul 195
- Sintaxă. Recapitulare 199

Redactare

- Textul narativ-descriptiv. Elemente auxiliare în scriere (paranteze, sublinieri) 203
- Redactare cu stil 205

Interculturalitate

- Modele promovate în literatură și în alte arte 210

Recapitulare**Evaluare**

212

214

Recapitulare finală

216

Autoevaluare finală

219

Joacă-te

220

Transcrieri

221

Fișe de interevaluare

222

Anexă

- Sugestii de fișe pentru observarea sistematică a activității elevilor 223

Texte utilizate

224

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

- 1.1. Rezumarea, pe baza informațiilor explicite și implicite, a unor pasaje din diverse tipuri de texte orale narative, monologate și dialogate
- 1.2. Prezentarea unor informații, idei, sentimente și puncte de vedere în texte orale, participând la discuții pe diverse teme sau pornind de la textele citite/ascultate
- 1.3. Adecvarea comunicării nonverbale și paraverbale la o situație dată, evidențiind ideile și atitudinile, în situații de comunicare față în față sau mediată
- 1.4. Participarea la interacțiuni verbale simple cu mai mulți interlocutori, având în vedere cantitatea și relevanța informației transmise și primite

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

- 2.1. Corelarea informațiilor explicite și implicite din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Rezumarea unor texte, cu grade diverse de dificultate
- 2.3. Prezentarea unor răspunsuri personale, creative și critice pe marginea unor texte diverse
- 2.4. Manifestarea preocupării de a înțelege diverse tipuri de texte citite
- 2.5. Identificarea strategiilor de lectură, a volumului și a diversității materialelor citite

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

- 3.1. Redactarea unui rezumat, a unui text, pe un subiect la alegere, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text complex, cu integrarea unor tabele
- 3.3. Adecvarea textului scris la situația și scopul de comunicare
- 3.4. Analizarea dificultăților de redactare, oferind soluții, pe baza criteriilor propuse de profesor și discutate cu colegii

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

- 4.1. Utilizarea structurilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă și precisă a intențiilor comunicative
- 4.2. Aplicarea conștientă a achizițiilor lexicale și semantice de bază, din limba română standard, pentru exprimarea corectă a intenției comunicative
- 4.3. Valorificarea achizițiilor fonetice de bază, în realizarea propriei pronunții și scrieri și pentru evaluarea pronunției și scrierii celorlalți, prin raportarea la normă, cu scopul corectării erorilor în comunicare
- 4.4. Utilizarea deprinderilor dobândite pentru monitorizarea corectitudinii comunicării, prin raportarea la normă
- 4.5. Redactarea unor texte, valorificând gândirea logică și competența lingvistică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

- 5.1. Investigarea unor obiceiuri și tradiții românești și ale unor comunități etnice de pe teritoriul României
- 5.2. Analiza unor elemente comune identificate în cultura proprie și în cultura altor popoare

Ce este manualul digital?

Manualul digital reproduce integral versiunea tipărită, oferind elevilor posibilitatea de a interacționa cu diverse elemente de conținut. Astfel, aceștia vor putea să urmărească videoclipuri, să rezolve exerciții interactive și să navigheze prin manual.

Simbolurile folosite în manualul digital:

1. Elemente grafice (AMII-uri statice):

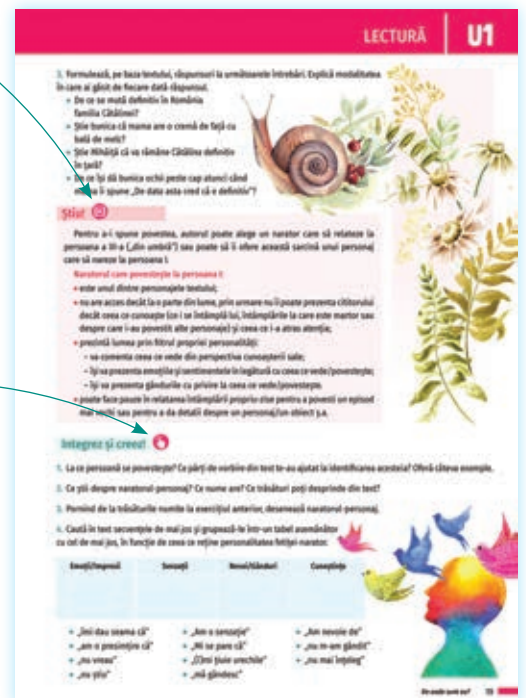
- imagini;
- informații și activități suplimentare.

2. Elemente video (AMII-uri animate):

- videoclipuri cu informații și activități suplimentare;
- curiozități.

3. Exerciții interactive (AMII-uri interactive):

- exerciții de alegere multiplă, de tip adevărat sau fals, de asociere, de completare etc.

Cum se folosește manualul digital?

1. Meniul superior

Mărire/micșorare – se mărește sau se micșorează fereastra, pentru o vizualizare adecvată a elementelor de interes.

Căutare – pot fi efectuate căutări în manualul digital după cuvinte-cheie.

Cuprins – deschide cuprinsul manualului digital.

Înapoi la prima pagină – se revine la prima pagină a manualului digital.

Pagina anterioară – se accesează pagina anterioară paginii curente.

Pagina următoare – se accesează pagina următoare paginii curente.

Salt la ultima pagină – se accesează ultima pagină a manualului digital.

Adnotări – deschide o galerie de instrumente, cu funcții diferite, ce permit operații în timp real: sublinieri, adnotări, încercuiri, demarcări, mascări, evidențieri etc.

Tipărește pagini din manualul digital.

Indicații – se accesează ecranul cu indicații.

2. Ajutor în utilizarea exercițiilor interactive (AMII-urilor interactive):

Deschide exercițiul interactiv dând click pe . Pentru exercițiile de completare, utilizează mouse-ul pentru a poziționa cursorul pe spațiul în care dorești să completezi. Pentru exercițiile de alegere, urmărește cerința, apoi utilizează mouse-ul și apasă pe varianta de răspuns pe care o consideri corectă. Apasă butonul **Verifică** pentru a vedea dacă ai ales corect. În toate tipurile de exerciții apare în cazul răspunsului corect și în cazul răspunsului greșit. Pentru a relua rezolvarea exercițiului, apasă butonul **Mai încercă**.

3. Ajutor în utilizarea elementelor video (AMII-urilor animate):

Apasă butonul pentru a deschide videoclipul. Butonul **Play (Vizualizare)** este localizat pe bara de jos a ferestrei, alături de **Volum** și de opțiunea **Afișare completă** pe ecran. Pentru a opri temporar videoclipul, apasă butonul **Pauză**, de pe bara de jos a ferestrei. Pentru a închide videoclipul, apasă butonul din colțul din dreapta-sus al ferestrei.

4. Ajutor în utilizarea elementelor grafice (AMII-urilor statice):

Apasă butonul . Imaginea se va deschide într-o fereastră nouă. Apasă butonul din colțul din dreapta-sus, pentru a închide imaginea.

Citește, cu atenție, textul dat, apoi rezolvă cerințele în caiet.

„Tresări și se întrebă dacă e vremea să plece. Rămase în pat, se lipi de perete, astfel încât următoarea picătură să nu-și mai atingă ținta. Ascultă îngrijorat ploaia care se dezlănțui deodată, răpăind pe acoperișul de tablă [...].

— Mai vrei să mergem?! îl întrebă taică-su.

Drept răspuns, copilul sări din pat, se izbi cu piciorul de un scaun, băjbâind să aprindă lumina.

După o oră se aflau deja dincolo de marginea satului. [...]

Cei doi își continuă drumul orbecând prin întuneric. [...] Duceau cu ei un obiect împachetat într-o pătură, acoperit și acesta cu o folie de plastic. Ploaia răpăia pe saci, vrând parcă să-i dizolve, să-i scufunde cu totul în noroiul drumului. Din când în când, stropii de ploaie se strecurau pe sub tunică, răzbind până la piele. [...]

Când simțiră sub tălpi asfaltul șoselei, se opriră să se odihnească. Își curățară hainele și picioarele de noroi. Scoaseră din pachet câte o pereche de papuci și se încălțară.

— Trebuie să arătăm ca lumea în oraș. Cred că dacă veneam încălțați până aici, făceam papucii ferfeniți... la uite, îmi stă bine?... Stai drept, ce naiba! Vino-ncoa', să te aranjez... Ei, da, acum suntem gata. Numai bun de mers la oraș!

Își neteziră sacii de plastic și porniră, cu pachetul între ei spre orașelul care, odată cu prima lumină a dimineții, începea să se zărească în depărtare. Orașelul îi întâmpină cu adierea mirosului de benzină arsă, miros pe care băiatul îl asocia, într-un mod ciudat, cu gustul de înghețată. Probabil pentru că mâncă înghețată numai când venea la oraș. [...]

În fața ușii lui Bichescu mai erau vreo zece oameni care făceau parte din același clan cu ei. [...]

— Dom' Bichescu, vă rog frumos, luați-mă pe mine. Vin de departe. Sunt cu copilul.

Lumea a început să țipe la el.

— Ho, bă, se enervă Bichescu, uitându-se scârbit peste mulțime.

— Unde vă-ngrămădiți [...]? Lăsați-l în pace, că vine de la mama dracului cu copilul. E clientul meu cel mai vechi... Vino-ncoa'! tot cu rabla aia, tot cu rabla?

— Rablă, rablă, se înveseli tatăl băiatului. Dar îmi fac treaba cu ea. Acu', de n-o fi tubu', dom' Bichescu. Dac-a murit tubu', amin!

Luă pachetul în brațe, desfăcu folia, apoi pătura, scoase televizorul și intră după Bichescu. Apăru trist, după un

sfert de oră, se duse la băiat și-l mângâie pe cap.

— Ce ți-am spus eu că e lampa cu căciulă?!”

Florin Lăzărescu, *Lampa cu căciulă*, 2009

1. Numește trei personaje care iau parte la acțiune.

Indicație: Pentru rezolvarea acestui exercițiu, este nevoie de o lectură atentă a textului. Trebuie să numești trei personaje care iau parte la acțiune (de exemplu: tatăl).

2. Transcrie un cuvânt/grup de cuvinte care face referire la spațiul în care se desfășoară acțiunea redată în fragment și unul care constituie un reper temporal.

Indicație: Pentru a rezolva corect acest exercițiu, trebuie să găsești cuvinte/grupuri de cuvinte care evidențiază locul în care se petrece acțiunea (de exemplu: „în pat”) și timpul (de exemplu: „deodată”).

3. Recitește primul paragraf al textului-suport. Identifică un cuvânt-cheie și formulează ideea principală care se desprinde din acesta.

Indicație: Pentru a formula un răspuns corect, trebuie să recitești primul paragraf. Apoi vei propune un cuvânt-cheie și vei formula ideea principală.

Răspuns posibil: Cuvânt-cheie: ploaia. Idee principală: Ploaia trezește îngrijorare.

4. Notează „X” în dreptul fiecărui enunț, pentru a stabili dacă este adevărat sau fals, bazându-te pe informațiile din textul dat.

Indicație: Pentru a rezolva corect acest exercițiu, trebuie să recitești textul și să decizi dacă afirmațiile sunt adevărate sau false, notând „X” în spațiul corespunzător.

Enunțul	Adevărat	Fals
Ploaia afectează locuința, trezindu-l pe tatăl băiatului.	X	
Băiatul refuză să se trezească.		
Băiatul și tatăl său cară un sac greu cu ajutorul unei pături.		
Înainte de a ajunge la destinație, cei doi își schimbă încălțările.		
Copilul asociază mirosul de benzină arsă din oraș cu gustul înghețatei.		
Bichescu îi primește pe clienți în ordinea sosirii.		

RECAPITULARE INIȚIALĂ

5. Băiatul din fragmentul dat își ajută tatăl, ducând împreună televizorul la reparat. Prezintă, în 50-70 de cuvinte, felul în care ți-ai ajutat un membru din familie ultima dată.

Indicație: Pentru a rezolva corect acest exercițiu, este important să prezinți felul în care ți-ai ajutat ultima dată un membru din familie, folosind limba română literară. Punctajul maxim se acordă doar dacă răspunsul se încadrează în limita de cuvinte și este corect formulat.

6. Precizează numărul de litere și de sunete pentru cuvintele:

duceau;

împachetat;

Bichescu.

Indicație: Pentru a rezolva acest exercițiu, trebuie să revezi ce ai învățat atunci când ai studiat literele și sunetele (de exemplu: duceau – 6 litere, 5 sunete).

7. Alege varianta corectă de răspuns.

Sunt corect despărțite în silabe cuvintele din seria:

a. as-cul-tă, pi-ci-o-rul, ci-u-dat, a-se-mă-nă-tor;

b. as-cul-tă, pi-cio-rul, ci-u-dat, a-se-mă-nă-tor;

c. as-cul-tă, pi-cio-rul, ciu-dat, a-se-mă-nă-tor;

d. as-cult-ă, pi-cio-rul, ci-u-dat, a-se-mă-nă-tor.

Indicație: Pentru a rezolva corect acest exercițiu, trebuie să desparti corect în silabe fiecare cuvânt și să alegi varianta corectă. Răspuns așteptat: c.

8. Rescrie fragmentul următor, înlocuind cuvântul îngrijorat cu un antonim și cuvântul (se) dezlănțui cu un sinonim:

„Ascultă îngrijorat ploaia care se dezlănțui deodată, răpăind pe acoperișul de tablă”.

Indicație: Pentru a rezolva acest exercițiu, trebuie să propui un antonim, respectiv un sinonim, pentru cuvintele indicate (de exemplu: îngrijorat – liniștit, dezlănțui – izbucni). Rescrii apoi fragmentul, folosind antonimul/sinonimul propus.

9. Construiește un enunț în care substantivul identificat în fragmentul „Ascultă îngrijorat ploaia care se dezlănțui deodată” să aibă funcția sintactică de subiect.

Indicație: Pentru a rezolva corect acest exercițiu, identifică mai întâi substantivul, apoi formulează un enunț în care acesta să aibă funcția sintactică de subiect.

Răspuns așteptat:

Substantiv identificat: ploaia

Enunț: Ploaia nu se mai oprește de două zile.

(subiect)

10. Menționează partea de vorbire pentru fiecare dintre cuvintele scrise colorat în secvența următoare:

„În fața ușii lui Bichescu mai erau vreo zece oameni care făceau parte din același clan cu ei”.

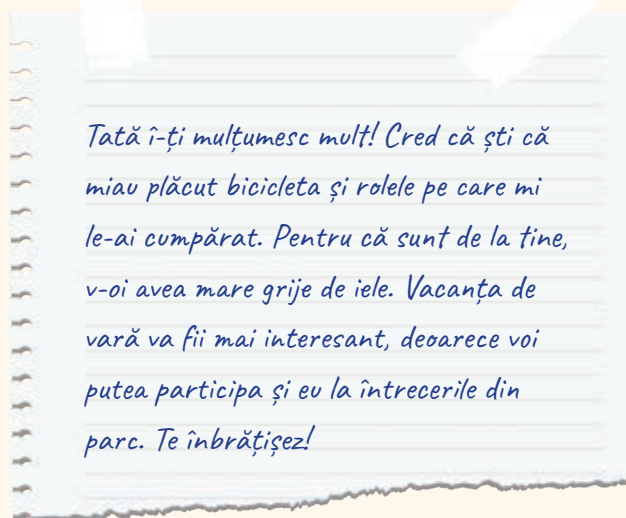
Indicație: Pentru rezolvarea acestui exercițiu, trebuie să ai în vedere cunoștințele despre părți de vorbire (de exemplu: Bichescu – substantiv propriu).

11. Precizează modul și timpul pentru fiecare verb scris colorat în secvența:

„Dom' Bichescu, vă rog frumos, luați-mă pe mine. Vin de departe. Sunt cu copilul. Lumea a început să țipe la el”.

Indicație: Pentru rezolvarea acestui exercițiu, trebuie să ai în vedere cunoștințele despre părți de vorbire (de exemplu: rog – modul indicativ, timpul prezent).

12. Rescrie textul de mai jos, care reprezintă un bilețel lăsat de un copil de vârsta ta pentru tatăl său, corectând greșelile.

Indicație: Pentru rezolvarea acestui exercițiu, trebuie rescris corect textul (de exemplu: Tată, îți mulțumesc mult!).

13. Scrie un text, de minimum 100 de cuvinte, în care să îți imaginezi o continuare narativă a textului-suport.

Indicații pentru elaborarea compunerii: Pentru a rezolva acest exercițiu, trebuie să apelezi la imaginație. Fii creativ/ă și propune o continuare cât mai interesantă a textului. Înainte de a te apuca de scris, recitește textul pentru a revedea cine sunt personajele și ce fac acestea pe parcursul fragmentului. Poți introduce personaje noi, pot apărea răsturnări de situație. Totul ține de creativitatea ta!

Este foarte important conținutul, dar nu trebuie uitată redactarea. Încearcă să eviți repetițiile și folosește doar termeni cărora le cunoști sensul, scriind corect și lizibil.

U1

De unde sunt eu?

Lumea mea întâlnește cunoașterea:

- Migrație • Sculpturi • La țară • Scriitori călători
- Harta vie a lecturii • Salutul francezilor
- Legături de familie • Deficiențe de auz • Autism
- Vacanța de vară • Experiențe personale
- Români în străinătate

Lectură:

- Textul literar • Tiparul textual narativ

- Naratorul-personaj • Textul nonliterar

Comunicare orală:

- Contextul de comunicare

Elemente de construcție a comunicării:

- Diftongul, triftongul, hiatul • Despărțirea în silabe
- Sensurile cuvintelor • Sinonimele și antonimele
- Omonimele • Cuvintele polisemantice

Redactare:

- Scrisoarea

Interculturalitate:

- Limba română în Europa

- Comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română de pretutindeni

Recapitulare

Evaluare

Lavinia Braniște

(n. 1983)

Este o scriitoare și traducătoare contemporană. Cele mai recente romane publicate sunt *Interior zero*, *Sonia ridică mâna și Mă găsești când vrei* (premiat în 2022 la categoria Proză la Gala Premiilor Sofia Nădejde pentru Literatură Scrisă de Femei). A scris și seria de cărți *Rostogol*, dedicată copiilor. *Definitiv* este un text inedit.

De unde sunt? Textul narativ literar în proză

Gata pentru ceva nou!

1. **a.** Desenează tabelul de mai jos în caiet. Completează-l apoi cu cât mai multe cuvinte/structuri care să se potrivească fiecărei coloane. Ai în vedere modelul dat.

Cum sunt eu?	Cum e lumea mea?
<ul style="list-style-type: none"> • grăbit/ă • vesel/ă 	<ul style="list-style-type: none"> • mare • în viteză

b. Recitește tabelul de la punctul **a.** Formulează un enunț în care să precizezi dacă există o legătură între felul în care ești tu și lumea ta.

2. Îți imaginezi că lumea ta va arăta la fel peste zece ani? Dar tu?

3. **LECTURA UNEI IMAGINI.** Cătălin Bădărău este un artist care are experiența de a fi locuit și muncit în străinătate de tânăr, aspect reflectat tematic în creația sa. Privește și tu lucrarea de mai jos, redată în trei momente diferite ale mișcării ei. Urmărește lucrarea și în format video, accesând manualul digital.

- Ce vezi în imaginile de mai jos? Ce crezi că reprezintă acestea?
- Ce culori au fost utilizate? De ce crezi că le-a ales artistul?
- Ce mesaj despre lumea artistului sau despre lume în general crezi că transmite imaginea?
- De ce crezi că a ales acest titlu?

Perpetuum (sculptură cinetică, silikon, sticlă, metal, 130 x 70 x 110 cm, 2015-2016)

4. Citește textul *Definitiv* de Lavinia Braniște.

Text de bază

Definitiv

de Lavinia Braniște

Bunica ne așteaptă în poartă. Las geamul mașinii și-i fac cu mâna. Dar apoi, când ne oprim și coborâm, îmi dau seama că e de fapt străbunica. Seamănă foarte bine, de la distanță par surori identice, nu mamă și fiică.

Bunica iese și ea repede. Mama mă înghiontește și zice:

— Du-te și pup-o pe mămica.

Îmi târâsc picioarele grele și umflate, după drumul de două zile din Spania. Mă duc către bunica, dar ea, la rândul ei, spune:

— Pup-o pe mămica întâi!

Cea mai în vârstă dintre mămici primește cu mândrie onoarea de a fi prima pupată de strănepoată. În timp ce întind buzele ținute către obrajii ei veștejiți, mă apucă de umăr. Nu-mi dau seama dacă se sprijină de mine sau poate doar mă verifică să vadă dacă nu cumva mă sparg repede, dar mă strânge atât de tare cu forța ei incredibilă, încât îmi amintesc pe loc ce mi-a spus mama de vreo câteva ori: că ea și străbunicul, singuri, au ridicat cu mâinile lor casa asta, în după-amiezile libere, când veneau de la fabrică.

Aici am stat și noi o vreme. Și o să mai stăm, fiindcă acum ne-am întors definitiv. Bine, am mai venit o dată definitiv, în urmă cu vreo trei ani, și n-am rezistat decât o vară.

Atunci a demolat tata casa din grui¹. Cumpărase trei pătrimi din ea de la verii lui și voia să facă acolo o casă nouă, pentru mine și fratele meu. Între timp, frate-meu a terminat liceul în Spania și s-a angajat șofer de tir la niște români. Ne-a spus

că e fericit că vede lumea, deși vede numai șosele și parcuri. Dar îi place să asculte posturi de radio în limbi pe care nu le înțelege, caută emisiuni politice sau culturale, unde se vorbește mult. Muzică ascultă doar când e obosit, ca să-l țină treaz.

Frate-meu, Robi, are ureche bună pentru limbi străine. Vorbește spaniolă super bine. Pe locul doi sunt eu, pe trei tata și pe patru mama, care are niște s-uri foarte românești. Mereu se dă de gol că nu e de acolo. Eu nu mă dau de gol. Nici numele nu mă dă de gol. Mă cheamă Cătălina, care acolo e Catalina și care ar putea să fie un nume de-al lor. De fapt, chiar îmi place mai mult așa.

Tata îmi face o poză cu mămicile, așa le numim pe bunica și străbunica. Vrea s-o pună pe grupul nostru de Whatsapp, pe care Robi l-a creat și l-a denumit „Family”. Pe grup ne scrie vești. Mă rog, nu prea scrie, mai mult trimite poze și noi răspundem tot cu poze și apoi trebuie să ne imaginăm restul poveștii. În primul rând, să ne imaginăm că el e bine.

Sunt multe feluri de a scrie lucruri.

Descărcăm bagajele din mașină, dar ultima geantă de voiaj rămâne și tata ne anunță că el va sta în grui.

— Iar l-a apucat bâzdâcul?² o întrebă bunica pe mama.

VOCABULAR/NOTE

¹ *grui* – s. n. pisc, coastă de deal.

² *a-l apuca (pe cineva) bâzdâcul* – expr. a-i veni (cuiva) pe neașteptate pofta de ceva, a-l apuca (pe cineva) toanele.

— De data asta cred că e definitiv, spune mama.

Bunica își dă ochii peste cap, iar eu mă întreb oare ce înseamnă „bâzdâc”. Am o senzație vagă că am știut cuvântul ăsta mai demult. Dar de câte ori vin la mămăi după o perioadă mai lungă, limba română îmi fuge un pic de sub picioare. Am nevoie de puțin timp să devină din nou stabilă.

Nu știi ce s-a întâmplat între ai mei și la ce se referă mama când spune „definitiv”, dar am o presimțire că nu e de bine, așa că nu le cer explicații. Nu acum.

Mă duc în bucătărie cu străbunica. Miroase a ars.

— Iar mi s-a stins candela, zice ea și-și face cruce către peretele cu icoane. Doamne-Dumnezeule, ce vrei să-mi spui?

— Nu e bun fitilul, mămică, de ce nu iei din punga aia nouă? o întreabă bunica și ușa se trânteste în urma ei de la curent.

A venit să ne aducă o crenguță de tei într-o vază îngustă, apoi iese repede și ne lasă singure.

— Stai jos, zice străbunica și mă apasă iar pe umăr cu mâna ei ca un clește de fier.

Mă așez pe băncuța de lemn, la perete.

— Ia zi, cum e pe acolo? începe ea.

— E cald, îi spun.

— Mai cald decât aici?

— Daaa. Și luminează foarte puternică, zic eu. Parcă e alt soare.

— Te ții de carte? întreabă.

— Cum adică?

— Adică la școală cum e? Înveți bine?

— Îhî, zic eu.

— Așa, mămică, să te ții de carte, că altfel ajungi la mătură.

Mi se pare că vorbește ciudat, uneori nu prea înțeleg ce zice. Poate asta e o expresie pe care eu n-o știu?

După aceea urmează un moment lung de tăcere. Străbunica privește candela stinsă.

— Aveți ce mânca pe acolo? zice ea.

Tot îi trage cu mâncarea. De câte ori vorbim pe cameră cu mămăile, nu uită să întrebe dacă avem ce mânca.

Dar îmi aduc aminte ce-mi spunea mama: că străbunica a trecut prin război și foamete și erau patru surori care împărțeau aceeași pereche de pantofi, așa că ar trebui să fim respectuoși și să nu râdem când ne întreabă dacă avem ce mânca.

— Ce mănânci tu pe acolo? insistă străbunica.

— Păi... săptămâna trecută am mâncat niște greieri crocanți, erau într-o pungă așa ca de chipsuri și tata mă filma ca să-i trimită lui Robi pe grup, dar după ce a închis camera i-am scuipat, zic dintr-o răsufare.

— Doamne, Maica Domnului, spune străbunica și-și face cruce.

— Și am mai mâncat melci de două ori! am zis însuflețită, pentru că acum aveam un subiect de discuție care ne interesa cu adevărat pe amândouă.

— Melci de pe stradă? mă întreabă ea.

— Nu știi de unde erau. Poate erau din grădină.

— Doamne, ce-a mai apărut acum, zice ea și se închină încă o dată, iar faptul că-și face atâtea cruci din cauza mea mă face să mă simt bine, într-un mod pe care nu prea pot să mi-l explic.

Nu-i spun că mama are o cremă de față cu bală de melc, care în spaniolă se numește baba de caracol³, ceea ce mie îmi sună teribil de amuzant. Când mă fac mai mare, vreau să scriu jocuri video și primul pe care o să-l scriu o să se cheme „Bală de melc”. O să fie super scârbos. Dar deocamdată nu m-am gândit exact ce se întâmplă în el.

Mama zice că dacă vreau să scriu jocuri video, să citesc basmele românilor, că sunt pline de idei sângeroase.

— Du-te și împacă-l pe tăticu-tău, zice dintr-odată străbunica. Cheamă-l încoace, la masă.

les afară și pe marginile maidanului proaspăt asfaltat de peste drum văd găini care ciugulesc din puținele buruieni care au răzbit pe margine. Lumea încă-și lasă păsările libere pe acolo, dar ele nu mai au unde scurma⁴.

Pe asfalt, un băiat se plimbă în cerc cu o bicicletă. E după-amiază târzie și soarele ițit⁵ pe sub niște nori indigo aruncă pe jos o lumină caldă. Băiatul și bicicleta au umbre lungi și frumoase, iar eu scot imediat telefonul și fac un video de șapte secunde. El se vede filmat și se ridică într-o roată, dar pierde controlul bicicletei. Cade pe spate, dar aterizează în picioare.

Mă apropii să-l întreb dacă-l deranjează că l-am filmat, așa cum ne-a învățat proful de abilități sociale la fosta mea școală din Spania. Și pe mămăi le întreb mereu dacă sunt de acord, deși pe ele n-am de gând să le pun pe TikTok.

— Așteptam să ieși, spune băiatul cu mâna streășină⁶ la ochi.

Îmi dau seama că e Mihăiță, nepotul lui Petre. Unchiu-său a fost coleg de școală cu tata, e plecat de nu-știu-când. El e cel care l-a chemat pe tata prima dată în Spania. Când eram mică de tot, înainte să plecăm, mă jucam o grămadă cu el și cu soră-sa.

Îi spun că mă duc în grui, să-l chem pe tata la masă, și el se oferă să vină cu mine.

Mă întrebă cum e în Spania și eu spun că e cald, fiindcă nici nu știu de unde să încep această poveste. Deocamdată nu vreau să-i spun că rămânem definitiv, pentru că o să mă întrebe de ce.

Mergem pe marginea șoselei și mașinile vâjâie⁷ pe lângă noi. Mihăiță vine în spatele meu, ducând bicicleta de ghidon. Trecem pe lângă casa lor, care e chiar în curbă și care e lovită periodic de mașini sau camioane. În camera aia din față nu stă nimeni și s-au obișnuit așa, să le fie lovită din când în când, fiindcă n-au cum să ia casa în spinare și să se ducă cu ea mai la deal.

Mihăiță a făcut rost de un spray cu vopsea acum ceva vreme și a scris mare pe casă „ATENȚIE!”. Și, cum e prima curte la intrarea în sat, pare că acela e un avertisment legat de tot satul.

În grui, tata cosește iarba, care a crescut mai mare de șold. Tot timpul când venim de dincolo mi se pare ciudat să văd atâta vegetație, acolo trăim într-un oraș răsărit din pietriș și pământ galben. Nu prea vezi buruieni, fiindcă nu prea plouă. Îmi plac mult dealurile verzi, dar când încep să mă afund în iarba asta înaltă, parcă și văd milioanele de insecte care mișună ca niște vampiri minusculi. Toate vor sânge. Al doilea joc video pe care-l voi scrie va fi despre niște căpușe perfide⁸, să nu uit să-mi notez în jurnal această nouă idee.

Mama spune că pentru a scrie jocuri video îți trebuie o minte bolnavă, iar eu sunt destul de normală, dar mă susține oricum.

VOCABULAR/NOTE

³ *baba de caracol* – (în sp.) cremă cu extract de melc.

⁴ *a scurma* – vb. a răscoli la suprafața pământului (cu râtul, cu ciocul, cu ghearele, cu o unealtă etc.).

⁵ *ițit* – adj. care a apărut brusc, pe furiș.

⁶ *a(-și) pune mâna streășină la ochi* – expr. a(-și) pune, aduce etc. palma deasupra ochilor, pentru a se apăra de soare sau pentru a vedea mai bine.

⁷ *a vâjâi* – vb. (despre vânt, ape curgătoare, corpuri care străbat spațiu etc.) a produce un zgomot (șuierător) caracteristic.

⁸ *perfid* – adj. fățarnic, viclen, prefăcut.

Când mă apropii de tata, văd cât e de furios. A stat aici singur toată după-amiaza și și-a rumegat gândurile, iar acum se descarcă pe prima persoană care-i iese în cale, adică eu. Îi spun să vină la masă și în schimb el răspunde:

– Dacă are de gând să plece înapoi, nu-ți dau voie să pleci cu ea! Nu-mi dau acordul, să plece singură!

Îmi dau seama că e vorba despre mama.

– Dar n-ați zis că rămânem? Îl întreb.

– Tu și cu mine sigur rămânem, zice el.

Și atunci încep să-mi țiuie urechile, fiindcă-mi aduc aminte când a plecat mama cu Robi, când tata era deja în Spania, și pe mine m-au lăsat la mămăi încă doi ani. Nu mai vreau să mai plece nimeni. Mă simt dintr-odată foarte mică, iarba aceea înaltă stă să mă înghită.

Cobor panta. Mihăiță stă tolănit lângă bicicletă, mă așteaptă. Mă întind lângă el și-i cer niște apă, iar el se duce alergând la magazinul cel mai apropiat și se întoarce cu o sticlă rece ca gheața.

Mă duce înapoi acasă cu bicicleta, stau pe roată cu obrazul lipit de spatele lui transpirat.

– Ți-e rău de la căldura asta, strigă el printre zgomotele mașinilor de pe șosea.

Dar acolo de unde vin eu e mult mai cald de atât, îmi vine să-i spun, dar nu știu de fapt de unde vin. Poate că nu vin nici de acolo și nici de aici și poate că-mi mai trebuie mulți ani de acum înainte ca să construiesc locul de unde vin.

Primele gânduri și trăiri

Pornind de la prima lectură a textului, completează în caiet o schemă asemănătoare cu cea alăturată, precizând:

- două impresii pe care ți le-a lăsat lectura textului;
- două emoții pe care le-ai resimțit ascultând/citind textul;
- cu ce ai rămas în urma lecturii;
- ce ai înlocui în text;
- prin ce ți-a amintit textul de lumea ta.

Când mă vede străbunica, e sigură că am mâncat ceva greșos și mi s-a aplecat. La ea toate se întâmplă de la mâncare.

– la să-ți trag eu aplecatele⁹, îmi spune.

Și iar nu mai înțeleg vorbele astea ciudate, nu știu ce are de gând să-mi facă, dar mă las pe mâna ei.

Bunica îmi face vânt cu o carte de rugăciuni, iar străbunica își toarnă oțet în palme, îmi dă pe la nas, și mă apasă pe încheietură cu mâinile ei ca un clește de fier, până încep să țip.

– la uite ce încălecate le are, zice ea veselă că a identificat problema și mă masează cu putere pe antebraț ca să-mi descâlcească venele, cum zice ea.

După aia mă ciupește de obraji, ca să-mi vină sângele la loc, și mai țip o dată.

Oțetul mă înțeapă în nări până îmi dau lacrimile.

– Unde a plecat mama? le întreb și mă ridic în capul oaselor.

– N-a plecat nicăieri, e în curte, zice bunica și mă strânge tare de umăr, cu aceeași putere ca a măică-sii.

Forța lor îmi dă încredere.

O să fiu și eu cândva ca ele, mă gândesc.

Și dacă pentru a inventa povești în jocuri video trebuie să descoperi niște strategii de supraviețuire, o să încep cu mămăile. În primul rând, trebuie să-mi povestească ele tot ce știu.

VOCABULAR/NOTE

⁹ a(-i) trage (cuiva) aplecatele – (pop.) a masa antebrațul cuiva pentru a-l ajuta să scape de greață.

Textul narativ literar

Start!

1. Cine este autoarea acestui text? Cum ai aflat acest lucru?
2. Așa cum ai aflat din căsuța cu informații despre autoare, textul *Definitiv* este inedit. Încearcă să te pui în pielea Laviniei Braniște și să completezi următorul e-mail în caiet, cu gândurile acesteia. Atunci când Lavinia face referire la elementele ficționale pe care deja le-ai regăsit în textul *Definitiv*, poți completa e-mailul cu cel puțin două detalii din text.

Mesaj nou

Draga mea prietenă Suzy,

Vreau să împărtășesc cu tine o bucurie de autor. Mi s-a cerut să scriu pentru elevii de clasa a VI-a un text despre M-am gândit să am un personaj copil, fată, care să povestească Voi mai introduce și alte personaje, desigur. Aș vrea ca personajele să vorbească ... și să cuprind în text câteva elemente care îi interesează pe puștii de 12-13 ani, cum ar fi Mi-aș dori foarte mult ca toți cititorii mei să se bucure de lectură, așa că voi căuta să mă uit la lume cu ochi de copil și să construiesc și câteva scene amuzante. Oare cum se va numi textul? Chiar nu am idee încă.

Te mai țin la curent.

Salutări din București,

Lavinia

Trimite

3. Extrage din e-mailul de mai sus elementele care fac parte din lumea reală și cele care fac parte din lumea ficțională/imaginară. Completează schema de mai jos, în caiet, cu elementele potrivite.

Lumea reală

Lumea ficțională

• ...

• ...

Știu!

Textul literar este produsul imaginației unui scriitor.

Autorul este creatorul, persoana care produce o operă literară, artistică, științifică etc.

Textul narativ literar este un tip de text în care o voce, numită narator, povestește o întâmplare la care iau parte niște personaje și care este plasată în timp și spațiu.

Pentru a crea un text literar în care să prezinte o înșiruire de evenimente/acțiuni, autorul va folosi **tiparul textual narativ**, ținând cont de următoarele elemente:

Acțiune	întâmplarea propriu-zisă, construită ca o succesiune de întâmplări;
Personaje	protagonistul/protagoniștii acțiunii;
Narator	vocea care spune povestea;
Timp și spațiu	reper care arată când și unde se petrece întâmplarea.

De reținut că toate aceste elemente sunt, în egală măsură, produsul imaginației autorului.

Integrez și creez!

1. Construiește două-trei enunțuri în care să prezinți întâmplarea propriu-zisă.
2. Împarte textul în zece fragmente. Oferă câte un cuvânt-cheie pentru fiecare.
3. Formulează, după o primă lectură, tema textului.
4. Care sunt personajele textului? Desenează o hartă a personajelor, evidențiind relația dintre ele.
5. Ce personaj apare în toate fragmentele? De ce?
6. Pe ce perioadă se desfășoară întâmplările din textul Laviniei Braniște? Ce anume te-a ajutat în formularea răspunsului?

7. Citește secvențele de mai jos. Copiază tabelul în caiet și completează-l cu elementele cerute.

Secvența	Locul întâmplării	Personajele care apar	Ce se întâmplă
<ul style="list-style-type: none"> „Bunica ne așteaptă în poartă.” „Tata îmi face o poză cu mămăile [...]” „Descărcăm bagajele din mașină [...]” „[...] tata ne anunță că el va sta în grui.” „– De data asta cred că e definitiv, spune mama.” 			
<ul style="list-style-type: none"> „Mă duc în bucătărie cu străbunica.” 			
<ul style="list-style-type: none"> „Ies afară [...]” „[...] un băiat se plimbă în cerc cu o bicicletă.” „Mergem pe marginea șoselei și mașinile vâjâie pe lângă noi.” 			
<ul style="list-style-type: none"> „În grui, tata cosește iarba [...]” 			
<ul style="list-style-type: none"> „Cobor panta. Mihăiță stă tolănit lângă bicicletă, mă așteaptă.” 			
<ul style="list-style-type: none"> „Când mă vede străbunica, e sigură că am mâncat ceva greșos [...]” 			

8. a. Grupează fragmentele delimitate de tine la exercițiul 2 în funcție de următoarele categorii:

întâmplare propriu-zisă;

abatere/îndepărtare de la întâmplarea propriu-zisă.

b. În ce categorie ai trecut mai multe fragmente? Găsește o posibilă explicație.

Naratorul-personaj

Start!

1. Dacă ai filma secvențele din primele două alineate ale textului, unde ai ține camera de filmat? Alege una dintre variantele de mai jos și justifică-ți răspunsul.

- undeva sus, de unde să se vadă totul;
- în geamul mașinii care ajunge pe stradă;
- într-o pereche de ochelari-spion pe care i-ar purta fetița.

2. Cine spune povestea/întâmplarea?

3. Formulează, pe baza textului, răspunsuri la următoarele întrebări. Explică modalitatea în care ai găsit de fiecare dată răspunsul.

- De ce se mută definitiv în România familia Cătălinei?
- Știe bunica faptul că mama are o cremă de față cu bală de melc?
- Știe Mihăiță că va rămâne Cătălina definitiv în țară?
- De ce își dă bunica ochii peste cap atunci când mama îi spune „De data asta cred că e definitiv”?

Știu!

Autorul poate decide asupra vocii care să spună povestea. Poate alege un narator care să relateze la persoana a III-a („din umbră”) sau poate să îi ofere această sarcină unui personaj care să naraze la persoana I.

Naratorul care povestește la persoana I:

- este unul dintre personajele textului;
- nu are acces decât la o parte din lume, prin urmare nu îi poate prezenta cititorului decât ceea ce cunoaște (ce i se întâmplă lui, întâmplările la care este martor sau despre care i-au povestit alte personaje) și ceea ce i-a atras atenția;
- prezintă lumea prin filtrul propriei personalități:
 - va comenta ceea ce vede din perspectiva cunoașterii sale;
 - își va prezenta emoțiile și sentimentele în legătură cu ceea ce vede/povestește;
 - își va prezenta gândurile cu privire la ceea ce vede/povestește.
- poate face pauze în relatarea întâmplării propriu-zise pentru a povesti un episod din trecut sau pentru a da detalii despre un personaj/un obiect ș.a.

Integrez și creez!

1. La ce persoană se povestește? Ce părți de vorbire din text te-au ajutat la identificarea acesteia? Oferă câteva exemple.
2. Ce știi despre naratorul-personaj? Cum se numește? Ce trăsături poți desprinde din text?
3. Pornind de la trăsăturile numite la exercițiul anterior, desenează naratorul-personaj.
4. Caută în text următoarele secvențe și grupează-le într-un tabel asemănător cu cel de mai jos, în funcție de ceea ce reține personalitatea fetei-narator.

Emoții/Sentimente	Senzații	Nevoi/Gânduri	Cunoștințe

• „Am o senzație”	• „nu știu”	• „(î)mi țiuie urechile”
• „Am nevoie de”	• „nu m-am gândit”	• „Mă simt dintr-odată”
• „am o presimțire că”	• „nu vreau”	• „nu mai înțeleg”
• „Mi se pare că”	• „îmi dau seama că”	• „mă gândesc”

Mă implic!**Portofoliu.**

Pregătește-ți portofoliul la limba și literatura română!

Într-o mapă/într-un dosar, vei adăuga, pe parcursul anului școlar, teme (individuale sau realizate în grup), proiectele, fișele de lucru, fișele de lectură etc.

Fii și tu narator!

Povestește scena:

- de la „Descărcăm bagajele din mașină [...]” până la „[...] să devină din nou stabilă.”, din perspectiva bunicii;
- de la „Când mă apropii de tata [...]” până la „Tu și cu mine sigur rămânem, zice el [...]”, din perspectiva tatălui.

Observă ce vei păstra și ce vei adăuga.

Realizează exercițiul pe o foaie A4 și pune-o, ca primă temă, în portofoliu.

5. Selectează din text pasaje în care naratoarea:
 - a. oferă o explicație suplimentară despre ceva;
 - b. povestește un eveniment din trecut;
 - c. expune planuri pentru viitorul său;
 - d. prezintă un personaj;
 - e. face afirmații generale despre lume.

6. Realizează o listă cu lucrurile pe care naratoarea declară că nu le știe sau nu le înțelege în totalitate.
7. Cui i se adresează următoarea întrebare? Ce rol are acest fragment?

„Poate asta e o expresie pe care eu n-o știu?”

8. Citește afirmația de mai jos. Ți se pare corectă sau incorectă? Justifică-ți alegerea.

Textul pune accentul pe emoțiile și incertitudinile naratorului-personaj apărute cu ocazia întâmplării propriu-zise: sosirea la bunici în România.

9. Naratoarea se oprește de trei ori pe parcursul relatării pentru a nota niște amintiri. Completează tabelul următor cu factorul care declanșează amintirea și lucrul/ evenimentul despre care îi amintește fetei. Ai în vedere modelul dat.

 Factorul care declanșează amintirea	Lucrul/ evenimentul din viață despre care își amintește
<i>strângerea străbunicii cu forța</i>	<i>poveștile mamei despre străbunica și străbunicul, care și-au construit singuri casa, în după-amiezile libere când veneau de la fabrică</i>

10. Ce senzații/emoții resimte naratoarea atunci când își amintește că mama a plecat cu Robi în Spania, iar ea a rămas singură acasă?

Interpretarea textului

Integrez și
creez!

1. Unde locuiește Cătălina împreună cu familia sa? Cum arată traiul în acest loc?

2. Ce simte naratoarea față de locul din care revine în țară? Selectează una dintre variantele de mai jos sau propune alta, justificându-ți opțiunea cu exemple din text.

încântare;

tristețe;

repulsie;

recunoștință;

nostalgie.

3. Care sunt elementele din povestea Cătălinei care arată că fata poartă cu ea aici ceva din specificul vieții în Spania? Caută elemente care țin de traiul de zi de zi sau de educație și notează-le în caiet.

4. Ce personaje o întrebă pe Cătălina cum este în Spania? Cum răspunde Cătălina acestei întrebări? Ce o determină să răspundă așa?

5. Fata afirmă despre mama ei că „Mereu se dă de gol că nu e de acolo”. Tu cum faci să pari dintr-un anumit loc?

6. Când aude cuvântul „bâzdâc”, fata spune „Limba română îmi fuge un pic de sub picioare”. La ce se referă prin această secvență? Caută în dicționar expresia de la care provine această formulare.

Limba română

7. Caută în text secvențele de mai jos. Recitește fragmentele corespunzătoare acestora.

- „Mi se pare că vorbește ciudat, uneori nu prea înțeleg ce zice.”;
- „Și iar nu mai înțeleg vorbele astea ciudate”.

Ce nu înțelege fetița în cele două situații? Cuvintele sau situația din familie?

8. Ce înseamnă *definitiv*? Cine rostește acest cuvânt? De ce crezi că fetița preferă să nu-i ceară mamei explicații despre ce vrea să spună prin *definitiv*?

9. De ce decide fetița să nu-i spună lui Mihăiță că rămân definitiv?

10. Ce a motivat-o pe autoare să aleagă ca titlu acest cuvânt?

11. La apariția familiei în casa celor două „mămăi”, candela se stinge. Cine acordă importanță acestui eveniment? De ce?

12. Caută în text fragmente care conturează trăsăturile străbunicii. Cu ce cuvânt/cuvinte-cheie din lista de mai jos este asociată imaginea acesteia?

mâncare;

muzică;

superstiții;

credință;

mirare față de lumea nouă.

13. Textul este o poveste de familie. Cu toate acestea, cuvântul *familie* apare o singură dată în text. În ce limbă? În ce context? Ce mesaj transmite apariția lui în altă limbă?

14. Recitește replicile mamei. De ce crezi că sunt atât de puține și de scurte? De la ce personaj aflăm mai multe despre mama?

15. Pe parcursul textului, ideea de a pleca este asociată cu imaginea mamei. Recitește pasajele de mai jos și identifică emoțiile fetei.

- „— Dacă are de gând să plece înapoi, nu-ți dau voie să pleci cu ea! Nu-mi dau acordul, să plece singură!
- Îmi dau seama că e vorba despre mama.
— Dar n-ați zis că rămânem? îl întreb.
- Tu și cu mine sigur rămânem, zice el.
Și atunci încep să-mi țiuie urechile,
findcă-mi aduc aminte când a plecat mama cu Robi, când tata era deja în Spania, și pe mine m-au lăsat la mămăi încă doi ani. Nu mai vreau să mai plece nimeni. Mă simt dintr-odată foarte mică, iarba aceea înaltă stă să mă înghită.”

- „— Unde a plecat mama? le întreb și mă ridic în capul oaselor.
- N-a plecat nicăieri, e în curte, zice bunica și mă strânge tare de umăr, cu aceeași putere ca a maică-sii.”
-

16. Care este cel mai important rol al mamei? Alege una dintre ideile de mai jos și motivează-ți răspunsul.

- Este cea care asigură legătura Cătălinei cu lumea de acasă, prin poveștile despre familie pe care i le spune.
- Este cea care asigură legătura dintre cele două familii: familia sa de origine (formată din cele două „mămăi”) și familia întemeiată cu soțul ei.
- Reprezintă întreaga lume a Cătălinei.

17. De ce crezi că fratele Robi nu a venit cu ei în țară? Cum vrea acesta să își petreacă viața? Prin ce se deosebește Robi de tatăl său?

18. Pentru tine ce înseamnă *acasă*? Consideri că fiecare dintre noi are o definiție pentru *acasă*?

19. În urma ultimelor analize și interpretări, cum poți formula tema textului?

20. Naratorul-personaj pare a fi într-o situație de criză. Ce/cine o ajută pe fetiță, în finalul textului, să-și recapete încrederea, forța?

21. Atât pentru jocurile video, cât și pentru lumea reală, avem nevoie, așa cum spune naratoarea, de „strategii de supraviețuire”. Cum i-ar putea fi transmise fetei astfel de strategii?

Mă implic!

1. Cătălina se concentrează pe modelele feminine din familia ei, așa cum sugerează și secvența „O să fiu și eu cândva ca ele, mă gândesc”. Tu ai modele feminine în familia ta? Care sunt acestea?

2. **Raportează textul la lumea ta!** Realizează o listă cu cinci lucruri pe care le-ai învățat acasă, după modelul de mai jos.

Model: Acasă am învățat să fiu răbdător.

Știu să învăț!

Autoevaluare. Completează în caiet următoarele enunțuri, astfel încât să redai parcursul tău de învățare.

1. Din aceste activități, am reținut că naratorul-personaj ...
2. Cel mai dificil la lectura unui text narativ povestit la persoana I mi se pare ...
3. Mi-a plăcut că ...
4. Ce rămăsese neclar din clasa a V-a și am lămurit cu această ocazie este ...
5. Cred că de acum încolo mă voi descurca bine să ...

Evoluez!**PROIECT - DE UNDE VIN?****Sarcina de lucru**

- Realizează o lucrare artistică cu titlul „De unde vin?”.

Termenul de realizare a proiectului

- Două săptămâni

Procesul de realizare a proiectului

Pasul 1. Citește afirmațiile de mai jos și observă ce înseamnă pentru personajul Cătălina și pentru artistul Cătălin Bădărău *locul de unde vin*. Pornind de la acestea, stabilește de unde vii tu, asociind acest loc cu: o emoție, o persoană, un element/aspect important pentru tine.

Personajul Cătălina din textul *Definitiv* de Lavinia Braniște: „Dar nu știu de fapt de unde vin. Poate că nu vin nici de acolo, nici de aici și poate că-mi mai trebuie mulți ani de acum înainte ca să construiesc locul de unde vin.”

Sculptorul Cătălin Bădărău: „Doamne-fereste să trăim într-o lume în care migrația n-ar fi posibilă. [...] Mie, de exemplu, îmi place să cred că ADN-ul nostru e foarte mixat și îmi place să cred că nu aparțin unui teritoriu. Dacă pleci din Adjud, o să te întrebe cineva: și de unde vii? Din Adjud. Dacă pleci din Vrancea sau din Moldova, o să te întrebe cineva: de unde ești? Din Moldova. Dacă pleci din România, o să te întrebe cineva de unde ești. Din România. Și dacă pleci din Europa, o să te întrebe cineva de unde ești. Din Europa. Și așa mai departe...”

Andreea Archip, „Sculptorul Cătălin Bădărău: «Doamne-fereste să trăim într-o lume în care migrația n-ar fi posibilă»”, 2021, scoala9.ro

Pasul 2. Alege forma lucrării (tablou, afiș, prezentare digitală etc.).

Pasul 3. Pregătește-ți lucrarea, încercând să fii cât mai creativ/ă.

Pasul 4. Organizați o expoziție cu lucrările și realizați un **tur al galeriei** pentru a vă nota observațiile.

Evaluarea proiectului

În evaluarea proiectului, profesorul va ține cont de următoarele criterii:

- respectarea sarcinii de lucru și a timpului alocat;
- creativitatea în alegerea formei proiectului;
- originalitatea și eficiența prezentării.

De la textul nonliterar la cel literar și invers (consolidare)

Gata pentru ceva nou!

1. Ai mai auzit spunându-se despre cineva că „ar putea fi personaj de literatură/film”? În ce context? De ce se spune așa despre unii oameni?

2. a. Fă un exercițiu de imaginație. Construiește un personaj de carte, alegând una dintre direcțiile de mai jos. Caută în realitatea și experiența ta de viață elemente cu ajutorul cărora să construiești un personaj care să li se pară adevărat cititorilor tăi. Desenează-l și fă o listă de lucruri care l-ar putea defini. Precizează în ce scene l-ai vedea și cum s-ar comporta.

- Tema cărții: familia.

Tipul personajului:
copilul neascultător.

- Tema cărții: școala.

Tipul personajului:
profesorul îndrăgit de elevi.

b. Scrie un e-mail, adresat unui prieten/unei prietene, în care să-i spui cum ai ales să-ți construiești personajul.

Start!

Citește, cu atenție, următoarele fragmente.

Textul A

„Mi-am luat de aicea din Grecia dicționare în limba greacă și greco-romană, am luat alfabetul pentru fată... Am luat matematică, alfabetul, istorie, geografie și multe alte cărți.

Le-am luat ca să pot să mă descurc cu ei la școală, dar norocul o fost de la soartă, cred, că acolo era o mămică româncă la școală, măritată cu un grec. Și cu ea am avut noroc cel mai mult. Ea ne-a tradus când aveau loc ședințele, când trebuia să cumpăr ceva esențial pentru clasă, că nu era ca la noi... Deci ce-au vizitat copiii mei acolo, aici n-o să mai poată niciodată, chiar dacă o să fie pe salariu. O făcut și o vizitat poate mai multe ca la noi. Copiii mei au fost unde-i mijlocu' pământului, în Grecia. Au fost la Arenele romane copiii mei, la mare în fiecare

săptămână, s-au relaxat. Au fost la muzee, la toate muzeele posibile. Zicea fata: «Mami, să vezi monedele alea ale grecilor...». A vizitat și acuma își aduce aminte. Mi-a zis că acuma termină școala și pleacă-n Grecia. La 18 ani, ea se duce. Acum e în clasa a IX-a, 16 ani face. Dar ea vrea să plece în Grecia. Și acuma comunică cu copiii. Apăruseră Whatsapp și Messenger, iar când o fost să venim, deja începuseră să-și facă copiii Facebook. Și ea, pân' la urmă i-a găsit cu numerele de telefon pe Whatsapp și comunică și acuma cu foștii colegi, în greacă. Și muzica o ascultă fata în grecește, ți-o spune toată.

Fata n-a uitat nimic. Ea era cu învățatu'. A ajuns de preda la copii în clasă când era profesoara dusă, doamna ȩȩȩ, cum o cheamă, Casiroiu, care i-a fost dirigintă. A și plâns după ea. Și acum mai vorbește cu ea pe Messenger în greacă. Își dă tastatura pe grecește și scrie că nu poate să-nțeleagă, pentru că e foarte grea. Erau cinci tipuri de i, patru tipuri de s în alfabet. Eh... acolo trebuia să știi unde se pune i-ul respectiv, s-ul respectiv, deci foarte dificil, am zis eu. Deci eu descifram din dicționarul ăla, îți dai seama... Ei aveau o poezie, vă dau un exemplu, eu exact pe un rând descifram, ca să îmi dau seama despre ce este vorba în lecția aia...

Noi stăteam în afară de sat, la 3 km. Copiii mergeau cu bicicleta, îi mai ducea patronu', deci ei plecau și pe ploaie... nu lipseau niciodată, că le plăcea.

Ne-am întors acasă și iară ne-am dus înapoi. I-am mai dus o tură că am zis că mergem definitiv..."

Transcriere și adaptare după discuția
lui Valer Simion Cosma cu o mămică,
în cadrul proiectului *Anonimii migrației*

Textul B

„Conform Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții (ANPDCA), 75 136 de copii aveau părinții plecați la muncă în străinătate, în decembrie 2020. Dintre aceștia, 13 253 de copii aveau ambii părinți plecați peste hotare și 9 409 de copii proveneau din familii în care părintele unic susținător era plecat.

Evoluția în timp a datelor centralizate de ANPDCA:

Anul	Total	Cu un singur părinte plecat	Cu ambii părinți plecați	Cu părinte unic susținător plecat	Lipsiți complet de grija părintească	Intrați în sistemul de protecție specială
2020 (decembrie)	75 136	52 474	13 253	9 409	22 662	3 047
2019 (decembrie)	91 345	59 262	15 858	11 723	27 001	3 500
2018 (decembrie)	92 027	62 890	16 331	12 806	29 137	3 659
2017 (decembrie)	94 896	64 701	17 425	12 770	30 195	3 730
2016 (decembrie)	95 308	62 978	18 646	13 684	32 330	3 870
2015 (decembrie)	85 194	53 507	21 610	10 077	31 687	4 227
2014 (decembrie)	82 339	49 855	22 050	10 434	32 484	3 753
2013 (decembrie)	80 036	47 394	22 329	10 313	32 642	3 674
2012 (decembrie)	79 901	46 917	22 993	9 991	32 984	3 346
2011 (decembrie)	83 658	49 470	23 924	10 264	34 188	3 654
2010 (decembrie)	84 084	48 037	25 567	10 480	36 047	3 544
2009 (decembrie)	85 605	48 665	26 472	10 468	36 940	3 623
2008 (decembrie)	92 328	53 125	28 795	10 408	39 203	3 684

Adaptare după salvaticopiii.ro

1. Despre ce este vorba în fiecare text?
2. La ce se referă fiecare text – la lumea reală sau la o lume imaginară? Justifică-ți răspunsul cu exemple din fiecare.
3. Textul A reprezintă un pasaj transcris și adaptat după o discuție cu o mamă care a lucrat în Grecia și a decis să își ia și cei doi copii cu ea. De ce ar trezi interesul un caz particular? Ia în considerare variantele de mai jos și motivează-ți opțiunea.
 - Experiența descrisă de un om este mai ușor de înțeles de public decât niște date oficiale.
 - Un om poate oferi detalii despre experiența trăită, completând astfel informațiile brute, de tip cifre.

4. Limbă vorbită. Limbă scrisă. Identifică în textul A cuvintele/structurile care aparțin limbii vorbite.

5. Ce înseamnă *anonim*? Cum ai explica titlul proiectului *Anonimii migrației*? Mama care povestește despre experiența ei în Grecia poate fi considerată *anonimă a migrației*?

6. Grupează informațiile din textul A oferite de mamă într-un tabel asemănător cu cel de mai jos. Ai în vedere modelul dat.

Dificultăți	Bucurii
<i>Neînțelegerea limbii</i>	

7. În textul B există un tabel corelat cu conținutul textului. Recitește acest tabel. Stabilește dacă afirmațiile de mai jos sunt corecte sau incorecte.

- a. Numărul copiilor cu ambii părinți plecați în străinătate a scăzut din 2010 până în 2020.
- b. Din 2010 până în 2020, au fost doi ani la rând în care numărul copiilor intrați în sistemul de protecție specială a depășit 4 000.
- c. Cei mai mulți copii cu un singur părinte plecat la muncă în străinătate au fost raportați în decembrie 2016.
- d. Cei mai puțini copii cu părinte unic susținător plecat peste hotare au fost raportați în decembrie 2020.

8. Imaginează-ți că ești un prezentator de știri. Prezintă în fața clasei datele din tabel care ți se par cele mai importante.
9. Identifică autorul/sursa fiecărui text.
10. Care este scopul fiecărui text? Ce cauți în calitate de cititor atunci când citești aceste texte?
11. Pe ce se pune accentul în primul text – pe comunicarea unei viziuni asupra celor prezentate sau pe transmiterea de informații? Dar în al doilea text? Explică de ce.
12. Realizează pentru fiecare text o listă de trei cuvinte despre care poți spune că sunt folosite cu sensul lor cel mai cunoscut.

Știu!

Pentru a stabili dacă un text este literar sau nonliterar, putem avea în vedere întrebările și răspunsurile din tabelul de mai jos.

Textul literar	Textul nonliterar
Ce se așteaptă cititorul să găsească în text?	
O lume imaginară, ficțională, creație a unui autor. Această lume poate fi: <ul style="list-style-type: none"> • complet diferită de lumea noastră; • creată pentru a semăna cu lumea noastră. 	Informații reale, elemente din realitate.
Care este scopul textului din perspectiva autorului?	
Producerea unor emoții, divertisment.	Informare, prezentarea realității.
Cum este scris textul?	
Limbajul este expresiv, iar cuvintele pot fi folosite cu alte sensuri decât cele obișnuite. Apar numeroase figuri de stil.	Limbajul este standard, iar cuvintele sunt folosite cu înțelesul lor cel mai cunoscut. Uneori, apar termeni specifici unui domeniu de activitate.

Care este atitudinea autorului/emițătorului față de cele prezentate?

Își exprimă sentimentele și emoțiile, este puternic implicat afectiv.	Nu își arată emoțiile, este distant. Nu se implică afectiv.
---	---

Cum reacționează cititorul față de lectura textului?

Se lasă purtat de lumea imaginară creată. Descoperă mesajul textului cu instrumentele specifice lecturii textului literar. În funcție de cititorul său, textul poate avea mai multe semnificații.	Își pune întrebări despre cele prezentate cu instrumentele de verificare a realității pe care le-a învățat: verifică sursa, caută informația și în alte surse. Formulează mesajul în concordanță cu cele exprimate de autor în text.
---	--

Integrez și creez!

1. Rădița este o fetiță care rămâne cu bunicii materni, tatăl și sora ei mai mare, atunci când mama ei pleacă la muncă în străinătate. Ea este personajul unui roman de Dan Lungu, *Fetița care se juca de-a Dumnezeu*, publicat în 2014. Citește afirmațiile autorului Dan Lungu, legate de acest roman și de activitatea de scriitor.

A. Contextul: Întâlnire cu un scriitor într-un spațiu public

„Pentru un anumit tip de proză, o mare parte din talent constă în empatie. Nu cred că talentul este o licoare pe care o bei și devii talentat. Cred că e un complex alcătuit din foarte multe ingrediente, printre care empatia pentru un anumit tip de proză. Asta se cultivă, se învață, se construiește.

Ca scriitor, ai o realitate foarte complicată în jurul tău. De la culori, materiale, simțuri, relații cu ceilalți, lumea e foarte bogată și complicată. Dar, în momentul în care tu

scrii o carte, ai la îndemână doar cuvintele. Așa cum un arhitect are cărămidă, tu ai cuvintele. Toată bogăția asta a lumii tu trebuie să o convertești în cuvinte, și cu acele cuvinte să faci o carte. Toată această realitate trebuie să o trezești în cititor, dar trecând-o prin sita îngustă a cuvintelor.”

Adaptare după o discuție între Dan Lungu și Radu Vancu, la librăria Humanitas din Sibiu, ianuarie 2017

B. Contextul: Festival de literatură

„Este un roman despre copilărie. Aceasta a fost miza și ca viziune și din punct de vedere lingvistic, este romanul unei copilării contemporane. În plan secund, apar multe alte teme, iar tema cea mai discutată este cea a emigrării, un subiect la modă, de altfel. E un roman despre naivitate, despre limbajul copilăriei, despre modul în care copiii văd lumea.”

„De vorbă cu Dan Lungu, despre un festival cât un oraș de mare”, publicat în 2014, în *SemneBune*

2. În ce constă, în opinia lui Dan Lungu, talentul unui scriitor?

3. Ce spune Dan Lungu despre realitate? Poate fi aceasta o sursă de inspirație pentru un autor?

4. Cu ce altă profesie este comparată cea de scriitor? Pe ce se bazează această comparație?

5. Selectează din declarația lui Dan Lungu de la Festivalul de Literatură tema cea mai discutată a romanului.

6. Care ar putea fi mesajul din declarația de la Festivalul de Literatură? Selectează două afirmații ale scriitorului care te-au ajutat în formularea mesajului.

7. Caută pe internet cuvântul *migrație*. La ce tipuri de texte ai găsit mai multe referiri/trimiteri – literare, nonliterare, multimodale (spectacole de teatru, artă vizuală, film ș.a.)? Pentru ce tip de text crezi că este mai potrivit/ă acest subiect/această temă?

8. Consideri că, înainte de a crea un produs artistic pe o temă precum migrația, un autor citește și texte nonliterare despre acest subiect? Ce fel de texte nonliterare ar putea citi? Cu ce scop?

9. Ți-ar fi util în calitate de cititor să ai acces la texte/ocazii în care să cunoști un scriitor și să afli despre cum își selectează temele din realitate și cum construiește de la zero o lume ficțională? Explică de ce.

Evoluează!

1. **Portofoliu.** Așa cum ai descoperit, întâlnirile cu scriitorii precum Dan Lungu, în librării sau la festivaluri literare, îți dezvăluie detaliile din spatele creației. Urmărește pe YouTube discuții despre cărți cu scriitorii ca Adina Rosetti, Alex Moldovan, Alex Donovici și alții. Notează ideile care ți s-au părut interesante.

2. Alege un scriitor/o scriitoare pe care îl/o admiri. Realizează o listă de cinci întrebări pe care ai vrea să i le adresezi chiar tu, dacă ai avea ocazia. Dacă ai posibilitatea, invită-l/invit-o să-ți răspundă la aceste întrebări și realizează un material video/audio.

A cunoaște lumea cu ochii altuia. Textul nonliterar

Gata pentru ceva nou!

1. Ai fost vreodată nevoit/ă să te muți într-o altă școală, într-un alt oraș, într-o altă țară etc.? Dacă da, povestește-le colegilor experiența ta. Dacă nu, încearcă să te pui într-o astfel de situație și să te gândești la ce ai face pentru ca acel loc nou să devină acasă.

2. Îți place să călătorești? De ce le place oamenilor să călătorească?

3. Urmărești reportaje/bloguri/vloguri de călătorie? Pot fi acestea o modalitate bună de a cunoaște lumea atunci când nu poți ajunge fizic în unele locuri? Numește și alte mijloace de a călători virtual.

4. Mihai Ralea este un important eseist și filozof român, reprezentativ pentru perioada culturală dintre cele două războaie mondiale. Citește, cu atenție, următorul text, extras din volumul *Note de călătorie* (1928) de Mihai Ralea.

Text de bază

Barcelona

de Mihai Ralea

Aspectul imediat pe care-l oferă Barcelona e curat¹ francez. Strada și vitrinele sunt alcătuite la fel ca la Paris. Cafenelele și „bistrourile”² au același mobilier și același stil interior. Bulevardele centrale, faimoasele „ramblas”³ catalane seamănă bine cu „Champs-Élysées”⁴ de la Paris,

iar terminarea lor în larga piață Catalonia amintește de arcul de triumf Étoile⁵. Titlurile sunt de multe ori scrise în franțuzește. Tot ce e elegant și *chic*⁶ e anunțat după moda pariziană. Se poate deosebi aici un snobism⁷ francez, cum se poate deosebi unul anglo-saxon la Paris. Barcelona e un minunat oraș modern, elegant și vesel, de proporția Milanului sau Münchenului. Viața e ușoară și săltăreață. Peste tot răsună gluma și cântecul. Ca și la Berlin și Paris, și poate numai ca în aceste orașe, se găsește la Barcelona un cartier întreg consacrat vieții de noapte.

Music-halluri⁸, danciguri⁹, berării, cafenele trimit atmosfera lor încărcată de tutun și de voluptate¹⁰ râncedă în aerul greu de senzualitate al nopții catalane.

VOCABULAR/NOTE

¹ *curat* – (aici) într-adevăr, chiar.

² *bistro* – s. n. restaurant mic, în care se servește rapid.

³ *ramblas* – (în sp.) bulevard.

⁴ *Champs-Élysées* – important bulevard din Paris.

⁵ *Arcul de Triumf din Paris* – adesea numit și Arc de Triomphe de l'Étoile, după numele pieței în care se află.

⁶ *chic* – (în fr.) șic, elegant.

⁷ *snobism* – s. n. atitudinea unei persoane care admiră cu orice preț tot ce este la modă.

⁸ *music-hall* – s. n. spectacol bazat în general pe o acțiune dramatică unitară, care se desfășoară alternând scenele vorbite cu numere muzicale și coregrafice.

⁹ *dancing* – s. n. local unde se dansează.

¹⁰ *voluptate* – s. f. încântare, satisfacție.

Până târziu către dimineață chiote, acorduri de chitară, coruri clocotesc și se sting unul după altul.

Catalanii au caracterul mediteraneean: deschis și activ. Ei sunt comercianții, industriașii și politicienii peninsulei. Aici înfloresc fabricile de țesături, de metalurgie, culturile agricole cele mai modernizate. Sub aspect economic și tehnic, Catalonia e cea mai înaintată provincie. Ea se plânge adeseori că trebuie să întrețină toată viața sărăcăcioasă a celorlalte ținuturi, ca o rudă mai bogată, familia în mizerie.

Cu toate acestea, barcelonezul e mereu vesel. De nimic nu diferă mai mult decât de castilianul aspru, mistic, bigot¹¹, orgolios, închis. Pe această opoziție psihologică se bazează și rivalitatea nepotolită dintre cele două provincii, mai mult decât pe trecătoare animozități¹² de ordin politic. La

Madrid, un adevărat castilian îți va spune că cel mai decăzut mediu din lume, centru de perdițiune¹³ și perversitate, se găsește tocmai la Barcelona. Și catalanul va afirma exact contrariul.

Viața spaniolă e făcută din tensiunea, luptele, acordurile, compromisurile și armistițiile castiliano-catalane. Acest dublet, în compoziția lui discordantă¹⁴, alcătuiește specificitatea sufletului spaniol.

VOCABULAR/NOTE

¹¹ *bigot* – adj. care urmează cu severitate preceptele rituale ale unei religii.

¹² *animozitate* – s. f. dușmănie, neînțelegere.

¹³ *perdițiune* – s. f. corupție.

¹⁴ *discordant* – adj. nearmonios, nepotrivit.

Start!

1. Despre ce este vorba în textul citit?
2. Cu ce seamănă textul citit? Alege dintre răspunsurile de mai jos și explică ce te face să optezi pentru un răspuns sau altul:
 - a. un ghid turistic;
 - b. un reportaj de călătorie de la televizor;
 - c. un blog/vlog al unui călător;
 - d. o postare de pe o rețea socială;
 - e. un text literar.
3. În ce categorie se poate încadra textul citit – literar sau nonliterar? Oferă argumente.
4. Ce tipar textual predomină – narativ sau descriptiv? Motivează-ți răspunsul.
5. Cine vorbește în text?
6. Ce îl impresionează pe autor la orașul vizitat? Realizează o listă de minimum trei elemente.
7. Cu ce alte orașe europene compară autorul Barcelona? Identifică în fiecare caz elementul de conținut ce stă la baza comparației.

8. Textul citit a fost publicat pentru prima oară într-o revistă, în 1928. Care crezi că este scopul lui? Cui îi poate fi de folos?
9. Autorul care prezintă orașul este atent doar la obiective turistice sau și la oameni? Reușește să redea o atmosferă a locului? Cum?
10. Autorul remarcă o diferență de caracter între locuitorii zonei Barcelona și locuitorii Madridului, capitala Spaniei, numiți castilieni. Care este aceasta și ce efect ar avea în conviețuirea dintre aceștia?
11. Cunoști persoane care obișnuiesc să afirme lucruri despre cineva pe baza locului unde s-a născut sau trăiește? Ce părere ai despre acest obicei de a pune „etichete” înainte de a cunoaște oamenii? Ce consecințe poate avea?

Integrez și creez!

Citește fragmentele de mai jos, extrase din notele de călătorie ale altor scriitori călători.

„Un pasagiu dificil. Sute de automobile gonesc în sus, în jos. Din când în când agentul face un semn. Mașinile stopează. Să treacă pietonii. Lute, iute! Goana a reînceput. Pe trotuar a rămas o bonă cu un cărucior în care gângurește un copil. Agentul o zărește și imediat semnalul de oprire se repetă. Căruciorul trece pe sub botul motoarelor nerăbdătoare, urmărit de pretutindeni de priviri pline de dragoste, de surâsuri calde. Chiar fața agentului ursuz se îmblânzește și ochii lui petrec cu emoție făptura mică. [...]

Pe trotuare, în prăvălii, în autobuze, în metropolitane, în localuri de spectacole, pretutindeni copilul are întâietate. «Loc copilului! Respect copilului! Admirație copilului!». Sunt lozinci neexprimate, dar scrupulos urmate.

Nicăieri nu se observă un cult mai pronunțat pentru copil ca în Franța”.

Liviu Rebreanu, „Cultul copiilor”, în *Metropole – Berlin, Roma, Paris-București*, 1931

„Aici nu sunt nici clase, nici catedre; ci fiecare pom din parc e o clasă. Copiii vin și se așează, cu picioarele încrucișate, cu tăblițele pe genunchi, în jurul pomului de care se reazămă profesorul. Lecțiile sunt făcute în boarea aceea parfumată a miilor de arbuști cu floare albă și mireasmă de tămâie. Parcul – mare sală de cursuri – e înțesat diminețile cu sute de copii, de adolescenți și adolescente, cari ascultă și învață acolo, în aer liber, cu umbra pomului drept singura umbră, cu văzduhul clar deasupra, învăluiți de aroma atâtor flori. [...]

Numai în anotimpul ploilor cursurile se fac în clase. Și sunt clase mari, cu ferestre luminoase, clase cât o terasă. Copiii indieni se pot concentra atât de bine, încât am asistat odată la patru clase făcându-și lecțiile pe o aceeași terasă, fără ca unii să fie stânjeniți de prezența sau glasurile celorlalți.”

Mircea Eliade, „La Shantiniketan”, în *India*, 1935

„Seara, între 6 și 7, când metroul este asaltat de oameni ce se întorc de la lucru, să te oprești la ieșirea metroului, undeva într-un cartier depărtat, în Vaugirard sau la Porte d’Orléans și să privești [...] cum cunoscuții își strâng grăbiți mâinile, cum toată lumea aleargă, coboară scările, urcă scările, tăcând, fiindcă nimeni n-are nimic de spus și fiindcă fiecare se grăbește. De unde vin? Unde se duc? Nu e om între toți trecătorii aceștia care să nu-și aibă povestea lui, bună sau rea, deosebită sau monotonă, dar atâta sunt de mulți, încât în mijlocul lor nu mai ești conștient decât de faptul că viața trece, și peste ei și peste tine, să-și împlinescă rosturile ei. Sentiment de pierdere în mulțime, în oraș, în viață, pe care nicăieri nu l-am încercat mai exact decât aici, în galeriile populate ale metroului.”

Mihail Sebastian, *Metro*, 1931

1. Caută în dicționar cuvintele necunoscute.
2. Stabilește, pentru fiecare text, dacă următoarele afirmații sunt adevărate sau false.
 - a. Textul arată ce observă un călător în locurile pe care le vizitează.
 - b. Textul se concentrează numai asupra obiectivelor turistice din locurile vizitate, fără a prezenta comportamentul oamenilor locului.
3. Textele oferite spre lectură în această *Provocare* au fost scrise în aceeași perioadă istorică. Este important să știm în ce perioadă istorică a fost scris un text atunci când îl citim? De ce? Selectează dintre variantele expuse mai jos și/sau oferă altele.
 - a. Evenimentele istorice trăite pot influența modul în care un scriitor vede lumea din jurul său.
 - b. Autorii care scriu în aceeași perioadă pot gândi la fel despre unele lucruri.
 - c. Cărțile scrise în aceeași perioadă pot semăna între ele.

AFLU MAI MULT!

Spunem despre oamenii care au trăit/trăiesc în aceeași perioadă că sunt contemporani.

4. Camil Petrescu, scriitor român contemporan cu ceilalți din această lecție, își numește un reportaj de călătorie *Harta vie*. Ce idee transmite acest titlu? Ia în considerare în răspunsul tău și următoarea afirmație a lui Liviu Rebreanu:

„În orice călătorie, mai important decât toate priveliștile, peisagiile și minunile naturii, rămâne omul. Natura în sine nu e nici frumoasă, nici urâtă, nici măcar interesantă. Numai sufletul omului îi împrumută viață.”

5. Mircea Eliade, Liviu Rebreanu, Mihail Sebastian și Camil Petrescu au fost mari scriitori români. Crezi că notele lor de călătorie sunt mai interesante pentru că orașele au fost prezentate de către niște artiști? Cu ce alte instrumente/arte ar mai putea fi prezentat orașul?

6. Lectura, la modul general, poate fi considerată o modalitate de a cunoaște lumea cu ochii celuiilalt? Justifică-ți răspunsul cu exemple din experiența de lectură.

Evoluez!

Portofoliu. Așază-te, asemenea acestor observatori ai lumii, într-un loc în care circulă mulți oameni.

- Descrie tot ce vezi.
- Alege un om din mulțime și încearcă să scrii o poveste din viața lui, o întâmplare.
- Observă oamenii și spune ce emoții crezi că are fiecare în momentul în care îi privești.

Adaugă tema în portofoliu. Recitește la finalul clasei a VI-a acest exercițiu. Verifică ce ai învățat nou despre cum poți să descrii mai corect, să povestești mai bine, să identifici emoții.

Învăț despre mine!

Jocă-te. Tu ce fel de cititor ești? Citește descrierile de mai jos și alege ce etichetă ți se potrivește. Apoi întreabă un prieten bun din clasă ce etichetă crede el că ți se potrivește. În cele din urmă, mergi la pagina 220 a manualului și descoperă ce fel de cititor ești.

• Peste 70 de puncte

Cititorul Elefant – ești un gigant al bibliotecilor, rafturile nu mai au secrete pentru tine. Citești și ce-ți recomandă bunicii, și ce-ți recomandă părinții.

Îți păstrezi timp să citești și cărțile la modă printre colegii tăi. Nu scapi nimic. Calci apăsat și nepăsător prin lumea cărților, toată lumea te respectă, ești înțelept și respectat. Fără tine, scriitorii ar fi niște ființe triste.

• Între 50 și 69 de puncte

Cititorul Panda – îți place să te retragi cu cartea în mână și să savurezi fiecare pagină. Ești cam mofturos, dar tu îți spui că ești exigent. Ca orice ursuleț panda, dai pe afară de drăgălășenie, dar, de fapt, ești cam alintat și teritorial, nu-ți place să te deranjeze nimeni când prinzi o poveste bună.

• Între 20 și 49 de puncte

Cititorul Delfin – cititul este pentru tine o formă de socializare. Vrei să discuți cu alții despre ce citești, să lași cărțile să circule, să le dai cu împrumut sau să le iei cu împrumut și să-ți împărtășești opinia. Delfinul este extrem de sociabil și de jucăuș. Pentru tine, cartea este o formă de a-ți găsi cei mai buni prieteni și de a petrece timpul inteligent. Îți plac copertile, dar știi să judeci și interiorul.

Evoluez!

PROIECT - HARTA VIE A LECTURII

Călătoria fizică nu e singura modalitate de a descoperi noi lumi. Lectura poate fi, și ea, o călătorie destul de interesantă. Anul acesta, fii ambițios/ambițioasă! Pornește și tu, asemenea lui Columb, în descoperirea de noi lumi. Corabia ta va fi lectura, iar echipajul tău, colegii și profesorul tău de la clasă. În prima fază a proiectului vei lucra alături de colegii tăi, apoi vei lucra individual.

Etapa întâi. Faceți împreună o listă de cărți potrivite vârstei voastre care să ilustreze lumi cât mai diferite. Realizați împreună o hartă a lumii pe care să desenați copertile cărților alese în funcție de două criterii geografice:

- țara/regiunea în care se întâmplă acțiunea/la care se referă textul;
- țara din care provine autorul cărții.

Mai jos aveți o listă cu câteva recomandări. Completați pe parcurs lista cu alte cărți care credeți că se potrivesc proiectului vostru.

- *Fetița căreia nu-i plăcea numele său*, Elif Shafak
- *Exploratorul*, Katherine Rundell
- *Aventurile lui Tom Sawyer*, Mark Twain
- *Eu sunt Malala*, Malala Yousafzai, Christina Lamb
- *Amintiri din copilărie*, Ion Creangă
- *Toate pânzele sus!*, Radu Tudoran
- *Darwin. Expediția pe Beagle*, Jeremie Royer, Fabien Grolleau
- *Cravata roșie*, Ji-li Jiang
- *Cireșarii. Cavalerii florii de cireș*, Constantin Chiriță
- *Singur pe lume*, Hector Malot
- *Căpitan la cincisprezece ani*, Jules Verne
- *Spre Polul Sud*, Emil Racoviță
- *Căzuți din junglă*, Alexandru N. Stermin

Etapa a doua. Pe parcursul anului școlar, citiți cărțile alese, adăugând în portofoliu fișe pentru fiecare carte citită (desenați, notați fragmente care v-au impresionat, gânduri etc.). Căutați ocazii să discutați despre cărțile citite.

Etapa a treia. La finalul anului, transformați harta copertilor într-o *Hartă vie*. Cum? Căutați rețele de sens, legături între ce ați citit, astfel:

- cărți pe aceleași teme;
- personaje care seamănă;
- lumi ficționale care seamănă etc.

Etapa a patra. Realizează-ți propria hartă a lecturii, incluzând elementele din etapa a treia. Pune și un semn pe copertile cărților în care ai găsit personaje care se aseamănă cu tine.

Etapa a cincea. Prezintă harta realizată individual în fața clasei. În pregătirea prezentării, ai în vedere următoarele întrebări:

- În ce ordine ai citit cărțile? Cum ai ales ordinea? Te-a trimis cumva vreuna dintre cărți spre o alta?
- Unde ai citit cel mai des?
- Cum te-ai documentat pentru a așeza copertile pe hartă?
- De câte ori ai intervenit în clasă pentru a aminti de una dintre cărțile citite?
- De câte ori ai pomenit vreuna dintre cărți și în ce contexte?
- Ce carte a reprezentat o călătorie în urma căreia ai aflat mai multe despre tine? De ce?

Contextul de comunicare

Gata pentru ceva nou!

1. Fetița din textul Laviniei Braniște își pune problema cum faci să nu te dai de gol când ești emigrant. În opinia ta, este cu adevărat necesar să te confunzi cu „localii”? Detaliază răspunsul cu experiențe personale.
2. Cum se construiește prima impresie? Contează unde și în ce context te cunoaște cineva? Explică de ce.

Start!

Atunci când intri într-o altă cultură, devine o provocare să construiești relații sociale după „regulile” culturii respective. Felul în care saluți, te adresezi sau te comporti poate fi foarte diferit de la o cultură la alta. Citește un fragment din jurnalul Oanei, o fată de 13 ani care trăiește în Franța, pentru a vedea ce provocări întâmpină aceasta.

Azi am învățat, *the hard way*¹ cum zic englezii, ce numesc francezii *faire la bise*. E, cum ar veni, salutul francezilor. Adică se pupă pe obraz, dar toți. Chiar se pupă enorm oamenii din poporul ăsta! Și-s niște chestii ciudate: adică nu numai că te pupi cu toată lumea cu care te întâlnești (nu e neapărat să fii foarte apropiat), dar când ajungi într-un grup, trebuie să îi pupi pe toți, altfel e cu supărare. Dacă e vreunul pe care nu îl cunoști (și ar trebui să faci cunoștință cu el, cum ar veni), acesta e momentul când, apropiindu-te de obrazul lui, îi spui numele tău. Și-apoi, asta nu e nimic, dar fiind în tabăra de vară, unde s-au adunat copii din toată Franța, au fost nenumărate situații amuzante. Ar trebui să aibă francezii proverbul „Spune-mi din care parte a Franței ești ca să știu de câte ori să te pup.” De 1, 2, 3, 4 sau 5 ori. Aha, nu

¹ *the hard way* – (în engl.) calea cea grea, pe propria piele.

glumesc, chiar e o chestie culturală a lor. Și, mai ales, ar cam trebui să știu cu care parte să încep – cu obrazul stâng, cu dreptul? Amuzant, nu? Așa pare când scriu în jurnal seara în camera mea, dar azi nu a fost chiar așa. N-am numărat, jurnalule, câte situații ciudate am trăit astăzi, în care am lăsat oamenii cu buzele întinse. (Ce mă joc eu cu proverbele și expresiile românești... mi-e dor de jocurile din limba mea!) N-am numărat nici de câte ori unul a pornit spre stânga și eu spre dreapta și era să ne pupăm pe buze. Nu întreba! Nu intru în detalii.

1. În ce context a învățat Oana cum se salută francezii?
2. Care sunt aspectele care o surprind pe Oana la francezi?
3. De ce devine important pentru Oana, în contextul primei întâlniri, să știe din care parte a Franței este cineva?
4. Ce tip de relație spune că are Oana cu cei despre care vorbește?
5. Imaginează-ți momentul în care Oana le-a comunicat copiilor din tabără cine este. Crezi că mesajul ei a fost înțeles de la început? Care ar putea fi dificultățile în transmiterea mesajului?
6. În țara noastră, care sunt contextele în care te pupi cu cineva pe obraz când te întâlnești?

Știu!

Atunci când comunicăm, este important să ne adaptăm la contextul de comunicare. Un ascultător va înțelege ceea ce i se comunică în directă legătură cu ceea ce numim contextul comunicării.

Contextul de comunicare se constituie din mai multe componente:

- **contextul fizic** – mediul/locul în care se desfășoară comunicarea;
- **contextul cultural** – normele morale și obiceiurile culturale ale participanților la comunicare;
- **contextul social** – tipul de relație dintre interlocutori, intențiile lor în comunicare și informațiile comunicate;

• **contextul temporal** – momentul în care are loc comunicarea, ca secvență a unui șir comunicativ. Adaptarea la contextul de comunicare presupune:

- să alegi ce se poate comunica eficient în contextul tău;

- să alegi modalitatea de a transmite mesajul în funcție de tipul de relație/interacțiune;
- să fii atent/ă la limbajul nonverbal (mimică, gesturi, privire, mișcări ale corpului) și la cel paraverbal (intonaj, intensitatea vocii, ritmul vorbirii);
- să înțelegi ce valori/obiceiuri culturale are cel cărui mesaj te adresează;
- să adaptezi ceea ce transmiți, în funcție de momentul în care are loc interacțiunea.

Integrez și creez!

Lucrați în perechi. Joc de rol.

a. Construiți, pornind de la situațiile date mai jos, un dialog de 6-8 replici. Jucați dialogul în fața clasei. Înainte de a începe să construiți dialogul, stabiliți:

- unde are loc situația de comunicare;
- care este relația dintre cei doi interlocutori;
- care este scopul comunicării;
- cum se simte fiecare interlocutor în contextul de comunicare dat.

Context public

Ești într-un autobuz. O persoană adultă se apropie de tine și încearcă să afle detalii despre locul unde locuiești, despre părinții tăi și despre programul tău zilnic.

Context privat

Ești acasă, alături de prietenul tău foarte bun care a venit în vizită la tine. Acesta începe să îți povestească detalii despre un eveniment din familia prietenului vostru (despre care tu nu știai) și se îndreaptă ușor spre bărfă.

b. Pornind de la exemplele date, scrieți pe un bilețel alte două situații (una desfășurată într-un context public și alta – într-un context privat).

c. Puneți toate bilețelele într-o cutie. Fiecare pereche va extrage un bilețel și va exemplifica situația aleasă, într-un dialog de două-trei minute. Ceilalți elevi vor urmări activitățile orale, completând, pentru cinci colegi, câte o fișă de **interevaluare**, după modelul de la pagina 222.

Știu să învăț!

Realizează o fișă de **autoevaluare** a activității tale orale. Notează de la 1 la 3 (unde 1 înseamnă foarte puțin adevărat, iar 3 – în totalitate adevărat) gradul de adevăr al fiecărui enunț de mai jos.

A. Atitudinea față de activitate

- Am citit, cu atenție, sarcina de lucru.
- Am colaborat bine cu partenerul meu/partenera mea, i-am respectat opiniile, fără să monopolizez activitatea.
- Mi-am manifestat interesul pentru tema primită.
- M-am gândit la felul în care ar trebui să vorbească personajul meu.

B. Palierele comunicării

- Comunicarea mea verbală a fost potrivită contextului de comunicare, situației propuse și statutului social al personajului meu implicat în discuție.
- Comunicarea nonverbală a fost prezentă. Am exprimat emoțiile personajului prin gesturi și expresii potrivite.
- Comunicarea paraverbală este ușor de identificat. Am folosit intonația corectă pentru fiecare replică.
- Gesturile și mimica au exprimat același mesaj cu cel exprimat prin cuvinte.

C. Participarea corectă la dialog

- Atunci când am fost în rol de ascultător, am avut un rol activ, încurajându-l pe vorbitor prin mimică și replici.
- Mi-am exprimat în mod politicos dorința de a interveni în discuție.
- Am avut mereu o atitudine respectuoasă și politicoasă față de celălalt participant la dialog.
- Am adresat și întrebări, fiind alternativ și în rolul de vorbitor, și în cel de ascultător.
- Am respectat spațiul personal al celuilalt participant la discuție.
- Tonul vocii a fost potrivit situației de comunicare recreate.
- Am fost atent/ă să se audă bine ce spun și să se înțeleagă fiecare cuvânt rostit.

D. Cum am simțit eu activitatea

- Mi-a plăcut că a fost nevoie să imaginăm singuri o situație de comunicare, să hotărâm rolurile și contextul.
- A fost bine că activitatea ne-a solicitat să fim spontani.
- A fost greu să alegem ideea cea mai bună.
- Îmi place că ne evaluăm între noi.
- Autoevaluarea mi se pare utilă.
- Îmi mai doresc astfel de activități.

Diftongul. Triftongul. Hiatul

Gata pentru ceva nou!

1. Într-o lecție anterioară, ai citit mărturia unei mame care expunea dificultățile de a învăța o limbă străină: „Erau cinci tipuri de i, patru tipuri de s în alfabet. Eh... acolo trebuia să știi unde se pune i-ul respectiv, s-ul respectiv, deci foarte dificil pentru mine”. Nu întotdeauna, nu în orice limbă, o literă redă un sunet. De aceea, pentru un vorbitor de limbă română (limbă în care, în general, scrierea redă rostirea) poate fi dificil să perceapă mai multe tipuri de *i* sau de *s*. Tu ce dificultăți ai întâmpinat când ai învățat o limbă nouă?

2. Joc în perechi.

a. Priviți imaginile de mai jos. Scrieți pe un bilețel, timp de un minut, cât mai multe cuvinte în care să folosiți doar literele scrise pe planete.

După expirarea timpului, stabiliți tipul de sunete pentru fiecare cuvânt obținut.

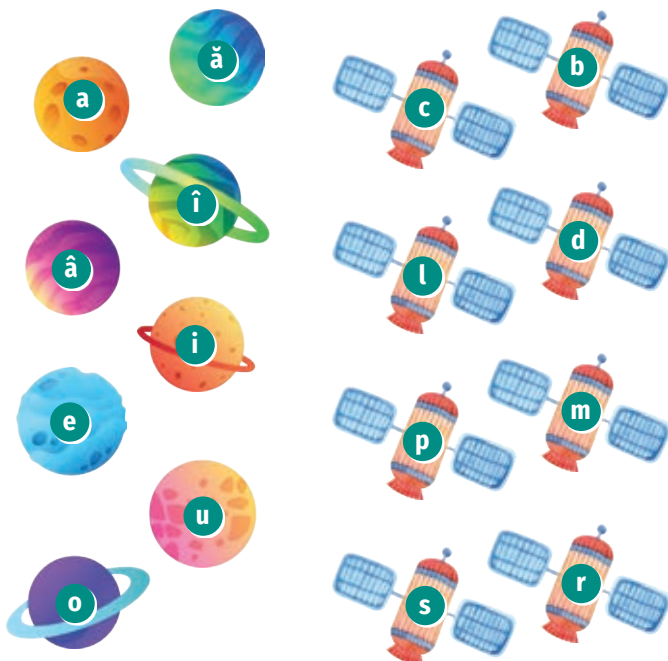
Exemplu: ia (i – semivocală, a – vocală)

b. Combinați apoi grupuri formate din literele de pe planete (de exemplu, *ia, au, iei* etc.) cu literele de pe sateliți. Încercați cât mai multe combinații. Scrieți cuvintele obținute pe un alt bilețel. Și pentru această activitate aveți la dispoziție tot un minut.

Stabiliți tipul de sunete pentru fiecare cuvânt obținut.

Exemplu: iar (i – semivocală, a – vocală, r – consoană)

Câștigă perechea care a scris cele mai multe cuvinte.

Diftongul

Start!

1. Citește textul următor și desparte în silabe cuvintele scrise cu roz.

„Când eram mică legasem un **leagăn** de-o creangă.

«Vreau s-ajung **steaua** de-acolo...» strigam bunicului.

O, cât de sus s-au **suit dușmănoasele** stele...

Nu le mai văd, le-am uitat lumina curată.

Mi-i inima tristă. Mama mi-a scris c-au **tăiat**

pomii din fundul grădinii, leagănul putred;

odată cu dânsul, va fi căzut în **buruieni**

copilăria mea – și o mănâncă furnicile...”

Magda Isanos, *Copilăria mea*, 1943

2. Precizează sunetele din care este alcătuit fiecare cuvânt despărțit în silabe la exercițiul precedent.

Exemplu:

l	e	a	-	g	ă	n
c	sv	v		c	v	c

3. Observă succesiunea de vocală și semivocală din cuvintele de la exercițiul anterior. Cum este pronunțat acest grup?

Exemplu: Cuvântul „leagăn” conține o vocală și o semivocală pronunțate în aceeași silabă.

Știu!

Grupul de sunete format dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă, se numește **diftong**.

Diftongul poate fi:

- **ascendent** (alcătuit dintr-o semivocală și o vocală, pronunțate în aceeași silabă): *cu-loa-re*;
- **descendent** (alcătuit dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă): *câi-ne*.

Integrez și creez!

1. Alege varianta corectă de răspuns. Seria în care există doar cuvinte care conțin diftongii este:

- a. rumoare, culoare, picior, viorea;
- b. pâine, ceai, dulceață, geam;
- c. el, mâine, s-au, cioară;
- d. deal, ei, doi, vioară.

2. Notează în tabelul de mai jos diftongii ascendenți și descendenți din lista dată:

- iapă • trei • albăstrui • mai • miel • miercuri
- august • verișoară • mioară • nai

Diftongii ascendenți	Diftongii descendenți

Triftongul

Start!

1. Revino la poezia Magdei Isanos. Desparte în silabe cuvântul scris cu albastru.

2. Stabilește tipul de sunete din cuvântul despărțit la exercițiul anterior. Ce observi?

Știu!

Grupul de sunete format dintr-o vocală și două semivocale, pronunțate în aceeași silabă, se numește **triftong**: *le-**oai**-că, vreau*.

Integrez și creez!

1. Identifică triftongii din textul de mai jos.

Eu vreau să dau curs invitației pe care mi-au făcut-o și să iau parte la emisiunea de mâine. Vor apărea personajele mele favorite, leoaica Cici și tigroaica Mia. O să vuiască presa după apariția spectacolului.

2. Găsește intrusul din fiecare serie:

- a. aripioare, miau, citeau, oaie;
- b. zmeoaică, căprioară, beau, nemțoaică;
- c. mi-au, voal, aseară, chioară;
- d. eu, el, ea, ele.

Hiatul

Start!

1. Desparte în silabe cuvintele scrise cu verde în poezia Magdei Isanos.

2. Stabilește tipul de sunete al cuvintelor de la exercițiul anterior. Ce observi?

Știu!

Două vocale aflate în silabe diferite, dar alăturate, formează un **hiat**: *a-er*.

Integrez și creez!

1. Identifică vocalele în hiat din cuvintele din lista următoare: *destinație, influent, alee, cooperant, fiolă, mie* (substantiv), *chiuit, argintărie, fiindcă*.

OBSERV!

Grupurile *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi* urmate de o vocală nu formează diftong. Apare diftong doar dacă sunt în aceeași silabă cu o vocală și o semivocală.

ceas [č a s] – nu conține diftong

ceai [č a i] – conține diftong, nu triftong

Atenție la formele pronumelui personal și la formele verbului *a fi*. Acestea formează:

- diftong: *el [iel], ele [iele], este [ieste], era [iera]* etc.;
- triftong: *eu [ieu], ei [iei]*.

Nu trebuie confundată cratima (care marchează pronunțarea împreună, în aceeași silabă, a două cuvinte diferite) cu linia de despărțire în silabe. Astfel, cuvintele *ne-am* conțin un diftong, iar cuvintele *ne-ai* conțin un triftong.

2. Citește afirmațiile de mai jos și decide pentru fiecare dintre acestea care este varianta corectă:

- Cuvântul *lupoaică* conține:
 - a. un diftong;
 - b. un triftong;
 - c. un hiat.
- Cuvintele *văzutu-i-ai* conțin:
 - a. un diftong;
 - b. un triftong;
 - c. un hiat.
- Cuvântul *două* conține:
 - a. un diftong;
 - b. un hiat;
 - c. un hiat și un diftong.
- Cuvântul *toceau* conține:
 - a. un diftong;
 - b. un triftong;
 - c. un hiat.
- Cuvântul *oaie* conține:
 - a. doi diftongi;
 - b. un hiat;
 - c. doi diftongi și un hiat.
- Cuvântul *erau* conține:
 - a. un diftong;
 - b. doi diftongi;
 - c. un diftong și un hiat.

3. Selectează din textul de mai jos grupurile de sunete învățate.

„Spune-mi care mamă-anume
Cea mai scumpă e pe lume?
Puii toți au zis de păsări,
zarzării au zis de zarzări,
peștișorii, de peștoaică,
ursuleții, de ursoaică,
șerpișorii, de șerpoaică,
tigrișorii, de tigroaică...
Mânjii toți au zis de iepe,
firul cepii-a zis de cepe,
nucii toți au zis de nucă,
cucii toți au zis de cucă,
toți pisoii, de pisică,
iară eu, de-a mea mămică.”

Orice mamă e anume
Cea mai scumpă de pe lume!
Nichita Stănescu,
Cea mai scumpă de pe lume,
1981

Știu să învăț!

Autoevaluare. Notează cu o cifră de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă foarte puțin adevărat, iar 5 – în totalitate adevărat) gradul de adevăr al fiecărui enunț de mai jos.

- Am descoperit că, la nivel sonor, o limbă are anumite tipare în care se grupează sunetele.
- Mi-a fost mai ușor să învăț despre diftong, triftong și hiat după ce mi-am amintit despre sunetele limbii române prin jocul de la începutul lecției.
- Simt că e nevoie să mai exersez cele învățate astăzi prin noi exerciții.

Evoluez!

Provocare la nivelul clasei. Clasa voastră reprezintă o comunitate. Aceasta constituie, implicit, și o comunitate de vorbitori. Împărțiți-vă în șase grupe și inventați cuvinte.

Pasul 1

Fiecare echipă va inventa un substantiv. Veți stabili împreună ce realitate să desemneze (de exemplu, *banca a treia de la geam*).

Veți oferi apoi un înveliș sonor acestui cuvânt. Aveți grijă să sune „românește”: folosiți vocale, consoane și un diftong pentru a-i da formă sonoră (de exemplu, *branbilău*). Fiecare grupă va construi o definiție pentru cuvântul inventat și o va prezenta în fața clasei.

Pasul 2

Jucați-vă cu aceste cuvinte. Dacă cineva din comunitatea voastră nu știe la ce vă referiți atunci când pronunțați unul dintre cuvintele inventate, unul dintre voi îl va rosti în contexte de comunicare firești („așază-te în *branbilău*”, „mărul l-am găsit chiar în *branbilău*”), iar ceilalți se vor comporta în consecință. Nu uitați, un cuvânt rostit aduce cu el realitatea pe care o desemnează.

Pasul 3

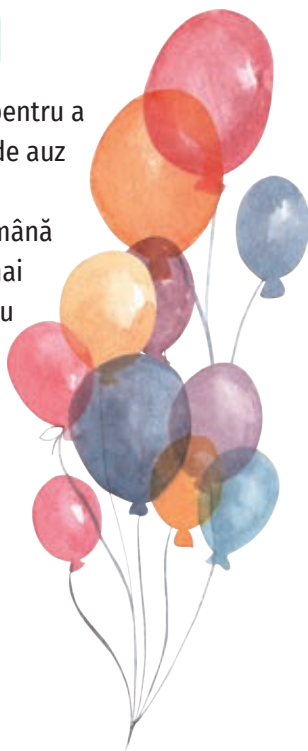
Fiecare grupă va prezenta definiția profesorilor de limbi străine și îi va ruga „să traducă” cuvântul în acele limbi, fiind atenți la particularitățile fonetice ale limbilor respective.

Despărțirea în silabe

Gata pentru ceva nou!

Sunetul este o vibrație. Știi că, pentru a dansa, persoanele cu deficiențe de auz apelează la ritmul perceput prin vibrațiile podelei? Alteori, țin în mână un balon umflat care transmite mai ușor vibrațiile. Fă și tu un exercițiu similar. Ia un balon umflat și lipește-l de obraz în timp ce spui câteva cuvinte. Simte vibrațiile în obrazul tău. Cum sunetele se contopesc pentru a forma silabe, vei simți mai ales pauzele dintre aceste grupări de sunete care se pronunță împreună.

Start!

Citește, cu atenție, textul următor care reprezintă gândurile unui elev de vârsta ta, pregătit pentru vacanța la bunici.

E vară și voi merge iarăși la bunici, la țară. Nu prea mi-a plăcut inițial propunerea părinților, deoarece nu mai erau copii de vârsta mea în sat, dar am avut o consolare anul trecut.

Bunicul știe o groază de lucruri. Are o pianină veche moștenită de la tatăl său și m-a încântat în fiecare zi cu diverse partituri. De la el am aflat foarte multe lucruri. Mi-a vorbit mult despre muzică. Bach, Beethoven sau Mozart au devenit preferații mei.

Povestea lui Beethoven este uimitoare pentru mine. În ciuda faptului că în ultimii ani de viață a fost surd, a reușit să creeze cele mai apreciate opere. Maniera în care simțea vibrațiile pianului atunci când compunea era superioară auzului – un creion ținut între dinți și cu celălalt capăt așezat pe pian îl ajuta pe acesta să simtă vibrația

sunetelor. Am înțeles că, pentru cei cu deficiențe de auz, vibrația este mai presus de orice și am concluzionat că natura are nenumărate soluții pentru nenumărate deficiențe. Bunicul mi-a confirmat. Dacă nu aveți un bunic așa ca al meu, vizionați materialul „PASTILA DE MUZICĂ – Tratatamentul celor culți”, episodul 6, unde Ana Maria Rusu **punctează** lucruri uimitoare despre acest compozitor.

Sunt sigur că voi învăța lucruri noi și vara aceasta. Bunicii sunt o **sursă** inepuizabilă de **informație**.

1. Notează din text, într-un tabel asemănător cu cel de mai jos, zece cuvinte monosilabice și zece cuvinte plurisilabice.

Cuvinte monosilabice	Cuvinte plurisilabice

2. Cum sunt despărțite cuvintele la capăt de rând?

3. Despărțiți în silabe cuvintele scrise colorat și precizați pentru fiecare:

- numărul de silabe;
- tipurile de sunete din silabe.

Exemplu: va-ră – două silabe, v-consoană, a-vocală, r-consoană, ă-vocală

4. Cum se comportă consoanele/grupurile de consoane pe care le-ai identificat? Dar vocalele alăturate?

Exemplu: va-ră (două silabe, „r” este o consoană aflată între două vocale, care trece în silaba următoare, lângă cea de-a doua vocală)

Știu!

Silaba este o unitate de pronunțare rezultată dintr-un singur efort respirator, care conține neapărat o vocală.

În limba română, cuvintele pot fi **monosilabice** sau **plurisilabice/polisilabice**.

În scris, atunci când despărțirea în silabe se face la capătul rândului, cratima încheie rândul și nu se mai reia la începutul următorului rând.

Studierea comportamentului sunetelor din limba română și a modalității în care acestea se grupează în cadrul silabelor a dus la formularea unor principii/reguli de despărțire în silabe.

1. Atunci când o consoană se află între două vocale, va trece întotdeauna la silaba următoare (*ta-tă, sea-ră*).

2. Atunci când două consoane se află între două vocale, prima rămâne lângă prima vocală, iar cealaltă trece la silaba următoare, lângă a doua vocală (*cal-cul, mas-că*).

Excepție: Dacă prima consoană este *b, c, d, f, g, h, p, t* sau *v*, iar a doua – *l* sau *r*, ambele consoane trec în silaba următoare (*ca-blu*).

3. Atunci când trei sau mai multe consoane se află între două vocale, prima consoană rămâne alături de prima vocală, iar restul consoanelor trec la silaba următoare (*fil-tru*).

Excepție: Dacă între cele două vocale se află grupurile *lpt, mpt, mpt, ncș, nct, nct, ndv, rct, rtf* sau *stm*, primele două consoane rămân alături de prima vocală, iar cea de-a treia trece la silaba următoare (*arc-tic*).

4. Două vocale alăturate nu pot coexista în aceeași silabă. Acestea se despart, fiind în silabe diferite, dar alăturate (*i-de-e*).

Integrez și creez!

1. Încercuiește, în fiecare serie, intrusul care nu respectă prima regulă de la rubrica *Știu!*.

- a.** cireașă, mătură, casă, revenire, carte;
- b.** masă, itinerar, apartament, acum, bunic;
- c.** vinete, profesor, caiet, păpușă, învățătoare;
- d.** vetust, clujean, verandă, balansoar, temerar.

2. Desparte în silabe cuvintele următoare, respectând prima regulă de la rubrica *Știu!*.

- ușiță • manual • fuziune • încătușare • marinare
- mefient • motivație • oxidare • panoptic

3. Încercuiește litera corespunzătoare seriei în care toate cuvintele sunt despărțite corect în silabe:

- a.** os-cior, muș-ca, lun-git, ac-tiv, a-stăzi;
- b.** dov-le-cel, mier-le, ca-blat, a-cri-tu-ră, ar-cu-it;
- c.** Cea-hlău, Tran-sil-va-ni-a, su-ple-țe, a-gri-cul-tu-ră, mul-ti-șor;
- d.** sub-stan-tiv, lit-ru, pis-trui, mad-le-nă, sim-bo-lism.

4. Alege din seria următoare excepțiile de la regula a doua prezentată la rubrica *Știu!*.

- distopic • codru • moștenire • inspirație
- atlantic • hârtoagă • costiță • lugubru
- conductometru • anestezie • agramat

5. Desparte cuvintele următoare în silabe, respectând cea de-a treia regulă de la rubrica *Știu!*:

- sancțiuni • Arctica • sanscrită • sancționare
- sculptor • lingvistică • somptuar • sombrero
- abstractizare • monstruozitate.

6. Încercuiește cuvântul care conține vocale în hiat din fiecare serie:

- a.** clarificare, geamgiu, pian, duios, chiar;
- b.** coafor, iubire, aripioară, afectuos, bojdeucă;
- c.** creion, tămâie, cianură (substantiv), roia, albioară;
- d.** tăiat, aibă, august, baobab, gheare;
- e.** coincidență, două, iepure, albicios, roiul.

7. Notează câte trei cuvinte, altele decât cele întâlnite pe parcursul lecției, care respectă:

- regula numărul 1 de la rubrica *Știu!*;
- regula numărul 2 de la rubrica *Știu!*;
- regula numărul 3 de la rubrica *Știu!*;
- regula numărul 4 de la rubrica *Știu!*.

Stabilește apoi dacă sunt cuvinte monosilabice sau plurisilabice.

Evoluez!

Provocare. Construiește un miniscrabble alături de colegul/colega de bancă. Pe o foaie matematică, notați câte un cuvânt care să illustreze fiecare regulă de despărțire în silabe. Decupați pătrățelele corespunzătoare literelor, după model:

În ora următoare, faceți schimb de litere cu altă pereche și descoperiți cuvintele cu ajutorul literelor primite. Câștigă echipa care a descoperit prima toate cele patru cuvinte și a precizat pentru fiecare regula de despărțire în silabe.

Sensurile cuvintelor. Sinonimele și antonimele (actualizare)

Gata pentru ceva nou!

A comunica și a înțelege ce ți se comunică printr-un cuvânt pare firesc pentru mulți dintre noi. Pentru persoanele cu tulburare de spectru autist însă, a învăța și a percepe corect sensul fiecărui cuvânt într-un context de comunicare sunt niște provocări. Alături de ei, putem fi mai conștienți de complexitatea mecanismelor prin care creierul nostru decodifică un cuvânt. Sașa din cartea Anei Dragu reprezintă modelul unui astfel de băiat. Pătrunde puțin în lumea lui, citind fragmentul de mai jos.

„Ajung la școală, îl ridic de pe podea.

(Mama): Ce s-a întâmplat?

(Învățătoarea): Păi, știți, se tot plimba prin clasă și i-am spus că trebuie să stea **cuminte**: ușă de biserică să fie! A început să **urle** că nu vrea să fie ușă de biserică, el e doar un băiețel. [...]

Am început să navigăm prin limbaj, **croazieră** cu peripeții care continuă și astăzi. [...]

(Sașa): Ce înseamnă optimist?

(Mama): Înseamnă să aștepti să se întâmple lucruri bune.

(Sașa): Aha, eu nu-s. În casă la noi se întâmplă multe lucruri rele. Hai **repede** în bucătărie, să vezi cum s-a întâmplat ceva **groaznic**. Se bălbâie oala!

Pe aragaz, o oală cu macaroane pe punctul de a da în foc.”

Ana Dragu, *Mâini cuminți. Copilul meu autist*, 2015

Sensurile cuvintelor

Start!

1. Identifică sensul cuvântului *bălbâie* din text.
2. Caută în dicționar cuvântul *optimist*. Compară definiția de acolo cu explicația mamei lui Sașa.
3. Ce cuvinte/expresii pare că nu înțelege exact Sașa? Caută-le în dicționar și decide dacă dicționarul este de partea lui Sașa sau nu. Ce observi? De unde provine neînțelegerea?

Știu!

Cuvântul este unitatea de bază a vocabularului. Orice cuvânt este alcătuit din două componente: **forma** (reprezentată de șirul de sunete care compun cuvântul) și **conținutul** (înțelesul său).

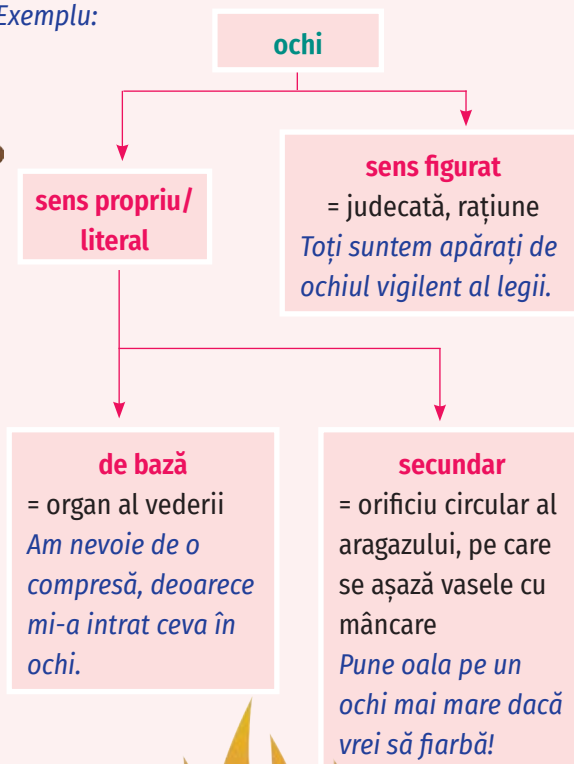
Majoritatea cuvintelor pot avea două sensuri:

- **propriu/literal** – cel obișnuit, înțeles de toți vorbitorii și folosit în limba de zi cu zi pentru a descrie realitatea;
- **figurat** – mai puțin obișnuit, folosit cu valoare expresivă/poetică și care produce în mintea vorbitorului o altă imagine față de cea obișnuită.

La rândul său, sensul propriu poate fi:

- **de bază** – sensul păstrat în toate contextele, cel din care se desprind celelalte sensuri;
- **secundar** – sensul dobândit de un anumit cuvânt într-un anumit context, pe baza unei asemănări cu sensul de bază.

Exemplu:

Integrez și creez!

1. Decide dacă enunțurile de mai jos sunt adevărate sau false.

a. În enunțul *Dimineața mănânc o pâine cu unt la gura sobei.*, cuvântul *gura* are un sens figurat.

b. În enunțul *Educația financiară este cheia unei vieți liniștite.*, cuvântul *cheia* are un sens propriu de bază.

c. În enunțul *Dragi colegi, un echipaj de poliție este amplasat la piciorul podului.*, cuvântul *piciorul* are un sens de bază secundar.

d. Cuvântul *inima* din enunțul *El locuiește în inima munților.* are un sens figurat.

e. Structura *ținem legătura* înseamnă că două persoane țin o legătură de pătrunjel.

2. Privește imaginile de mai jos și precizează ce sens ilustrează acestea: propriu sau figurat.

NU RIDICA

TONUL

a

A ÎMPĂCA ȘI CAPRA,
ȘI VARZA

c

PITICI

b

ÎMI PLOUĂ-N
GURĂ

d

PE CREIER

MEREU LA PATRU ACE

e

3. Construiește enunțuri în care să folosești celălalt sens al expresiilor din imaginile de la exercițiul 2: dacă imaginea propune sensul propriu, atunci ilustrează sensul figurat și invers.

OBSERV!

Sensurile de bază nu trebuie să fie automat și sensuri principale, cele care apar prima dată în mintea vorbitorului. Există situații în care un sens figurat sau cel secundar devine sensul principal.

De exemplu, cuvântul *tocilar*, cu sensul de bază „persoană care se ocupă cu ascuțitul instrumentelor de tăiat (la tociță)” a devenit învechit. În prezent, sensul principal este cel figurat de „elev sau student care își învață lecțiile pe dinafară, în mod mecanic”.

Sinonimele și antonimele (actualizare)

Start!

1. Numește sinonime contextuale pentru cuvintele scrise cu verde din textul de la începutul lecției.
2. Construiește enunțuri în care să utilizezi antonimele cuvintelor marcate cu roz din textul de la începutul lecției.

Știu!

Cuvintele care au formă diferită și sens similar se numesc **sinonime** (*frumos – chipeș*).

Cuvintele care au formă diferită și sens total opus se numesc **antonime** (*bun – rău*).

Pentru identificarea sinonimului/antonimului potrivit, trebuie să ținem întotdeauna cont de contextul de comunicare.

Integrez și creez!

Asociază cuvintele din coloana din stânga cu sinonimul/ antonimul său din coloana din dreapta. Ulterior, menționează ce tip de relație (sinonimie sau antonimie) există între perechile obținute.

repede

bună

plimbare

mobil

carte

a-și pune carul în pietre

a da cu oiștea-n gard

promenadă

registru

flexibil

iute

cuminte

a face ceva nepotrivit

a fi ferm

OBSERV!

Cazurile de sinonimie perfectă în limbă sunt foarte reduse, dacă nu chiar inexistente. Între cele două cuvinte trebuie să existe o minimă diferență (fie ea stilistică, de context etc.), limba încercând să elimine elementele care se suprapun total.

Evoluez!

Concurs în echipe. Pentru Adina Rosetti, a înțelege eronat ce se comunică devine o sursă de umor. Citiți textul de mai jos pentru a vă convinge.

„Până la lăsarea serii, merseră și merseră, iar pădurea le scoase în cale tot soiul de lucruri nemaîntâlnite:

Un leopard care stătea în spatele unui gard vopsit;

O fetiță care, atunci când vorbea, îngheța orice apă aflată în apropierea ei;

Un om care îi îmbia să cumpere pielea unui urs pe care încă nu-l prinsese și care umbla prin pădure;

Un băiețel care stătea cu gura căscată sub o tufă de mure, așteptând ca una să se desprindă și să-i cadă drept în gură;

O femeie înconjurată de pereți cărora le vorbea cu mare convingere;

O doamnă care azvârlea bani și tot soiul de lucruri scumpe într-o apă curgătoare numită Apa Sâmbetei;

Un domn care-și căuta pretutindeni mințile pierdute;

Un altul care avea un gât atât de lung, încât capul îi ajungea până la nori;

[...]

Tot soiul de alte personaje, făcând lucruri care mai de care mai ciudate”.

Adina Rosetti, *Aiurea-n tramvai*, 2018

- Împărțiți-vă în patru grupe. Fiecare grupă va ilustra câte un lucru nemaîntâlnit peste care dau personajele în pădure și își va imagina un altul după același model. Un reprezentant al fiecărei grupe va prezenta desenele în fața clasei.
- Atunci când o grupă prezintă, celelalte grupe vor nota pe o foaie care este expresia ilustrată. Vor preciza sensul expresiei și vor oferi cel puțin un sinonim și cel puțin un antonim pentru aceasta.
- Dacă atunci când vă creați propriul lucru nemaîntâlnit vă inspirați dintr-o expresie ilustrată de altcineva, menționați sursa! Orice echipă care va folosi „opere” ce nu îi aparțin va fi eliminată!

Omonimele. Cuvintele polisemantice

Gata pentru ceva nou!

1. Fetița din textul Laviniei Braniște spune că atunci când revine în țară simte că „îi fugе limba de sub picioare” și că are nevoie de un timp pentru ca limba să devină din nou stabilă. Pune-te și tu în pielea unui copil care a revenit din străinătate în vacanța de vară. Ce dificultăți crezi că ai putea avea în citirea unui text sau în înțelegerea unui mesaj oral?

2. Citește următorul text în gând. Recitește-l apoi cu voce tare, ca și cum i l-ai citi unui copil întors din străinătate, care nu a mai exersat limba română. La ce elemente vei fi atent/ă pentru a-l face să înțeleagă mai ușor textul?

Mama avea o vorbă pe care îi plăcea să o spună tare la finalul fiecărui an școlar, anume că nu vacanța de vară, ci școala și munca te fac fericit. Profesoara de română chicotea, în timp ce Marcel **murea** de rușine, simțind privirile curioase ale colegilor săi. Fericită de atenția ce i se oferea, mama proclama atunci că aveau să meargă împreună la librărie, să cumpere numaidecât o **carte** (una singură, nu un pachet...) pentru „cel mic” (Marcel avea 14 ani), care adoooooră să fie în compania cărților în timpul liber (e adevărat, îi plăcea, dar acum ar fi preferat o **tabletă**, de ciocolată, bineînțeles).

La librărie, aceeași poveste. Mama citea de pe coperta a patra a fiecărui roman scilpitor pe care punea mâna. „Uite, Marcel, aici e vorba despre un împărat al Romei. Nu aspiri și tu (ba da, aspira, dar doar sâmbăta și niciodată în cărți) să trăiești în acele vremuri încărcate de istorie? Să

fii măcar un roman simplu, dacă nu era chiar un conducător sau vreun cap de companie? Să te plimbi măcar o milă pe celebrele drumuri pietruite ale Antichității?” Tare-i mai era lui Marcel milă, așa că i-a trecut prin cap să-i facă mamei pe plac și a luat o carte de pe raft. Era *Jocul de-a vacanța...*

Omonimele

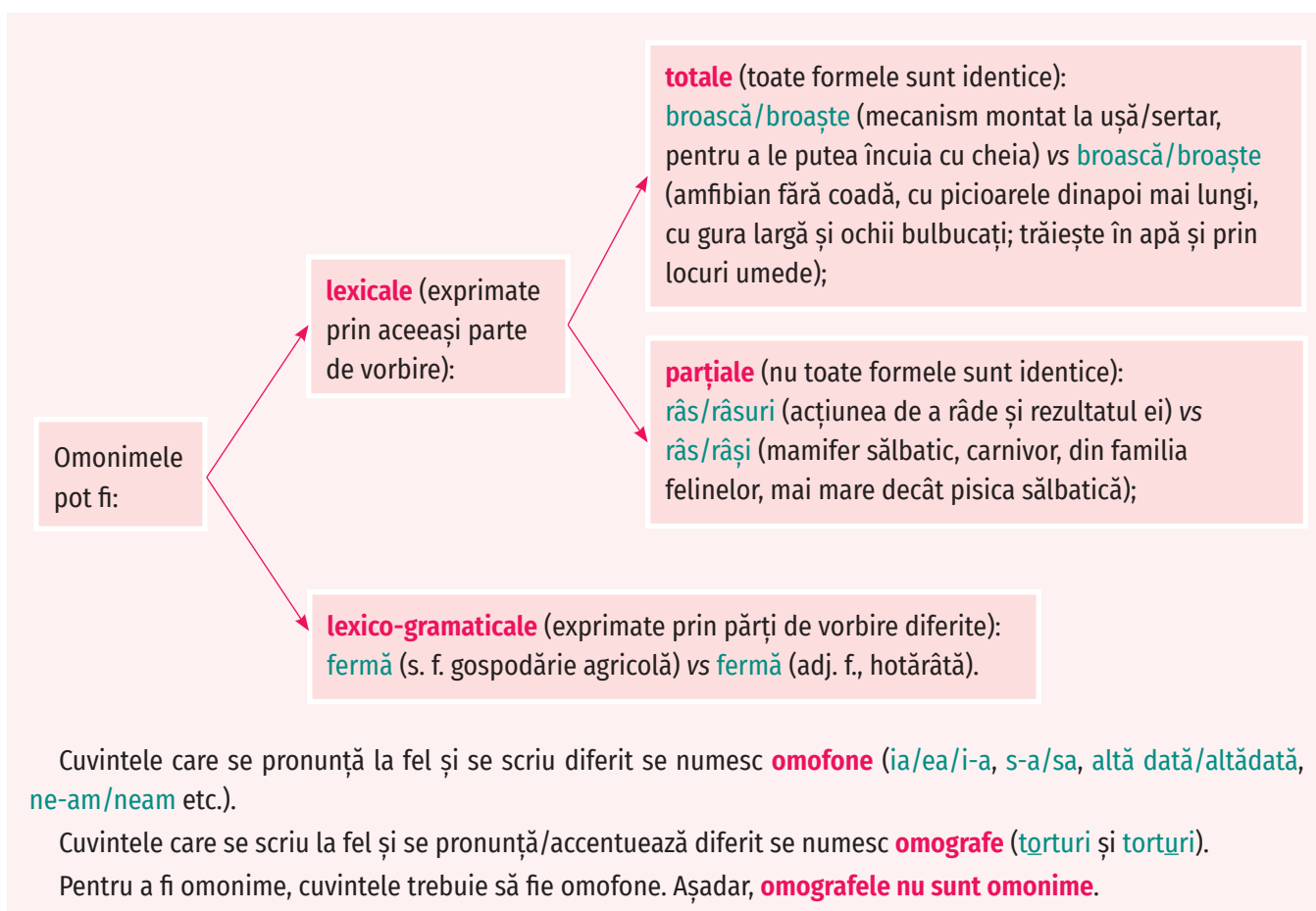
Start!

1. Transcrie, în caiet, perechile de cuvinte care se repetă în textul citit la rubrica *Gata pentru ceva nou!* și stabilește ce înseamnă fiecare dintre acestea.
2. Identifică pentru fiecare dintre cuvintele de la exercițiul anterior partea de vorbire pe care o reprezintă.
3. Între cuvintele cărei/căror perechi există o diferență de scriere? Dar de pronunție/accentuare? În ce constau aceste diferențe?

Știu!

Cuvintele care au aceeași formă și sensuri total diferite se numesc **omonime**.

De exemplu: **roman**¹ („specie a genului epic, de întindere mare, cu conținut complex, care se desfășoară de-a lungul unei anumite perioade și angajează mai multe personaje, presupunând un anumit grad de adâncime a observației sociale și analizei psihologice”) și **roman**² („persoană care făcea parte din populația Imperiului Roman și care se bucura de drepturi depline de cetățenie”). Aceste cuvinte apar în dicționar ca două intrări diferite.

Integrez și creez!

1. Selectează pentru fiecare cuvânt din perechile de omonime identificate în textul de la pagina 43 (*Start!*, exercițiul 1) câte o imagine de pe internet care să îi redea cel mai bine sensul. Justifică-ți alegerile în câte un enunț.

2. Stabilește care este forma de plural potrivită pentru omonimele din enunțurile următoare.

- Toată lumea și-a dat *coți/coate/coturi* pentru a prinde un loc la spectacol.
- Ți-e mai mare dragul să te plimbi pe la *coții/coatele/coturile* fluviului Dunărea.
- Și-a cumpărat pământ, căci îi era tare drag. Să fi fost vreo câteva sute de *coți/coate/coturi*.

3. Alcătuieste enunțuri cu următoarele omofone:

- s-a/sa • ea/ia/i-a • de mult/demult
- altă dată/altădată • o dată/odată.

Cuvintele polisemantice

Start!

Identifică sensul cuvintelor scrise colorat în textul de la rubrica *Gata pentru ceva nou!* (*murea, carte, tabletă*). Ce alte sensuri ar putea avea aceste cuvinte? Au legătură cu sensul din text sau sunt complet diferite?

Știu!

Spre deosebire de omonime, care au forme identice, iar sensurile nu au nicio legătură între ele, **cuvintele polisemantice** au aceeași formă, dar sensurile sunt mai mult sau mai puțin înrudite.

De exemplu, *cap* (pl. *capete*) poate avea, conform DEX, mai multe sensuri, precum:

1. Extremitatea superioară a corpului omenesc sau cea anterioară a animalelor, alcătuită din cutia craniană și legată de trunchi prin gât.
2. Căpătâi; căpătâiul patului.
3. Individ, ins.
4. (învechit) Viață.

5. Vârf (al unui obiect).
6. Partea extremă cu care începe sau sfârșește ceva.
7. Partea de dinainte; început, frunte.
8. Bucățiță ruptă dintr-un obiect.
9. (În sintagma) Cap magnetic = dispozitiv utilizat pentru înscriserea, citirea-preluarea sau ștergerea informației înscrise pe bandă, casetă, disc sau tambur magnetic.

Integrez și creez!

1. Construiește enunțuri în care să illustrezi sensurile prezentate mai sus ale cuvântului polisemantic *cap*.
2. Stabilește dacă termenii scriși înclinat în enunțurile de mai jos sunt omonime sau cuvinte polisemantice.

	Omonim	Cuvânt polisemantic
1. a. El <i>face</i> prăjituri alături de mama sa. b. Ea <i>face</i> bagajele pentru viitorul concediu.		
2. a. Toate lucrurile de care nu avem nevoie sunt depozitate în <i>pod</i> . b. Locuitorii își pun toate speranțele în acest <i>pod</i> de peste Dunăre.		
3. a. <i>Facultatea</i> este locul în care oamenii se specializează. b. Fiecare are <i>facultatea</i> de a gândi și trebuie să o folosească.		
4. a. Oare cine <i>bate</i> în poartă? b. La filmele de groază îmi <i>bate</i> inima foarte tare.		
5. a. Pâinea <i>a fost</i> doi lei anul trecut. b. Știi ce- <i>a fost</i> atunci, nu are rost să ascunzi.		

3. Construiește alte enunțuri prin care să exemplifici diferitele sensuri ale verbului predicativ *a fi*. Scrie în paranteză un sinonim pentru fiecare dintre acestea. Poți folosi dicționarul, dacă e nevoie.

Evoluez!

Scriitoarea Herta Müller observă, într-o formulă de reținut, că „În fiecare limbă sunt alți ochi”. Citește fragmentul de mai jos și identifică verbele care se asociază vântului. Construiește enunțuri în care să dovedești caracterul lor polisemantic.

„În dialectul satului se spune: «Der Wind geht» [vântul merge]. În germana literară vorbită în școală se spunea: «Der Wind weht» [vântul adie]. Pe când aveam șapte ani, asta-mi suna ca și cum vântul și-ar pricinui o durere. [sich weh tun – a-și pricinui o durere]. Iar în românește se spune: vântul bate. Când spuneați bate, de îndată auzeați zgomotul mișcării, dar aici vântul le pricinuia altora dureri, nu sieși. Pe cât de diferit bate vântul în cele două limbi, pe-atât de diferit încetează să mai bată. În germană se zice: «Der Wind hat sich gelegt» [vântul s-a culcat] – asta-ți sugerează ceva plat și orizontal. În română se zice în schimb: vântul a stat – ceea ce-ți sugerează ceva abrupt și vertical. Exemplul cu vântul nu este decât unul [...]. Aproape fiecare propoziție înseamnă o altă privire. Româna privea lumea tot pe-atât de altfel, pe cât cuvintele sale erau altfel.”

Herta Müller, *Regele se-nclină și ucide*, 2003
(trad. Alexandru Al. Sahighian)

Scrisoarea

Gata pentru ceva nou!

1. Nevoia omului de a comunica a existat dintotdeauna. Felul în care a ales să transmită mesajul a variat, însă, în funcție de epocă. Asociază imaginile cu perioada în care ar fi putut apărea mijloacele de comunicare reprezentate. Ce indicii ai avut în vedere pentru aceste asocieri?

A. Preistorie
(Perioada veche)

B. Antichitate
(Epoca veche)

C. Epoca contemporană

2. În prezent se mai comunică prin intermediul scrisorii? În ce context? Cu ce scop?

Start!

Gabriela, zisă și Lunganca, este o fată care a emigrat cu părinții ei în Marea Britanie. Aceasta i-a trimis o scrisoare prietenei rămasă în România. Citește-o, apoi răspunde la întrebări.

Textul scrisorii	Rând liber	Localitatea	Manchester, 14 ianuarie 2023	Data
		Dragă Ana,		Formula de adresare
	☐ Suntem bine aici, în Manchester. Tata și-a găsit repede de muncă, mama încă mai caută, dar deocamdată mă ajută pe mine și pe sor-mea, Gina, la lecții. Știi că nu prea îmi plăcea engleza. Dar, cum am ajuns la școală aici, directoarea m-a repartizat într-o clasă unde sunt mai mulți copii care nu știu încă limba asta. Avem o profesoară foarte frumoasă, Olga, din Polonia, care ne învață să vorbim repede și bine.			
	☐ Cu copiii mă înțeleg și nu prea. Adică mă cam enervează unii, sunt îmbrăcați fițos și nici nu ne bagă în seamă pe noi,ăștia, care venim din alte țări. Îmi vine să-i bat. Dar mama mi-a zis să nu mă mai bat, că nu-i frumos. Așa că mă abțin. Deși sunt unii foarte-foarte enervanți. Cam ca frații Popescu de la noi, știi? Numai că aici, când mă enervează, nici nu știu engleză să le zic repede vreo două. Dar lasă că învăț eu.			
	☐ Tu cum ai programul la școală, când mai poți să intri pe Skype? Eu aici merg de dimineață până la 4-5 după-amiaza, că ei au și afterschool. Acum îți scriu de pe computerul școlii și am și imprimantă aici. M-am gândit să-ți scriu o scrisoare clasică, dar nu scrisă de mână, că știi că scriu cam urât. Am zis să ai o amintire de la mine. Și-ți las și o amprentă lângă semnătură 😊.			Formula de încheiere
			 Cu drag și dor, Lunganca (Gabriela)	Semnătura

1. De ce este important ca, într-o scrisoare, să fie precizate locul și data?
2. Cine scrie scrisoarea? Cui îi este adresată? Cum ți-ai dat seama?
3. Ce tip de relație este între cea care trimite scrisoarea și cea care o va primi?
4. Cu ce scop este scrisă?
5. Ce informații transmite?
6. Ce fel de limbaj este utilizat? Observă la ce persoană sunt verbele și pronumele.
7. Ce cuvinte arată emoții/sentimente/trăiri?

Dacă destinatarul este o persoană apropiată, formula de adresare va reflecta acest lucru (*Dragul meu, Scumpa mea bunică, Iubirea mea* etc.). În acest caz, scrisoarea va fi una **informală**.

Dacă destinatarul ocupă o poziție ierarhică superioară, formula de adresare va conține titlul pe care îl deține, funcția ocupată sau forme ale pronumelui de politețe (*Stimată doamnă profesoară, Stimate domnule Petrescu* etc.). În acest caz, scrisoarea va fi **formală**.

Știu!

Scrisoarea sau **epistola** reprezintă o modalitate de comunicare la distanță.

Există mai multe tipuri de scrisori: familială, de dragoste, de felicitare, de mulțumire, de recomandare, oficială etc.

Elementele care alcătuiesc o scrisoare sunt:

- a. localitatea și data;
- b. formula de adresare;
- c. textul propriu-zis al scrisorii (conținutul);
- d. formula de încheiere;
- e. semnătura;
- f. (opțional) P.S. (lat. post-scriptum = după scris): dacă expeditorul uită o informație, poate adăuga, la finalul scrisorii, un post-scriptum.

Scrisoarea presupune existența a două instanțe:

- **expeditor:** cel care trimite scrisoarea;
- **destinatar:** cel căruia îi este adresată scrisoarea.

AFLU MAI MULT!

Scrisoarea a fost înlocuită în anii '90 de e-mail. Mesajele trimise prin poșta electronică seamănă destul de mult cu o scrisoare, doar că data și, uneori, locul de unde scrii sunt afișate automat. Prin anii 2000-2010, supremația e-mailului a fost contestată de noile aplicații de mesagerie gratuită (WhatsApp, Messenger, Telegram etc.). Acestea favorizează mesajele extrem de scurte și la obiect. Iar **emoticoanele** sunt foarte des întâlnite, acestea rezumând de fapt bucăți întregi de mesaj.

Integrez și creez!

1. Imaginează-ți că Lunganca îi trimite scrisoarea profesoarei de română de la vechea școală. Rescrie textul, adaptându-l noului destinatar. Ai în vedere următoarele etape.

Etapa 1: Planificarea. Realizează o primă formă a textului pe cionă, pornind de la următoarele întrebări:

- Ce vei păstra?
- La ce vei renunța?
- Ce vei modifica?
- Ce vrei să îi povestești despre tine?

Etapa 3: Revizuirea.

Recitește textul tău și evaluează-l pornind de la grila de mai jos.

Etapa 2: Redactarea.

Redactează textul, ținând cont de răspunsurile date în etapa de planificare.

Etapa 4: Forma finală.

Redactează varianta finală pe o foaie colorată, ținând cont de forma textului: precizarea localității și a datei, formula de adresare, lizibilitatea textului, așezarea textului în pagină (încadrarea textului pe foaie, marcarea alineatelor), formula de încheiere. Fii atent/ă la ortografie și punctuație!

Criterii	În totalitate (5 puncte)	Parțial (3 puncte)	Deloc (0 puncte)
Localitatea și data			
Formula de adresare adaptată destinatarului			
Formula finală adaptată destinatarului			
Semnătura			
Conținutul			
Folosirea pronumelor de politețe			
Folosirea verbelor la persoanele I și a II-a			
Așezarea în pagină			
Lizibilitatea			
Respectarea normelor de ortografie și de punctuație			

OBSERV!

Într-o scrisoare, expeditorul poate introduce pasaje narative în care să relateze evenimentele prin care a trecut, așa cum ai făcut-o și tu în epistola adresată doamnei profesoare.

2. **Lucrați în echipe.** Alcătuiți grupe de câte patru elevi. Fiecare grupă trebuie să transmită următorul mesaj celor dragi:

Am ajuns cu bine, după o lungă călătorie, cu multe peripeții, în China.

Imaginați-vă că scrieți acest mesaj folosindu-vă de mijloacele de comunicare disponibile acum 2000 de ani, 100 de ani, 25 de ani sau de acum un an. Introduceți un pasaj narativ în care să relați un eveniment important din timpul acestei călătorii.

Grupa câștigătoare este cea care adaptează cel mai bine mesajul la perioada aleasă.

Românii în străinătate. Limba română în Europa; comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română de pretutindeni

Gata pentru ceva nou!

1. Ai prieteni sau cunoscuți plecați în afara României? Cum ții legătura cu ei?
2. Ce poveste/povești te-a/te-au impresionat despre românii plecați peste hotare? Povestește-le colegilor.
3. Limba română vorbită de cei plecați de mult timp se modifică. Ce ai observat în felul în care vorbesc cei plecați în țări din Europa?
4. Ce elemente de cultură populară (muzică, filme, obiceiuri etc.) ar putea păstra românii atunci când emigrează? La ce renunță?
5. Știai că disciplina Limba, cultura și civilizația română se predă în șapte țări europene? Un material TVRInfo din ianuarie 2023 aduce în prim-plan școlile din Spania care organizează cursuri de Limbă și civilizație românească. Urmărește reportajul cu titlul *EXCLUSIV | 12 mii de elevi învață să scrie și să citească românește în Spania*, pe site-ul stiri.tvr.ro sau pe YouTube.

Verifică înțelegerea textului multimodal răspunzând la întrebările de mai jos:

- a. Ce recitau copiii? De ce crezi că începe reportajul cu acele fragmente video?
- b. Câți elevi din Spania fac cursuri de limba română? De unde ai aflat?
- c. Câte școli publice din regiunea Castilla-La Mancha oferă cursuri de Limbă, cultură și civilizație românească?
- d. Ce populație de naționalitate română are localitatea Tomelloso?
- e. În material sunt mai multe afirmații despre importanța de a vorbi limba națională. Ce ai reținut?

Start!

Familiarizează-te cu realitatea. Românii lucrează peste tot în Europa. Mii de reporteri i-au urmărit de-a lungul anilor, scriind reportaje despre reușitele și eșecurile lor. Diverse elemente din viața cotidiană românească au fuzionat cu alte culturi. Elena Stancu și Cosmin Bumbuț, doi ziariști români, au bătut Europa în lung și în lat, cu o rulotă, culegând povești ale românilor de pretutindeni. Ei s-au autointitulat „echipa Teleleu”. Citește două dintre poveștile lor.

Textul 1

„În februarie, am documentat o serie de reportaje în provincia Huelva din Spania, acolo unde zeci de mii de români au venit în ultimii 15-20 de ani ca să lucreze la căpșuni. Am petrecut o lună în câmpuri, am intrat în noroi până la genunchi și ne-a durut spatele după ce am stat șase ore și jumătate în picioare, dar nu atât de tare cum îi doare pe culegători după ce stau șase ore și jumătate aplecați. Am discutat cu muncitorii români, cu primarul și cu patronii spanioli, am dormit lângă casele din câmp unde stau românii, am vorbit despre sărăcia care i-a scos din țară și despre umilința și stigma pe care le-a adus-o expresia «căpșunari».

Am fost la petrecerile lor, am mâncat creveți cu mici, am mers cu tirul lui Vali când transporta căpșunile, am cunoscut-o pe Corina, care a venit în Spania când băiatul ei avea trei ani și n-a fost lângă el când a crescut, dar i-a ridicat o casă în România, iar când casa a fost gata, băiatul ei a murit la 17 ani. Am mers în spatele benzinăriei CEPESA, într-un cartier de magazine și baruri în mijlocul câmpurilor, acolo unde românii, marocanii și nigerienii dansează pe manele și pe muzică populară românească, cumpără carne halal și muștar de Tecuci de la magazinul românesc.”

Adaptare după „Izolați în autorulotă:

Ce fac cei doi jurnaliști români care călătoresc cu duba prin Europa după ce țările și-au închis granițele și au oprit circulația?”, libertatea.ro

Textul 2

„După ce au emigrat în Danemarca, Maria, care are acum 55 de ani, și Dumitru, 57, au o casă mare în Frederikshavn, în nordul țării, două mașini și salarii care le permit să trăiască fără griji. Dumitru, căruia toată lumea îi spune Dorel, s-a reconvertit profesional la 50 de ani și a devenit inspector de măsurători navale, după ce în România a lucrat la spații verzi. Au vizitat Europa, au sprijinit-o pe fica lor care a studiat la Londra și și-au dat seama că viața nu trebuie să fie o corvoadă. [...]»

De când trăiește în Danemarca, Dorel și-a perfecționat limba engleză, iar, ca să poată introduce măsurătorile într-un program, a învățat să utilizeze computerul. «Eu lucram cu ciocanul, dalta, drujba, orice altceva, dar am învățat să folosesc Excelul și programul de înregistrat datele de la măsurători. Fără să exagerez, eu nu știam [butoanele] Escape, Enter, Shift și a trebuit să le învăț. E o meserie total nouă pentru mine și ca domeniu, și ca instrumente.»

Peter Hauschildt, proprietarul firmei de inginerie și arhitectură navală, are o simpatie pentru Dorel, care lucrează la el de 12 ani.

Peter spune că societatea daneză s-a schimbat în ultimii 15 ani și că acum imigranții sunt bineveniți, pentru că Danemarca are nevoie de forță de muncă. «Avem nevoie de ei foarte, foarte mult, nu putem trăi fără ei», spune Peter. «La început se spunea [în presă] că românii fură, dar acum simt că prietenii, familia, colegii mei consideră un lucru bun că avem români printre noi și îi plac.» Nu crede că sunt foarte mari diferențe culturale între români și danezi, dar se simte stânjenit că Dorel i se adresează cu «chief» sau «boss» (șeful – trad.) și că e singurul din firmă care nu-i spune pe nume. Cu o seară înainte să-l vizităm pe Peter, am vorbit cu Dorel despre asta și ne-a explicat că în Danemarca toată lumea se adresează pe numele mic, dar că el n-a reușit în 12 ani să se obișnuiască cu asta și să-i spună șefului său pe nume.»

„Viața unei familii de români care a ajuns să se simtă mai acasă în Danemarca: «În România rămâneam la faza de *dă-mi două țigări la bucată*. De aici am mers la Londra de cinci ori», libertatea.ro

1. Menționează un fragment care te-a impresionat din fiecare text. Explică de ce l-ai ales.
2. Găsește în fiecare text elemente culturale specifice României și unele specifice țărilor-gazdă.
3. Realizează o listă cu nevoile pe care bănuiești că le au românii de pretutindeni.
4. Stabilește dacă nevoile enumerate mai jos trebuie introduse pe listă:
 - a. nevoia de a se întâlni periodic cu alți români;
 - b. nevoia de a-și vorbi limba maternă;
 - c. nevoia de a avea contexte culturale specifice spațiului românesc (seri de colinde, ateliere de mărțișoare, concerte cu artiști români, spectacole de teatru etc.);
 - d. nevoia de a construi pentru copiii lor contexte în care să afle despre România;
 - e. nevoia ca elevii etnici români să învețe româna la școală.

Știu!

Limba română este limba maternă pentru peste 24 de milioane de oameni, dintre care 17 milioane locuiesc în România, ceilalți aflându-se în afara granițelor naționale. De exemplu, 75% din populația Republicii Moldova vorbește limba română.

Există mulți vorbitori de română în comunitățile românești din jurul teritoriului țării noastre: Ucraina (regiunile Cernăuți și Bugeac, peste 260 000 de vorbitori), Serbia (Voivodina), Ungaria, Bulgaria.

Zone compacte de vorbitori se regăsesc în Grecia, Albania, Republica Macedonia de Nord, iar comunități izolate – în Serbia, Bosnia-Herțegovina, Croația.

Peste 3 milioane de cetățeni care au ca limbă maternă româna sunt stabiliți în SUA și în UE. La nivel mondial, conform *Raportului privind Migrația Globală 2022*, România ocupă locul 12 între țările de origine ale migrației. România este țara din UE cu cei mai mulți cetățeni care trăiesc în străinătate, peste 14%.

De asemenea, limba română este studiată și ca limbă străină în mai multe țări ale lumii. De aceea, mai multe surse vorbesc despre un număr de 28-29 de milioane de vorbitori de limbă română în întreaga lume, dintre care 24 de milioane sunt vorbitori nativi.

Integrez și creez!**Investigație. Lucrați în echipe de patru elevi.**

Documentați-vă pentru a descoperi cine se ocupă de nevoile românilor plecați în afara țării. Aveți în vedere pașii de mai jos.

Pasul 1. Cine credeți că se poate ocupa de nevoile românilor de pretutindeni? Selectați din lista de mai jos:

- structuri guvernamentale;
- instituții culturale din România, dar și din țara în care trăiesc românii;
- organizații nonprofit (ONG-uri);
- Biserica;
- artiștii pe cont propriu, prin evenimentele culturale pe care le prezintă publicului român;
- mass-media;
- românii înșiși, în mod spontan, neorganizat.

Pasul 2. Alegeți trei dintre variantele de mai sus și documentați-vă despre felul în care aceste instituții/medii/comunități acționează pentru a-i sprijini pe românii din străinătate.

Exemple:

1. Pentru a afla cum sunt repartizați românii din diaspora, Departamentul pentru românii de pretutindeni a pus la dispoziția publicului o hartă interactivă cu asociațiile comunităților românești pe site-ul dprp.gov.ro.

2. „Școala românească din Paris

Inițiate în 2005 sub genericul «Școala românească de duminică» și derulate la sediul ICR Paris și al Ambasadei României la Paris, cursurile sunt coordonate din 2015 de către Asociația «Școala română din Paris», creată în baza Legii franceze din 1901.

Cursurile se adresează copiilor români și francezi de origine română, din Paris și împrejurimi (regiunea Île-de-France), care doresc să învețe limba română sau să își aprofundeze cunoștințele despre cultura și tradițiile românești. Manualele provin de la edituri acreditate de Ministerul Educației Naționale.

60 de copii între 3 și 16 ani au absolvit anul școlar 2019/2020. Au fost repartizați în grupe, în funcție de vârstă și de nivel de cunoștințe de limba română, astfel: grădiniță (3-5 ani), grupa pregătitoare (6-8 ani), școlari (8-10 ani), grupa de gimnaziu (10-12 ani), atelierul pentru adolescenți (14-16 ani).”

paris.mae.ro

Accesează manualul digital pentru a vedea și alte exemple.

Pasul 3. Formulați o concluzie a activității, prin care să răspundeți la întrebarea Cum sunt sprijiniți românii de pretutindeni?.

Pasul 4. Prezentați concluzia colegilor și confrunțați rezultatele.

Evoluez!

PROIECT - ROMÂNII ÎN STRĂINĂTATE. LIMBA ROMÂNĂ

Sarcina de lucru

- Ești președintele *Asociației Elevilor Români de Pretutindeni*. Găsește un context/o modalitate prin care să le asiguri copiilor contactul cu limba română pe perioada șederii în străinătate. Realizează un proiect în care să arăți cum poți fi de ajutor. Prezintă-l colegilor în maximum cinci minute.

Termenul de realizare a proiectului

- Două săptămâni

Procesul de realizare

- **Etapă 1: Planificarea.** Citește pașii de bază în organizare enumerați mai jos și construiește pe baza lor un tabel în care să îți planifici fiecare activitate pe perioada celor două săptămâni. Ai în vedere modelul dat.

Numărul activității	Activitatea de desfășurat	Termenul stabilit
1.	Găsește ideea de program/ eveniment.	o zi

Pași de bază în organizare

1. Stabilește identitatea evenimentului/programului: nume, logo, slogan.
 2. Stabilește cine va participa.
 3. Planifică detaliile de organizare: perioada calendaristică, intervalul orar, locul de desfășurare.
 4. Construiește anunțul de participare la eveniment. Notează în anunț obiectivul evenimentului, după modelul de mai jos:
Evenimentul/programul își propune să le ofere elevilor români de pretutindeni prilejul de a-și folosi și aprofunda cunoștințele de limbă română.
 5. Realizează afișul evenimentului/programului.
- **Etapă 2: Realizarea proiectului și a prezentării.** Realizează pe rând fiecare etapă planificată, ajustează și regândește ceea ce se impune pe parcurs.

Prezentarea în fața colegilor

- Îți vei prezenta proiectul colegilor, în maximum cinci minute. Prezintă-le cât mai clar ce ai pregătit și fi gata să răspunzi la întrebările lor!

Știu să învăț!

Autoevaluare. Evaluează cât de bine te-ai descurcat în realizarea proiectului prin cele două activități de mai jos. Reține că o autoevaluare este eficientă dacă:

- vei fi sincer/ă și vei nota toate punctele tari și punctele slabe ale rezultatului final, dar și ale procesului de realizare a proiectului;
- vei fi capabil/ă să te concentrezi pe procesul de realizare a proiectului și să-ți apreciezi mai ales momentele în care te-ai reorganizat/ai regândit în funcție de noile situații apărute.

1. Completează enunțurile de mai jos în caiet.
 - a. Cel mai mult la proiectul meu mi-a plăcut ...
 - b. Cel mai mult în pregătirea proiectului mi-a plăcut că am fost capabil/ă să ...
 - c. Dacă ar fi să îmi dau niște sfaturi pentru următorul proiect, acestea ar fi ...
2. Notează următoarele afirmații cu o notă de la 1 la 3 (unde 3 înseamnă *în totalitate adevărat*, 2 – *parțial adevărat* și 1 – *deloc adevărat*).

Evaluarea procesului de realizare

- Am planificat corect, fără să sar peste vreo etapă.
- Am parcurs serios fiecare etapă, respectând timpul alocat.
- Am revenit/replanificat o etapă atunci când planul inițial nu s-a mai potrivit.
- Am gestionat bine stresul și emoțiile negative în perioada de pregătire.

Evaluarea rezultatului final

- Am conceput un program/eveniment care răspunde sarcinii de lucru primite și care ține cont de publicul căruia îi este adresat.
- Am dat dovadă de creativitate în alegerea numelui, a logoului, a sloganului și în construirea afișului.
- Am făcut o prezentare eficientă care a atras atenția colegilor mei.
- Am putut răspunde tuturor întrebărilor adresate de colegi.

Citește, cu atenție, cele două texte, apoi rezolvă cerințele în caiet.

Textul 1

„Pe măsură ce se apropia de casă, emoțiile îi încurcau respirația, iar inima îi ticăia în urechi. A împins ușa, iar în hol au întâmpinat-o două valize mari, cele cu care merseseră cândva în vacanță, și mai multe grămezi de haine și lucruri. A privit **năucită** și, când în ușa bucătăriei a apărut capul mamei, a întreat-o mergem la mare? Acuma, iarna, iubita? i-a răspuns, pufnind-o râsul. Ne mutăm din nou la apartament? Mama a dat din cap că nu, împăturind grijulie un pulovăr. Apoi și-a amintit de ta-ta-taam, ghici ce notă am luat la caligrafie, dar nu i s-a părut un moment potrivit, așa că doar a anunțat că doamna i-a apreciat tema și luase notă maximă. Bravo, iubita, mă bucur foarte mult, i-a spus mama, fără să o privească, de parcă ar fi vorbit cu șosetele pe care le băga una în cealaltă. Gura îi era uscată ca sugativa. [...] Vânzoleala¹ continua dincolo de ușă și glasul bunicii care spunea

din când în când poate e mai bine așa... poate e mai bine așa... S-a cuibărit în pat, gândindu-se cu amărăciune că nimeni nu-și dăduse seama că ajunsese mai devreme acasă, nimeni nu se întrebese dacă e bolnavă, dacă școala a luat foc, sau, așa cum se întâmplă în fiecare zi, dacă îi e foame. Suflețelul o apăsa ca o bilă mare și caldă, iar lacrimile îi furnicau obrazii. Într-un târziu a intrat mama, s-a așezat pe vine lângă pat, a privit-o în ochi și i-a explicat că a doua zi dimineață trebuia să plece în Italia, pentru că a găsit ceva de muncă acolo, era foarte urgent, se ivise **pe neașteptate**, va sta o perioadă scurtă, cât să facă rost de bani, apoi se vor muta cu toții înapoi în apartament, așa cum mai plecaseră și alții de pe strada lor, tatăl Veronicăi, de exemplu, **ii părea bine** pentru nota la caligrafie, ea va trebui să fie o fetiță **bună**, îi va trimite păpuși și dulciuri, timpul va trece repede, va sta până în vară sau până în toamnă. Apoi a sărutat-o pe frunte și a spus Doamne, ce fierbinte ești, îți aduc imediat un sirop și un ceai de lămâie.”

Dan Lungu, *Fetița care se juca de-a Dumnezeu*, 2014

Textul 2

„Mesaj către părintele meu este un concurs de creație literară și plastică, lansat în anul 2017, la Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Olt.

Inițiatora este sociologul Speranța Mihalcea, ce completează tabloul cu situația copiilor cu părinți plecați în străinătate, care multă vreme au fost doar o statistică. Această statistică arată că, la nivel național, aproximativ 150 000 de copii de vârstă școlară duc dorul părinților plecați peste hotare.

Băiat, clasa a VII-a: «Până la 9 ani, alături de cei trei frați ai mei am avut o viață alături de părinții noștri naturali, de care nu pot fi mândru și nu aş mai dori nimănui viața noastră. Bunul Dumnezeu a considerat că trebuie să ne schimbe modul de viață și am ajuns alături de mama noastră care în 3 luni a dat dovadă de **iresponsabilitate** și a plecat în străinătate și nu s-a mai interesat de noi. Toată povara, educația, creșterea și sănătatea noastră au preluat-o cu succes bunicii noștri.

Au reușit să ne schimbe modul rebel de viață. Ei, bunicii noștri, sunt *Iepurașul de Paști, Moș Nicolae, Moș Crăciun, Zâna Măseluță*, alături de ei ne serbăm zilele de naștere și zilele onomastice. Ei, bunicii noștri, sunt părinții care-și sacrifică bătrânețile pentru creșterea și educarea noastră. Părinți pe care noi îi dorim oricărui copil, pe care-i **respectăm** și le datorăm tot viitorul nostru.»

Fată, clasa a V-a: «Dragi părinți, azi se împlinesc 3 ani de când ați plecat departe de mine, de casă, departe de România. Mă uit în fiecare zi pe geam și parcă vă văd cu bagajele în mână, ieșind din bloc, **îndreptându-vă** spre aeroport. Dorul de voi este nemărginit, dar rezist știind că în viitorul apropiat vă veți întoarce acasă, și că totul se va întoarce la normal pentru noi, și vă voi putea strânge cu putere în brațe, așa cum o făceam înainte ca voi să plecați din țară. Acum zilele le petrec stând doar cu păpușa pe care mi-ați dăruit-o la aniversarea de 6 ani. Chiar dacă este un **simplu** obiect, simt că îmi este alături mereu în orice situație. Atunci când mă gândesc la voi și încep să plâng, o iau în brațe și mi se mai duce din durere, gândindu-mă și că totul va fi bine, chiar dacă fiecare secundă trăită fără voi doare din ce în ce mai tare și dorul e din ce în ce mai puternic.»

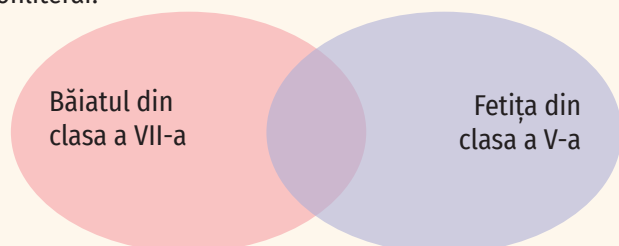
Adaptare după Alina Mitran, „Rănilor sufletești ale copiilor cu părinți plecați departe. «Parcă vă văd cu bagajele în mână, ieșind din casă»”, adevarul.ro

¹ *vânzoleală* – s. f. agitație, forfotă.

1. Care sunt titlurile și care sunt autorii celor două texte?
2. Primul text este unul literar, al doilea, nonliterar. Completează tabelul, menționând trei trăsături specifice fiecăruia dintre ele.

Text literar	Text nonliterar

3. Citește, cu atenție, următoarele enunțuri și desenează pentru fiecare câte un emoticon care să ilustreze starea/sentimentul pe care o/îl trăiește fetița din textul 1.
 - a. „inima îi ticăia în urechi”;
 - b. „Gura îi era uscată ca sugativa”;
 - c. „Suflețelul o apăsa ca o bilă mare și caldă”.
4. Niciunuia dintre copiii prezentați în textul 2 nu i se dezvăluie identitatea. De ce crezi că nu au nume?
5. Recitește primul text și indică două trăsături ale tiparului textual narativ, exemplificându-le cu secvențe din text.
6. Transcrie, din primul text, două secvențe în care mama încearcă să o liniștească pe fetiță.
7. În primul text, dialogul dintre personaje nu este marcat grafic. De ce crezi că a ales autorul această formulă?
8. Explică ce a vrut să spună băiatul prin următoarea afirmație: „Ei, bunicii noștri, sunt *Iepurașul de Paști, Moș Nicolae, Moș Crăciun, Zâna Măseluță*”.
9. Fetița din clasa a V-a redactează o scrisoare adresată părinților. Recitește-o și indică:
 - a. elementele de structură, specifice unei scrisori, care lipsesc;
 - b. un aspect care te-a impresionat;
 - c. semnificația păpușii.
10. Completează diagrama de mai jos cu asemănările și deosebirile dintre perspectivele celor doi copii din textul nonliterar.

11. Desparte în silabe cuvintele: *perioadă, fierbinte, fiecare, putea, inițiativa, amărăciune*.

12. Transcrie, din primul text, un cuvânt care conține diftong și un cuvânt care conține vocale în hiat.
13. Completează tabelul cu enunțurile de mai jos, ținând cont de sensul cuvintelor scrise colorat.
 - a. „în ușa bucătăriei a apărut **capul** mamei”
 - b. În sudul Africii, se află **Capul** Bunei Speranțe.
 - c. „Suflețelul o apăsa ca o **bilă** mare și caldă.”
 - d. „Toată **povara**, educația, creșterea și sănătatea noastră au preluat-o cu succes bunicii noștri.”
 - e. Turcii se zbăteau să scape din **brațele** morții.
 - f. „vă voi putea strânge cu putere în **brațe**.”

Sens propriu de bază	Sens propriu secundar	Sens figurat

14. Indică sinonimele potrivite pentru cuvintele/structurile scrise colorat în textele date.
15. Transcrie o pereche de antonime din scrisoarea fetiței de clasa a V-a.
16. Construiește patru enunțuri prin care să demonstrezi polisemantismul verbului *a lua*.
17. Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos. Construiește apoi câte o propoziție cu omonimul cuvântului scris colorat.
 - a. „poate e **mai** bine așa...”;
 - b. „nu s-a mai interesat de **noi**”;
 - c. „parcă vă văd cu bagajele în **mână**”.
18. Citește textul de mai jos, ce reprezintă mesajul unui copil care a fost plecat cu părinții în străinătate și s-a reîntors în țară. Rescrie textul, corectând greșelile.

Când am plecat, aveam zece ani și i am lăsat în urmă pe toți prietenii pe care îi aveam. Nu ie ușor să fi străin într-o țară străină. Când ne-am întors, mia fost greu să refac vechile legături, de aceea nu am nici acum, după trei ani, niciun loc pe care să-l consider al meu. Nu aveam ideie că va fi așa greu.
19. Scrie un text narativ, de minimum 100 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare cu un elev care s-a mutat recent într-un alt oraș, la o altă școală. Ai grijă ca naratorul să fie și protagonistul.

Știi să învâți!

Autoevaluare. Deschide manualul întâmplător la una dintre lecțiile unității. Alege trei termeni despre care simți că nu știi destul. Comunică-i profesorului tău.

Timpul de lucru este de 50 de minute.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Citește, cu atenție, textul, apoi rezolvă cerințele.

„Nu mai dormisem bine de când murise bunicul. Căldura necruțătoare a verii nu fusese de natură să mă ajute. Și nici scârțâielile și gemetele pe care le scotea în timpul nopții casa noastră dărăpănată, ce se tânguia fără încetare.

În cele mai multe nopți stăteam întinsă fără niciun fel de așternut, întorcând pe toate părțile gândurile pe care mi le alungasem în timpul zilei.

Ce-o să mâncăm a doua zi? Oare din cauza căldurii vor păli toate roșiile din grădină? Oare ar trebui să ies să le mai stropesc o dată? Dacă toaleta de sus se strică din nou, oare pot s-o repar eu sau ar accepta un instalator ca plată o lădiță de varză?

Dar în seara asta aveam altă listă de întrebări.

De ce ar fi pictat Jack peste o altă lucrare? Voia să refolosească tabloul și rama sau voia să le ascundă?

Și oricum, ce se afla acolo, dedesubt?

Pe la ora trei noaptea m-am ridicat și am făcut o baie în cada mare, cu picioare de fier. Am stat la înmuiat suficient de mult cât să mă răcoresc, după care mi-am pus din nou halatul, așa udă cum eram, și m-am întins în fața elicei de metal a vechiului ventilator. În general, toate acestea sunt de ajuns ca să mă facă să adorm. Dar nu și în seara asta. [...]

Aproape c-am crescut în marile muzee ale New Yorkului. Pe când ceilalți copii se jucau în părculeț și se dădeau pe tobogan, eu stăteam singură pe podea în Metropolitan sau în Guggenheim sau în Whitney sau în MoMa¹, mâzgălind cu creioanele colorate în timp ce Jack își făcea schițele. Înainte să împlinesc cinci ani, învățasem deja să recunosc un Picasso, iar la opt știam diferența dintre un Manet și un Monet.

Deci da, recunosc o Madonă cu Pruncul când văd una.”

Laura Marx Fitzgerald, *Theodora Tenpenny și tabloul pierdut*, 2014 (trad. Lavinia Braniște)

¹ Metropolitan, Guggenheim, Whitney, MoMa (Muzeul de Artă Modernă) – muzee de artă din New York, Statele Unite ale Americii.

SUBIECTUL I

70 DE PUNCTE

1. Formulează o idee principală care se desprinde din ultimele două paragrafe ale textului. **6 puncte**

2. Alege varianta corectă de răspuns. **6 puncte**
Personajul amintit de fată, care se ocupă cu pictura, se numește:

- a. Guggenheim;
- b. Madona;
- c. MoMa;
- d. Jack.

3. Precizează, în două-trei enunțuri, o trăsătură a narațiunii la persoana I, ilustrând-o cu o secvență din text.

6 puncte

4. Notează „X” în dreptul fiecărui enunț pentru a stabili dacă este adevărat sau fals, bazându-te pe informațiile din text. **5 puncte**

Enunțul	Adevărat	Fals
Căldura verii a influențat pozitiv starea personajului.		
În timpul nopții, fetița doarme liniștită.		
Instalatorul acceptă o lădiță de roșii în locul banilor.		
Metropolitan, Guggenheim, Whitney și MoMa sunt muzeele în care a crescut fetița.		
Eroina textului recunoaște un Picasso înainte să fi împlinit cinci ani.		

5. Menționează, în maximum 30 de cuvinte, două trăsături ale fetei, așa cum reies din al treilea paragraf. **6 puncte**

6. Crezi că bunicii construiesc relații mai strânse/ puternice cu nepoții decât cu propriii copii? Justifică-ți răspunsul, în 50-100 de cuvinte, valorificând textul dat și experiența personală. **12 puncte**

7. Rescrie secvența „Și nici scârțâielile și gemetele pe care le scotea în timpul nopții casa noastră dărăpănată, ce se tânguia fără încetare.”, înlocuind cuvântul *gemetele* cu un sinonim și cuvântul *dărăpănată* cu un antonim. **6 puncte**

8. Alege varianta corectă de răspuns. **6 puncte**
Există o relație de omonimie între cuvintele scrise colorat în enunțurile din seria:

- Copilul se uită la **ceas**./Ai stat un **ceas** la bunici.
- Copiii sunt obligați să **reușească**./Nu ne doream să **eșueze**.
- Fata avea **părul** închis la culoare./Bunica este mulțumită de **părul** plantat anul trecut.
- E important să ții cont de **dorințele** sale./Sunt solicitante **idealurile** mărețe.

9. Alege varianta corectă de răspuns. **6 puncte**
În cuvintele din seria *trei, noaptea, baie, picioare, știam, creioanele* există:

- doi diftongi, un triftong și trei hiaturi;
- patru diftongi, un triftong și un hiat;
- cinci diftongi, un triftong și un hiat;
- patru diftongi, un triftong și două hiaturi.

10. Alege varianta corectă de răspuns. **6 puncte**
Sunt corect despărțite în silabe cuvintele din seria:

- mâz-gă-lind, cre-i-oa-ne-le, trau-mă;
- mâ-zgă-lind, cre-ioa-ne-le, tra-u-mă;
- mâz-gă-lind, cre-ioa-ne-le, trau-mă;
- mâz-gă-lind, cre-ioa-ne-le, tra-u-mă.

11. Citește mesajul următor, scris de o fetiță bunicului său după vacanța de vară petrecută alături de el. Rescrie textul, corectând greșelile. **5 puncte**

Dragă bunicule, demult timp nu m-am mai simțit așa de bine! Miar plăcea să fim împreună mereu. M-am bucurat mult că am găsit în pod niște cornuri și că m-ai învățat să cânt! Poate când va voi învăța să cânt și la alte instrumente. Sper să ne păstrăm mereu râșii pe chip. Revin în vacanța de toamnă. Te îmbrățișez!

SUBIECTUL AL II-LEA

20 DE PUNCTE

Imaginează-ți că ești fetița din textul-suport. Redactează o scrisoare, de 100-120 de cuvinte, adresată unui prieten/ unei prietene, în care să îi povestești o întâmplare petrecută într-unul din muzeele frecventate în copilărie. În elaborarea compunerii, este indicat:

- să respecti tema dată și structura unei scrisori;
- să respecti normele de ortografie și de punctuație;
- să scrii lizibil și să așezi corect textul în pagină.

Familie, generații, lumi

Lumea mea întâlnește cunoașterea:

- Copilărie • Familie • Călătorii • Recompense
- Nu există copii răi • Generații • Trenuri de jucărie
- Generația de aur • Bune maniere • Musical
- Nu te supăra, frate! • Cel mai bun fiu

Lectură: • Textul literar narativ în proză • Momentele subiectului • Narațiunea la persoana a III-a

- Dialogul în textul literar • Personajele • Lectura textului nonliterar. Tabele. Grafice

Comunicare orală: • Parafrizarea • Povestirea subiectului • Rezumatul oral

Elemente de construcție a comunicării:

- Verbul (actualizare) • Modul conjunctiv
- Modul condițional-optativ • Predicatul nominal
- Subiectul

Redactare: • Vorbirea directă • Vorbirea indirectă

- Rezumatul scris

Interculturalitate: • Crăciunul și Anul Nou

- Valori ale culturii populare în spațiul românesc

**Recapitulare
Evaluare**

I.L. Caragiale

(1852-1912)

Este unul dintre cei mai importanți scriitori români. A scris piese de teatru, nuvele, schițe, având și o intensă activitate publicistică. Piesele sale de teatru (*O scrisoare pierdută*, *D-ale carnavalului*, *O noapte furtunoasă* etc.) sunt jucate și în prezent pe scenele teatrelor din România. Textul *D-I Goe...* a fost publicat prima dată în ziarul *Universul* (1900), fiind ulterior inclus în volumul *Momente* (1901).

Cine educă pe cine? Textul narativ literar în proză

Gata pentru ceva nou!

1. Privește imaginile de mai jos.

a. Ce i-ai spune copilului din fiecare situație, dacă ai fi de față?

b. Dacă te-ai afla în prezența ambilor copii în același timp, căruia dintre ei i te-ai adresa prima dată? Motivează-ți răspunsul.

2. Imaginează-ți că educația unui copil este un tren căruia i se tot adaugă vagoane. Ce ar putea conține acele vagoane? Ai în vedere modelul de pe primul vagon.

3. Citește textul *D-I Goe...* de I.L. Caragiale.

Text de bază

D-l Goe...

de I.L. Caragiale

Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam' mare, mamița și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București de 10 mai¹.

Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în capitală numai de hatârul² fiului și nepoțelului lor. Destul că foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul³ din urbea⁴ X, trenul accelerat care trebuie să le ducă la București. Adevărul e că, dacă se hotărăște cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă, trebuie s-o ia de dimineață. Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a.m.⁵ D. Goe este foarte impacient⁶ și, cu un ton de comandă, zice încruntat:

— Mam' mare! de ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!

— Vine, vine acuma, puișorul mami! răspunde cucoana.

Și sărută pe nepoțel; apoi îi potrivește pălăria.

Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică: *Le Formidable*⁷, și sub pamblică biletul de călătorie înfipț de tanti Mița, că „așa țin bărbații biletul”.

VOCABULAR/NOTE

¹ **10 mai** – Ziua Națională a României, din 1866 (când Carol I a fost proclamat Domnitor al Principatelor Române) până în 1947.

² **hatâr** – s. n. plăcere personală a cuiva, plac.

³ **peron** – s. n. platformă amenajată într-o stație de cale ferată, de-a lungul liniilor, pentru a ușura urcarea și coborârea călătorilor.

⁴ **urbe** – s. f. oraș.

⁵ **a. m.** – prescurtare de la antemeridian (de dimineață, înainte de amiază).

⁶ **impacient** – adj. nerăbdător, neliniștit.

⁷ **Le Formidable** – (din fr.) Formidabilul (numele costumului este preluat de la denumirea unei nave de război).

— Vezi ce bine-i șade lui, zice mam' mare, cu costumul de marinel?

— Mamițo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?

— Da' cum?

— Marinal...

— Ei! Ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat. Așa se zicea pe vremea mea, când a ieșit întâi moda asta la copii – marinel.

— Vezi, că sunteți proaste amândouă? Întrerupe tânărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel.

— Da' cum, procopsitul⁸? Întreabă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.

— Mariner...

— Apoi de! N-a învățat toată lumea carte ca d-ta! zice mam' mare, și iar sărută pe nepoțel și iar îi potrivește pălăria de mariner.

Dar nu e vreme de discuții filologice⁹: sosește trenul – și nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoință din partea unor tineri politicoși, cari merg până la o stație apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam' mare își face cruce, apoi aprinde o țigară... Goe nu vrea să intre în cupeu¹⁰; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații.

— Nu!... nu e voie să scoți capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri lui d. Goe, și-l trage puțin înapoi.

— Ce treabă ai tu, urâtule? zice mititelul smucindu-se.

Și după ce se strâmbă la urâtul, se spânzură iar cu

amândouă mâinile de vergeaua¹¹ de alamă și scoate iar capul. Dar n-apucă să răspundă ceva urâtul, și mititelul își retrage îngrozit capul gol înăuntru și-ncepe să zbiere.

— Mamițoo! mam' marea! tantii!

— Ce e? ce e? sar cocoanele.

— Să oprească! zbiară și mai tare Goe, bătând din picioare. Mi-a zburat pălăria! Să oprească!!!

Tot într-un timp, iacătă conductorul¹² intră să vază cine s-a suit de la stația din urmă.

— Biletele, domnilor!

Cocoanele arată biletele dumnealor, explicând d-lui conductor de ce nu poate și Goe să facă același lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, și, dacă a zburat pălăria, firește c-a zburat cu pamblică și cu bilet cu tot. Dar avea bilet...

— Parol!¹³ chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Mița.

Conductorul însă nu înțelege, pretinde bilet; dacă nu, la stația apropiată, trebuie să-l dea jos pe d. Goe. Așa scrie regulamentul: dacă un pasager n-are bilet și nu declară că n-are bilet, i se ia o amendă de 7 lei și 50 de bani, și-l dă jos din tren la orice stație.

✂— Dar noi n-am declarat-o? strigă mamița.

— Ce e vinovat băiatul dacă i-a zburat pălăria? zice mam' mare.

— De ce-a scos capul pe fereastră? eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică¹⁴ urâtul.

VOCABULAR/NOTE

⁸ *procopsit* (corect: *pricopsit*) – adj. învățat, priceput.

⁹ *filologic* – adj. referitor la filologie, știință care se ocupă cu studiul culturii scrise a popoarelor, în special cu studiul textelor vechi și al operelor literare.

¹⁰ *cupeu* – s. n. compartiment de călători într-un vagon de tren.

¹¹ *vergea* – s. f. (aici) fiecare dintre stinghiile care alcătuiesc gratiile unei ferestre.

¹² *conductor* – s. m. lucrător care controlează biletele călătorilor și supraveghează ordinea în tren.

¹³ *Parol!* – (din fr.) Pe cuvânt!

¹⁴ *pică* – s. f. ciudă.

– Nu-i treaba dumitale! ce te-amesteci d-ta? zice tanti Mița urâtului...

– Uite ce e, cucoană, zice conductorul, trebuie să plățiți un bilet...

– Să mai plătim? N-am plătită o dată?

– Și pe deasupra un leu și 25 de bani.

– Și pe deasupra?...

– Vezi, dacă nu te-astâmperi? zice mamița, și-l zguduie pe Goe de mână. ✂

– Ce faci, soro? ești nebună? nu știi ce simțitor¹⁵ e? zice mam' mare.

Și, apucându-l de mâna cealaltă, îl smucește de la mamița lui, tocmai când trenul, clănțănind din roate, trece la un macaz¹⁶. Din smucitura lu' mam' mare într-un sens, combinată cu clătinaura vagonului în alt sens, rezultă că Goe își pierde un moment centrul de gravitate și se reazimă în nas de clanța ușii de la cupeu. Goe începe să urle... În sfârșit, n-au ce să facă. Trebuie să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l taie conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie!... Ce-o să facă d. Goe la București cu capul gol? și toate prăvăliile închise!... s-ar întreba oricine care nu știe câtă grije are mam' mare și câtă prevedere¹⁷. Cum era să plece băiatul numai cu pălăria de

paie? Dacă se întâmplă să plouă, ori răcoare? Și mam' mare scoate din săculețul ei un beret¹⁸ tot din uniforma canonierii¹⁹ *Le Formidable*.

– Te mai doare nasul, puișorule? întrebă mam' mare.

– Nu... răspunde Goe.

– Să moară mam' mare?

– Să moară!

– Ad', să-l pupe mam' mare, că trece!

Și-l pupă în vârful nasului; apoi, așezându-i frumos beretul:

– Parcă-i șade mai bine cu beretul!... zice mam' mare scuiându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

– Cu ce nu-i șade lui bine? adaogă tanti Mița, și-l scuipe și dumneai și-l sărută.

– Lasă-l încolo! Că prea e nu știu cum!... Auzi d-ta! Pălărie nouă și biletul! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată.

– Să fie el sănătos, să poarte mai bună! zice mam' mare.

Dar mamița adaogă:

– Da' pe mamița n-o pupi?

– Pe tine nu vreau! zice Goe cu humor²⁰.

– Așa? zice mamița. Lasă!... și-și acoperă ochii cu mâinile și se face că plânge.

– Las' că știu eu că te prefaci! zice Goe.

– Ți-ai găsit pe cine să-nșeli! zice mam' mare.

Mamița începe să râză; scoate din săculeț ceva și zice:

– Cine mă pupă... uite!... ciucalată!

Mamița pupă pe Goe, Goe pe mamița și, luând bucata de ciucalată, iese iar în coridor.

VOCABULAR/NOTE

¹⁵ *simțitor* – adj. emotiv, sensibil.

¹⁶ *macaz* – s. n. dispozitiv montat la bifurcarea a două linii de tren, care permite trecerea vehiculului de pe o linie pe alta.

¹⁷ *prevedere* – s. f. precauție, prudență.

¹⁸ *beret* (corect: *beretă*) – s. n. șapcă marinărească fără cozoroc.

¹⁹ *canonieră* – s. f. navă mică de război.

²⁰ *cu humor* – (aici) țâfnos, îmbufnat.

— Puișorule, nu mai scoate capul pe fereastră!... E lucru mare, cât e de deștept! zice mam' mare.

— E ceva de speriat, parol! adaogă tanti Mița.

Pe când Goe își mănâncă afară ciucalata, cocoanele se dau în vorbă de una, de alta... Trenul aleargă acuma de spre Crivina către Periș.

— Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamițo! zice mamița către mam' mare.

Mam' mare se ridică bătrânește și se duce în coridor:

— Goe! puișorule! Goe! Goe!

Goe nicăieri.

— Vai de mine! țipă cucoana, nu-i băiatul! Unde e băiatul!... s-a prăpădit băiatul!

Și toate cucoanele sar...

— A căzut din tren băiatul! Țațo, mor!

Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decât o persoană.

— Goe! maică! acolo ești?

— Da.

— Aide! zice mam' mare, ieși odată! Ne-ai speriat.

— Nu pot! zbiară Goe dinăuntru.

— De ce?... te doare la inimă?

— Nu! nu pot...

— E încuiat! zice mam' mare, vrând să deschidă pe dinafară.

— Nu pot deschide! zbiară Goe desperat.

— Vai de mine! îi vine rău băiatului înăuntru!

În sfârșit, iacăta conductorul cu biletul: primește paralele²¹ și liberează pe captiv, pe care toate trei cocoanele îl sărută dulce, ca și cum l-ar revedea după o îndelungată absență. Și mam' mare se hotărăște să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întâmple ceva puișorului. Puișorul vede o linie de metal în colțul coridorului, care are la capătul de sus o mașină cu mâner. Se suie-n picioare pe geamantan, pune mâna pe mânerul mașinii și începe să-l tragă.

— Șezi binișor, puișorule! Să nu strici ceva! zice mam' mare...

Trenul își urmează drumul de la Periș către Buftea cu mare viteză. Dar pe la mijlocul kilometrului 24, deodată s-aude un șuier, apoi semnalul de alarmă, trei fluieri scurte, și trenul se oprește pe loc, producând o zguduitură puternică.

Ce e? ce e?... Toți pasagerii sar înspăimântați la ferestre, la uși, pe scări...

— Goe! puișorule! Goe! strigă tanti Mița și se repede afară din compartiment.

Goe este în coridor... De ce s-a oprit trenul?

Cineva, nu se știe din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon?... Asta e ușor de constatat; manivela²² semnalului nu se poate trage decât rupându-se ața înnodată și cu nodul plumbuit²³. Personalul trenului umblă forfota, examinând roatele tamponate cu toată presiunea, așa de tamponate că-i trebuie vreo zece minute mecanicului să-și încarce iar pompa de aer comprimat și să poată urni trenul din loc. În toată vremea asta, conductorii și șeful trenului aleargă din vagon în vagon și cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

Cine poate ghici în ce vagon era ruptă ața plumbuită și răsturnată manivela? Ciudat! Tocmai în vagonul de unde zburase mai adineaori pălăria marinerului! Cine? Cine a tras manivela? Mam' mare doarme în fundul cupeului cu puișorul în brațe. Nu se poate ști cine a tras manivela.

Trenul se pornește în sfârșit, și ajunge în București, cu o întârziere de câteva minute. Toată lumea coboară. Mam' mare așază frumușel beretul lui Goe, îl scuipe pe puișor să nu-l deoache, îl întreabă dacă-l mai doare nasul și-l sărută dulce.

Apoi cocoanele se suie cu puișorul în trăsura și pornesc în oraș:

— La bulivar²⁴, birjar²⁵! la bulivar!...

VOCABULAR/NOTE

²¹ *parale* – s. f. bani.

²² *manivelă* – s. f. pârghie care servește la acționarea unui mecanism.

²³ *plumbuit* – adj. sigilat cu plumb.

²⁴ *bulivar* – s. n. formă lexicală pentru *bulevard*.

²⁵ *birjar* – s. m. vizitiu.

Primele gânduri și trăiri

Pornind de la prima lectură a textului, completează în caiet o schemă asemănătoare cu cea alăturată, precizând:

- A. două impresii pe care ți le-a lăsat lectura textului;
- B. două emoții pe care le-ai resimțit ascultând/citind textul;
- C. cu ce ai rămas în urma lecturii;
- D. ce ai înlocui în text;
- E. prin ce ți-a amintit textul de lumea ta.

Momentele subiectului

Start!

1. Răspunde oral la următoarele întrebări.

Cine participă la acțiune?

Ce se întâmplă în text?

De ce îl duc cucoanele pe Goe la București?

Unde se află personajele?

Când se întâmplă acțiunea?

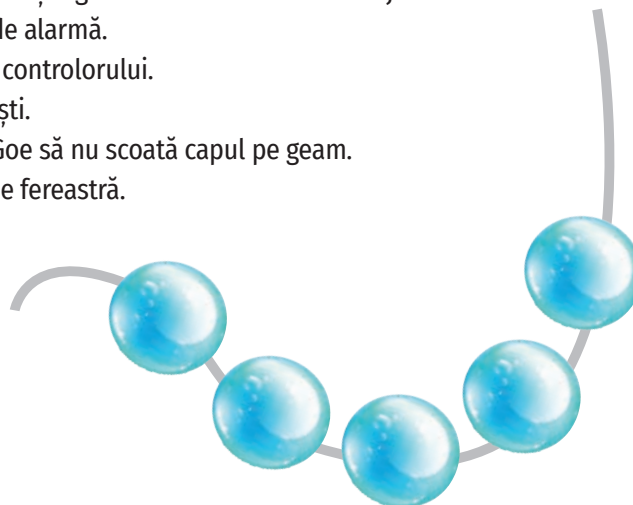
2. La care dintre întrebările de la exercițiul 1 ai răspuns printr-o enumerare? De ce a fost nevoie să enumeri mai multe elemente pentru a da un răspuns?

3. Împarte textul în cinci fragmente și identifică, pentru fiecare, câte un cuvânt-cheie.

4. Stabilește ordinea cronologică a următoarelor acțiuni din text.

Numerotează-le, în caiet, pe un șirag asemănător cu cel de mai jos.

- a. Cineva trage semnalul de alarmă.
- b. Cucoanele arată biletul controlorului.
- c. Trenul ajunge la București.
- d. Un călător îi spune lui Goe să nu scoată capul pe geam.
- e. Pălăria lui Goe zboară pe fereastră.

5. Imaginează-ți momentul de liniște din dimineața plecării, la micul-dejun, în bucătăria familiei lui Goe. Scrie un text de 50-60 de cuvinte în care să prezinți acest moment.

Știu!

Într-un text narativ, **etapele acțiunii** pot fi delimitate în cinci **momente ale subiectului**. **Momentele subiectului** se înșirue într-o ordine logică și cronologică, alcătuind firul narativ.

	Momentele subiectului	Rolul	Atmosfera sugerată
• Situația inițială	Expozițiunea	prezintă timpul, spațiul, personajele.	liniște, echilibru
	Elementul perturbator/ declanșator (intriga)	este un eveniment/o problemă care perturbă liniștea și declanșează acțiunea.	tensiune
• Succesiunea de întâmplări	Desfășurarea acțiunii	prezintă evoluția firului narativ, schimbările de timp și de loc, evoluția personajelor.	dinamică, în schimbare, în funcție de eveniment
	Punctul culminant	este unul dintre evenimentele acțiunii considerat de maximă tensiune, prin a cărei rezolvare se ajunge la starea finală. Se găsește prin raportare la problema iscată (elementul perturbator).	tensiune maximă
• Situația finală	Deznodământul	aduce rezolvarea problemei, revenirea la o stare de liniște, de echilibru.	liniște, echilibru

Integrez și creez!

1. a. Recitește fragmentele de mai jos, corespunzătoare unor momente ale subiectului. Completează tabelul în caiet, având în vedere modelul dat.

Fragmentul de text	Spațiul	Timpul	Personajul/Personajele
„Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a.m.”	<i>Gara de Nord</i>	<i>8 fără zece a.m.</i>	<i>Goe, mam' mare, mamița și tanti Mița</i>
„Tot într-un timp, iacăta conductorul intră să vază cine s-a suit de la stația din urmă.”			
„Dar pe la mijlocul kilometrului 24, deodată s-aude un șuier, apoi semnalul de alarmă, trei fluier scurte, și trenul se oprește pe loc, provocând o zguduitură puternică.”			
„Apoi cucoanele se suie cu puișorul în trăsură și pornesc în oraș [...]”			

b. Asociază fragmentele de mai sus cu momentele subiectului din tabelul Știu!.

2. Textul începe cu afirmația naratorului: „Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam' mare, mamișica și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București de 10 mai”. Cărui moment al subiectului crezi că îi aparține?

3. Descrierea tânărului Goe de mai jos oferă un indiciu cu privire la desfășurarea acțiunii. Care este acela?

„Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică: *Le Formidable*, și sub pamblică biletul de călătorie înfipt de tanti Mița, că «așa țin bărbații biletul»”.

4. Povestește, pe scurt, acțiunea textului, continuând modelul dat.

Pentru că D-l Goe a rămas repetent anul trecut, familia a decis să îl ducă într-o excursie la București.

Pentru că a decis să îl ducă într-o excursie la București, se află în această dimineață pe peron în gară, cu biletul lui prins la pălărie.

Pentru că biletul lui Goe a fost prins la pălărie, ...

5. Realizează o pagină de bandă desenată în care să illustrezi momentele subiectului din textul *D-l Goe...*

Evoluez!

1. Gândește-te la un joc pe calculator/un film/o carte de acțiune care îți place. Verifică dacă următoarele afirmații sunt adevărate și explică-le prin referire la jocul/filmul/cartea ales/aleasă.

- Există un eveniment care perturbă liniștea/lumea.
- Există un erou/o eroină pus/ă în situația de a rezolva problema.
- Există mai multe încercări (probe) ale eroului/eroinei pentru a rezolva problema.

2. Imaginează-ți povestea din spatele unui joc pe calculator. Scrie această poveste, într-un text de 100-120 de cuvinte, având în vedere momentele subiectului deja învățate.

Narațiunea la persoana a III-a

Start!

1. Pentru a dovedi că ești un cititor atent, precizează de la cine știi fiecare dintre următoarele informații:

- D-l Goe pleacă la București de dimineață.
- Doamnele își găsesc locuri în tren cu ajutorul unor tineri politicoși.
- Amenda pentru cei care nu declară lipsa biletului este de 7 lei și 50 de bani.
- Mam' mare s-a gândit că băiatului i-ar putea fi răcoare la București.

2. Imaginează-ți că ești un regizor. Cum ai putea să filmezi cadrul pornind de la fragmentul de mai jos? Ce elemente trebuie să apară în cadru și în ce ordine temporală?

- „Mamița pupă pe Goe, Goe pe mamița și, luând bucata de ciocalată, iese iar în coridor. [...]”
- Pe când Goe își mănâncă afară ciocalata, cocoanele se dau în vorbă de una, de alta... Trenul aleargă acuma de spre Crivina către Periș.”

3. Ce „voce” a ales autorul pentru a spune povestea? Optează pentru unul dintre răspunsurile de mai jos și motivează-ți alegerea.

- a. Autorul a ales „o voce” a unui personaj care este martor la toate cele întâmplate.
- b. Autorul a ales să creeze „o voce” care să povestească toate evenimentele și care știe mai multe despre personaje și acțiuni decât ar putea cunoaște un martor.

Știu!

Naratorul care povestește la persoana a III-a este „vocea care știe tot”. Acesta pare să fie peste tot, în același timp, și știe totul despre acțiune și despre ce gândesc sau simt personajele. Cunoaște trecutul personajelor și, uneori, oferă chiar indicii cu privire la ce urmează să se întâmple.

Atunci când povestește, acesta este o „voce din umbră”, este distant, obiectiv, detașat.

Spre deosebire de narațiunea realizată de un narator la persoana I (care este și personaj), unde autorul evidențiază modalitatea în care un personaj se raportează la tot ce se întâmplă, un autor alege un narator care povestește la persoana a III-a – o „voce fără chip” – pentru a pune accentul pe acțiune.

Atenție! La fel cum acțiunea, personajele, timpul și spațiul sunt rezultatul imaginației unui autor, așa și „vocea” care spune povestea (naratorul) este o creație a autorului.

„vocea care știe tot”

Naratorul care povestește la persoana a III-a

„vocea din umbră”

„vocea fără chip”

Integrez și creez!

1. Asociază fragmentul de text din **coloana A** cu tipul de informație pe care îl oferă din **coloana B**.

A

- „Goe începe să urle”
- „pune mâna pe mânerul mașinii și începe să-l tragă”
- „vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații”
- „deodată se aude un șuier, apoi semnalul de alarmă”
- „dumnealor, frumos gătite”

B

- acțiuni ale personajului
- aspectul personajelor
- ordinea întâmplărilor
- spațiul în care se întâmplă acțiunea
- emoțiile personajului

2. Imaginează-ți că ești controlorul trenului care îl duce pe Goe la București. La finalul zilei de lucru, notezi în agendă tot ceea ce s-a întâmplat în timpul serviciului. Scrie, în caiet, pasajul în care redai incidentul cu tragerea semnalului de alarmă.

3. Citește fragmentul de mai jos. Cine este „vocea” care povestește? Ale cui gânduri le exprimă?

○	„Cineva, nu se știe din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon?...”
---	--

Dialogul în textul literar

Start!

1. **Joc de rol.** Citiți, asumând fiecare câte un rol, fragmentul de dialog delimitat în text cu ajutorul foarfecilor. Explicați cum ați știut cui îi aparține fiecare intervenție.

2. Cu ce semn de punctuație sunt anunțate intervențiile personajelor?

Știu!

Dialogul este o comunicare verbală care presupune ca două sau mai multe persoane să interacționeze verbal, pentru a-și transmite, pe rând, informații, gânduri, idei. Intervenția fiecărei persoane în cadrul dialogului se numește **replică**.

Într-un text literar, dialogul este folosit atunci când naratorul alege să se retragă din postura de povestitor al acțiunii și își lasă personajele să comunice ca și cum s-ar afla pe o scenă. Astfel, dialogul are un rol important în conturarea trăsăturilor personajelor și oferă dinamism textului.

În scris, dialogul este marcat prin **linie de dialog**.

Integrez și creez!

1. Ce informații oferă următoarele fragmente de text care apar la finalul unor replici ale personajelor?

- „[...] întreabă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.”
- „[...] zice mititelul smucindu-se.”
- „[...] zice tanti Mița urâtului...”
- „zbiară Goe dinăuntru.”

2. Recitește fragmentul de text dialogat cuprins între replicile „— Parcă-i șade mai bine cu beretul! [...]” și „— E ceva de speriat, parol! adaogă tanti Mița”. Alege din lista de mai jos informațiile adevărate. Transcrie, în caiet, pentru fiecare informație, fragmentul/fragmentele care îi confirmă valoarea de adevăr.

- Goe este considerat de mam' mare și tanti Mița foarte deștept.
- Mama lui Goe se preface supărată când băiatul nu vrea să o pupe.
- Mam' mare vorbește vulgar.
- Goe răspunde cu intenția de a crea o situație amuzantă.

Personajele

Start!

1. Reformulează momentele subiectului, în așa fel încât toate enunțurile să înceapă cu Goe, după modelul:

Goe e pe peronul gării cu mam' mare, mamița și tanti Mița, pregătit să plece la București de 10 mai.

2. Ce trăsături ale lui Goe se pot desprinde din acțiunile lui, menționate de tine la exercițiul anterior?

Știu!

În funcție de rolul lor în desfășurarea acțiunii textului, personajele pot fi **principale**, **secundare** sau **episodice**.

Personajul principal este personajul care ia parte la toate momentele acțiunii și al cărui parcurs se suprapune firului narativ al textului.

Personajele secundare sunt personajele cu care interacționează personajul principal în momente importante ale acțiunii.

Personajele episodice

sunt personajele care apar doar într-un moment al acțiunii.

Figuranții sunt apariții lipsite de importanță pentru desfășurarea acțiunii, niște martori.

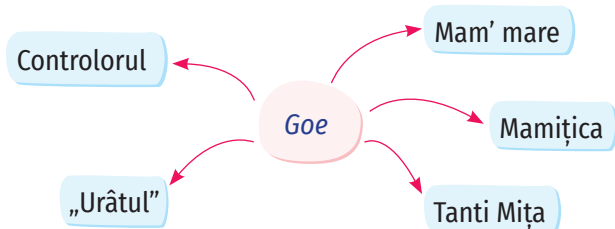

Integrez și creez!

1. De ce este nevoie de apariția personajului „urâtul”? Cu ce ajută el la desfășurarea acțiunii?

2. Harta personajelor

a. Completează schema de mai jos, numind câte o trăsătură morală a personajului principal, care reiese din relația cu fiecare dintre celelalte personaje.

b. Mam' mare, mamița și tanti Mița ar putea fi considerate protectoare ale lui Goe. Numește un cuvânt care să desemneze rolul controlorului și pe cel al „urâtului” în cadrul acțiunii textului.

3. Ce poți deduce despre Goe din replicile de mai jos?

○ „— Vezi, că sunteți proaste amândouă?”
 „— Ce treabă ai tu, urâtule?”
 ○ „— Mamițoo! mam' marea! tantii!”

Interpretarea textului

Integrez și creez!

1. Caută cu ajutorul unei hărți/aplicații de navigare localitățile menționate în text. Realizează o hartă pe care să marcezi traseul trenului care îl duce pe Goe la București.

2. De unde pornește Goe în excursie cu trenul? Ce dorește naratorul să semnaleze prin formularea „peronul din urbea X”?

3. Un elev de clasa a VI-a a afirmat că trebuie să fie foarte atent la finalul fiecărei replici pentru a-și da seama care dintre doamne vorbește. Pe ce s-ar putea baza această confuzie?

4. Întrebat care sunt valorile familiei sale, un elev a furnizat lista de mai jos. Imaginează-ți, pornind de la text, cum este familia lui Goe. Selectează, apoi, din lista dată, ce valori crezi că sunt importante pentru familia lui Goe. Oferă, din textul *D-I Goe...*, exemple pentru variantele alese și contraexemple pentru cele omise.

- a. respectul față de celălalt;
- b. grija față de copil;
- c. educația;
- d. respectul față de norme, legi și reguli;
- e. imaginea în societate;
- f. adevărul.

5. Urmărește limbajul celor trei doamne. Ce sugerează felul în care vorbesc despre ele? Există vreo diferență între imaginea pe care vor să o lase despre ele însele și ceea ce sunt de fapt? Explică.

AFLU MAI MULT!

Diferența dintre ceea ce sunt și ceea ce vor să pară personajele reprezintă întotdeauna o sursă de umor.

6. Se poate spune că Goe ia parte la niște situații amuzante/comice? Dar doamnele? Ce anume stârnește râsul?

7. Îți este simpatic Goe? Dar doamnele? De ce?

8. Care dintre aspectele de mai jos crezi că îți influențează atitudinea față de personaj? Ia în considerare elementele de mai jos:

a. comportamentul personajului;

b. situațiile comice în care este pus personajul;

c. atitudinea naratorului față de personaj;

d. asemănarea cu mine/un copil pe care îl cunosc.

9. Personajul se numește Goe, iar autorul își numește textul *D-I Goe...*. Ce înseamnă „a fi un domn”? De ce alătură autorul acest termen numelui personajului?

10. Cine îl numește „urâtule” pe tânărul care îi atrage atenția lui Goe să nu scoată capul pe fereastră? Motivează-ți răspunsul.

11. Goe îi este simpatic naratorului? Caută indicii în text pentru a-ți argumenta răspunsul.

12. Naratorul nu pare să păstreze, pe tot parcursul textului, distanța față de cele relatate, ci pare să se implice afectiv. Caută în text astfel de momente și notează-le în caiet.

13. Imaginează-ți că povestea lui Goe ar fi spusă la o întâlnire a părinților de un părinte care ar începe relatarea în felul următor: „Să vă spun povestea unui băiat...”. Cu ce rol ar spune acest părinte narațiunea?

14. Discută cu colegii despre posibilele cauze ale comportamentului lui Goe.

15. *Nu există copii răi* este titlul unei cărți scrise de Janet Landsbury, despre modalitățile de educare a copiilor. Pornind de la acest titlu, completează următoarele enunțuri în caiet, cu elementele de pe etichetele de mai jos:

- Nu există copii răi, există doar părinți care ...
- Nu există copii răi, există doar o societate care ...
- Nu există copii răi, există doar copii care ...
- Nu există copii răi, există doar contexte care ...

a. sunt nepotrivite pentru ei.

b. nu se preocupă suficient de educația lor.

c. nu sunt suficient de atenți la nevoile lor.

d. imită comportamentul adulților din jur.

Evoluez!

Familia ta are niște valori pe care încearcă să ți le transmită prin educație. Dar înveți lucruri despre lume nu doar de la membrii familiei tale, ci și de la alte persoane pe care le întâlnești și care te educă. Ai făcut deja în Unitatea 1 o listă a lucrurilor pe care le-ai învățat de acasă. Completează acea listă cu ceea ce ai învățat în școală, în grupurile de la activitățile extrașcolare, în grupul de prieteni, prin cărțile citite și filmele văzute etc. Au apărut pe listă aspecte care se contrazic unele pe celelalte?

Model: De la colegii de clasă am învățat ...

Lectura textului nonliterar. Tabele. Grafice

Gata pentru ceva nou!

1. Privește imaginea alăturată și precizează:
 - ce fac cei din imagine;
 - ce îi leagă;
 - ce relație ar putea exista între ei;
 - ce îi diferențiază.
2. Ce este o *generație*? Oferă o posibilă definiție. Consultă apoi dicționarul (varianta tipărită sau digitală) și notează în caiet sensurile acestui cuvânt.
3. Realizează o listă cu cinci lucruri/aspecte care îi unesc pe cei de vârsta ta.

Start!

Citește următoarele fragmente de text.

A. Delimitare a generațiilor larg acceptată

Generația	Perioada	Vârsta în 2019
Generația Silențioasă	1928-1945	74-91 ani
Generația Baby-Boomers	1946-1964	55-73 ani
Generația X	1965-1980	39-54 ani
Generația Y	1981-1996	23-38 ani
Generația Z	1997-2012	7-22 ani
Generația Alpha	2013-prezent	6 ani

Adaptare după Sergiu-Lucian Raiu, „Generațiile X, Y și Z pe piața muncii. Caracteristici specifice, strategii de implicare în învățarea activă și abordări ale relației managerilor cu angajații”, 2021, în revista *Sociologie Românească*

B. „Generația Z este prima generație globală ai cărei membri vor «avea mai multe în comun cu colegii lor globali decât o au cu adulții din propria lor țară». Prima generație născută într-o lume digitală unde accesul instantaneu la informații este disponibil constant peste tot. Sunt consumatori avizi de tehnologie și fani ai lumii digitale. Singura generație crescută exclusiv cu o influență tehnologică, Generația Z este obișnuită să comunice, uneori exclusiv, în mediul digital. Folosirea din ce în ce mai mare a aplicației YouTube și a diferitelor forme de social media este atât de răspândită, încât toată generația pare să fie echipată cu tehnologia. Sunt utilizatori ai tehnologiilor al căror mediu istoric este lumea fără limite de timp și spațiu. Sunt o generație unită, ai cărei reprezentanți pretind că au cunoștințe mai avansate de utilizare a tehnologiei informației comparativ cu generațiile anterioare. Și totuși, există diferențe remarcabile la nivel global atât în competența de utilizare a tehnologiei informației, cât și în oportunitățile legate de accesul la facilitățile de învățare și interacțiune oferite de noua tehnologie.”

Adaptare după Sergiu-Lucian Raiu, „Generațiile X, Y și Z pe piața muncii. Caracteristici specifice, strategii de implicare în învățarea activă și abordări ale relației managerilor cu angajații”, 2021, în revista *Sociologie Românească*

C. Caracteristici generale ale generației Z

Nr. crt.	Autori	Caracteristici generale
1.	Priporas, Stylos, Fotiadis (2017)	Trăiește în mediul online, este integrată virtual, folosește tehnologia drept instrument, dorește siguranță, evadează temporar în lumea virtuală.
2.	Salleh, Mahbob, Baharudin (2017)	Manifestă deprinderi sărace de comunicare, dorește feedback imediat, este impulsivă, poate performa mai multe sarcini simultan.
3.	Gaidhani, Arora, Sharma (2019)	Este o generație high-tech, comunică pe social media, este întreprinzătoare, tolerantă, dorește să conducă, poate avea mai multe meserii în paralel, iubește confortul.
4.	Holton, Fraser (2015)	Este interconectată, globalizată, flexibilă în învățare, are sentimentul apartenenței la o comunitate, este curajoasă și independentă.

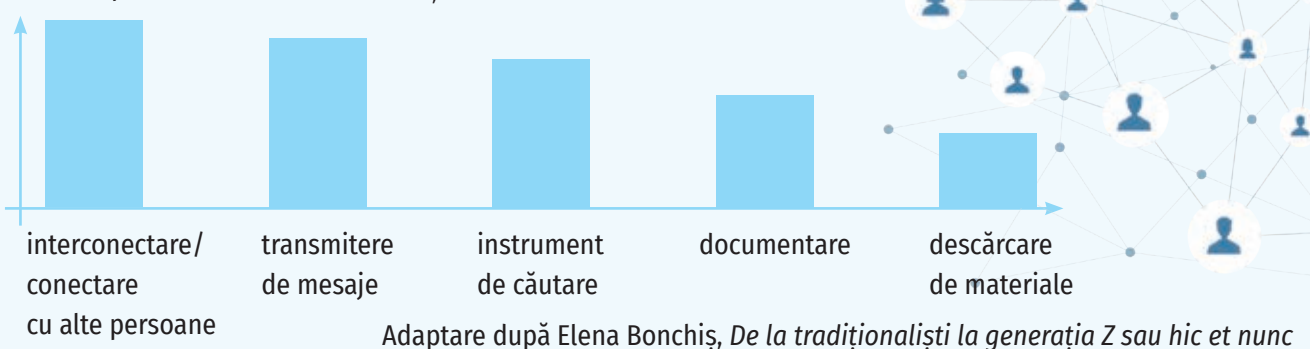
Adaptare după Elena Bonchiș, *De la tradiționaliști la generația Z sau hic et nunc*

D. „Un studiu intitulat *Situația adolescenților din România*, realizat la inițiativa UNICEF în colaborare cu Institutul de Științe ale Educației și Centrul de Sociologie Urbană și Rurală, în intervalul noiembrie 2012–septembrie 2013, pe un eșantion reprezentativ de 607 subiecți cu vârste cuprinse între 10 și 18 ani din mediul urban și rural evidențiază o serie de caracteristici ale generației Z în spațiul românesc, remarcându-se preferințele pentru utilizarea mediilor sociale online, în proporție de 93% băieți și 88% fete; 91% sunt din mediul urban și 88% – din mediul rural. 96% dintre ei se uită zilnic la TV; navighează pe internet în medie trei ore și jumătate; 78% au cont pe Facebook; 32% folosesc YouTube, iar 16% nu folosesc nicio rețea de socializare.”

Adaptare după Elena Bonchiș, *De la tradiționaliști la generația Z sau hic et nunc*

E. Motive pentru care sunt utilizate rețelele sociale

Adaptare după Elena Bonchiș, *De la tradiționaliști la generația Z sau hic et nunc*

1. Stabilește tipul fiecărui text – literar sau nonliterar. Motivează-ți oral răspunsul.

2. Unde apare în fiecare text structura *generația Z*?

3. Verifică înțelegerea fiecărui text.

a. Notează în câte un enunț următoarele informații:

- în ce interval s-au născut cei din generația Z;
- două caracteristici ale generației Z;

- cât timp navighează adolescenții din România pe internet;
- motivul cel mai frecvent pentru care sunt utilizate rețelele de socializare.

b. Printre informațiile solicitate la punctul **a**, unele se puteau regăsi în mai multe fragmente. Care sunt acestea?

4. Stabilește, pornind de la textele citite, dacă enunțurile de mai jos sunt adevărate sau false.

- Generația Z are mai multe lucruri în comun cu colegii din alte țări decât cu adulții din propria țară.
- Generația Z nu își dorește să conducă.
- Fetele din România folosesc mai mult mediile sociale online decât băieții.
- Rețelele sociale sunt folosite mai mult ca instrumente de căutare decât pentru documentare.

OBSERV!

La nivel de organizare a textului, textele nonliterare pot apărea sub formă de text bloc, alcătuit din paragrafe, sau pot cuprinde și informații organizate în alte forme decât blocul de text (grafice, desene, tabele, imagini etc.).

Textul care conține grafice, tabele, imagini etc. necesită o lectură specifică:

- sensul global se reconstituie din lectura unor bucăți;
- bucățile de text pot fi citite/înțelese și separat, ca unități de sine stătătoare;
- există o tehnică de lectură specifică graficelor, diagramelor sau tabelelor, care trebuie învățată;
- în cazul textelor nonliterare ce conțin și imagini, lectura este cea specifică textului multimodal.

Exemple: afișe, tabele, grafice, orare, liste, calendare, articole de dicționar, fluturași, scheme ș.a. Sunt foarte întâlnite în domeniul științei (în manuale, în prezentările specialiștilor ș.a.), în prezentări destinate publicului în ziare/reviste sau în mediul online.

Integrez și creez!

1. Stabilește, pentru fiecare text, dacă este organizat în paragrafe sau sub formă grafică.
2. Care dintre texte ți s-a părut mai ușor de citit? Dar mai greu? Explică.

3. Care dintre fragmentele de text prezintă informații comparativ? Ce se compară? Cum este marcată comparația – la nivelul cuvintelor sau grafic?
4. Folosindu-te de cunoștințele de la matematică, completează afirmațiile de mai jos, așa încât să redai modalitatea în care ai citit textele organizate sub formă grafică.
 - a. Un tabel conține mai multe ... și Pentru a-l citi, e nevoie să ne uităm mai întâi la coloana de ..., numită cap de tabel.
 - b. Graficul presupune citirea în paralel atât a axei ..., cât și a axei

Mă implic!

1. Dacă ar fi să alegi o imagine reprezentativă pentru generația ta, care ar fi aceea? Caută pe internet câteva cuvinte-cheie ale lecției pentru a găsi imaginea potrivită.

2. **Investigație. Lucrați în echipe.** Împărțiți-vă în patru grupe, pentru a identifica mai multe caracteristici ale generației din care faceți parte. Desemnați un reprezentant din fiecare grupă care să adune toate informațiile și să le includă într-un text nonliterar (organizat fie în paragrafe, fie sub formă de schemă, tabel, diagramă).

Grupa I cercetează timpul liber.

Stabiliți:

- cât timp stați pe rețelele de socializare;
- cât timp vă jucați pe telefon;
- cât timp vă jucați în parc/natură, respectiv în spații amenajate în interior.

Grupa a III-a cercetează „viitorul”.

Precizați:

- în ce domenii v-ar plăcea să lucrați;
- ce meserii v-ar plăcea să aveți;
- cum v-ar plăcea să arate viața voastră peste 20 de ani.

Grupa a II-a cercetează viața la școală.

Menționați:

- pe ce se bazează relațiile dintre colegi (colaborare, competiție, bullying);
- dacă preferați munca în echipă sau pe cea individuală și care sunt avantajele și dezavantajele fiecărui mod de lucru;
- ce discipline vă plac.

Grupa a IV-a cercetează cum se raportează generația voastră la celelalte generații.

Descrieți:

- care sunt calitățile și/sau defectele generațiilor anterioare (părinți, bunici, străbunici);
- trei exemple de situații în care nu ați fost de acord cu opinia unei persoane din altă generație.

Fiecare reprezentant al grupei va prezenta rezultatul investigației în fața clasei, explicând de ce a preferat o anumită organizare a textului.

3. Pornind de la imaginile de mai jos, care ilustrează generația Alpha, desenează un calendar și notează evenimentele pe care crezi că fetița le va considera importante în următorii zece ani. Te poți referi la relația cu colegii/prietenii, pasiuni, felul în care utilizează tehnologia ș.a.

Parafrazarea. Povestirea subiectului. Rezumatul oral

Gata pentru ceva nou!

Goe primește în dar o călătorie la București drept recompensă în avans pentru „efortul” de a nu mai rămâne repetent și anul acesta. Cum se apropie sfârșitul anului calendaristic, e timpul să te gândești la experiențele tale de anul acesta. Ai făcut ceva deosebit pentru una dintre pasiunile tale? Povestește clasei un eveniment de anul acesta legat de una dintre pasiunile tale.

Parafrazarea

Start!

- Accesează manualul digital și ascultă reportajul audio. Răspunde apoi la următoarele întrebări.
 - Care este subiectul reportajului?
 - Ce idei ai reținut din reportajul audio? Menționează două dintre acestea.
 - Cine vorbește? Câte voci ai auzit? Cum le diferențiezi?
 - Cui îi poate fi destinat acest material jurnalistic?
- Materialul audio conține mărturii ale unor persoane diverse. Ce aduce în plus textului această decizie de a prezenta în material intervențiile directe ale acestora?
- În ce limbă vorbesc persoanele intervievate? Cum ajunge mesajul la publicul român, vorbitor exclusiv de limbă română?
- Citește transcrierea integrală a reportajului, așa cum apare pe site-ul instituției radio.

„În Franța, pasionații de trenuri în miniatură sunt cu zecile de mii, dar chiar și mai mulți sunt în Germania și în Marea Britanie, în Statele Unite și în Japonia. Oamenii investesc sume considerabile în mici trenuri, cu aburi sau fără, în șine și în infrastructura necesară, dar și în decorul din jur.

Chiar și în turneu, Sir Rod Steward își transportă machetele de tren cu el. Hotelierii sunt la curent cu pasiunea sa și îi rezervă o cameră suplimentară pentru calea ferată, dar, în special, pentru ceea ce aranjează chiar artistul în jurul căii ferate: pereții gării, arbori, clădiri, depouri, străzi, zgârie-nori.

Într-un interviu acordat revistei britanice *Railway Modeller*, cântărețul povestește că preferă să construiască peisajele din jurul căii ferate decât calea și trenurile în sine.

În Paris, în perioada sărbătorilor de Crăciun, magazinele cu trenuri în miniatură sunt arhipline de curioși, dornici să găsească ultima piesă lipsă ori să cumpere un cadou pentru cei dragi. Unii doresc să își recreeze momentele din copilărie, alții vor să vadă cum au evoluat în timp aceste mici trenuri.

Proprietarul unui astfel de magazin explică la microfonul RFI că prin apăsarea unei taste pe telefonul mobil putem să creăm aburul unei locomotive: «trimitem practic o informație fiecărui tren în parte, iar el o captează printr-un decodor. Fiecare are pasiunea sa: unora le plac detaliile de pe trenuri, iar pentru alții contează decorul din jur, pentru a-i face să viseze».

Un client din magazin povestește că această pasiune pentru trenuri în miniatură i se trage din copilărie, când tatăl său îl plimba prin gări adevărate. Acum, construiește gări în miniatură, în salonul casei sale, iar pentru fiecare centimetru utilizat este nevoit să ducă o muncă de convingere cu soția sa.

Germania înregistrează cei mai mulți pasionați de trenuri în miniatură din Europa.

Christian Fournereau organizează anual un târg la care invită să participe companii ce realizează trenuri în miniatură și întregul cadru din jur, o întâlnire care anul acesta a adunat, la Lille, 15 000 de pasionați. Au putut fi văzuți aici tineri care construiesc cu mâinile lor mici trenuri, locomotive, decorul etc.

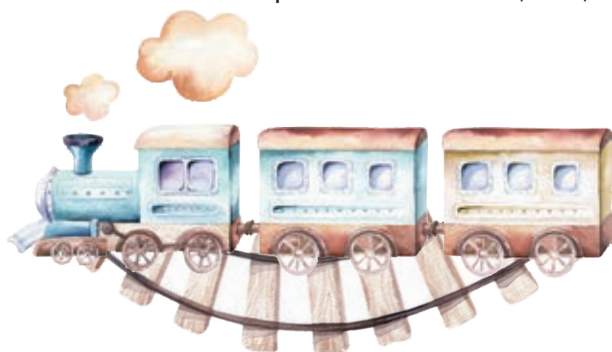
Christian Fournereau povestește despre «the Makers»: «este o mișcare ce vine din Statele Unite. Tinerii sunt orientați către noile tehnologii și imprimă aceste trenuri cu ajutorul unei imprimante 3D. Ei se folosesc de un laser pentru a tăia, spre exemplu. Sunt foarte interesați și i-am invitat la târgul Trainsmania pentru a explica munca lor și pentru a permite vizitatorilor, modeliști sau nu, să îi întâlnească».

Christian Fournereau îi sfătuiește pe cei care vor să se lanseze în această construcție să înceapă cu ceva simplu:

«Cei care vor să înceapă să construiască ar fi mai bine să nu aibă un plan prea ambițios – spre exemplu o mare rețea, dar care știu că este însă dorința începătorului, ar fi mai bine să începem cu ceva micuț. Există spre exemplu pachete în care regăsiți decorul și infrastructura, nu aveți nevoie de ustensile sofisticate pentru a le crea. E nevoie doar de lipici și de ceva răbdare. Nici măcar de prea mult spațiu căci, odată finalizată, macheta măsoară 1 m pe 1,1 m astfel ca să poată fi ulterior stocată ușor. În plus, pachetele diferă în funcție de zonele Franței, ele diferă în funcție de arhitectură.»

Un alt pasionat de modelism feroviar a fost celebrul Walt Disney. Pentru a nu se gândi mereu la munca lui, Walt Disney construia gări și rețele feroviare în miniatură.”

Cristina Teacă, „Franța: Magazinele cu trenuri în miniatură sunt arhipline de curioși în perioada Crăciunului”, 2019, rfi.ro

5. Identifică din transcrierea materialului fragmentele care transmit aceeași idee.

6. a. Reascultă materialul audio și identifică intervenția lui Christian Fournereau.

b. Înaintea redării intervenției unui vorbitor, Cristina Teacă arată, pe scurt, ideea centrală din mesajul celui interviat. Transcrie intervenția autoarei care pregătește declarația lui Christian Fournereau. Ce se pierde din mărturia celui interviat în prezentarea jurnalistei? Ce se câștigă?

Știu!

Parafrazarea este o acțiune complexă care presupune redarea, într-o formulare personală, a sensului unui mesaj dintr-un text sau dintr-o comunicare orală. Acțiunea de a parafraza se aseamănă cu o traducere a celor exprimate, în alte cuvinte. Pentru a parafraza mai ușor, sunt folosite sinonime. Persoana care parafrază poate aduce informații importante privind contextul unei afirmații sau starea vorbitorului la rostirea unei replici.

Integrez și creez!

1. Completează enunțurile de mai jos cu informații din transcrierea materialului audio.

- Sunt numeroși pasionați de trenuri în miniatură în țări precum ... sau
- Pentru pasionații de trenuri de jucărie, este important să recreeze în miniatură atât trenurile, cât și
- Un adevărat pasionat de trenuri de jucărie va investi în șine, în ... și în
- Două personalități pasionate de trenuri au fost ... și

2. Formulările din coloana **B** subliniază câte o idee exprimată în enunțurile din coloana **A**. Stabilește corect corespondențele și detaliază cum ai gândit.

A

Este un lucru extraordinar ca oamenii să își hrănească pasiunile.

Cântărețul povestește că preferă să construiască peisajele din jurul căii ferate decât calea și trenurile în sine.

Oamenii își aleg pasiunea care li se potrivește.

Pierzi pe termen lung dacă investești prea mult timp în pasiunea ta.

B

În special, mai ales, în primul rând

cel mai important este, este primordial, este de dorit

din păcate, din nefericire, cu părere de rău o spun

corespunzătoare, potrivită, convenabilă

3. Fragmentul inițial al textului are în jurnalism rolul să prezinte pe scurt subiectul unui reportaj. Construiește și tu, reformulând, un astfel de fragment pentru reportajul ascultat.

4. **Joc. Tu ai înțeles ce am spus?** Un elev va începe să povestească o experiență legată de o pasiune a sa. Profesorul numește apoi, rapid, un alt elev din clasă care să parafrazeze ceea ce tocmai a auzit. Continuați până când fiecare elev din clasă va fi parafrizat o intervenție orală.

Povestirea subiectului. Rezumatul oral

Start!

De la pasiuni la nevoi. Urmărește pe YouTube, fără sonor, scurtmetrajul *My Shoes (Pantofii mei)* realizat de Nima Raoofi. Încearcă să reții cât mai multe detalii. După vizionare, reconstituie firul evenimentelor, completând textul de mai jos în caiet.

○ Era o zi minunată de Un băiat ... stătea pe o bancă. În picioare ..., iar pantalonii Deodată, s-a ridicat și Pășările ciripeau și o pană

○ Când s-a întors la banca unde a stat, a dat cu ochii de Zâmbea privind Era îmbrăcat ... și se vedea că provine Băiatul cel bogat părea prietenos și ar fi vrut ..., dar cel sărac s-a ridicat și a preferat să se așeze Și-a scos ... și a închis ochii, mărturisind că

○ Apoi a deschis ochii din nou, ..., iar băiatul cel bogat

○ Nu după mult timp, în fața băncii unde stătea, s-a oprit bunica, aducând cu ea ... și cerându-și scuze Abia atunci și-a dat seama

○ Mesajul filmului face referire la

Știu!

Rezumatul este un text al cărui scop este de a relata succint întâmplările dintr-o operă literară, dintr-un film etc. Acesta poate fi **oral** sau **scris**. În realizarea rezumatului se pornește de la ideile principale și se elimină detaliile ne semnificative.

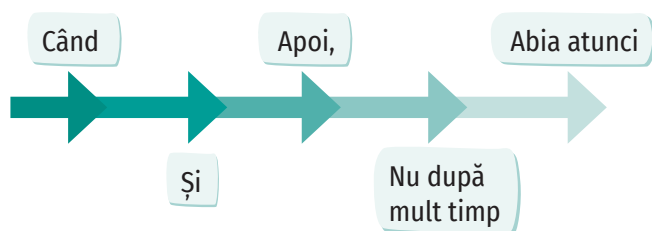
În rezumat nu există introducere și încheiere și nu se preiau citate din text. Nu se utilizează descrierea și dialogul. Se folosește timpul prezent sau timpul perfect compus.

Spre deosebire de rezumat, **povestirea subiectului** este o relatare mai dezvoltată a unui text sau a unei întâmplări. Povestirea subiectului poate conține detalii și, uneori, chiar interpretarea faptelor și a mesajului unui text.

Integrez și creez!

1. Construiește o axă a timpului pe care să așezi în câte o propoziție acțiunile din textul completat după scurtmetraj, pornind de la modelul de mai jos. Ai în vedere să răspunzi la întrebările *Cine face?*, *Ce face?*, *Când face?* și *Unde face?*

2. **Joc.** Recitește povestirea subiectului realizată la exercițiul anterior și construiește, în fața clasei, un rezumat oral. Colegii au voie să te întrerupă, printr-o bătaie din palme, dacă încalci unul dintre criteriile de mai jos. Cel care întrerupe trebuie să spună și motivul pentru care a ales să oprească rezumatul, ca de exemplu:

- detaliu nesemnificativ;
- preluarea unui citat din text, fără reformulare;
- descriere;
- adjectiv care caracterizează personaje sau situații.

Știu să învăț!

Completează o fișă de **autoevaluare** a activității tale orale din fața clasei. Notează fiecare afirmație de mai jos cu o notă de la 1 la 5, pentru a stabili gradul de adevăr (1 înseamnă deloc adevărat, iar 5 – în totalitate adevărat).

- M-am concentrat pe rezumatul pe care trebuia să îl comunic colegilor, fără să mă gândesc că sunt în fața lor și că s-ar putea amuza dacă aș greși ceva.
- Mi-a plăcut să fiu privit/ă de atâția ochi.
- Mi-am văzut colegii interesați de rezumatul meu.
- Mi-am privit constant colegii în ochi.
- Pentru rezumatul meu, am ales să prezint elementele importante.

Verbul (actualizare)

Gata pentru ceva nou!

Goe este răsplătit cu o excursie. Ai fost vreodată în ipostaza de a fi răsplătit/ă pentru acțiunile tale? Relatează episodul într-un text de 50-60 de cuvinte și subliniază cuvintele care exprimă acțiuni.

Verbul – parte de vorbire flexibilă

Start!

Citește, cu atenție, textul de mai jos, despre isprăvile lui Mițu și a fratelui ei, Baruțu.

„Pentru că ați fost cuminiți. Pentru că nu ați bătut azi toba cu vătraiele în fundul cazanului de rufe. Pentru că nu ați aruncat farfuriile pe geam. Pentru că nu ați rupt vârful de la toate creioanele, pe care le ascut o dată pe zi. Pentru că nu ați lăsat apa deschisă. Pentru că nu mi-ați uns clanțele cu dulceață. Pentru că nu mi-ați băgat cutia cu tutun în foc. Pentru că nu ați îndreptat ceasornicul cu ciocanul, nici nu mi l-ați prăjit. Pentru că nu mi-ați fiert pantofii. Pentru că nu mi-ați scos nici un ochi și nici nu mi-ați croit hainele din nou, vă voi duce dimpreună cu Grivei, scumpii mei copii, fetița tătuțului și băiatul măicuții, afară, pe câmp.

Întâi vom trece prin buruieni amare, prin paturi de pelin¹, prin horbota² de mușețel cu nasturi galbeni, și când vom fi ieșit puțin din grădina sălbatică, picioarele vă vor miroși a poala-Maicii-Domnului³, prin care o să mergem desculți, eu cu labele mele mari, voi cu călcâiele voastre ca niște coltuțe trandafirii. [...]”

Adaptare după Tudor Arghezi,
Pomul cu păpuși,
în volumul
Cartea cu jucării, 1931

¹pelin – s. m. plantă erbacee cu frunze compuse, spintecate, albe-verzui, păroase și cu flori galbene, folosită în medicină și la prepararea unor băuturi.

²horbotă – s. f. dantelă.

³poala-Maicii-Domnului – s. f. plantă erbacee cu tulpina subțire, târâtoare sau agățătoare, cu flori albe sau roz, având corola în formă de pălnie.

Notează în caiet, într-un tabel asemănător cu cel de mai jos, acțiunile realizate de Mițu și Baruțu pentru care tatăl îi răsplătește.

Acțiunile laudabile realizate de Mițu și Baruțu

Știu!

Verbul este partea de vorbire flexibilă care arată starea, acțiunea sau existența.

În propoziție, verbul are un rol important pentru că poate îndeplini rolul de predicat.

OBSERV!

Fiind o parte de vorbire flexibilă, verbul își schimbă forma în funcție de persoană, număr, mod și timp.

Integrez și creez!

1. Demonstrează ceea ce știi deja despre verb. Oferă pentru fiecare verb scris colorat în text informațiile gramaticale specifice acestei părți de vorbire, conform modelului de mai jos.

Verbul	<i>voi duce</i>
Persoana	<i>I</i>
Numărul	<i>singular</i>
Modul	<i>indicativ</i>
Timpul	<i>viitor</i>

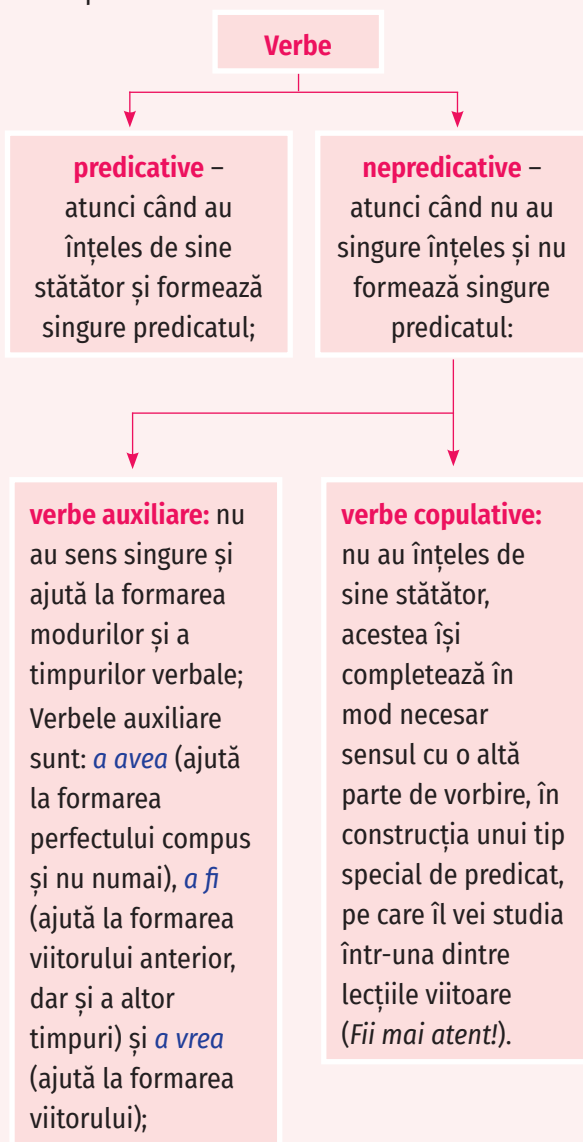
2. Trece verbele identificate la exercițiul anterior la forma de infinitiv.

Tipuri de verbe

Știu!

Verbele apar în enunțuri în diferite structuri. În funcție de capacitatea lor de a îndeplini singure funcția de predicat și de a avea înțeles de sine stătător acestea pot fi:

Integrez și creez!

Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos și decide dacă structurile verbale scrise colorat sunt predicative sau auxiliare.

- **Am** decis să nu-i mai provocăm necazuri tatălui nostru.
- **Eram** acolo când a primit vestea de la copiii săi.
- **Voiam** să fiu pe placul tuturor și am reușit.
- **Voi** fi acolo unde sunt chemat.
- **Voi fi** fost deja răsplătit când bunica va fi discutat cu familia despre isprava mea.
- **Am** doar de câștigat dacă mă comport cum trebuie.

Modul indicativ

Start!

a. Ingenios, tatăl le-a lăsat lui Mițu și Baruțu niște bilețele cu acțiuni. Ele sunt amestecate, așa că nu le e foarte clar celor doi copii ce au făcut bine, ce trebuie să facă acum și ce așteaptă tatăl de la ei în viitor. Ajută-i să le organizeze în dreptul fiecărui ceas.

ai vorbit cu bunica	înveți două ore
curățați mobila	țineai ușa descuiată
vor pleca în excursie	ascuțișezi creioanele
citești bilețelul meu	

b. Stabilește dacă structurile verbale de pe etichetele de mai sus sunt timpuri verbale simple sau timpuri verbale compuse. Numește-le pe fiecare.

c. Identifică pentru timpurile verbale simple componentele purtătoare de sens gramatical: sufixele gramaticale (care arată modul și timpul) și desinențele (care arată persoana și numărul).

d. Identifică pentru timpurile verbale compuse componentele structurii: verbul auxiliar și formele verbale nepersonale care intră în alcătuirea timpului verbal. Numește-le.

e. Pentru timpurile verbale compuse, care componentă din structură transmite informații privind persoana și numărul? Exemplifică.

Știu!

Modul indică felul în care vorbitorul se raportează la acțiunea exprimată de verb, considerând-o sigură sau posibilă.

În limba română, verbul cunoaște patru moduri verbale: indicativ, conjunctiv, condițional-optativ și imperativ.

Modul indicativ redă o acțiune ca fiind sigură și are toate timpurile verbale: prezent, trecut, viitor.

Timpurile modului indicativ		Exemple
Prezent		(eu) <i>sunt</i>
Timpurile trecutului	Imperfect	(eu) <i>eram</i>
	Perfect compus	(eu) <i>am fost</i>
	Perfect simplu	(eu) <i>fui</i>
	Mai-mult-ca-perfect	(eu) <i>fusesem</i>
Timpurile viitorului	Viitor	(eu) <i>voi fi</i>
	Alte forme de viitor (viitor de limbă vorbită)	(eu) <i>oi fi</i>
		(eu) <i>am să fiu</i>
		(eu) <i>o să fiu</i>
	Viitor anterior	(eu) <i>voi fi fost</i>
Viitor în trecut	(eu) <i>aveam să fiu</i>	

OBSERV!

Formele verbale nepersonale nu își schimbă forma după persoană și număr. De aceea, nu pot îndeplini funcția de predicat.

Uneori ajută la formarea altor moduri și timpuri verbale.

Infinitivul reprezintă forma de dicționar a verbului.

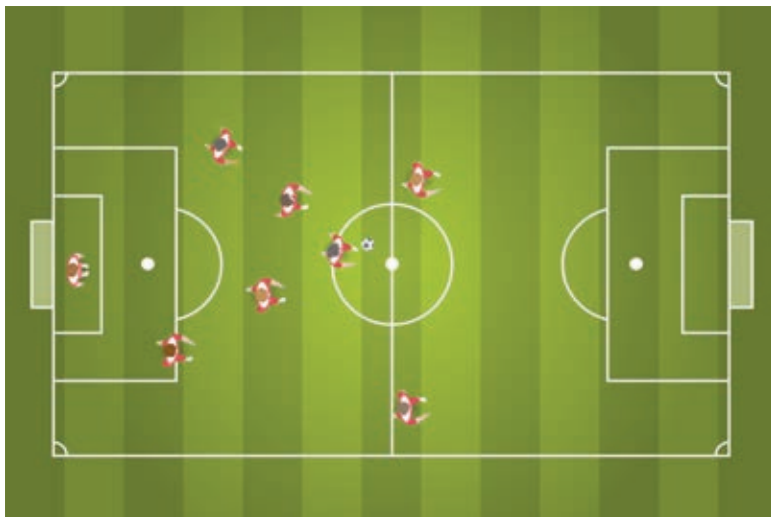
Participiul indică o acțiune suferită de un obiect, o ființă, având valoare verbală, când ajută la formarea unor moduri și timpuri compuse și valoare adjectivală, când se comportă ca un adjectiv, intrând în relație cu substantivul pe care îl determină prin acord.

Integrez și creez!

1. Activitatea favorită a lui Barutu este fotbalul. Citește textul următor și extrage verbe în următoarea ordine:

- verb care arată o acțiune încheiată deja în momentul vorbirii, exprimată printr-un timp compus;
- verb care arată o acțiune/stare desfășurată în momentul vorbirii;
- verb la un timp verbal simplu;
- verb care arată o acțiune situată după momentul vorbirii;
- verb care arată o acțiune încheiată înaintea altei acțiuni trecute.

Imaginează-ți că aceste verbe sunt niște coechipieri și pune-le într-o schemă de joc. Pentru a ajunge cu mingea în poarta adversarului, trebuie să pasezi mingea acestor „coechipieri”, în ordinea de mai sus. Sunt posibile mai multe scheme de joc. Compară schema ta cu a unui coleg.

„Cea mai mare victorie din istoria echipei naționale de fotbal, România – Argentina 3 – 2, s-a născut la capătul unui meci în care argentinienii ne-au condus total: sud-americanii au avut o posesie dublă, iar raportul paselor în careul advers e umilitor, 6 – 38!

Numai Ortega și Simeone au driblat împreună mai mult decât au făcut-o toți cei 13 «tricolori». Formula cu care România a jucat în ultimele minute e incredibilă: Prunea, 6 fundași, 4 mijlocași defensivi, zero oameni de atac!

Astăzi ne legăm speranțele de un parcurs decent într-o Ligă a Națiunilor în care tremurăm în fața unor adversare precum Muntenegru, Finlanda și Bosnia. Cândva, în urmă cu mai puțin de 30 de ani, jucam de la egal la egal cu marile naționale sud-americane, pe care le trimiseserăm acasă de la un Mondial de vis jucat de «tricolori».

3 – 1 cu Columbia și 3 – 2 cu Argentina au fost confruntările extraordinare ale Generației de Aur la un turneu care avea să rămână în istorie drept „Everestul” primei noastre reprezentative.

Succesul de atunci a fost uriaș. Am ajuns printre cele mai bune 8 naționale ale turneului și am eliminat pe nimeni alta decât naționala care disputase precedentele două finale de Mondial: în 1986 câștigase trofeul, în 1990 l-a pierdut.

Am învins Argentina, dar modul în care am făcut-o, conform InStat, arată ceva cu totul ieșit din comun: un joc de un randament fabulos al «tricolorilor», care au fructificat la maximum tot ceea ce s-a ivit la poarta apărată de Islas.

Când și, mai ales, dacă vom mai ajunge la astfel de performanțe, în care vom fi învins marile naționale ale lumii, rămâne de văzut, iar noi, ca niște suporteri răbdători, o să așteptăm cuminți. Să avem răbdare, suporteri!”

Adaptare după Dan Udrea

„EPISODUL 6: România – Argentina 3 – 2. IREAL cum am bătut «pumele» în '94: am avut mingea doar 3 minute în ultimii 30 de metri!”, gsp.ro

2. Aspecte normative. După plimbarea cu tatăl său, Baruțu a scris câteva impresii în agenda sa. Foarte entuziasmat, nu a fost atent la redactare. Rescrie în caiet textul băiatului, corectând greșelile.

- Vroiam de multă vreme o plimbare pe câmp, dar bănuî că ne comportasem greșit și tata iera de neînduplecat. Am hotărît să fim mai cuminți și tătuca nea răsplătit. Am descoperit împreună pomul cu păpuși și am rămas uimit când ne-a spus că acestea nu au mamă. Avea totuși tată, unul la fel de iubitor ca al nostru. Lecția de botanică ne-a impresionată și sperăm că mai vom fi martori la astfel de experiențe. Ne place când tata este darnic cu noi. Alături de Mițu, ajunserăm la concluzia că putem fi răsplătiți doar dacă facem lucrurile așa cum trebui.

Modul imperativ

Start!

Citește, cu atenție, câteva dintre îndemnurile și sfaturile lăsate de Mițu și Baruțu și selectează verbele aflate la modul imperativ, precizând pentru fiecare persoana, numărul și forma (afirmativă/negativă).

- Ieșiți în natură și jucați-vă!
- Nu ratați apusul din serile de vară!
- Explorați natura împreună cu cei dragi și nu uitați să vă jucați și cu animalele domestice!
- Faceți-vă prieteni pe oriunde mergeți!

Știu!

Modul imperativ redă o acțiune posibilă, realizabilă, sub forma unui îndemn, a unui ordin sau a unei cereri directe. Modul imperativ nu are timpuri verbale, cunoscând doar forme pentru persoana a II-a, singular și plural.

Formele modului imperativ

Formă	Persoana a II-a, singular	Persoana a II-a, plural	Folosire/Valoare obișnuită
afirmativă	<i>Fii!</i>	<i>Fiți!</i>	Adresare directă către interlocutor (îndemn, ordin, rugămintă, cerere directă, sfat etc.).
negativă	<i>Nu fi!</i>	<i>Nu fiți!</i>	

Integrez și creez!

Imaginează-ți că Mițu și Baruțu au fost atât de cuminiți, încât tatăl lor i-a dăruit fiecăruia câte o minge. Baruțu a primit o minge de oină, iar Mițu, o minge specială de volei. Citește următoarele instrucțiuni de utilizare a mingii de volei Molten.

„Umflarea mingii

1. Umezești întotdeauna acul pentru minge cu apă și săpun sau silicon, înainte de a-l introduce, cu atenție, în valvă. Introducerea unui ac uscat poate deteriora supapa camerei și poate provoca pierderi de aer!

ATENȚIE!

Folosiți întotdeauna ace speciale pentru minge, care să nu fie ascuțite în vârful. Introducerea defectuoasă a acului în minge duce la pierderea garanției.

2. Umflați mingea Molten ușor, în timp ce strângeți mingea în mod regulat. Dacă pompați cantități prea mari de aer în cameră cu ajutorul unui compresor sau al unui dispozitiv similar, supapa se poate desprinde, iar camera se va deplasa, cauzând distrugerea acesteia.

3. Urmați instrucțiunile de umflare inscripționate pe minge. Umflarea excesivă a mingii poate duce la pierderea formei, dar și la explozia camerei și pierderea garanției.”

Adaptare după *Instrucțiuni de utilizare și întreținere a mingii*, dokumen.tips

1. a. Selectează verbele aflate la modul imperativ.
- b. Trece verbele selectate la punctul a la persoana a II-a, singular.

2. **Aspecte normative.** Mițu nu a fost prea atentă atunci când și-a notat în caiet câteva îndemnuri pentru a-și îmbunătăți comportamentul. Rescrie îndemnurile acesteia în caiet, modificând verbele scrise greșit.

- Fi recunoscătoare și mulțumește-te atunci când primești ceva!

- Duce gunoaietele la coș!

- Adoarme mai devreme!

- Nu îi jignii pe cei din jur!

- Nu fii obraznică!

3. Imaginează-ți un produs care ar putea face viața copiilor mai ușoară. Scrie-i manualul de utilizare pentru a-i ajuta pe ceilalți, folosind cât mai multe verbe la modul imperativ. Prezintă în fața clasei acest produs. La final, alegeți-l prin vot pe acela care vi s-a părut cel mai util.

Mă implic!

Încearcă să te pui în locul lui Mițu sau în cel al lui Baruțu pentru câteva minute. Redactează o scrisoare, de 70-90 de cuvinte, adresată unui prieten/unei prietene, în care să îi spui ce te-a făcut să îți schimbi comportamentul și să respecti regulile impuse de părinții tăi. Folosește verbe la toate timpurile trecute ale modului indicativ.

Știu să învăț!

1. Precizează varianta pe care o consideri cea mai potrivită pentru parcursul tău de învățare și justifică-ți opțiunea.

Parcurgând această lecție:

- a. mi-am clarificat aspecte de care nu eram foarte sigur/ă;
- b. mi-am sistematizat timpurile modului indicativ;
- c. reușesc să diferențiez perfectul simplu de mai-mult-ca-perfect în cazul verbelor al căror infinitiv se termină în -e;
- d. am identificat dificultăți în scrierea anumitor verbe.

2. Exercițiile ți-au arătat contexte reale de comunicare în care apar verbe de diferite feluri. Care este exercițiul care ți-a plăcut cel mai mult? De ce?

Modul conjunctiv

Gata pentru ceva nou!

1. Ca să depășească situația dificilă în care se află, familia lui Goe hotărăște să îi ofere băiatului o excursie la București. Imaginează-ți că familia ta este dispusă să îți îndeplinească trei dorințe în vacanța de toamnă. Completează enunțul de mai jos cu aceste trei dorințe.

Vreau să ...

2. Dar dacă ai alege să îți dorești ceva imposibil? Citește fragmentul de mai jos.

„Motan mi-aș fi dorit să fiu
cu coada-n sus, cu blana-n dungi,
cu gheare și mustețe lungi,
c-un ochi verzui și-un ochi căprui.

La ora când târâș-grăpiș
zăpada nopții se adună
eu, cocoțat pe-acoperiș,
să urlu a pustiu la lună. [...]

Când zorii ziua o deznoadă
să mă tot duc, să mă tot duc
și tinicheaua prinsă-n coadă
s-o zdrăngănesc pe străzi, năuc.”

Nichita Stănescu, *Balada motanului*, 1955

- Identifică în poezie de ce își dorește vocea din poezie să fie motan.
- Scrie, folosindu-te de să, trei lucruri imposibile pe care ai vrea să le poți face.

Folosirea modului conjunctiv

Start!

Ce fel de acțiuni arată verbele însoțite de cuvântul să de la exercițiile de mai sus – acțiuni sigure sau acțiuni posibile?

Știu!

Modul conjunctiv redă o acțiune posibilă, realizabilă.

Marca distinctă a acestui mod este cuvântul să. Cuvântul să poate lipsi în formele colocviale inversate de persoana a III-a: *Facă-se voia ta!*

Verbele aflate la modul conjunctiv îndeplinesc funcția sintactică de predicat.

Integrez și creez!

Citește, cu atenție, textul următor și notează, într-un tabel asemănător cu cel de mai jos, verbele aflate la modul indicativ și pe cele aflate la modul conjunctiv.

„**De ce ne place să călătorim?** A călători e mai important decât a ajunge la destinația călătoriei, spunea cineva. Un adevărat călător va reține mai ales ce este frumos din ceea ce vede și își va nota, în măsura posibilului, lucrurile care l-au impresionat. O călătorie se face cu bună dispoziție și cu plăcere.

În tren. Un călător prudent va ajunge la gară cu o jumătate de oră înainte de plecarea trenului.

În tren își va căuta, dacă are de ales, un vagon mai puțin aglomerat; va ajuta persoanele în vârstă care urcă și, când va ajunge în compartiment, va întreba dacă mai e vreun loc disponibil. Trebuie să indicăm politicos și clar locurile libere, fără să creăm o atmosferă ostilă.

Valizele, gențile, umbrelele și hainele vor fi plasate în locurile speciale pentru bagaje, pe cât posibil fără să-i incomodăm pe ceilalți călători. Vom ajuta, fără exagerare, doamnele care vor să-și așeze bagajele.

Copiii. Chiar dacă o conversație este pasionantă, dacă un roman este captivant, dacă peisajul este minunat, nu trebuie să ne neglijăm copiii, în caz că ne însoțesc. Într-o călătorie trebuie să îi supraveghem permanent, deoarece există pericolul unor accidente. Dar nici nu le vom face observații interminabile, ci le vom găsi o preocupare. Ne asigurăm să nu fi uitat să luăm pentru ei de acasă o carte, un joc etc.”

Adaptare după Aurelia Marinescu,
Codul bunelor maniere astăzi, 1996

Verbe la modul indicativ

Verbe la modul conjunctiv

--	--

Timpurile modului conjunctiv

Start!

Recitește ultimul enunț din fragmentul extras din *Codul bunelor maniere astăzi*. Precizează când se petrece acțiunea exprimată de cele două verbe aflate la modul conjunctiv.

Știu!

Modul conjunctiv are două timpuri: **prezent** și **perfect**.

Conjunctivul prezent arată o acțiune care se desfășoară în momentul vorbirii (*Vreau să aplaudăm.*) sau după momentul vorbirii (*Vreau să te mai gândești.*). Forma acestui timp se realizează cu ajutorul cuvântului *să* și al formei de indicativ, prezent, excepție făcând persoana a III-a singular și plural, care are desinențe specifice de conjunctiv (*-e* – *să învețe*, *-ă* – *să vadă*).

(a) mânca	(a) desena	(a) vedea	(a) scrie	(a) veni	(a) călători	(a) coborî	(a) hotărî
să mănânc	să desenez	să văd	să scriu	să vin	să călătoresc	să cobor	să hotărâsc
să mănânci	să desenezi	să vezi	să scrii	să vii	să călătorești	să cobori	să hotărăști
să mănânce	să deseneze	să vadă	să scrie	să vină	să călătorească	să coboare	să hotărască
să mănâncăm	să desenăm	să vedem	să scriem	să venim	să călătorim	să coborâm	să hotărâm
să măncați	să desenați	să vedeți	să scrieți	să veniți	să călătoriți	să coborâți	să hotărâți
să mănânce	să deseneze	să vadă	să scrie	să vină	să călătorească	să coboare	să hotărască

Atunci când ai studiat timpurile modului indicativ, ai observat că există o desinență care indică persoana și numărul. Și în cazul conjunctivului se aplică aceeași regulă. Ceea ce este colorat cu roșu reprezintă desinențe de persoană și număr, iar ceea ce apare scris cu verde reprezintă sunete specifice conjunctivului.

La persoana a III-a, formele de singular și de plural sunt identice.

Conjunctivul perfect arată o acțiune care se desfășoară înaintea momentului vorbirii (*Să fi știut consecințele, mă mai gândeam.*). Forma acestui timp se realizează cu ajutorul cuvântului *să*, al verbului auxiliar *a fi* și al participiului verbului de conjugat (*să fi învățat*).

(a) mânca	(a) vedea	(a) scrie	(a) călători	(a) doborî
să fi mâncat	să fi văzut	să fi scris	să fi călătorit	să fi doborât

Verbele aflate la modul conjunctiv, timpul perfect, au aceeași formă pentru toate persoanele.

Integrez și creez!

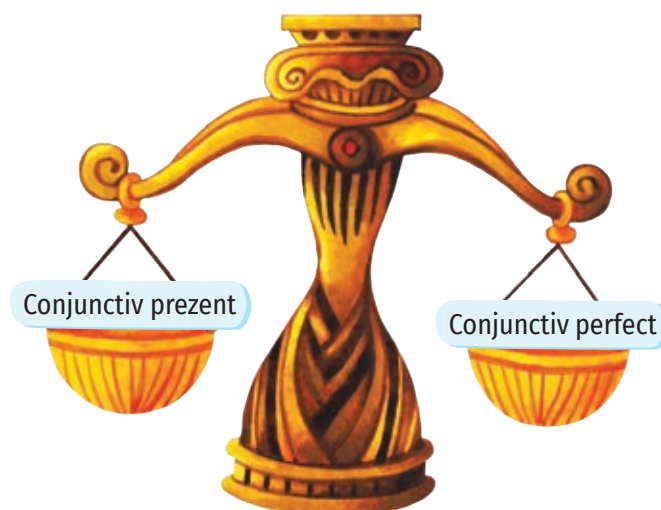
- Decide dacă afirmațiile de mai jos sunt adevărate sau false.
 - În enunțul *Să fi învățat din timp, nu ai fi ajuns aici, dar o să vedem cum putem îmbunătăți situația*. există un verb la modul conjunctiv, timpul prezent, și unul la modul conjunctiv, timpul perfect.
 - În enunțul *Să tot fi stat pe coridor, am fi putut să supraveghem mai bine copilul și să luăm măsuri imediat*. există trei verbe la modul conjunctiv, unul la timpul perfect și două la timpul prezent.
 - În enunțul *Voi planifica noile călătorii din timp, discutând cu Goe, și am încredere că acesta va încerca să nu ne mai dezamăgească, dacă va cunoaște regulile*. există un singur verb la modul conjunctiv și doar trei verbe la modul indicativ.
 - În enunțul *Am să citesc volumul primit la începutul anului de la mam' mare*. există un verb la modul conjunctiv și unul la modul indicativ.
 - În enunțul *Facă-se așa cum spui tu de data aceasta, dar, data viitoare, eu voi decide dacă mergem cu trenul sau cu alt mijloc de transport*. există un verb la modul conjunctiv și trei la modul indicativ.

OBSERV!

Nu trebuie confundată forma de conjunctiv prezent (*să învăț*) a verbului cu cea de indicativ, timpul viitor popular, specific, mai ales, limbii vorbite (*o să/am să învăț*).

Cuvântul *tot* trebuie așezat între *să* și verb, în cazul conjunctivului prezent, și între *să* și auxiliar, în cazul conjunctivului perfect. Se aplică și pentru cuvinte precum *mai* sau *cam*.

- Identifică verbele la modul conjunctiv din enunțurile de mai jos și notează-le pe brațul potrivit al balanței. Vei reuși să menții echilibrul balanței doar dacă le distribuie corect.
 - Vreau să citesc o carte în timpul călătoriei.
 - Să nu fi luat mam' mare altă pălărie, rămânea băiatul cu capul gol la București.
 - Părinții trebuie să își supravegheze tot timpul copiii.
 - Ar fi fost păcat să nu fi rămas cu nimic după excursia de la munte.
 - Bată-le norocul de obrăznicii, copile!
 - Ai fi făcut-o fericită pe mamița dacă ai fi decis să fi stat în compartiment.

- Aspecte normative.** După o primă călătorie cu peripeții, familia lui Goe pleacă într-o nouă călătorie cu trenul, dar, de data aceasta, mama discută cu băiatul înainte de plecare. Completează textul de mai jos cu formele de conjunctiv prezent ale verbelor dintre paranteze, pentru a-i transmite lui Goe cum să se comporte.

Dragul meu, sper ... (**a repeta**, formă negativă) greșelile de data trecută. ... (**a ști**) că am încredere că încerci ... (**a deveni**) un băiat responsabil și politicos cu cei din jur. ... (**a fi**) atent atunci când scoți capul pe fereastră și ... (**a veni**) la noi atunci când te chemăm. Sunt conștientă că vrei ... (**a atrage**) atenția tatălui tău, dar comportamentul nepolitic nu este soluția cea mai bună. Ar fi păcat ... (**a învăța**, forma negativă) nimic și ... (**a continua**) cu atitudinea de data trecută. Am încredere că nu o vei dezamăgi pe mamița!

OBSERV!

Anumite verbe se scriu cu doi *i* la modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a II-a (*să devii, să fi, să scrii, să știi, să ții* etc.).

Mă implic!

Citind *D-l Goe...* de I.L. Caragiale, ai observat că personajul principal nu respectă nicio regulă atunci când merge cu trenul. Realizează un set de zece reguli pe care trebuie să le respecte o persoană atunci când circulă cu trenul, utilizând verbe la modul conjunctiv.

Modul condițional-optativ

Gata pentru ceva nou!

1. *My Fair Lady* (în traducere, *Doamna mea dragă*) este un musical¹ inspirat de piesa de teatru *Pygmalion* (prezentată pentru prima dată pe scenă în 1913), scrisă de George Bernard Shaw. Musicalul, lansat în 1964, s-a bucurat de un succes răsunător. Citește fragmentul de mai jos, care reprezintă o secvență tradusă din interpretarea personajului principal, Eliza Doolittle, din musicalul *My Fair Lady*.

○ „De-aș avea odăița mea
Și-o sobiță fierbinte-n ea,
Să mă-ncălzesc mereu;
Oh! Ce minunat ar fi...

○ Aș sta tot timpul pe divan,
Aș mânca numa' pandișpan
Și-un tort de ciocolată;
Oh! Ce minunat ar fi...

○ Dacă Sfântul Așteaptă
Mi-ar mai da pe cineva
Să mă drăgălească;
Ei, dar asta mi-ar plăcea!”

- Menționează ce îți dorește personajul feminin.

2. **Jocul dorințelor.** Ia un bilețel. Ai 30 de secunde ca să scrii pe el o dorință legată de unul dintre colegii tăi – prima care îți vine în minte (poate vrei să participăți împreună la o activitate, poate să își schimbe un comportament). Scrie și numele lui pe verso. Fiecare va primi bilețelele cu numele lui.

OBSERV!

După cum ai putut remarca în textul de mai sus, verbele scrise colorat exprimă o acțiune posibilă, care s-ar putea realiza dacă ar fi îndeplinite anumite condiții. Mai mult, aceste verbe pot sugera și o acțiune dorită, pentru care optăm. De aceea, modul acestor verbe se numește **condițional-optativ**.

¹musical – s. n. comedie muzicală, cu trăsături preluate de la operetă și teatru de revistă.

²trubadur – s. m. poet din secolele XI-XIII ale cărui versuri erau recitate cu un acompaniament muzical.

Folosirea modului condițional-optativ

Start!

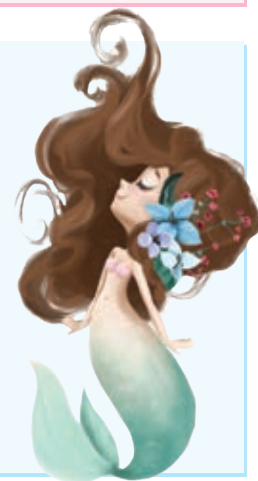
1. **Provocare.** Citiți cântecele Disney de mai jos. Încercați apoi să le cântați.

„Îndepărtat de cei ce te-au uitat, / Vrei iubit să fi de ei, de cei ce te slăveau, / Ai vrea să fi dur, dar armura ta-i de trubadur², / Maui, timpul este să te turtesc! / Chiar nu-ți place cum eu lucesc? / Hai, privește, că pe-aici n-o să mai fii! *C'est la vie, mon ami!*”

Tamatoa, *Lucesc* (engl. *Shiny*),
în *Vaiana* (engl. *Moana*, 2016)

„Unde-am pleca sau alerga,
Unde-am sta la soare mereu,
Doar tu și eu,
Iar eu aș fi
Din lumea ta”

Ariel, *Din lumea ta*
(engl. *Part of your world*),
în *Mica sirenă*
(engl. *The Little Mermaid*,
1989)

„Vom fi pregătiți pentru toate, / Curând rege nou vom avea / Desigur, eu aș vrea să-nțelegeți / Că voi tre' să faceți ceva / Și-așa viitorul e-al vostru / Și lipsuri nu veți avea / Acum nu vă este prea bine, / Cu mine puteri ați căpăta!”

Scar, *Fiți pregătiți* (engl. *Be prepared*),
în *Regele Leu* (engl. *The Lion King*, 1995)

„Mi-ar plăcea mai mult / Oamenii s-ajut, / Toți mi-ar mulțumi / Dacă m-ar primi / Dacă m-ar accepta / Multe eu aș putea schimba”
Prințesa Jasmine, *Nu sunt o prințesă-bibelou* (engl. *I'm not a peacock princess*),
în *Poveștile fermecate ale prințeselor Disney: Urmează-ți visul* (engl. *Disney Princess Enchanted Tales: Follow Your Dreams*, 2007)

2. Ce sugerează verbele scrise colorat – acțiuni sigure sau posibile?

Știu!

Modul condițional-optativ arată o acțiune posibilă sau dorită, a cărei realizare depinde, de obicei, de îndeplinirea unei condiții.

Condițional-optativul este adesea însoțit de cuvântul *dacă*: *Dacă aș avea timp, aș pleca în concediu.*

Integrez și creez!

Grupează verbele din cântecele Disney de la secțiunea *Start!* într-un tabel asemănător cu cel de mai jos, ținând cont de modurile învățate.

Modul indicativ	
Modul imperativ	
Modul conjunctiv	
Modul condițional-optativ	

Timpurile modului condițional-optativ

Start!

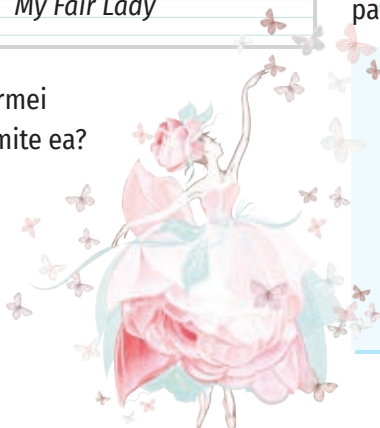
1. Recitește fragmentul de la rubrica *Gata pentru ceva nou!*.

- Precizează când se petrece acțiunea exprimată de verbele la modul condițional-optativ.
- Care sunt elementele componente ale acestor verbe identificate?

2. Citește următorul fragment, extras și acesta din musicalul *My Fair Lady*.

○	„Aș fi putut dansa / Până în zori de zi /
	Nu mă puteam opri / Pluteam ca într-un vis”
○	<i>My Fair Lady</i>

- Care este semnificația formei scrise îngroșat? Ce transmite ea? Cum este formată?

Știu!

Modul condițional-optativ are două timpuri: **prezent** și **perfect**.

Condițional-optativul prezent arată o acțiune care se desfășoară în momentul vorbirii sau după momentul vorbirii. Verbele aflate la acest timp au două componente: una variabilă – auxiliarul *a avea* (*aș, ai, ar, am, ați, ar*) și una invariabilă – forma de infinitiv fără marca *a* (*mulțumi, alerga, vrea* etc.).

(a) cânta

aș cânta	am cânta
ai cânta	ați cânta
ar cânta	ar cânta

Condițional-optativul perfect arată o acțiune posibilă în trecut, care s-ar fi putut întâmpla, dar care, până la urmă, nu s-a mai întâmplat. Acesta marchează, foarte adesea, un regret (*Ce mi-aș fi dorit să ajung fotbalist...*) sau un reproș (*Ai fi putut să îți faci ordine în cameră...*). Verbele aflate la acest timp se formează cu verbul auxiliar *a avea* variabil (cu aceleași forme ca în cazul condițional-optativului prezent: *aș, ai, ar, am, ați, ar*) + verbul auxiliar *a fi* (cu forma *fi*, invariabilă) + participiul verbului de conjugat.

(a) cânta

aș fi cântat	am fi cântat
ai fi cântat	ați fi cântat
ar fi cântat	ar fi cântat

Integrez și creez!

1. **Provocare.** Citește versurile următoarelor melodii românești, cunoscute bunicilor și/sau părinților tăi, dar aproape necunoscute ție. Completează spațiile libere cu forma corectă de condițional-optativ a verbelor din paranteză. Caută apoi melodiile pentru a te verifica.

„De... (*fi*) tu salcie la mal,
M... (*face*) râu la umbra ta.
O stea pe cerul de opal
De... (*fi*), în noapte m... (*schimba*)
Și-acolo unde ești, o viață ... (*sta*)
În calea ta, în umbra ta...”

Mihaela Mihai, *De-ai fi tu salcie la mal*

„De... (avea) un cârâmp dintr-o zi,
Ți l... (da), poate, când vei veni.

De... (fi) să vii, ... (crede) că visez
De... (fi) să vii ce ne... mai ... (spune) oare?”
Mihaela Runcanu, *De-ar fi să vii*

„Dacă n... (iubi),
N... (înțelege) ce înseamnă o rază de soare,
Dacă n... (iubi)
În alb și negru
... (trăi), fără un strop de culoare.”
VH2, *Dacă n-ai iubi*

OBSERV!

Cuvinte precum *mai, tot, cam* sau *prea* se plasează între auxiliarul *a avea* și infinitivul fără marca *a* în cazul condițional-optativului prezent (*Duce-m-aș și m-aș tot duce*) și între cele două auxiliare, în cazul condițional-optativului perfect (*Aș cam fi fost prim-ministru, dacă aș fi avut noroc.*).

2. Identifică verbele la modul condițional-optativ din enunțurile de mai jos și notează-le în CD-ul potrivit.

- Dacă ai ajunge la timp, am reuși să repetăm cântecele îndeajuns.
- Chiar dacă m-ai fi anunțat mai devreme de concert, tot nu aș fi venit.
- De-ar veni și artistul meu preferat în România!
- Dacă nu s-ar fi ținut concertul în România, probabil nu mi-aș fi văzut niciodată trupa preferată.
- Vedea-te-aș pe scenă!

Condițional-optativ
prezent

Condițional-optativ
perfect

3. **Aspecte normative.** Rescrie enunțurile de mai jos în caiet, corectând greșelile.

- Mi-ar place să știu să cânt la un instrument.
- Ce m-ași face dacă pasiunea pentru muzică ar dispărea?
- Mai ași apare la evenimente muzicale dacă ași avea timp.
- Ai fi știut să cânti mai bine dacă te-ai fi ținut de orele de canto.

Știu să învăț!

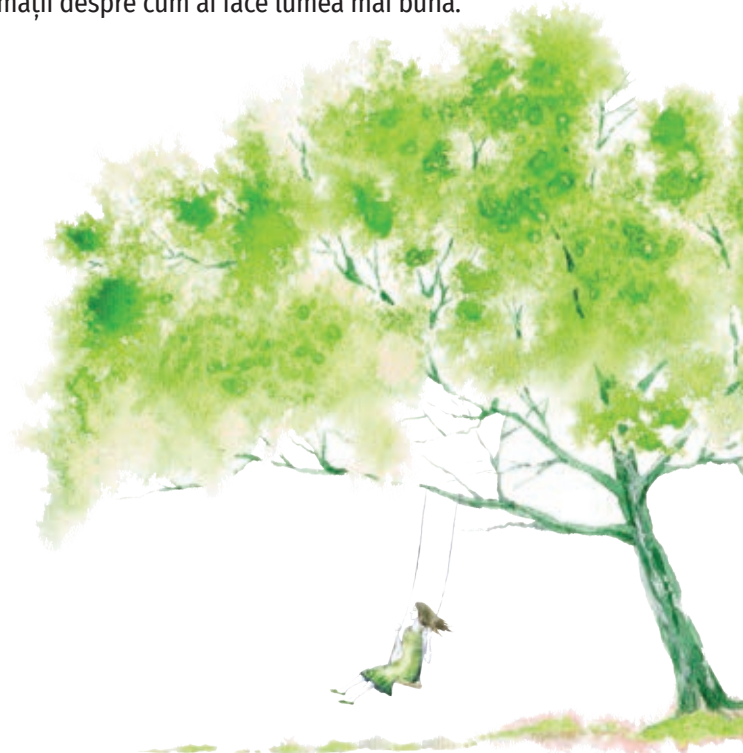
Realizează **autoevaluarea** sinceră pentru această lecție, folosind forma corectă a condițional-optativului, timpul prezent.

- Pentru a reține mai bine modul condițional-optativ, aș
- Pentru că nu am înțeles bine o parte din lecție, aș

Evoluez!

1. Uneori artiștii redau prin muzică visul lor pentru o lume mai bună. Ascultă melodia *Imagine* de John Lennon ca să te convingi de asta. Caută traducerea versurilor dacă e nevoie.

2. Imaginează-ți că ai avea pentru o zi puterea să schimbi lumea după bunul plac. Ce ai face pentru tine și pentru cei apropiați ție? Dar, mai ales, ce-ai face pentru ca lumea în care trăim să fie un loc mai bun pentru fiecare dintre noi? Construiește, folosind verbe la condițional-optativ, zece afirmații despre cum ai face lumea mai bună.

Predicatul nominal. Verbul copulativ *a fi*

Gata pentru ceva nou!

Să ne imaginăm că, ajunse la București cu Goe, cele trei doamne pregătesc o scrisoare pentru a o trimite acasă. Citește-o și tu, pentru a descoperi ce discuție s-a iscat.

Serioasă, mam' mare dictează:

- Scrie acolo: Goe e...
- Pe canapea, completează rapid mamița.
- Nu, soro, nu unde se află e în discuție acum.
- Păi, spune exact ce vrei să scriu! aproape țipă tanti Mița.
- Goe e... simțitor. Sau nu. Goe e... atent la tot.
- Păi, hotărăște-te, nu mai face așa pauze, ce vrei să spui despre Goe? Că nu e totuna dacă spui că e simțitor sau că e atent. Nu poți spune „e” și să faci așa pauză, trebuie obligatoriu să completezi cu ceva, îi explică, aproape didactic, mamița.
- Adică pui după „e” ce însușire vrei tu să spui acum despre Goe. Că nu-i vorbă, ai putea spune și că e mariner, și că e băiat, dar, zău acum, ce îi spui nou omului despre Goe? Știe și el că e minunat! puse punctul pe i, în final, tanti Mița.
- Atunci scrie: Goe e Goe! Sau nu scriem nimic, dacă nu avem nimic nou de spus!

- Care e sursa neînțelegerii dintre cele trei doamne?

Start!

1. Subliniază verbele-predicat din textul de mai sus. Care dintre ele arată ce fac personajele?
2. Ce doresc doamnele să scrie în scrisoare despre Goe? Cum/Ce este el? Alcătuieste o listă de tipul: *Goe e...*
3. De ce se arată iritată mam' mare când mamița spune că Goe se află pe canapea? De ce identifică mamița pauza după verbul *a fi* drept sursă a confuziei sale?

OBSERV!

Când poate fi înlocuit cu verbele *a exista*, *a se afla*, *a se găsi* sau *a costa* verbul *a fi* este **predicativ** și îndeplinește funcția sintactică de predikat verbal. Atunci când, pentru ca enunțul să capete sens, intră obligatoriu în relație cu un alt cuvânt (un substantiv sau un adjectiv) și nu poate fi înlocuit cu *a exista*, *a se afla*, *a se găsi* sau *a costa*, verbul *a fi* se numește **verb copulativ**.

4. Privește, cu atenție, cuburile din imagine, folosite în celebrul joc *Story cubes*. Dă-i un nume fetei aflate în vârful piramidei și scrie despre ea 4-5 enunțuri, pornind de la pictograme. Ce face fata? Cum este fata?

Știu!

Verbele care cunosc categoria modului (indicativ, imperativ, conjunctiv și condițional-optativ) îndeplinesc funcția sintactică de **predicat**.

Predicatul care arată ce face subiectul și se exprimă printr-un verb se numește **predicat verbal** (*Irina citește. Elevii ascultă povestea cu interes.*).

Atunci când intră obligatoriu în relație cu un alt cuvânt, un substantiv sau un adjectiv, pentru ca enunțul să capete sens, verbul *a fi* se numește **verb copulativ**.

Verbul copulativ este un verb nepredicativ, de aceea nu formează singur predikatul. Verbul copulativ, alături de cuvântul care îi urmează obligatoriu, numit **nume predicativ**, formează un alt tip de predicat: **predicatul nominal** (*Tata este contabil. Sora mea este curajoasă.*).

Numele predicativ se poate exprima prin **adjectiv** (*Fetița este sociabilă.*), prin **substantiv** (*Fetița este elevă în clasa a VI-a.*) sau prin alte părți de vorbire.

Numele predicativ poate fi **simplic** (*Fetița este descărcareață.*) sau **multiplu** (*Fetița este descărcareață și prietenoasă.*).

Pentru că arată cum/ce este subiectul, numele predicativ își construiește forma în relație cu acesta, adaptându-și, în funcție de partea de vorbire prin care este exprimat, numărul și genul după cele ale cuvântului (substantivului, pronumelui) cu funcția de subiect. Această adaptare a formei se numește acordul numelui predicativ (*Irina este elevă. Băieții sunt bucuroși. Ioana și Alice sunt silitoare. Mihai și Dan sunt aventurieri.*).

Integrez și creez!

1. Precizează modul, timpul/forma și funcția sintactică pentru verbele identificate în fragmentul următor.

○ „Nu doar că salvasem un condor de la Zoo, nu doar că locuiam cu el în camera mea, dar pasărea asta știa să citească și să scrie. Așteptați, puteam să vorbim. I-am dăruit pixul meu alb în formă de pană. Scria scurt, concis, fără explicații inutile. Știa să scrie și pe față, ca noi, dar și pe dos – adică așa cum ar fi citit el unele plăcuțe transparente de la Zoo, văzute din spate, din cușcă.”

○ Adaptare după Veronica D. Niculescu,
O vară cu Isidor

2. Subliniază predicatul din enunțurile de mai jos și stabilește tipul acestora.

- Mihaela este eleva cea nouă.
- Noua școală este chiar lângă blocul fetei.
- Taxa de la școala particulară era 2000 de lei.
- La prima vedere, noii colegi sunt drăguți.
- Părinții sunt fericiți că Mihaela zâmbește.

3. Construiește un enunț care să conțină un predicat nominal cu nume predicativ simplu și unul care să conțină un predicat nominal cu nume predicativ multiplu.

4. Decide dacă afirmațiile de mai jos sunt corecte (C) sau incorecte (I).

- Există două predicale verbale în enunțul *Ciripitul păsărelelor era liniștitor și trezea nostalgia după vremea copilăriei.*
- Verbul *a fi* are valoare copulativă în enunțul *Copilul este elev al școlii noastre.*
- Există două predicale nominale în enunțul *Băiatul este iubitor al naturii, iar fata este balerina familiei.*
- Există un nume predicativ multiplu și unul simplu în enunțul *Păsările erau sure și ciufulite, iar crengile se lăsaseră la gândul plecării acestora.*
- Numele predicativ din enunțul *Privighetoarea era cântăreața din văzduh care ezita să plece la finalul verii.* este exprimat prin substantiv.

5. Bifează căsuța corespunzătoare valorii verbului *a fi* din enunțurile din tabel.

Enunțul	Predicativă	Copulativă	Auxiliară
Copilul este elev eminent.	☐	☐	☐
M-aș fi adaptat în clasa aceasta mai ușor anul trecut.	☐	☐	☐
Excursia de anul acesta este în Grecia.	☐	☐	☐
Pisica este animalul meu de companie.	☐	☐	☐
Să fi avut materiale, confecționam măști pentru carnaval.	☐	☐	☐

Știu să învăț!

Transcrie, în caiet, enunțurile următoare și notează-le cu o cifră de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă foarte puțin adevărat, iar 5 – în totalitate adevărat), în funcție de gradul de adevăr al fiecăruia.

- Am descoperit că predicatul nominal nu este atât de dificil.
- Mi-a fost ușor să înțeleg că verbul *a fi* are trei valori.
- Numele predicativ este o funcție sintactică nouă, greu de înțeles.

Evoluez!

Gândește-te că poți intra în lumea cărții tale preferate pentru o zi. Descrie, în 10-12 rânduri, experiența aceasta, folosind cel puțin patru predicale nominale.

Subiectul

Gata pentru ceva nou!

Doamnelor din textul *D-l Goe...* le-ar fi de folos un joc în care să învețe să nu se supere așa ușor. Pe tine ce te supără de obicei? Realizează un inventar cu propozițiile ce ar putea urma după: *Mă supăr atunci când...*

Model: ... băieții nu se joacă fotbal.
... profesorii sunt plictisiți.

Subiectul (actualizare)

Start!

1. Citește textul următor, care oferă indicații despre cum se joacă *Nu te supăra, frate!*. Selectează trei subiecte.

Scopul jocului

Scopul jocului este să înconjurăți toată tabla de joc și să ajungeți cu cei patru pionii în spațiile a-b-c-d, corespunzătoare culorii alese.

Regulile jocului

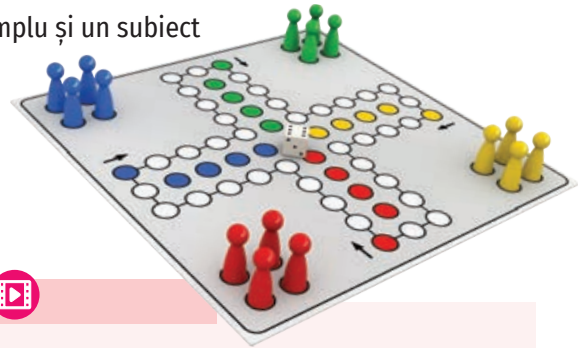
- Jucătorii vor alege, pe rând, o culoare cu care să joace. Fiecare jucător va lua cei patru pionii în culoarea aleasă. Va pune trei pionii în cercurile din colțul B și un pion în cercul A.
- Fiecare jucător va arunca, pe rând, zarul. Va începe jucătorul care a dat zarul cel mai mare. Va înainta de pe cercul A cu atâtea spații câte apar pe zar. Pe rând, jucătorul 2, jucătorul 3 și jucătorul 4 vor arunca cu zarul și își vor muta pionii.
- Pionul se poate muta din B în A dacă cifra de pe zar este 6. Dacă nu mai aveți niciun pion în B, puteți să înaintați cu ceilalți pionii.
- Dacă în timpul jocului nimeriți 6 puncte cu zarul, aveți dreptul la încă o aruncare.
- Dacă ați ajuns într-un cerc ocupat de alt jucător, atunci pionul va fi readus în B.
- Puteți să intrați în cercurile a, b, c și d doar dacă aruncați un zar cu un număr corespunzător cercurilor libere. Dacă iese un număr mai mare, veți aștepta până veți arunca numărul potrivit.
- Câștigă jucătorul care a ajuns cu toți cei patru pionii în căsuțele a, b, c și d.

Adaptare după regulile jocului
Nu te supăra frate!

2. Identifică predicatul subiectelor selectate la exercițiul anterior. Ce te-a ajutat să le identifici?

3. Stabilește prin ce parte de vorbire sunt exprimate subiectele identificate.

4. Extrage din textul citit un subiect simplu și un subiect multiplu.

Știu!

Subiectul este o parte de propoziție care arată cine face acțiunea redată printr-un predicat verbal sau cui i se atribuie caracteristici de predicatul nominal.

Subiectul poate fi **simplu** sau **multiplu**.

Verbul-predicat se acordă cu pronumele-subiect doar în persoană și număr, deoarece acestea sunt singurele două categorii gramaticale comune (verbul nu are caz, pronumele nu are mod și timp).

Verbul din alcătuirea unui predicat (verbal sau nominal) are aceeași persoană și același număr cu subiectul exprimat prin pronume (*Ea cântă la chitară. Ei ascultă muzică. Ea este optimistă. Ei sunt ingineri.*).

Acordul în persoană și număr dintre predicat și substantivul-subiect este atipic. Deși nu are propriu-zis categoria persoanei, substantivul funcționează întotdeauna ca un pronume de persoana a III-a, motiv pentru care îl putem înlocui cu acesta.

Băiatul învață. → El învață. (băiatul = el)

Fetele citesc. → Ele citesc. (fetele = ele)

Integrez și creez!

Identifică subiectele din enunțurile de mai jos, menționând tipul acestora și partea de vorbire prin care se exprimă.

- Prietenilor mei le plac jocurile de societate.
- Tabla de joc și designul cărților m-au cucerit.
- Jucăți și voi acest joc? Întrebă Mihai.
- Echipa lor a câștigat cu un scor fabulos.
- Ele și-ar dori să joace în aceeași echipă.
- Ana, Daria și Mihai obțin întotdeauna cele mai mari punctaje.

Subiectul neexprimat (inclus, subînțeles)

Start!

1. Încearcă să identifici subiectul din enunțul *Nu te supăra, frate!*. Ce constatăi?

2. Recitește enunțul de mai jos.

„Dacă în timpul jocului nimeriți 6 puncte cu zarul, aveți dreptul la încă o aruncare.”

- La cine se referă regula? Explică ce indicii ai folosit pentru a-ți da seama cine este subiectul.
- De ce crezi că nu a fost exprimat subiectul în aceste propoziții?

3. Caută în textul citit la începutul lecției următorul fragment:

„Va pune trei pioni în cercurile din colțul B și un pion în cercul A.”

- Care ar putea fi subiectul predicatului *va pune*? Ce te-a ajutat în formularea răspunsului?
- De ce crezi că nu a fost exprimat subiectul în această propoziție? La ce ar fi dus exprimarea acestuia?

4. Citește enunțurile de mai jos. Explică absența subiectului.

- Viscolește.
- Plouă.
- Ninge molcom.

Știi!

În limba română, subiectul poate fi **exprimat** sau **neexprimat**.

Subiectul de persoana I și a II-a (singular și plural) este, cel mai adesea, neexprimat, fiind dedus din flexiunea verbului (din desinențele care arată persoana și numărul). Acest tip de subiect se numește **subiect inclus**.

De exemplu, în enunțul *Desenez foarte repede.*, verbul *desenez* ne trimite cu gândul la un pronume-subiect de persoana I, singular (*eu*).

Exprimarea subiectului de persoana I și a II-a se poate face atunci când vorbitorul dorește să pună în evidență subiectul (*Eu chiar desenez foarte repede.*) sau să marcheze o opoziție (*Eu desenez foarte repede, dar tu nu.*)

Subiectul de persoana a III-a (singular și plural) este neexprimat atunci când poate fi dedus din contextul/situația de comunicare (dintr-o propoziție anterioară, de exemplu). Subiectul care poate fi dedus din contextul de comunicare se numește **subiect subînțeles**.

De exemplu, din fraza *Copilul poate să deseneze foarte repede.* putem deduce că subiectul predicatului *să deseneze* este tot *copilul*. În secvența *David desenează cu pasiune. Participă frecvent la concursuri.*, subiectul celei de-a doua propoziții este tot *David*.

Verbele care marchează fenomene meteorologice nu au subiect (*Plouă. Ninge. Viscolește. Fulgeră.*).

Integrez și creez!

1. Revino la textul de la începutul lecției. Stabilește, pentru fiecare enunț, felul subiectelor neexprimate. Trece-le într-un tabel asemănător cu cel de mai jos.

Subiecte incluse	Subiecte subînțelese
<i>voi (să înconjurați)</i>	<i> jucătorii (să joace)</i>

2. Grupează verbele cu funcția sintactică de predicat identificate pentru subiectele de la exercițiul anterior în funcție de indicația din capul tabelului.

 Infinitiv terminat în -a	 Infinitiv terminat în -ea	 Infinitiv terminat în -e	 Infinitiv terminat în -i

Evoluez!

Toate jocurile de societate pe care le știi au devenit plictisitoare? Au reguli mult prea ușoare sau mult prea grele? Atunci este momentul să schimbi situația. Creează-ți propriul joc. Pe o foaie A4 sau pe o planșă mai mare, vei scrie cum se desfășoară jocul și care sunt regulile acestuia. Poți desena, dacă este cazul, și tabla jocului. Nu uita să precizezi ce trebuie să facă fiecare jucător în parte și ce trebuie să facă toți participanții. Ai grijă la acordul predicatului cu subiectul.

Vorbirea directă. Vorbirea indirectă. Rezumatul scris

Gata pentru ceva nou!

Dacă ar fi să transformi textul *D-l Goe...* de Ion Luca Caragiale într-o piesă de teatru, ce rol ți-ar plăcea să interpretezi? Fiecare elev va veni în fața clasei și va încerca să-și convingă colegii că merită să primească rolul. În timp ce îi ascuți pe ceilalți colegi, completează câte o fișă pentru fiecare personaj, ca în model.

Model:

Goe

— *Vreau să joc rolul lui Goe! Pot să îmi schimb vocea și să îl imit foarte bine.*

Colegul nostru, Popescu Luca, declară că el ar trebui să fie Goe, fiindcă poate să își schimbe vocea și să îl imite foarte bine.

Mam' mare

— _____

Colega noastră, _____, susține că ar fi bine ca ea să fie aleasă să joace rolul lui mam' mare, pentru că _____.

Mamița

— _____

Colega noastră, _____, consideră că ei i se potrivește rolul mamiței, deoarece _____.

Tanti Mița

— _____

Colega noastră, _____, zice că ea poate interpreta rolul lui tanti Mița, care _____.

Conducătorul

— _____

Colegul nostru, _____, spune să îl alegem pe el pentru rolul de conducător, ca să _____.

Călătorul jignit

— _____

Colegul nostru, _____, pretinde că el ar putea să-l joace pe călătorul jignit, dacă _____.

Vorbirea directă. Vorbirea indirectă

Start!

Compară argumentarea și reformularea ei de la exercițiul anterior, răspunzând întrebărilor:

- La ce persoană sunt verbele și pronumele în cele două cazuri?
- Ce semne de punctuație dispar când reformulezi?
- Ce verbe apar când reformulezi?

Știu!

Vorbirea directă reprezintă reproducerea exactă a cuvintelor unei persoane sau ale unui personaj.

Vorbirea indirectă reprezintă redarea, prin relatare, a spuselor unei persoane sau ale unui personaj.

Trecerea de la vorbirea directă la vorbirea indirectă presupune:

- eliminarea liniei de dialog;
- folosirea verbelor de declarație (*a spune, a zice, a afirma, a declara, a menționa, a pretinde, a anunța ș.a.*);
- trecerea verbelor și a pronumelor de la persoana I sau a II-a la persoana a III-a;
- eliminarea enunțurilor interogative, imperative sau exclamative;
- reproducerea cât mai fidelă a cuvintelor personajului.

Integrez și creez!

1. Selectează, din textul *D-l Goe...* de Ion Luca Caragiale, patru replici pe care să le treci de la vorbirea directă la cea indirectă.

2. Citește următorul text, apoi rezolvă cerințele.

„Într-un sat din câmpie, s-au întâlnit la fântână trei femei. Două dintre ele nu încetau să-și laude băieții. Cea de-a treia, însă, nu spunea nimic, cu toate că avea și ea un băiat de care nu s-ar fi putut plânge. Au luat cele trei femei câte o găleată cu apă și au plecat împreună înapoi, spre casă. Pe drum, s-au întâlnit cu cei trei copii, care se jucau într-o livadă.

Prima femeie și-a privit cu duioșie fiul și le-a cerut celorlalte să îi admire forța. A doua nu s-a lăsat mai prejos și a început să-și laude și ea odorul, mărturisind încântată că se pricepe la toate.

Nici de această dată, cea de-a treia femeie nu a spus nimic. Însă copilul ei, văzându-și mama, s-a grăbit să vină și să îi ia găleata. Ceilalți doi băieți au început să râdă și au rămas să se joace mai departe.”

Adaptare după povestea populară *Cel mai bun fiu*

În fragmentul scris colorat apare vorbirea indirectă. Recitește-l și răspunde următoarelor întrebări:

- Care sunt verbele de declarație folosite?
- Prin ce sunt exprimate emoțiile personajelor?

3. Imaginează-ți dialogul personajelor din textul de la exercițiul 2. Realizează o bandă desenată în care să redai întreaga poveste, folosind dialogul în locul vorbirii indirecte.

Rezumatul scris

Start!

Relațiile dintre părinți și copii pot fi dificile, după cum ai văzut și în textul *D-l Goe...* . Ia un bilețel autoadeziv. Gândește-te la un eveniment dificil/tensionat din experiența ta cu părinții și povestește-l, foarte pe scurt, cât să încapă pe un bilețel față-verso. Citește povestea în fața clasei și explică cum ai reușit să te încadrez în spațiul restrâns avut la dispoziție.

Știu!

Rezumatul presupune respectarea unor reguli stricte.

Regula celor 7 NU:

- Nu există introducere și încheiere.
- Nu folosim decât prezentul sau perfectul compus.
- Nu intrăm în detalii.
- Nu preluăm citate din text.
- Nu folosim vorbirea directă.
- Nu utilizăm descrierea sau dialogul.
- Nu folosim adjective ce caracterizează personaje sau situații.

Integrez și creez!

1. Transformă povestirea de la exercițiul 2, de la rubrica *Integrez și creez!*, în rezumat.

2. a. Citește textul următor și realizează, în maximum 100 de cuvinte, rezumatul acestuia.

„Victor avea 6 ani. Îl iubea toată lumea pentru că era blând și avea o inimă mare. Ajuta pe oricine putea, era generos și îndrăgea tare animalele. «E un băiețel cuminte și liniștit», spuneau adeseori părinții lui.

Victor era cel mai fericit atunci când petrecea timp cu familia. Și era tare nefericit atunci când tata îi spunea «plângăciosul». Îi spunea așa pentru că Victor plângea destul de ușor. Plângea când era supărat, speriat sau când se lovea. Uneori plângea de fericire. Atunci tata îi spunea:

— Victor, nu mai plânge! Fii bărbat! M-ai văzut pe mine plângând vreodată?! Bărbații nu plâng! Trebuie să fii puternic!

Dar Victor nu se putea abține. Strângea tare ochii, tare-tare, și încerca să oprească lacrimile. Dar nu reușea. Cel mai adesea lacrimi uriașe se rostogoleau pe fața lui drăgălașă.

— Hai, oprește-te, plângăciosule! îi spunea tata.

Iar atunci, Victor plângea mai tare. Până la urmă se liniștea în brațele mamei care îl mângâia cu blândețe și îi spunea cu vocea ei catifelată:

— Gata, puiul meu, liniștește-te, o să treacă. Mami te iubește! și îl săruta pe frunte.

Printre sughituri de plâns, Victor îl auzea pe tatăl său bombănind pe când ieșea din cameră:

— E prea sensibil... E plângăcios ca o fetiță. Ar trebui să îl învățăm să fie bărbat. Nu-l mai alinta atât!

În afara acestor momente, viața lui Victor era veselă și fericită. Mergea cu drag la școală, iar după cursuri ieșea aproape zilnic cu prietenii la fotbal, în fața casei. Când ploua se juca în casă ori citea. Îi plăcea să alerge, să se cațäre și să facă șotii la fel de mult ca oricărui alt copil.

La școală urma să aibă loc un mare eveniment sportiv. Se organiza un cros pentru o cauză nobilă. Din banii donați de participanți, școala urma să cumpere haine și manuale pentru copiii sărmani. Majoritatea elevilor participau la cursă, iar pregătirile erau în toi. Învățătoarea înscria copiii pe listă.

— Voi știți că sunt mulți copii sărmani! le-a spus ea. Părinții lor nu au bani să le cumpere haine și cărți. Noi vrem să îi ajutăm cum putem și sunt mândră de voi toți, pentru că vă înscrieți la concurs în număr atât de mare!”

Adaptare după Cristina Donovici,
Și băieții plâng, 2019

b. Compară rezumatul tău cu al unui coleg/unei colege și verifică:

- ce informații ați ales să păstrați în rezumat;
- cum au fost reformulate anumite pasaje din text;
- ce modalități de scurtare a expunerii ați folosit.

Evoluez!

Ai învățat regulile rezumatului. Discută cu un membru din familia ta și cere-i să-ți povestească o întâmplare din copilăria sa în urma căreia a învățat o lecție de viață. Scrie-o și prezintă-o în fața colegilor. Rezumatul tău va fi evaluat după următoarea grilă:

Criteriul	Punctaj
Verbe la prezent/perfect compus (5p)	
Fără introducere și încheiere (5p)	
Fără detalii (5p)	
Fără vorbire directă (5p)	
Fără adjective (5p)	
Fără dialog și descriere (5p)	
Total	

Știu să învăț!

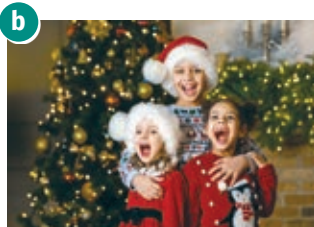
Completează următoarele enunțuri în caiet, astfel încât să reprezinte afirmații despre lecția de astăzi.

- Ceea ce am învățat îmi va folosi în viața de zi cu zi atunci când ...
- Nu am înțeles ...
- Trei elemente care mi-au plăcut pe parcursul lecției au fost ...

Crăciunul și Anul Nou. Valori ale culturii populare în spațiul românesc

Gata pentru ceva nou!

Privește următoarele imagini și spune în ce fel aceste reprezentări ale Crăciunului pot fi corelate cu valori umane (familia, respectul față de tradiție, credința, prietenia etc.)

Start!

Textul de mai jos este o relatare a unui eveniment dedicat Crăciunului în Bucureștiul anului 2017. Citește-l cu atenție.

„Hamza e unul dintre cei o sută și ceva de copii care s-au întâlnit sâmbăta trecută să-l aștepte pe Moș Crăciun cu cântece, poezii și dansuri. La prima vedere, nimic neobișnuit pentru un București unde spiritul sărbătorilor face să se învârtă prin magazine sute de mii de oameni. Doar că cei mai mulți dintre copiii de la serbare sunt musulmani, iar în religia lor nu se sărbătorește Crăciunul, și Biserica lui Isus Hristos a Sfinților din Zilele din Urmă, unde și-au dat întâlnire, e o biserică mormonă. În amvon,

VOCABULAR/NOTE

¹ *Biserica lui Isus Hristos a Sfinților din Zilele din Urmă* – biserică întemeiată în 1830 de Joseph Smith, ai cărei adepți sunt numiți mormoni.

² *hijab* – s. n. voal purtat de femeile musulmane pe cap.

³ *jam session* – (în engl.) eveniment care aduce la un loc muzicieni, de obicei instrumentiști, care improvizează cântece.

⁴ *sistemic* – adj. (aici) insistent, constant.

urcă pe rând câteva fete cu capul acoperit de hijab², care recită din Coran, după care urmează poezii în limba arabă și în limba română, în care *stele bat în geam* și românașii vorbesc *limba cea melodioasă, în țara noastră cea frumoasă*. Nu puteau să lipsească *Deșteaptă-te, române*, interpretat de data asta de o puștoaică siriană, și hiturile de sezon *Moș Crăciun cu plete dalbe*, *Veseli zurgălăi* și *Shape of You* a lui Ed Sheeran, care-i fac să se dezlănțuie pe toți copiii din sală – sirieni, iranieni, irakieni, pakistanezi, romi sau români. [...]

Un asemenea *jam session*³ cultural nu găsești pe toate drumurile, mai ales într-o țară unde respingerea socială față de arabi a crescut statistic în ultimii ani și unde discriminarea față de romi e sistemică⁴.

Andra Matzal „Crăciunul copiilor refugiați”,
2017, scena9.ro

1. Formulează, într-un enunț, despre ce este vorba în fragmentul de reportaj redat mai sus.

2. Realizează, în caiet, un tabel asemănător cu cel de mai jos. Selectează din text cuvinte potrivite pentru a completa fiecare coloană.

Popoare/Etnii	
Cântece direct legate de cultura unui popor	
Religii și elemente religioase	
Locuri/elemente care unesc	

3. Precizează care crezi că este atitudinea ziaristei Andra Matzal cu privire la evenimentul despre care relatează. Argumentează-ți răspunsul.

Știu!

În România, **Crăciunul** este mai ales o sărbătoare religioasă. Cetățenii evrei au o sărbătoare asemănătoare – sărbătoarea luminilor sau Hanuka. Cetățenii musulmani, mai ales cei din Dobrogea, au sărbătorile lor, numite Bayram, iar ortodocșii de „rit vechi” sărbătoresc Crăciunul după vechiul calendar (pe data de 7 ianuarie).

Tradițiile variază în funcție de comunități. De exemplu:

- **romii căldărari** au un ritual de purificare numit Vasilca, un dans însoțit de cântec, prin care se purifică familiile;
- **maghiarii** din Harghita și Covasna au pe masa de sărbători două prăjituri specifice, hájas (o prăjitură cu foitaj) și jerbo (prăjitură cu multă nucă și ciocolată);
- **ucrainenii** au la masa de Crăciun un fel de mâncare numit hrebleanca (cu ciuperci, grâu fiert și pește).

Colindele și cântecele bătrânești cunosc diverse forme în funcție de zona geografică sau de etnie. Multe dintre aceste cântece sunt rămășițe ale unor vechi ritualuri care erau menite să aducă bunăstare și belșug în noul an. Plugușorul, de exemplu, descrie muncile domestice. **Colindele** au și o puternică amprentă religioasă, reprezentând un amestec de tradiții populare și vechi cântece bisericești. În trecut, colindele nu erau cântate de copii și adolescenți, ci de bărbații maturi. În Botoșani sau în Galați participau și femeile la cetele de colindători.

Și înainte de creștinism, diverse popoare aveau zile rezervate pentru sărbătorirea trecerii dintre ani (celții, romanii, grecii, egiptenii). Unii numesc aceste obiceiuri „păgâne”, însă acest cuvânt are conotații peiorative. Sunt sărbători care fie nu aveau legătură cu tradițiile creștine, fie își au originile înainte de apariția religiei creștine. **Anul Nou** (sau **Revelionul**) nu are o semnificație religioasă.

Integrez și creez!

1. Amintirile de sărbători sunt printre cele mai intense în copilărie. Ce amintiri ai legate de sărbătorile de iarnă?

2. Concurs. Un Crăciun fără bani! Imaginați-vă o lume în care nu trebuie să cheltuiți niciun ban de Crăciun. Ce cadouri le-ați putea face persoanelor dragi fără să folosiți bani? Lucrați în grupe de câte patru elevi. Doi elevi vor realiza un desen sugestiv pentru un astfel de Crăciun, iar ceilalți doi vor compune urări. Tema concursului: *Sărbătorile sunt frumoase și fără cheltuială.*

Evoluez!

Dăruiește un cuvânt! Deschide DEX-ul la întâmplare. Dăruiește-i colegului/coligei de bancă un cuvânt care ți se pare interesant și motivează-ți alegerea.

Mă implic!

PROIECT INDIVIDUAL – COLECȚIE DE FOLCLOR

Sarcina de lucru

- Realizează o colecție de folclor destinată copiilor români de pretutindeni despre cum se petrecea Crăciunul în trecut.

Termenul de realizare a proiectului

- Trei săptămâni

Procesul de realizare a proiectului

- **Pasul 1. Investigație.** Vorbește cu părinții și bunicii tăi despre cum și-au petrecut Crăciunul în copilărie. Notează-ți pe o foaie mărturiile acestora sau înregistrează-le folosind un reportofon. Dacă își mai aduc aminte, roagă-i să-ți cânte colinde vechi, pe care să ți le notezi/înregistrezi. Fiecare elev va întreba cel puțin două persoane.

Întrebări care să îți ghideze demersul:

- Cum a fost Crăciunul în ultimii 50 de ani?
- Unde sărbătoreai Crăciunul/Anul Nou în copilărie?
- Ce mâncați la mesele festive? Ce rețete aveți de atunci?
- Ce muzică ascultați la petrecerile de Revelion?
- Ce obiceiuri speciale de Crăciun/Revelion aveți în comunitatea unde locuiți?
- Ce colinde cântați?
- **Pasul 2. Fii reflexiv/ă!** Compară acum răspunsurile cu ale colegilor. Există puncte comune? Ce ar fi putut cauza răspunsuri similare? Ia în calcul variantele de mai jos.
 - a. Au trăit în aceeași țară.
 - b. Au trăit în același timp.
 - c. Aparțin aceluiași grup etnic.
 - d. Au aceeași religie.
 - e. Au crescut în aceeași cultură.
 - f. Au crescut în familii cu venituri asemănătoare.

La final, hotărâți care sunt cele mai interesante răspunsuri și realizați un colaj de materiale vizuale și audio cu informațiile strânse. Invitați părinții/bunicii la școală și prezentați-le colecția voastră.

Citește, cu atenție, cele două texte, apoi rezolvă cerințele în caiet.

Textul 1

„— Săr-na, nenea, vă rog frumos, dați-mi și mie o fisă de telefon, că-i e rău lui mama și trebuie să chem Salvarea.

Frizerul a încremenit, cu foarfeca și pieptănul în aer, privind puștiul care-i dăduse buzna în local. Bărbatul gras de pe scaun a întors și el capul, să vadă.

În ușa Frizeriei stătea un băiat de vreo nouă ani, cu tricou galben și pantaloni scurți albaștri. Era curățel, se vedea că e bine îngrijit, deși era slab, cu piciorușe și genunchi ca de ied. La gât i se zbătea cheia de la casă, atârnată cu un șnur.

— Ce zici tu acolo?

— Vă rog frumos, a repetat băiatul, frământându-și mâinile și jucând pe loc din picioare, iar frizerul a observat că bietului copil îi tremurau buzele de emoție.

— la colea la tata, i-a zis, scobindu-se în buzunarul pantalonilor și scoțând o fisă de 25 de bani.

Mădălin a luat repede fisa și a dat să fugă. A apucat mânerul gros al ușii de fier și a tras. Ușa grea nu se clintea. A mai tras o dată, mai tare, iar ușa s-a crăpat, suficient cât să se poată strecura. A trecut de Poștă și a luat-o pe cealaltă latură a Complexului. Aici, chiar după colț, era Ceasornicăria.

— Săr-na, vă rog frumos, aveți să-mi dați și mie o f... o fisă de telefon? Că-i e rău lui mama și trebuie să chem Salvarea!

— Sigur... Sigur că da, a bâiguie ceasornicarul, căutând cu un aer distrat borcanelul.

L-a găsit repede, fusese pe pervaz, monedele argintii străluceau la soare între două mușcate înflorite. A strecurat două degete și a extras cu delicatețe o fisă. I-a întins-o băiatului, iar copilul, privind borcanul cu o scânteiere în ochi, l-a rugat:

— Ați putea... vă rog mult, să-mi dați încă una? Că poate mi-o înghite...

— Sigur, sigur, a făcut ceasornicarul. Te rog, și i-a întins încă o fisă.

— Mulțumesc, a strigat Mădălin și dus a fost.

A avut grijă ca și de data asta să pornească în fugă tot înspre Poștă. De acolo, din fața Poștei, s-a uitat încă o dată în colțul cel mai de sus al vitrinei, la plicurile filatelice¹. Pe bilete albe erau scrise prețurile, dar el le știa

și fără să le vadă: un plic mic, cu timbre românești, era patru lei, iar unul mare, cu timbre românești și străine, nouă lei. S-a tras un pic la umbră și s-a gândit ce să facă. Să se oprească? Să se mulțumească cu un plic filatelic de patru lei, din acela cu timbre românești, în care risca să dea iarăși de aceleași timbre care se repetau, sau să meargă mai departe, să adune banii pentru un plic mare, cum nu-și mai cumpăraseră niciodată, dar cum văzuse la Laurențiu, cu timbre străine, unde sigur, sigur-sigur, dădea și de Cocker²?”

Adaptare după Veronica D. Niculescu, *Timbru*, 2018

Textul 2

„Romfilatelia introduce în circulație emisiunea³ de mărci poștale *Rase de câini*, aceasta înscriindu-se în lista celor mai apreciate tematici filatelice, dedicată celor mai îndrăgite animale.

Pe timbrul cu valoarea nominală de 4,50 lei este ilustrat un *Teckel cu păr scurt*, cunoscut încă din Evul Mediu ca fiind un câine de vânatoare.

Acesta are o greutate medie sub 9 kg. Blana sa are diverse culori: negru, roșu, combinații de negru cu roșu, gri cu argintiu sau alte combinații. Este un câine perseverent, cu multă energie și foarte afectuos, va fi o companie deosebită, atât pentru copii, cât și pentru vânători.

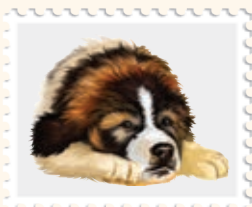
Pe timbrul cu valoarea nominală de 5,00 lei este ilustrat un câine din rasa *Golden Retriever*, devenită foarte populară în ultimii ani datorită calităților sale deosebite de câine de companie și de vânatoare. Este plin de viață, inteligent și un foarte bun înotător. Talia lui este medie (sub 61 cm la masculi și 56 cm la femele), iar greutatea optimă este de maximum 34 kg. Culorile părului variază, acoperind toate nuanțele de auriu și crem.

²cocker – s. m. rasă de câini de vânătoare.

³emisiune – s. f. producere.

¹plic filatelic – plic ce conține timbre de colecție.

Ciobănescul Românesc Mioritic, ilustrat pe timbrul cu valoarea nominală de 8,10 lei, aparține unei rase care a evoluat în mod natural, fără intervenția omului, până în anul 1985, an în care s-a stabilit primul standard chinologic⁴ al rasei. Talia lui este de minimum 60 cm, iar greutatea de minimum 55 kg. Părul său are culoarea albă, albă cu pete gri sau negre și gri cu pete albe sau negre. Este singurul câine care poate lupta cu ursul brun carpatin cu șanse de supraviețuire.

Pe timbrul cu valoarea nominală de 9,10 lei este ilustrat Ciobănescul Românesc Carpatin. Talia lui este de minimum 60 cm, iar greutatea de minimum 55 kg. Părul său are culoarea lupie⁵ cu pete albe, gri sau maro-închis, fiind scurt și aspru. Este un câine care iubește copiii, un paznic de nădejde și poate fi ușor dresat.”

Adaptare după un articol din romfilatelia.ro

⁴chinologic – adj. care aparține chinologiei, știință care se ocupă de creșterea, îngrijirea și dresajul câinilor.

⁵lupiu – adj. care are culoarea părului de lup.

1. Transcrie din textul 1 un fragment care conține un verb de declarație.

2. Alege varianta corectă de răspuns.

Motivul real pentru care Mădălin cere bani de la frizer și de la ceasornicar este pentru:

- a. a suna la Salvare;
- b. a o salva pe mama lui;
- c. a-și cumpăra timbre;
- d. a vedea dacă îi primește.

3. Alege varianta corectă de răspuns.

Plicul cu timbre românești costă:

- a. nouă lei;
- b. patru lei;
- c. 25 de bani;
- d. trei lei.

4. Alege varianta corectă de răspuns.

Timbrul la care visează Mădălin prezintă un

- a. Ciobănesc Românesc Mioritic;
- b. Golden Retriever;
- c. Cocker;
- d. Teckel.

5. Transformă vorbirea directă în vorbire indirectă.

„– Săr-na, vă rog frumos, aveți să-mi dați și mie o f... o fisă de telefon? Că-i e rău lui mama și trebuie să chem Salvarea! [...]”

– Sigur... Sigur că da, a bâiguit ceasornicarul, căutând cu un aer distrat borcânelul.”

6. Scrie, în 80-100 de cuvinte, rezumatul textului 1. În elaborarea rezumatului, este indicat:

- să formulezi ideile principale și să respecti succesiunea logică a evenimentelor;
- să respecti regulile rezumatului;
- să respecti numărul de cuvinte indicat;
- să respecti normele de ortografie și de punctuație;
- să scrii lizibil și să așezi corect textul în pagină.

7. Completează tabelul cu informațiile din textul 2.

Rasa de câine	Greutatea	Culoarea/Culorile	Trăsăturile	Valoarea timbrului
	34 kg			
		lupie cu pete albe, gri sau maro-închis		
			perseverent, cu multă energie și foarte afectuos	
				8,10 lei

8. Ce altceva ar fi putut face Mădălin, în afară de a minți, ca să obțină bani pentru achiziționarea plicului filatelic? Scrie un text, de minimum 100 de cuvinte, în care să propui câteva soluții.

9. Numește o asemănare între textul *Timbrul* de Veronica D. Niculescu și un alt text citit de tine.

10. Alege varianta corectă de răspuns.

În enunțul „*Ciobănescul Românesc Mioritic*, ilustrat pe timbrul cu valoarea nominală de 8,10 lei, aparține unei rase care a evoluat în mod natural, fără intervenția omului, până în anul 1985, an în care s-a stabilit primul standard chinologic al rasei.” există:

- a. două predicate; c. patru predicate;
b. trei predicate; d. cinci predicate.

11. Alege varianta corectă de răspuns.

Verbul *a fi* are valoare copulativă în enunțul:

- a. „Aici, chiar după colț, era Ceasornicăria.”;
b. „L-a găsit repede, fusese pe pervaz [...]”;
c. „[...] un plic mic, cu timbre românești, era patru lei [...]”;
d. „Este un câine perseverent, cu multă energie și foarte afectuos [...]”.

12. Transcrie din secvența de mai jos trei verbe la moduri diferite, pe care le vei preciza.

„— Săr-na, nenea, vă rog frumos, dați-mi și mie o fisă de telefon, că-i e rău lui mama și trebuie să chem Salvarea.”

13. Asociază fiecare verb cu timpul potrivit. Fii atent/ă la intrus!

a. a încremenit	• prezent
b. stătea	• perfect simplu
c. să vadă	• perfect compus
d. cumpărase	• mai-mult-ca-perfect
e. va fi (o companie)	• viitor
	• imperfect

14. Rescrie fragmentul următor, trecând verbele de la modul conjunctiv la condițional-optativ:

„[...] să meargă mai departe, să adune banii pentru un plic mare, cum nu-și mai cumpărase niciodată, dar cum văzuse la Laurențiu [...]”.

15. Citește enunțurile și scrie A (pentru adevărat) sau F (pentru fals) în dreptul fiecăruia.

- a. Verbul din enunțul „Ușa grea nu se clintea.” este la timpul imperfect.
b. Verbul *a avea* din enunțul „Părul său are culoarea albă [...]” este auxiliar.
c. Forma de imperativ, negativ, persoana a II-a singular, a verbului *a face* este *nu fă!*.
d. În construcția *aș fi preferat*, verbul *a fi* este verb copulativ.
e. Forma corectă a verbului *a scrie* la conjunctiv prezent, persoana a II-a singular, este *să scrii*.

16. Un băiat și-a pierdut câinele. Ajută-l să-l găsească, completând spațiile libere cu formele corecte ale verbelor din paranteze.

☐	Dacă _____ (<i>a ști</i> , indicativ, prezent) ce înseamnă dispariția unui prieten, atunci _____ (<i>a înțelege</i> , indicativ, viitor) ceea ce simt.
☐	L- _____ (<i>a pierde</i> , indicativ, perfect compus) pe Rongo în zona Parcului Central, în data de 22 noiembrie, pentru că acolo _____ (<i>a fi</i> , indicativ, imperfect) o doamnă și cățelușa ei. L-am lăsat liber și a dispărut.
☐	Dacă, din întâmplare, _____ (<i>a zări</i> , indicativ, viitor) un cocker spaniel dezorientat, te rog, _____-l (<i>a aduce</i> , imperativ, afirmativ) la adresa
☐	indicată. _____ (<i>a face</i> , condițional-optativ, prezent) orice _____ îl _____ (<i>a revedea</i> , conjunctiv, prezent).

17. Scrie, în cel puțin 100 de cuvinte, o continuare a poveștii *Timbru* de Veronica D. Niculescu, în care să incluzi o secvență dialogată de minimum patru replici.

Știi să învâți!

Autoevaluare. Oferă exemple de situații concrete din realitatea ta în care îți imaginezi că vei folosi cele învățate pe parcursul acestei unități.

Timpul de lucru este de 50 de minute.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Citește, cu atenție, textul, apoi rezolvă cerințele.

„Tia împlinea 12 ani. Își invitase prietenii la o mare petrecere cu animatori, pictură pe față, chiar și un magician. Pe tati îl pusese să îi promită că nu va rata petrecerea ei, iar el promisese.

Dar nu apăruse la începutul petrecerii.

– L-ai sunat pe tati? Când vine? a întrebat-o Tia pe mama ei.

– Acum am vorbit cu el, puiul meu, a zis că are de terminat o afacere și vine imediat.

Magicianul își făcea deja numărul: le scotea copiilor mingi din nas și monede din urechi, a tăiat bucăți de hârtie care apoi au reapărut întregi, a făcut chiar ca unele lucruri să dispară. Toți copiii au aplaudat și au râs, numai Tia nu. Tot privea spre ușă. Apoi a fost adus tortul, toată lumea i-a cântat Tiei «La mulți ani!» și petrecerea s-a terminat. Fără tati...

Într-un colț al sălii, Magicianul își strângea lucrurile. A văzut că Tia este tristă și a întrebat-o:

– De ce o fetiță frumoasă și deșteaptă ca tine este tristă de ziua ei?

– Nu este tati aici...

– Dar unde este?

– Face afaceri. Mi-a promis că vine și nu a venit.

– Sunt sigur că tatăl tău și-a dorit să fie aici. Dar, vezi tu, Tia, uneori părinții sunt nevoiți să muncească mult ca să vă ofere tot ce aveți nevoie...

– Eu îl vreau pe el! Dar parcă nici nu mă mai vede... Știi ce mi-aș dori cel mai mult de ziua mea? Să fiu invizibilă! Ca să mă caute! Dacă m-ar căuta, mi-aș da seama că mă mai iubește.

Magicianul s-a gândit o clipă și i-a spus:

– Tia, ești sigură că îți dorești asta?

– Da, sunt sigură!

– Eu pot să te fac invizibilă. Dar tatăl tău nu va mai putea să te vadă ori să te audă până când nu îți va da

singur seama de ce ai dispărut. Până când nu va conștientiza că îți este dor de el. Va putea să te atingă, să te simtă, dar atât. Și nu vei avea voie să spui nimănui că ai devenit invizibilă pentru el, nici măcar mamei tale. Dacă o vei face, tatăl tău nu te va mai putea vedea niciodată. Te întreb din nou: ești sigură că vrei asta?

– Da, sunt sigură! i-a spus Tia hotărâtă magicianului care... nu mai era acolo.

Dispăruse.

A doua zi dimineață, a trezit-o chiar vocea tatălui ei. Vorbea la telefon în sufragerie. Tiei îi trecuse supărarea, așa că s-a gândit să i se strecoare în spate, fără ca el s-o vadă, să-i pună palmele peste ochi.

[...]

– Cine e?

Dar tati, în loc să răspundă ca de obicei „Tiaaaa!”, a sărit speriat de pe fotoliu, ridicând mâinile, a privit în direcția ei și a strigat:

– O fantomă! M-a atins o fantomă! Avem o fantomă în casă!

Tia a început să râdă, crezând că glumește. [...]

Mama a ieșit din bucătărie, unde-i pregătea micul-dejun fetei. S-a uitat la el, a văzut-o pe Tia și a început să zâmbească.

– De ce zâmbești? Ce ți se pare amuzant?! o întrebă însă tati. M-a atins ceva pe ochi!

– Glumești, nu?

– Nu, nu glumesc, cum să glumesc?! Pe cuvânt că m-a atins ceva!

– Păi da, te-a atins, normal că te-a atins, fică-ta te-a atins. E lângă tine.

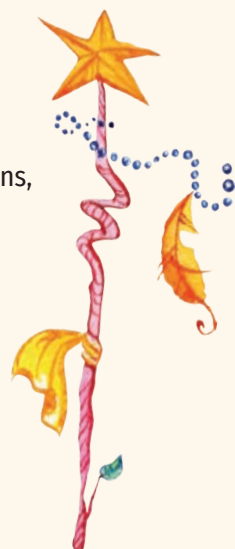
– Fiică-mea?! Care fiică-mea?! Tia?

– Păi ai alta?

– Unde-i fiică-mea? Fiică-mea nu-i aici!”

Adaptare după Alex Donovici,

Mi-e dor de tine, 2019

SUBIECTUL I

70 DE PUNCTE

1. Notează, din text, un indice de timp și unul de spațiu. **6 puncte**
2. Alege varianta corectă de răspuns. **6 puncte**
Tia dorește să devină invizibilă ca să:
- îl pedepsească pe tatăl ei;
 - vadă dacă tata o mai iubește;
 - îl determine pe tata să nu se mai ocupe de afaceri;
 - nu îi spună mamei de ce e supărată.
3. Alege varianta corectă de răspuns. **6 puncte**
Magicianul îi va îndeplini dorința Tiei doar cu condiția ca:
- tata să nu mai facă afaceri;
 - Tiei să-i fie dor de tatăl ei;
 - Tia să devină invizibilă pentru tatăl ei;
 - Tia să nu spună nimănui despre înțelegerea lor.

4. Stabilește ordinea logică și temporală a următoarelor idei ale textului, apoi notează literele corespunzătoare acestora în casete. **8 puncte**
- Mama râde de tata.
 - Tia își dorește să devină invizibilă.
 - Tata crede că în casă este o fantomă.
 - Tia își așteaptă tatăl să vină la petrecerea de ziua ei.
 - Tia acceptă condițiile impuse de magician.
 - Copiii se distrează la petrecere.
 - Tata vorbește la telefon.
 - Magicianul dispare.

--	--	--	--	--	--	--	--

5. Copiii reacționează diferit atunci când tatăl este absent. Goe dorește să îi ia locul și îi imită comportamentul, Tia devine invizibilă doar pentru a fi căutată. Crezi că soluțiile propuse de cei doi copii pot rezolva această problemă? Motivează-ți răspunsul în 50-70 de cuvinte. **14 puncte**
6. Construiește trei enunțuri în care verbul *a ridica* să aibă sensuri diferite de ale celui scris colorat în text. **6 puncte**

7. Transcrie, din fragmentul de mai jos, trei verbe la moduri diferite, pe care le vei preciza. **6 puncte**

☐	„— Eu îl vreau pe el! Dar parcă nici nu mă mai vede... Știi ce mi-aș dori cel mai mult de ziua mea? Să fiu invizibilă! Ca să mă caute! Dacă m-ar căuta, mi-aș da seama că mă mai iubește.”
-----------------------	--

8. a. Precizează valoarea verbului *a fi* (predicativă/ copulativă/auxiliară) din următoarea replică: „— Nu este tati aici...”. **6 puncte**
b. Construiește un enunț în care verbul *a fi* să aibă altă valoare, pe care o vei preciza. **6 puncte**
9. Indică felul predicatelor din enunțurile de mai jos. **6 puncte**
- „— De ce o fetiță frumoasă și deșteaptă ca tine este tristă de ziua ei?”
 - „M-a atins o fantomă!”
 - „E lângă tine.”
10. Acestea sunt gândurile Tiei. Taie, cu o linie orizontală, varianta scrisă greșit. **6 puncte**

☐	Incredibil! Nu m-am gândit nicio clipă că magicianul poate îndeplinii/îndeplini dorințele oamenilor. Și dacă tata nu o să-și/săși dea seama de ce sunt invizibilă pentru el? Dacă nu o să înțeleagă că toată povestea aceasta s-a născut din cauză că mi-e/mi dor de el?
☐	Îi venea să plângă și să strige: — Tată, fi/fi atent! Nu zi/zice nimic, doar concentrează-te și mă veii/vei vedea!

SUBIECTUL AL II-LEA

20 DE PUNCTE

Scrie, în 80-100 de cuvinte, rezumatul textului. În elaborarea rezumatului, este indicat:

- să formulezi ideile principale și să respecti succesiunea logică a evenimentelor;
- să respecti regulile rezumatului;
- să respecti numărul de cuvinte indicat;
- să respecti normele de ortografie și de punctuație;
- să scrii lizibil și să așezi corect textul în pagină.

Cum citim lumea

Lumea mea întâlnește cunoașterea:

- Animale • Lider • Putere • Plagiatori • Actorie
- Cărți • Lume de film • Circ • Secretul prieteniei
- Dezvoltare personală • Cunoaștere de sine
- Dificultate-soluție • Lupul

Lectură: • Textul narativ literar în versuri

Comunicare orală:

- Intenție și efect în actele de limbaj

Elemente de construcție a comunicării:

- Substantivul • Cazurile • Pronumele personal
- Pronumele personal de politețe • Pronumele reflexiv

Redactare: • Textul narativ

Interculturalitate: • Valori etice în legendele popoarelor

Recapitulare

Evaluare

George Topîrceanu
(1886–1937)

Este un important poet, prozator, publicist și traducător român. Debutază la 19 ani, în revista *Belgia Orientului*, sub pseudonimul G. Top. Unul dintre cele mai cunoscute volume semnate de acesta este *Balade vesele și triste*, o colecție de poezii amuzante și înduioșătoare dedicate copiilor și nu numai. Casa memorială „George Topîrceanu” din Iași a fost inclusă, în 2004, pe lista monumentelor istorice din județul Iași.

Lumea animalelor. Textul narativ literar în versuri

Gata pentru ceva nou!

1. Care animal din natură ți se pare cel mai puternic? În ce constă puterea lui?
2. Asociază animalele de mai jos cu „superputerile” lor.

Are dungi alb-negru, de aceea insectele pot să se izbească de corpul ei și să cadă, evitând astfel să fie mușcată și să i se transmită boli periculoase.

Se ascunde cu ușurință în mediul înconjurător.

Are pielea neagră ca să absoarbă multe raze UV de la soare și să se încălzească mai ușor.

Își odihnește pe rând emisferele creierului, așa încât nu își pierde niciodată conștiința atunci când doarme.

3. Care este „superputerea” ta? Cum ai numi-o?
4. **Exercițiu de imaginație.** Ce ai face dacă ai avea puteri nelimitate? Ce ai schimba? Cum? De ce? Crezi că ai putea răni cumva pe cineva prin schimbările propuse? Pe cine și în ce fel?
5. Ascultă textul *Leul deghezizat* de George Topîrceanu, în lectura profesorului.

Text de bază

Leul deghizat

de George Topîrceanu

Leul s-a-mbrăcat odată
Într-o piele de măgar,
Să colinde țara toată
Din hotar până-n hotar,
Ca să vadă cum se poartă lupii (marii dregători¹)
Cu noroadele²-i blajine de supuși rumegători.

Deci, trecând el într-o seară la o margine de crâng
Ca un biet măgar nătâng,
Niște lupi, cum îl văzură, se reped la el pe loc
Și-ntr-o clipă îl înșfacă, grămădindu-l la mijloc.

— Stați, mișeilor³! Ajunge, – că vă rup în dinți acuși!
(Strigă leul, apărându-și pielea cea adevărată.)
Astfel vă purtați voi oare cu iubiții mei supuși?...

Lupii, cunoscându-i glasul, îndărăt⁴ s-au tras pe dată,
Și de frică se făcură mici, ca niște cățeluși.

— O, Măria Ta! Iertare!
Zise cel mai diplomat⁵, –
Semănai așa de tare
C-un măgar adevărat!...

VOCABULAR/NOTE

¹ *dregător* – s. m. înalt funcționar, conducător.

² *norod* – s. n. (în opoziție cu clasele dominante) totalitatea populației exploatate, mulțime, gloată.

³ *mișel* – adj. fricos, laș, ticălos.

⁴ *îndărăt* – în spate.

⁵ *diplomat* – adj. abil, iscusit, viclean.

Primele gânduri și trăiri

Pornind de la prima lectură a textului, completează în caiet o schemă asemănătoare cu cea alăturată, precizând:

- A. două impresii pe care ți le-a lăsat lectura textului;
- B. două emoții pe care le-ai resimțit ascultând textul;
- C. cu ce ai rămas în urma lecturii;
- D. ce ai înlocui în text;
- E. prin ce ți-a amintit textul de lumea ta.

Textul narativ în versuri

Start!

1. Pe o pagină separată de caiet, realizează un desen pornind de la text. Prezintă-l apoi în fața clasei, arătând și explicând fiecare element.

2. **Ghidul exploratorului.** Pentru a explora lumea textului, răspunde, în scris, la întrebările din schema de mai jos. Completează-ți răspunsul cu exemple din text.

Câte întâmplări prezintă textul?

Care este elementul ce declanșează acțiunea?

Unde se petrece acțiunea?

Cine sunt personajele acestui text?

Când are loc acțiunea?

Știu!

Textul narativ se distinge prin câteva caracteristici de **conținut**: prezintă o întâmplare a unor personaje, plasată în timp și spațiu și povestită de un narator.

Textul narativ are și o **formă**, în proză sau în versuri, la decizia autorului.

Încă din Antichitate, publicul se delecta cu povești în versuri (uneori cântate), datorită faptului că par mai atractive în această formă.

Integrez și creez!

- a. Povestește într-un enunț textul citit.

b. Recitește enunțul formulat. Ai cuprins în enunțul tău elementul care declanșează acțiunea? Dar finalul textului?

c. Reformulează enunțul creat, înlocuind denumirea personajelor cu pronume personale. Mai este clar mesajul enunțului? Este important să afli cine sunt personajele pentru a înțelege mesajul unui text? Explică de ce.

- Caută în text cuvinte care se referă la lumea animalelor și cuvinte care se referă la lumea oamenilor.
- Extrage verbele din text. Cărui câmp lexical îi aparțin acestea – al lumii animalelor sau al lumii oamenilor?
- Dacă te-ar întreba cineva despre ce este vorba în text, ce variantă de mai jos ai selecta? Motivează-ți răspunsul.
 - despre un leu care păcălește niște lupi, îmbrăcându-se în măgar.
 - despre cineva care vrea să verifice cum sunt tratați supușii lui.

- Caută pe internet interpretarea textului, realizată de actrița Costina Cheyrouze de la Teatrul Național „I.L. Caragiale” din București. Urmărește forma textului scris în timp ce ascuți interpretarea actriței. Unde face actrița pauze în interpretare? Ce motivează acele pauze?
- Ce importanță are forma textului pentru povestea expusă? Dar pentru modalitatea în care o interpretează actrița? Care formă te-a ajutat să înțelegi mai ușor textul – forma scrisă sau interpretarea actoricească? Justifică-ți răspunsul.

Personajele

Start!

1. Lucrați în perechi. Gândiți-vă la alte texte literare sau filme în care personajele sunt animale. Notați în tabel câteva titluri, ținând cont de reperatele date.

Personajele animale se comportă ca animalele din realitate	Personajele animale au abilități și caracteristici umane	Personajele animale au superputeri (zboară, călătoresc în timp etc.)

2. Lucrați în echipe. Textul *Leul deghizat* prezintă patru animale – leul, lupul, măgarul și cățelușul, care întruchipează diferite tipuri de oameni. Împărțiți-vă în patru echipe și alegeți câte un animal. Realizați o listă cu poveștile, expresiile și zicalele care au legătură cu animalul ales.

3. Asociază fiecare personaj-animat cu trăsătura sa definitorie. Explică opțiunea autorului pentru rolul acordat în narațiune fiecărui personaj-animat.

Leul	umil	
Lupul	muncitor	
Măgarul	puternic	
Cățelușul	șiret	

4. Precizează la ce animal(e) se referă cuvintele/structurile de mai jos.

„blajini”

„mișeilor”

„iubiții mei supuși”

5. Ce adjective însoțesc substantivul *măgar*? Cine îl consideră astfel pe măgar?

Știu!

Personificarea, ca figură de stil, presupune ca un personaj nonuman (animal, plantă, obiect, noțiune abstractă etc.) să capete însușiri umane. Cel mai adesea, **personajele personificate** întruchipează niște defecte sau tipuri umane (lăudărosul, tiranul, slugarnicul etc.).

Integrez și creez!

1. Ce trăsături poți deduce din comportamentul personajelor, sugerat în fragmentele de mai jos? Decide în fiecare caz varianta potrivită de răspuns.

a. „Leul s-a-mbrăcat odată [...] Ca să vadă cum se poartă lupii (marii dregători) / Cu noroadele-!”

Deduc că leul este curios/inventiv/răutăcios.

b. „Niște lupi, cum îl văzură, se reped la el pe loc / Și-ntr-o clipă îl înșfacă, grămădindu-l la mijloc.”

Deduc că lupii sunt curajoși/puternici/violenți.

2. Lucrați în perechi. Extrageți din text fragmentele în care apar replicile leului și ale lupului. Ce trăsături se pot desprinde din dialogurile acestora? Aveți în vedere ce spune și ce atitudine are fiecare în comunicare.

3. Imaginează-ți lumea din text ca pe un triunghi. Notează pe fiecare latură a triunghiului un cuvânt care să desemneze relația dintre cele două personaje trecute în vârfurile figurii.

AFLU MAI MULT!

Morala, exprimată propriu-zis în text (explicită) sau subînțeleasă de cititori (implicită), este o învățătură despre lume pe care cititorul și-o poate însuși după lectura unui text. Aceasta se suprapune adesea cu mesajul textului, dar se distinge de mesaj prin faptul că este puternic dirijată de autor. Dacă morala are un caracter general, mesajul textului poate fi diferit, în funcție de interpretarea cititorului.

Interpretarea textului

Integrez și creez!

- Tu te-ai deghizat vreodată? Ai făcut vreo farsă vrând să se creadă că ești de fapt altcineva? Cum au reacționat ceilalți când au aflat cine ești cu adevărat? De ce ai ales să te deghizezi? Alege dintre variantele de mai jos sau oferă o altă explicație:
 - pentru amuzamentul celorlalți;
 - pentru a-i induce pe alții în eroare;
 - pentru a testa părerea celorlalți despre mine.
- De ce se deghizează leul în măgar?
- Explică schimbarea de atitudine a lupilor când recunosc vocea leului.
- De ce se comportă leul agresiv în situația următoare: „Ajunge, – că vă rup în dinți acuși! / (Strigă leul, apărându-și pielea cea adevărată.)”? În elaborarea răspunsului tău, poți lua în considerare următoarele variante:
 - ca să arate cine are puterea/cine este șeful;
 - pentru că, la violență, oricine este tentat să răspundă cu violență;
 - ca lupii să știe de acum că oricând le poate fi observat comportamentul în relație cu supușii.
- Ce crezi că face leul mai departe? Scrie, în 50-70 de cuvinte, o posibilă continuare a narațiunii. Începe cu „Apoi, leul ...”.
- Scrie o posibilă replică de final a leului care să înceapă în felul următor: „Așa am vrut să vă învăț, dragi lupi, că trebuie să vă purtați ...”.
- Lupii au un comportament diferit față de leu și față de supuși. Ce spune această schimbare de atitudine despre ei?
- Cine ar putea fi considerat personajul bun (cu un comportament de dorit)? Dar personajul rău (cu un comportament considerat negativ de societate)? Justifică-ți răspunsul. Ce trăsături considerate bune de societate întruchipează personajul bun și ce trăsături pe care le condamnă societatea întruchipează celălalt?
- Poate fi comparată lumea animalelor din textul dat cu cea a oamenilor? Cine sunt în lumea noastră leii, lupii și măgarii?
- Ce învățătură despre lumea noastră se poate desprinde din textul dat?
- Lucrați în perechi.** Ce trebuie să facă un lider model? După ce valori ar trebui să se ghideze? Completați lista de mai jos și exemplificați fiecare valoare cu situații concrete.

respect		dreptate		bunătațe
---------	--	----------	--	----------
- Imaginează un mesaj al autorului către cititor, care să înceapă în felul următor: „Așa am vrut să vă învăț, dragi cititori, că mereu trebuie să ...”.

Textul narativ literar în versuri (consolidare)

Integrez și creez!

Citește următorul text al autorului francez La Fontaine, în traducerea lui Aurel Tita, apoi răspunde cerințelor de mai jos.

„O Gaiță¹ din cele mai viclene
Văzând un biet Păun ce năpârlea,
S-a-mpodobit degrabă cu mândrele lui pene
Și printre alți păuni se păunea².
Recunoscând-o, însă, nu știu cine,
Ce huiduială,
Ce ciocăneală,
Ce rușine!
La gaițe voind să fugă,
Și gaițele o alungară!

Mai sunt și astăzi, din păcate,
Și printre noi asemenea eroi;
eu, însă, țin să nu vorbesc de voi,
plagiatori³ cu pene-mprumutate!”

Jean de La Fontaine,

Gaița împodobită cu pene de păun, 1668

1. Care este întâmplarea la care ia parte Gaița din acest text narativ?
2. Ce își dorește Gaița să obțină prin deghizare și ce îi reușește?
3. Prin ce adjectiv este prezentată Gaița încă din primul vers? Din ce secvență/comportament reiese această trăsătură?
4. În final, de partea cui a rămas Gaița?
5. Care este morala textului?
6. De ce crezi că sunt separate printr-un rând liber ultimele patru versuri de povestea propriu-zisă? A cui este „vocea” din ultimele patru versuri?

¹ *gaiță* – s. f. pasăre de mărimea unei ciori, cu penajul brun-roșcat, cu dungi albastre și negre pe aripi, cu coada neagră, care poate imita sunetele scoase de alte păsări.

² *a (se) păuni* – vb. a se îngâmfă, a se împăuna.

³ *plagiator* – s. m. persoană care își însușește sau copiază (total sau parțial) ideile, operele etc. cuiva, prezentându-le drept creații personale.

7. Ce rol au reperele de timp și de spațiu („astăzi”, „printre noi”) din ultimele versuri?

8. La cine crezi că se referă „vocea” din ultimele patru versuri prin „voi”?

9. Selectează, dintre variantele de mai jos, sinonimul sau definiția cel/cea mai potrivit(ă) pentru *plagiat*:

- a. minciună;
- b. ipocrizie;
- c. dorința de a fi mai bun/ă decât poți fi prin propriile forțe;
- d. tendința de a-i subestima pe ceilalți, crezând că nu îți cunosc, de fapt, adevărata valoare.

10. Pe cine întruchipează, în lumea noastră, acești „plagiat-ori cu pene-mprumutate!”? Dă exemple de contexte reale în care ai auzit termenul „plagiator”. Cum se raportează societatea la cel cărui îi aplică această „etichetă”?

11. Ce valori morale încalcă plagiatorii?

12. De ce aleg autorii să prezinte niște întâmplări cu protagoniști animale, deși, în fapt, vor să spună ceva despre lumea noastră?

AFLU MAI MULT!

Textul narativ care oferă o lecție de viață prin intermediul unei scurte întâmplări ai căror protagoniști sunt animale, plante sau obiecte personificate poartă denumirea de *fabulă*.

Aceasta poate fi scrisă în versuri (cel mai adesea) sau în proză.

Evoluez!

1. **Discutați în clasă.** Credeți că oamenii își schimbă atitudinea în funcție de partenerul de comunicare? Sunt și situații în care această schimbare este una benefică? O zicală românească spune că „În viață e bine să fi blând ca un miel, dar când în jurul tău sunt lupi, e bine să fi leu”. Oferiți exemple.

2. **Discutați în clasă.** Cum ați putea să vă folosiți „superputerile” astfel încât viața celor din jurul vostru să se schimbe într-un sens pozitiv?

Cum să fim convingători? Intenție și efect în actele de limbaj

Gata pentru ceva nou!

1. Urmărește pe internet secvența din serialul *Toate pânzele sus!*, episodul 4 – „Cine ești dumneata, domnule Vaillant”, cuprinsă între minutele 22:22 și 23:15. Ulterior, poți citi și fragmentul de text după care s-a făcut interpretarea.

„– Adnana! Îi vorbi Anton Lupan, punându-i mâna pe umăr și privind-o blând în ochi. Vrei să ne fii de folos?”

Fata înclină din cap, fluturându-și genele, întrebător. Prin ochii lui Anton Lupan trecu o undă de mirare – și o clipă șovăi, fără să-și dea seama de ce.

– Pirații lui Spânu își au cuibul pe insula asta sau în alt loc? o întrebă apoi.

– Au multe cuiburi, dar eu nu le știu pe toate.

– Nu știi încotro a plecat?

– După câte am înțeles, la Alexandria, să ducă o parte din prada care s-a adunat în doi ani. Acum îl așteptam pe Spânu, să încercăm ce mai era în peșteră și să plecăm și noi.

– Ce peșteră?

– Unde țin ei prăzile; e aici pe mal. Dacă vrei, te duc s-o vezi...

În clipa aceea, Mihu se apropie de ei, urmărit de gănguritul porumbelului.

– Domnule, zise încet, ca și când ar fi fost o taină la mijloc, jos în cabină este o colivie cu un porumbel.

Anton Lupan râse de tonul lui misterios.

– Un porumbel! Sper că asta nu te-a speriat prea rău!

– Ce zice? întrebă Adnana, uitându-se curioasă la chipul îngrijorat al musului¹.

– Zice că a descoperit un porumbel.

Fata se încruntă.

– E un porumbel călător;

Spânu îl ia cu el, și de câte ori se întoarce cu prada, îl trimite înainte, ca să-i vestească pe ceilalți.

– Acum am înțeles tot! exclamă Mihu, luminându-se, după ce căpitanul îi tălmăci spusele ei. Eu nici măcar nu știam că porumbeii sunt atât de isteți.

– Nu toți, Mihule, ci numai porumbeii călători.

După ce musul plecă, mulțumit că dezlegase și această taină, Anton Lupan se întoarse spre Adnana:

– Mergem?

– Da... Dar crezi că n-au să ne prindă?

– Cine?

– Spânu și ceilalți.

– Tare ți-e teamă de ei! zise căpitanul, văzându-i spaima din ochi.

– Mi-e teamă. Spânu vrea să fiu nevasta lui, că m-a cumpărat de la Huseim. Acum e plecat, că avea treburi la Stambul.

Pe chipul lui Anton Lupan se ivi, a doua oară în această zi, un zâmbet crud, care parcă nu era al lui.”

Adaptare după Radu Tudoran,
Toate pânzele sus!, 1954

2. Ce se întâmplă în fragmentul vizionat? Care sunt participanții la dialog? Despre ce vorbesc aceștia?

3. a. Ce relație există între primele două personaje care apar în secvența urmărită? Optează pentru una dintre următoarele variante și justifică-ți răspunsul.

- Bărbatul și femeia sunt prieteni. Se cunosc de multă vreme.
- Femeia se simte intimidată de prezența bărbatului.

b. Ce detalii ai luat în considerare pentru a oferi răspunsul la întrebarea de mai sus? Te poți referi, în răspunsul tău, la următoarele elemente: ce spun personajele; tonul folosit de personaje; cadrul în care vorbesc; poziția corpului și mai ales a mâinilor personajelor; mimica acestora, în special privirea.

¹ mus – s. m. elev marinar.

Start!

1. Cu ce intenție apare al treilea personaj în scenă? Menționează una dintre variantele de mai jos sau propune alta:

- a. să anunțe;
- b. să avertizeze;
- c. să clarifice o situație;
- d. să sperie.

2. Ce efect are apariția musului asupra lui Anton?

3. a. **Joc în grup.** Alcătuiți echipe de câte patru elevi, pentru a interpreta secvența urmărită la începutul lecției, în două etape. Fiecare grupă are nevoie de trei actori și un regizor. Fiecare regizor va dirija, la nivelul grupei, repetiția scenei și le va oferi actorilor indicații pentru a-și interpreta cât mai bine rolurile. După repetiții, fiecare grupă va prezenta interpretările în fața clasei.

Etapa 1. Schimbați intonația, poziția actorilor în scenă, mimica, gesturile actorilor. Nu schimbați însă replicile!

Etapa 2. Schimbați, acolo unde este cazul, replicile și interpretarea, ținând cont de următoarele repere:

- Bărbatul îi mărturisește femeii îngrijorarea lui pentru situația în care se află din cauza fricii de pirați.
- Femeia refuză ferm să colaboreze cu bărbatul.
- Al treilea personaj intervine curajos pentru a o salva pe femeie din conversația neprietenosă cu bărbatul.

b. La final, organizați o gală a premiilor Oscar și votați pentru următoarele categorii:

- cel mai bun actor;
- cea mai bună actriță;
- cel mai bun regizor;
- cea mai bună regizoare.

4. Trece secvențele din sarcina de lucru de la exercițiul anterior (Etapa 2) în coloana potrivită, în funcție de ceea ce arată.

mărturisește îngrijorarea

din cauza fricii

refuză să colaboreze

ferm

intervine curajos

neprietenosă

Intenția în comunicare	Efectul asupra personajului

Știu!

Comunicarea presupune inițierea și desfășurarea unor **acte de limbaj**. De exemplu: *a cere cuiva ceva, a sfătui pe cineva cu privire la ceva, a felicita pe cineva, a-i mulțumi cuiva, a-ți cere scuze, a întreba, a promite* ș.a.

Actul de limbaj presupune ca vorbitorul să aibă în vedere în același timp:

a. ce dorește să transmită – intenția sa de comunicare;

b. contextul comunicării – locul în care este transmis mesajul, istoricul comunicării dintre cei doi, starea de spirit a interlocutorilor ș.a.;

c. felul în care este capabil să emită mesajul – alegerea cuvintelor, respectarea normelor limbii, elementele paraverbale și nonverbale.

Intenția unui vorbitor **poate fi mărturisită sau nu**.

La nivelul enunțului, aceasta poate fi identificată prin:

- imperative, cu accent pe efectul urmărit (*Fă-ți tema!, Vino aici!, Închide fereastra!*);
- verbe la persoana I, cu accent pe intenția vorbitorului (*eu declar, eu mărturisesc, eu îți cer, eu te întreb, eu îți mulțumesc*);
- formule ce solicită bunăvoința interlocutorului (*Te rog!*).

La nivelul comunicării nonverbale, intenția vorbitorului se regăsește în gesturile și mimica acestuia, iar la nivelul comunicării paraverbale, în tonul vocii și intonația cu care este exprimat un enunț.

Intenția poate fi **dedusă** însă și **din context**. De exemplu, prin enunțul *Ce cald e aici!* un vorbitor poate avea intenția de a-și face partenerul de dialog să deschidă fereastra.

Mesajul este transmis cu intenția de a produce un efect asupra celui căruia îi este destinat. Uneori, efectul dorit urmărește ca interlocutorul să reacționeze printr-un comportament, alteleori doar determină o stare/emoție, precum teama, bucuria ș.a. Efectul este influențat însă nu doar de ce și cum alege vorbitorul să transmită, ci și de disponibilitatea interlocutorului de a recepționa un mesaj, de capacitatea acestuia de a înțelege ce i se transmite, de starea acestuia de spirit ș.a.

Nu întotdeauna intenția celui care emite un mesaj este aceeași cu efectul pe care îl are un mesaj asupra diferiților interlocutori.

Integrez și creez!

1. Pornind de la situațiile trecute pe etichetele de mai jos, prezintă cum ai transmite mesajul: ce cuvinte vei folosi pentru a-ți arăta intenția, cum vei rosti mesajul, ce efect ar trebui să aibă cuvintele alese asupra ascultătorului.

vrei să îți convingi părinții să te lase mai mult în parc;

dorești ca un coleg de clasă să nu te mai tachineze repetat;

îți explici unui profesor motivul pentru care nu ai tema făcută.

2. **Lucrați în perechi.** Împreună cu un coleg, faceți următoarele schimburi de replici. Vorbitorul 2 va răspunde, pe rând, cu fiecare dintre variantele de mai jos, iar primul vorbitor va reacționa în mod adecvat în fiecare situație. Veți urmări împreună ce efect au replicile vorbitorului 2 asupra ascultătorului.

Vorbitor 1: — Anul acesta, de Crăciun, îmi doresc foarte mult să primesc un telefon nou.

Vorbitor 2: — Sigur că da, se poate. (varianta 1)
— Nu. În niciun caz. (varianta 2)
— Mda, poate că e o idee bună, ne gândim. (varianta 3)

3. Oamenii pot transmite mesaje nu doar prin cuvinte, ci și prin limbajul nonverbal sau prin cel paraverbal. Desemnați câte un coleg care să citească enunțurile de mai jos în trei feluri diferite: cu blândețe, comic, amenințător.

„Taci, te rog!”

„Haide odată!”

„Stai locului!”

4. a. Dă exemple de situații de comunicare în care un vorbitor ar rosti următoarele replici:

- „Te-am întristat. Intenția mea era să te pun la curent cu ce i s-a întâmplat prietenei noastre comune.”;
- „Ai așteptat la scara greșită. Credeam că am explicat destul de detaliat.”;
- „Fii mai încrezător în forțele tale! Îți promit că voi fi aici să îți spun cuvinte de încurajare.”.

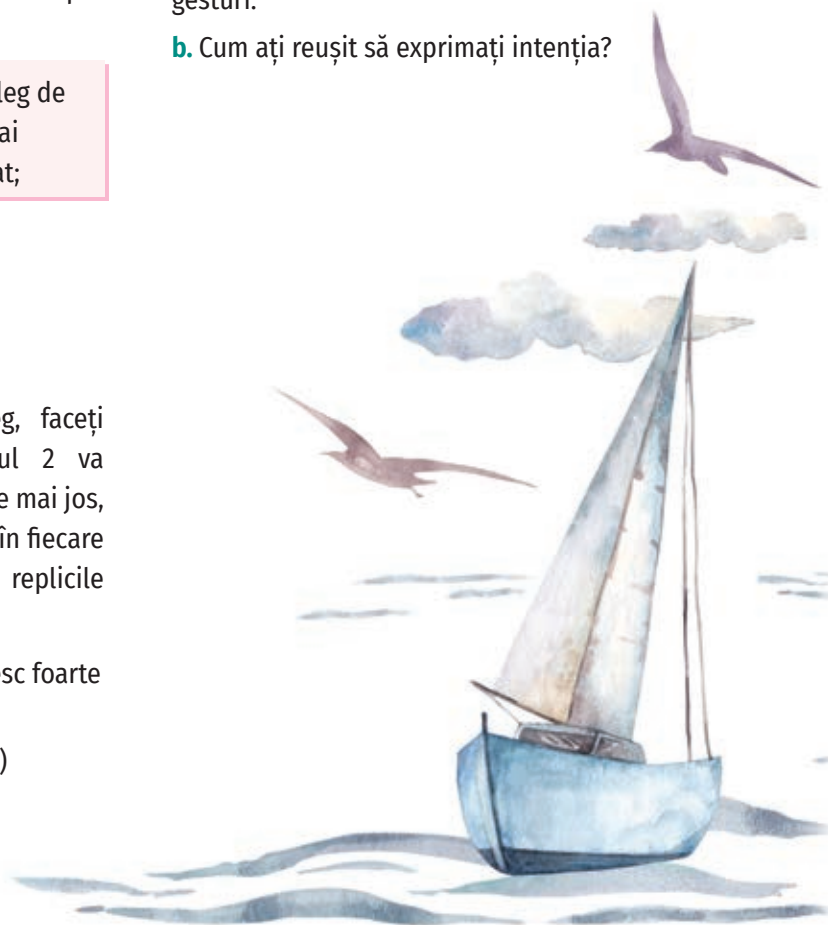
b. Identifică, în afirmațiile de mai sus, intenția și efectul.

Evoluez!

Lucrați în perechi.

a. Interpretați primele cinci replici ale dialogului dintre Adnana și Anton Lupan, de data aceasta fără cuvinte, folosind doar sunete de felul „mmm” și gesturi.

b. Cum ați reușit să exprimați intenția?

Substantivul

Gata pentru ceva nou!

Ai văzut vreodată ecranizarea unei cărți pe care ai citit-o? Scrie un text de maximum 100 de cuvinte în care să prezinți cartea sau filmul. Subliniază în textul tău substantivele care arată ființele care fac acțiuni, pe cele care arată locurile unde se petrec acțiunile și pe cele care desemnează obiecte. Povestește-le colegilor cartea/filmul.

Substantivul (actualizare)

Start!

Sunt multe instrumente pentru a citi lumea. Cărțile și filmele prezintă uneori personaje sau întâmplări care au rolul de a oferi modele de comportament. Scrie un set de cinci reguli pe care ar trebui să le respecte un autor/regizor pentru a construi modele de comportament pentru cititori. Folosește cât mai multe substantive nearticulate pentru a păstra cadrul general al discuției.

Știu!

Substantivul este partea de vorbire flexibilă care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, obiecte, în sens larg.

În funcție de ceea ce denumesc, substantivele pot fi **comune** (*copil, masă, ploaie, bucurie* etc.) sau **proprie** (*Ion, Maria, Cluj, Ploiești, Craiova, Arad, Botoșani* etc.).

Substantivul are trei genuri gramaticale: **feminin**, **masculin** și **neutru**.

Genul feminin	<i>o fată, două fete</i>
Genul masculin	<i>un băiat, doi băieți</i>
Genul neutru	<i>un scaun, două scaune</i>

Substantivul are două numere: **singular** și **plural**.

Numărul singular	<i>fată, băiat, scaun</i>
Numărul plural	<i>fete, băieți, scaune</i>

Substantivul cunoaște categoria de determinare. Mărcile determinării sunt **articolele hotărâte** și **nehotărâte**.

Tipul articolului	Utilizare	Forme
Articolul hotărât	Arată că obiectul îi este cunoscut vorbitorului și se atașează la finalul cuvântului.	Feminin singular: <i>-a, -i</i> Masculin singular: <i>-l, -le, -a, -lui</i> Neutru singular: <i>-l, -le, -lui</i> Feminin plural: <i>-le, -lor</i> Masculin plural: <i>-i, -lor</i> Neutru plural: <i>-le, -lor</i>
Articolul nehotărât	Arată că obiectul îi este mai puțin cunoscut vorbitorului și este plasat înaintea cuvântului.	Feminin singular: <i>o, unei</i> Masculin singular: <i>un, unui</i> Neutru singular: <i>un, unui</i> Feminin plural: <i>niște, unor</i> Masculin plural: <i>niște, unor</i> Neutru plural: <i>niște, unor</i>

În cazul unor substantive masculine și neutre, este nevoie de vocala de legătură **-u-** înaintea articolului hotărât: *copilul*.

Integrez și creez!

Citește, cu atenție, textul de mai jos.

„— Nu poți să-mi dai creier? Întrebă Sperie-Ciori.

— N-ai nevoie de el. Ai învățat în fiecare zi câte ceva.

Un prunc are creier, dar nu știe prea multe. Experiența este singurul lucru prin care dobândești cunoștințe și, cu cât trăiești mai mult pe pământ, cu atât fii încredințat că vei căpăta mai multă experiență. [...]

— Dar ce se întâmplă cu curajul meu? Întrebă leul îngrijorat.

— Tu ai mult curaj, sunt încredințat și de asta, răspunse Oz, tot ce îți trebuie este încrederea în tine însuși. [...] Adevăratul curaj este acela care te împinge să faci față primejdiei chiar și atunci când ești înspăimântat. Și acest soi de curaj îl ai, Leule, într-o mare măsură. [...]

— Și cu inima mea cum rămâne? Întrebă Omul de Tinichea. În ce mă privește, eu sunt gata să sufăr toate nenorocirile, fără cârtire, dacă îmi dai o inimă.

— Foarte bine, răspunse Oz, blajin. Vino mâine la mine și vei avea inimă. M-am jucat atâția ani de-a vrăjitorul, încât pot să-mi continui puțin jocul.”

L. Frank Baum, *Vrăjitorul din Oz*, 1900

1. Extrage din fragmentul citit două substantive care denumesc nume de persoane.

2. Analizează, cu atenție, formele celor două cuvinte scrise colorat și decide dacă denumesc:

- a. o ființă necunoscută vorbitorului;
- b. o ființă foarte cunoscută vorbitorului;
- c. o ființă mai puțin cunoscută vorbitorului.

3. Găsește intrusul din fiecare serie.

- bucurie, bucurios, fericire, entuziasm;
- București, bucureștean, Mihaela, Kansas;
- copil, cățel, ploaie, vrăjitor;
- drumuri, călătorii, prieteni, animal;
- un obstacol, niște promisiuni, unei vrăjitoare, orașul.

4. Folosind DOOM³, alege forma corectă/formele corecte de plural și notează-le în caiet.

- coperte/coperți
- eclere/ecleruri
- profile/profiluri
- căpșuni/căpșune
- monede/monezi
- eșecuri/eșece
- succese/sucesuri
- chibrite/chibrituri
- nivele/niveluri
- cade/căzi

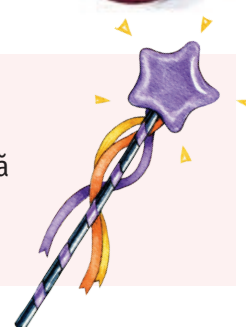
5. Alcătuieste câte un enunț în care să folosești următoarele forme de plural. Consultă un dicționar pentru a afla sensul acestora.

- boabe, boburi;
- corni, coarne, cornuri;
- mase, mese;
- ochi, ochiuri;
- vise, visuri.

OBSERV!

Anumite substantive au două sau mai multe forme de plural, câte una pentru fiecare sens.

Substantivele colective

Start!

1. De obicei, animalele sau păsările nu trăiesc singure, ci în grupuri organizate. Menționează cum se numește grupul din care fac parte următoarele necuvântătoare.

2. Precizează ce număr au substantivele care denumesc grupurile pe care le-ai descoperit la exercițiul anterior.

Știu!

Substantivele colective denumesc ansambluri formate din obiecte/ființe individuale (*armată, buchet, grup, mulțime, popor* etc.), având formă de singular și înțeles de plural.

Când este determinat de un substantiv la plural, care numește părțile componente ale grupului, substantivul colectiv cu funcția sintactică de subiect impune predicatului atât acordul la singular (*Grupul de elevi a participat la olimpiada de lingvistică.*), cât și acordul la plural (*Un grup de elevi au participat la olimpiada de lingvistică.*).

Când nu este însoțit de niciun substantiv aflat la numărul plural, substantivul colectiv cu funcția de subiect realizează acordul cu predicatul la singular (*Un grup a participat la olimpiada de lingvistică.*).

Integrez și creez!

1. Subliniază substantivele colective din textul de mai jos.

Am mers la film doar cu prietenul meu, nu cu toată clasa. Activitățile de grup ne plac doar dacă sunt în aer liber, așa cum a fost cea de la herghelie. Ne-am bucurat de cai, dar am admirat și desișul din împrejurimi, am pătruns în aluniș, încântați de melodiile stolurilor de vrăbii.

2. Scrie, în caiet, următoarele enunțuri, completând spațiile libere cu forma corectă a verbului scris în paranteză, la timpul perfect compus.

- O mulțime de evenimente _____ (a lipsi) din această ecranizare.
- Mulțimea _____ (a veni) la film chiar acum.
- O grămadă de probleme _____ (a provoca) spectatorii aceștia.
- Grămada _____ (a rămâne) neatinsă și după tragerea cortinei.
- Un grup de elevi _____ (a alege) locurile din spate.
- Grupul _____ (a fi) omogen de data aceasta.

Substantivele defective

Start!

1. Dacă ai citit cu atenție fragmentul din *Vrăjitorul din Oz*, ai observat că leul îi cere vrăjitorului ceva ce crede că-i lipsește. Numește ce solicită leul și precizează care este forma de plural pentru cuvântul identificat. Ce observi?
2. Înlocuiește cuvântul *ochelari* din enunțul de mai jos cu forma de singular. Ce constăți?
Toți locuitorii poartă ochelari verzi.
3. Care este sensul cuvântului scris colorat în secvența „Experiența este singurul lucru prin care dobândești cunoștințe”? Poți înlocui acest cuvânt cu forma de singular? Explică de ce.

OBSERV!

Există substantive care au doar formă de singular și substantive care au doar formă de plural.

Știu!

Substantivele care au doar formă de singular se numesc **defective de plural** (*creștinism, încredere, curaj* etc.), iar cele care au doar formă de plural se numesc **defective de singular** (*aplauze, câlți, tăieței* etc.).

Integrez și creez!

Vrăjitorul din Oz a pregătit o masă copioasă pentru care au fost folosite mai multe ingrediente. Plasează-le pe coloana corespunzătoare!

- zahăr • orez • miere • făină • ulei • zaharină
- unt • brânză • lapte • smântână • spaghetti
- tărațe • fasole • mazăre • cașcaval • tăieței

Substantive defective
de singular

Substantive defective
de plural

Știu să învăț!

Notează cu o cifră de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă foarte puțin adevărat, iar 5 – în totalitate adevărat) gradul de adevăr al fiecărui enunț de mai jos.

- Am descoperit cum pot face corect acordul substantivelor colective în enunțuri diverse.
- Pot folosi cu ușurință atât substantivele defective de singular, cât și pe cele defective de plural, în funcție de ce vreau să transmit.

Evoluez!

1. Imaginează-ți că în timpul vacanței ai mers la bunici și că poarta din spatele grădinii ți-a deschis calea spre Țara Vrăjitoarelor. Scrie un text de 10-15 rânduri în care să relatezi cum ai ajuns tu la Vrăjitoarea-Mamă, folosind cel puțin cinci substantive proprii.
2. Impresionată de faptul că ai ajuns la ea, vrăjitoarea îți pregătește o prezentare a ta, dar nu o rostește ea, ci te pune pe tine să o faci, ca dovadă a încrederii. Notează prezentarea în caiet, pentru a avea o amintire plăcută. Folosește următoarele substantive defective și subliniază-le la final în text: *curaj, încredere, aplauze*.

Cazul substantivului. Cazurile nominativ și vocativ

Gata pentru ceva nou!

Ești și tu un lider – un director de film –, iar colegii tăi vin să îți ceară diverse lucruri. Iată o listă de lucruri de rezolvat, notate foarte pe scurt. Încearcă să îți dai seama la ce se referă, incluzând perechea de cuvinte într-un enunț, după modelul următor:

Model: Ușă baie – Să se repare ușa de la baie!

- Cafea caramel
- Cumpără mere
- Recompensă lonel

Cazul

Start!

1. Citește textul următor și observă substantivele scrise cu roz. Ce influențează forma diferită a articolului hotărât?

„Misterul destinației **laptelui** s-a limpezit și el: era amestecat zilnic în terciul **porcilor**. Animalele au socotit ca pe un lucru de la sine înțeles că acele mere aveau să fie împărțite în mod egal; și totuși, într-una din zile, s-a dat dispoziție ca toate fructele date jos de vânt să fie adunate și duse în camera cu hamuri, pentru folosința **porcilor**. La auzul acestei vești, printre celelalte animale s-au auzit bombăneli, dar în zadar. Toți **porcii** au făcut front comun în această chestiune. Chiar și Snowball și Napoleon s-au alăturat. Squealer a venit să dea explicațiile necesare:

— **Tovarăși**, a strigat el, doar nu vă imaginați, sper, că noi, porcii, facem acest lucru din egoism și din spirit de castă? Multora dintre noi, dacă vreți să știți, nici nu ne plac **laptele** și merele. Nici mie nu-mi plac. Păstrarea sănătății este singurul motiv pentru care luăm aceste produse. Laptele și merele – lucru dovedit de știință, **tovarăși** – conțin substanțe absolut necesare existenței sănătoase a unui porc. Noi, porcii, lucrăm cu creierul. Tot ce înseamnă conducere și organizare a Fermei Animalelor depinde de noi. Zi și noapte veghem la bunăstarea voastră. Pentru voi, **tovarăși**, bem noi acel lapte și mâncăm acele mere. Știți ce s-ar întâmpla dacă noi, porcii, am da

¹ *spirit de castă* – expr. spirit exclusivist.

greș în misiunea ce o avem? Jones s-ar întoarce înapoi! Da, da – Jones ar veni înapoi!”

Adaptare după George Orwell, *Ferma animalelor*, 1949
(trad. de Mihnea Gafița)

2. În afară de articol, ce altceva determină schimbarea formei substantivului? Oferă exemple din text. Indiciu: urmărește cu ce cuvinte se învecinează.

Știu!

Cazul reprezintă forma pe care substantivul o ia pentru a îndeplini o anumită funcție sintactică. Cazul presupune ca substantivul să fie urmărit în relațiile sale sintactice cu alte părți de vorbire.

Cazul nominativ

Start!

- Care dintre substantivele proprii din text sunt subiecte? Ce te-a ajutat să stabilești această funcție sintactică?
- Citește enunțurile de mai jos. Ce funcție sintactică au cuvintele scrise colorat? Ce observi la nivelul formei?
Animalele s-au adunat cu nerăbdare.
Porcii sunt **animalele** cele mai inteligente de la fermă.

Știu!

Nominativul este cazul substantivului care îndeplinește funcția sintactică de **subiect** sau de **nume predicativ**.

Subiectul exprimat printr-un substantiv în cazul nominativ poate fi:

- simplu (*Elevii lucrează împreună.*)
- multiplu (*Seriozitatea și perseverența au asigurat câștigul echipei.*)

Substantivul-subiect poate fi: articulat hotărât (*Copiii au citit toate textele recomandate.*), articulat nehotărât (*Un elev din clasa a VI-a a câștigat campionatul.*) sau nearticulat (*Se anunță ploaie.*)

Cel mai adesea, numele predicativ exprimat printr-un substantiv în cazul nominativ are o formă nearticulată (*El este doctor. Ea este președintă.*). Dacă substantivul este determinat de un adjectiv, atunci acesta primește articol (*El este un doctor renumit. Ea este președinta iubită de toți cetățenii.*)

Integrez și creez!

1. Selectează din primul paragraf al textului de George Orwell două subiecte exprimate prin substantive: unul dintre aceste substantive să fie articulat (hotărât sau nehotărât, menționând tipul articolului) și altul nearticulat.

2. Recitește al doilea paragraf al textului de la începutul lecției și identifică un nume predicativ exprimat printr-un substantiv în cazul nominativ.

Cazul vocativ

Start!

a. Pe parcursul textului, substantivul *tovarăși* apare de mai multe ori. Ce observi la nivelul punctuației acestui substantiv?

b. De ce crezi că este folosit acest substantiv în text?

Știu!

Vocativul este cazul substantivului care marchează adresarea directă către interlocutor (*Copii, să nu uitați de prezentarea de mâine! Maria, de ce nu vii și tu cu noi?*).

Substantivul în vocativ nu are funcție sintactică.

Colegilor, vă scriu să vă spun că mâine nu facem antrenament!

„colegilor” – substantiv în vocativ, fără funcție sintactică

Formele substantivului în vocativ pot fi:

- identice cu ale substantivului în nominativ: *Ana, Vasile, Bogdan, Doina* etc.;
- specifice vocativului, cu desinențe diferite de cele de nominativ:
 - o: *Doino, Ano, fato, iubito*;
 - ă: *Ană, Doină*;
 - e: *Mărie, Claudie, băiete*;
 - le: *Radule, Ionescule, băiatule*;
 - lor: *fetelor, băieților*.

La nivelul punctuației, vocativul se izolează prin virgulă de restul enunțului (*Radule, deschide cartea!*). Dacă substantivul are determinanți, virgula se utilizează după întregul grup (*Dragi colegi, mâine intrăm în vacanță!*).

Integrez și creez!

1. **Schimb de roluri.** Dacă până acum părinții au fost cei care ți-au dat sarcini și au luat decizii, este momentul să te pui în locul lor. Transmite-le părinților cinci sarcini pe care trebuie să le îndeplinească. Vei folosi substantive în cazul vocativ și structura *te rog*.

2. Identifică subiectele propozițiilor pe care le-ai creat la exercițiul anterior.

3. **Aspecte normative.** Citește enunțurile de mai jos, pe care un elev și le-a notat când mergea cu autobuzul. Rescrie-le în caiet, corectând greșelile.

– Doamnele, vă rog să nu vă băgați în față!

– Stimabile domnule, noi eram aici înainte de a veni dumneavoastră!

– Te rog domnule să-ți vezi de treaba dumitale, că nici eu nu mă băgai în ale matal!

– Nu te supăra fata dar locul acesta este rezervat persoanelor în vârstă. Ai putea să avansezi înspre spatele autobuzului?

– Doamnele și domnii, bună dimineața! Control de bilete! Vă rog să vă prezentați biletele de călătorie sau abonamentele.

Evoluez!

Cele mai multe personalități marcante au intrat în istorie nu doar ca buni conducători, ci și ca excelenți oratori. Construiește un discurs, de 2-4 minute, pe care l-ai rosti în fața unei mari adunări de oameni, în calitate de lider, în care să spui care sunt cele mai mari realizări ale tale și ce ai face pentru ceilalți. Vei folosi cel puțin cinci substantive în cazul vocativ și cel puțin cinci substantive cu funcție de nume predicativ în cazul nominativ.

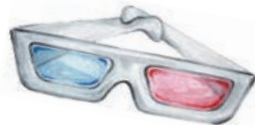
Cazul acuzativ

Gata pentru ceva nou!

Orice proiect presupune o relație de subordonare în cadrul echipei. Tu ai fost vreodată în poziție de lider? Dar în ipostaza de a-ți fi coordonate activitățile de cineva? Ce trebuie să facă un lider? Cum își organizează ceilalți comportamentul în funcție de indicațiile liderului?

Atributul

Start!

1. **Lucrați în perechi.** Citiți textul de mai jos și identificați atributele. Completați apoi tabelul următor.

Atribute exprimate prin substantiv	Atribute exprimate prin adjectiv	Atribute exprimate prin alte părți de vorbire

„R.Ț.: Care sunt proiectele de succes din filmul sau din teatrul românesc din care nu ai făcut parte și îți pare rău?

A.D.: Seara trecută au fost premiile GOPO și la momentul emoționant cu Mariana Mișuț și cu Victor Rebengiuc am înțeles un lucru. Pot spune cu certitudine că mi-ar fi plăcut să joc în orice piesă în care ar fi avut nevoie de o fată tânără în prezența lor. E cu siguranță un lucru care mi-ar fi făcut mare plăcere și care ar fi însemnat mult pentru o actriță debutantă.

R.Ț.: Și în film?

A.D.: Film din România?

R.Ț.: În care ai fi putut tu juca!

A.D.: Am apreciat foarte mult serialul *Umbre*.

Dar îmi doresc din ce în ce mai tare să fie cât mai multe producții și să așezăm o industrie bine făcută, dar tot în timp se va face, nu se poate face fără răbdare.

R.Ț.: E adevărat. Sunt multe trenduri, dar ce e val ca valul trece. Voiam să te întreb și dacă te-ai gândit vreodată la bani atunci când ai ales acest drum.

A.D.: Sincer, nu m-am gândit la niciun lucru când am ales. La optsprezece ani nu mă gândeam la făcutul de bani. Am vorbit și cu colegii mei de generație, care sunt demni de admirație, și niciunul dintre ei nu se teme de perspectiva că va muri de foame și toți se uită cu încredere la ziua de mâine.”

Adaptare după un podcast realizat de Radu Țibulcă, invitat: actrița Anca Dumitra, youtube.com

2. Care dintre atributele identificate în exercițiul anterior sunt însoțite de prepoziție? Scrie aceste prepoziții în caiet.

3. Scrie câte un enunț în care cuvântul *momentul* să fie, pe rând, subiect, nume predicativ, atribut cu prepoziție. Păstrează forma indicată.

Știu!

Un substantiv intră în relație cu alte părți de vorbire. Acesta poate apărea în poziție de **centru** sau în poziție de **adjunct**, atunci când i se subordonează altei părți de vorbire. Centrul îi impune o anumită formă și un anumit tip de comportament sintactic adjunctului.

Atributul este funcția sintactică a substantivului adjunct impusă de un centru-substantiv (prin care i se oferă centrului precizări/caracteristici). Atunci când este exprimată printr-un substantiv, această funcție sintactică se numește **atribut substantival**.

Dacă este însoțit de o prepoziție, atributul substantival se numește **atribut substantival prepozițional** (*Actorul a interpretat admirabil rolul de procuror*).

Substantivul care îndeplinește funcția sintactică de atribut substantival prepozițional este în **cazul acuzativ**.

Substantivele au aceeași formă în cazurile nominativ și acuzativ.

Substantivul în cazul acuzativ poate fi însoțit de prepoziție, spre deosebire de substantivul în cazul nominativ care nu poate fi însoțit de prepoziție.

Integrez și creez!

1. Identifică în textul de la rubrica *Start!* atributele substantivale prepoziționale:

- exprimate printr-un substantiv propriu;
- exprimate printr-un substantiv comun nearticulat.

2. Completează în caiet enunțurile de mai jos cu atribute substantivale prepoziționale.

- Căsuța _____ pe care o văd mereu este frumoasă.
- Podul _____ s-a dărâmat.
- La festivaluri, criticii apreciază filmele _____.
- Jocul _____ îmi place foarte mult.
- Masa _____ este cea mai importantă într-o zi.

3. Construiește-ți propriul scenariu de film, pe care îl vei completa pe parcursul lecțiilor despre cazul acuzativ. Începe prin a răspunde la întrebările de mai jos, folosind atribute substantivale prepoziționale.

- Ce fel de film va fi?
- Ce fel de costume vei folosi?

Complementul

Start!

Citește enunțurile de mai jos.

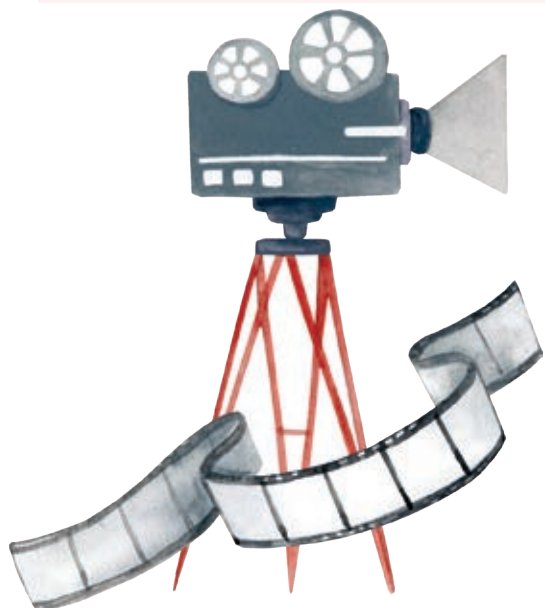
- Am revăzut **filmul** preferat.
 - Am discutat mult **despre filmul** văzut.
- De ce parte de vorbire depinde cuvântul *film* în fiecare enunț?
 - În care dintre enunțuri cuvântul *film* este precedat de prepoziție?
 - Ce întrebări îi poți pune verbului pentru a răspunde prin cuvintele evidențiate?

Știu!

Complementul este o funcție sintactică a substantivului adjunct impusă de un centru-verb.

Complementul poate sau nu să fie legat de verbul determinat printr-o prepoziție (*de, la, pe, de la, înspre, dinspre* etc.).

Nu orice substantiv în poziție de adjunct pe lângă un centru-verb este complement.

Complementul direct

Start!

Citește enunțurile de mai jos.

- Am apreciat **serialul** *Umbre*.
- L-am văzut **pe Victor**.

- De ce parte de vorbire depind cuvintele scrise colorat?
- Ce întrebări îi poți pune verbului pentru a răspunde prin cuvintele evidențiate?

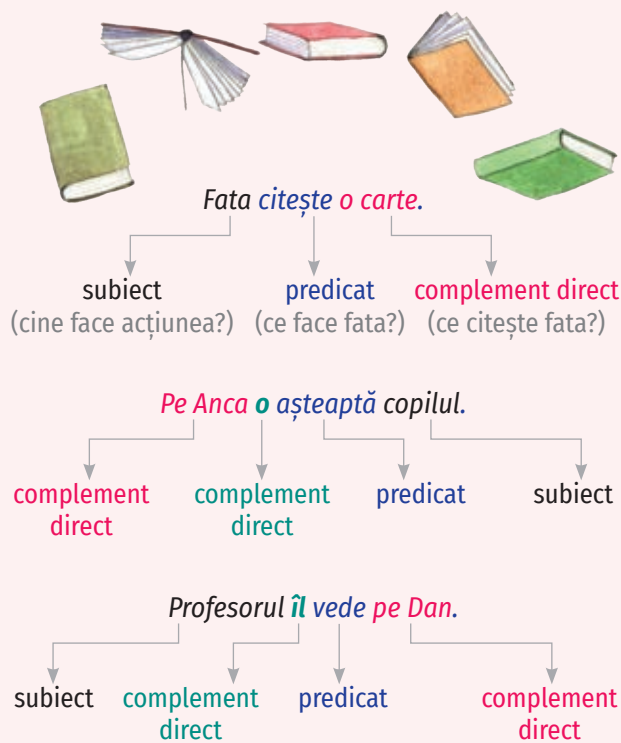

Știu!

Complementul direct este o funcție sintactică a substantivului adjunct, impusă de un centru-verb, care arată obiectul ce suferă acțiunea realizată de subiect. Întrebările specifice pentru a afla sensul exprimat de un complement direct sunt *pe cine?* și *ce?*.

Complementul direct poate fi însoțit doar de prepoziția *pe* (pentru complementele directe animate) sau poate apărea fără nicio prepoziție.

Complementele directe animate sunt dublate de o formă pronominală cu funcția de complement direct (*Profesorul îl vede pe Dan. Pe Anca o așteaptă copilul.*).

Integrez și creez!

1. Recitește a doua replică din transcrierea podcastului (pagina 119) și identifică complementele directe.
2. Realizează propoziții în care complementul direct să fie:
 - a. exprimat printr-un substantiv comun, nearticulat;
 - b. exprimat printr-un substantiv propriu feminin;
 - c. precedat de prepoziția *pe*.
3. Revino la filmul pe care ai început să îl realizezi. Răspunde la întrebările de mai jos, folosind substantive cu funcție de complement direct.
 - Ce elemente de recuzită vei folosi?
 - Pe cine vei contacta pentru a interpreta rolul/rolurile principal(e)?

Complementul prepozițional

Start!

Citește enunțurile de mai jos.

- Se gândește **la rolul** mult dorit.
 - Se gândește **la Victor**.
 - Irina mi-a vorbit mult **despre rolul** primit.
 - Irina mi-a vorbit mult **despre Victor**.
- a. De ce parte de vorbire depind cuvintele scrise colorat?
 - b. Ce întrebări îi poți pune verbului pentru a răspunde prin cuvintele evidențiate?

Știu!

Complementul prepozițional este o funcție sintactică a substantivului adjunct, impusă de un centru-verb căreia îi este specific faptul că își realizează întotdeauna relația cu centrul său cu ajutorul unei prepoziții. Întrebările specifice pentru a afla sensul exprimat de un complement prepozițional sunt diverse: *cu cine?*, *cu ce?*, *la cine?*, *la ce?*, *despre cine?*, *despre ce?*, *pentru cine?*, *pentru ce?*, *de cine?* *de ce?* etc. *Exemple: Se gândește la câștig. Se teme de întuneric.*

Observație! Complementul prepozițional ca funcție sintactică poate fi întâlnit și pe lângă alte părți de vorbire. De exemplu, adjectiv: *Este apt de muncă. Este demn de încredere.*

Integrez și creez!

1. Recitește ultimele două intervenții din podcastul transcris și identifică complementele prepoziționale.
2. Completează tabelul de mai jos cu elementele identificate la exercițiul anterior.

Complemente prepoziționale cu centru-verb	Complemente prepoziționale cu centru-adjectiv

3. Analizează, după următorul model, complementele prepoziționale cu centru verbal din tabelul de la exercițiul anterior.

Model: *Am renunțat la rol.*

„(la) rol” – substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, însoțit de prepoziția simplă „la”, funcția sintactică de complement prepozițional

4. Atât complementul direct, cât și complementul prepozițional se pot exprima prin substantive în acuzativ însoțite de prepoziția *pe*. Citește enunțurile de mai jos. Care dintre substantivele scrise colorat sunt complemente directe și care sunt complemente prepoziționale? Cum ai ajuns la această concluzie?

- a. Mă bazez **pe prietenii** mei.
- b. Îi văd **pe prietenii** mei.
- c. Contez **pe prietenii** mei.
- d. Îi iubesc **pe prietenii** mei.

OBSERV!

Ca vorbitor nativ de limba română, vei face diferența intuitiv între complementul direct și complementul prepozițional prin aceea că primul poate fi dublat de un pronume personal la formă neaccentuată/clitică (*Îi prețuiesc pe prietenii mei.*), în timp ce al doilea nu poate fi dublat (*Mă fi bazez pe prietenii mei.*).

5. Revino la filmul pe care l-ai început. Răspunde la întrebările de mai jos, folosind substantive cu funcția de complement prepozițional în cazul acuzativ.
 - De cine vei vrea să fii ajutat/ă la producție?
 - La cine te gândești pentru rolurile secundare?

Circumstanțialele (de loc, de timp, de mod)

Start!

Citește textul de mai jos.

Noaptea trecută, pe lac, s-a desfășurat un eveniment cu totul aparte. Cu emoție pe chip, oamenii au vizionat proiecțiile celor mai bune scurtmetraje românești ale anului 2022.

- De ce parte de vorbire depind cuvintele scrise colorat?
- Ce arată aceste cuvinte?
- Ce întrebări îi poți pune verbului pentru a răspunde prin cuvintele evidențiate?

Știu!

Spre deosebire de complemente, care sunt componente obligatorii subordonate verbului-centru, **circumstanțialele** sunt componente facultative care arată împrejurările în care s-a desfășurat acțiunea (locul, timpul, modul). Astfel, substantivul în acuzativ poate avea următoarele funcții sintactice:

- **circumstanțial de loc** (răspunde la întrebările unde?, de unde?, până unde?, încotro?, dincotro? etc.): *Vin la voi la Medgidia. Mă duc la magazin. Stau la bloc.*
- **circumstanțial de timp** (răspunde la întrebările când?, de când?, până când?, cât timp? etc.): *Dorm la prânz. Ajung la tine până la apus. Spectacolul durează o eternitate.*
- **circumstanțial de mod** (răspunde la întrebările cum?, în ce fel? etc.): *Vin acasă în grabă. Îmi fac temele cu atenție.*

În mod normal, circumstanțialele nu se separă prin virgulă de verbul-centru. Totuși, dacă vorbitorul dorește să le scoată în evidență, plasându-le **înaintea verbului** (*Cu grijă, citește cartea.*), **înaintea complementului obligatoriu** (*Ea citește, cu atenție, cartea.*) sau **între subiect și predicat** (*Ea, cu atenție, citește cartea.*), acestea se separă prin virgule.

Integrez și creez!

1. Citește textul de mai jos și identifică substantivele cu funcție de circumstanțial de loc, de timp și de mod.

Lulia și Ana și-au propus să vadă câte un film în fiecare săptămână din vară. Se întâlnesc în parc, pe malul lacului, își scot laptopul și se așază pe băncuță. Urmăresc cu mult interes filmele de acțiune, dar nu refuză o comedie bună. Deși prima dată nu reușeau să se concentreze la film, treptat s-au obișnuit cu zgomotul de fundal. După film, pun, cu atenție, laptopul în ghiozdan și se duc la magazinul de pe colț, să cumpere înghețată.

2. **Lucrați în echipe.** Formați grupe de câte patru elevi. Expuneți patru contexte sociale diferite. Fiecare membru al grupei va spune, în câte un enunț, cum ar trebui să ne comportăm în contextul social ales, folosind circumstanțialele învățate.

Exemplu: *La școală* (circumstanțial de loc), *în oră* (circumstanțial de timp), *trebuie să ascultăm cu atenție* (circumstanțial de mod).

3. Revino la scenariul pentru filmul tău. Folosind substantive în cazul acuzativ, răspunde la întrebările de mai jos.

- Unde vei filma?
- În ce perioadă va avea loc acțiunea din filmul tău?
- Cum ar trebui să rostească actorul/actorii principal(i) replicile în punctul culminant al filmului?

Evoluez!

Redactează, în cel puțin 150 de cuvinte, scenariul propriu-zis al filmului tău, adunând toate informațiile solicitate de-a lungul ultimelor lecții. Adaugă și alte informații pe care le consideri esențiale, pentru a face mai ușoară munca viitorului regizor.

Cazul dativ. Complementul indirect

Gata pentru ceva nou!

După tot parcursul acesta printre filme și cărți, dacă ar fi să emiți niște recomandări, cui i-ai recomanda să urmărească un film cu animale? Dar să citească *Ferma animalelor* sau *Lupul deghizat*?

Start!

1. Citește textul următor și completează tabelul de mai jos cu elementele cerute.

Persoana care primește felicitări/mulțumiri/o carte sau căreia i se cer sfaturi	Partea de vorbire de care depinde	Întrebarea care se pune pentru a răspunde cu substantivul din prima coloană

Bunica este leoaica familiei. Vă întrebați de ce? Numele nostru de familie este Leu. Ea propune cele mai interesante activități în weekend și... ne cumpără cele mai interesante cărți.

Săptămâna aceasta am mers la circ și la librăria noastră preferată. Nu am participat la un spectacol cu animale, ci la unul de acrobație. Ne-a plăcut mult. Acrobaților le-am transmis felicitări, iar bunicii, ca de obicei, i-am transmis mulțumiri.

La librărie am avut nevoie de îndrumare. Le-am cerut sfaturi atât bunicii, cât și librarului. Am plecat bucuroși de acolo. Eu am ales o carte cu fabule, Mariei i-a revenit o carte de poezii, iar lui Mihai, așa cum ne-a obișnuit, un roman istoric.

2. Indică funcția sintactică a cuvintelor identificate la exercițiul anterior.

Știu!

Cazul dativ îi este impus substantivului asupra căruia verbul-centru exercită o acțiune.

Complement indirect este o funcție sintactică a substantivului adjunct, impusă de un centru-verb, care arată cine este beneficiarul unei acțiuni realizate de

subiectul unui enunț. Este o funcție a dativului. Întrebarea specifică pentru a afla sensul exprimat de un complement indirect este *cui?* (*Îi dau cartea copilului.*)

Observație! Complementul indirect ca funcție sintactică poate fi întâlnit și pe lângă alte părți de vorbire. De exemplu, adjectiv: *Cartea îi este dragă copilului.*

Atunci când denumesc nume proprii masculine sau feminine (terminate în consoană ori preluate din alte limbi), sunt precedate de o marcă specifică dativului, *lui*: *I-am dat lui Carmen o carte. I-am mulțumit lui Mihai. I-aș spune lui Beatrice adevărul.*

Forma de dativ a substantivului se obține astfel:
grădină (N./Ac., singular) → *grădini* (N./Ac., plural) +
-i/-lor (articol hotărât) → *grădinii* (D., singular)
 → *grădinilor* (D., plural)

Integrez și creez!

- Găsește intrusul din fiecare serie și încercuiește-l.
 - mătușei, mamei, băiatului, nepoților;
 - lui Carmen, lui Mihai, lui Anca, lui Dumitru;
 - librarului, bunicei, acrobaților, fetei;
 - leului, leoaicii, săptămânii, weekendului.
- Alcătuiește enunțuri cu formele de dativ ale substantivelor următoare:
 - grădină • popă • moașă • cloșcă • smântână
 - Azorel • New York • pH • casă • colindă.
 Verifică-te folosind DOOM³.
- Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos. Trece substantivele scrise colorat în coloana potrivită, pentru a indica funcția sintactică.
 - Nepoții o admiră **pe bunica** lor.
 - Copiii** le plac acrobațiile.
 - Librarul ne informează **despre cărțile** premiate.
 - E plăcut să petrecem timp **cu bunicii**.
 - Fetelor** le-a plăcut la librărie.
 - Mi-am petrecut **weekendul** în familie.

Complement direct	Complement prepozițional	Complement indirect

Cazul genitiv. Articolul genitival

Atributul substantival genitival

Start!

1. Asociază cuvintele din prima coloană cu cele din cea de-a doua pentru a obține titlurile unor cărți.

Ferma	slujitoarei
Cartea	prieteniei
Povestea	patriarhului
Puterea	lui Năsturel
Toamna	dorințelor
Buzunarul	lui Tom Sawyer
Copacul	animalelor
Aventurile	junglei

2. Titlurile cărților de la exercițiul anterior reprezintă un grup al cărui centru este substantivul din prima coloană. Precizează la ce întrebare răspund adjuncții din acest grup.

3. Ce funcție sintactică îndeplinesc adjuncții unui substantiv?

Știu!

Genitivul este cazul substantivului care indică posesorul. Substantivul care se află în cazul genitiv și face parte dintr-un grup cu centru-substantiv, arătând cine este posesorul, îndeplinește funcția sintactică de **atribut substantival genitival**. Întrebările specifice pentru a afla sensul exprimat de un atribut substantival genitival sunt *al/a/ai/ale cui?*

Atunci când denumesc nume proprii masculine sau feminine (terminate în consoană ori preluate din alte limbi), sunt precedate de o marcă specifică genitivului, *lui*: (*cartea lui Carmen*, (*masa lui Mihai*, (*decizia lui Alice* etc.

Substantivele au aceeași formă pentru cazurile dativ și genitiv. Centrul grupului este cel care face diferența. Substantivele în cazul dativ intră în relație cu un centru verbal (*I-am împrumutat bunicii o carte.*), iar cele în cazul genitiv, cu un centru substantival (*Cartea bunicii a ajuns la noi.*).

Integrez și creez!

1. Decide dacă enunțurile de mai jos sunt corecte (C) sau incorecte (I).

a. Enunțul *Dragostea copiilor fermierilor pentru animale le-a adus iepurilor din livadă o viață mai lungă.* cuprinde două substantive în cazul dativ și unul în cazul genitiv.

b. În enunțul *Trebuie să-i dăm bunicii ce i-a cumpărat mama.* se găsesc două substantive în cazul dativ.

c. Enunțul *Lupul își schimbă părul, dar nu își schimbă și năravul.* conține un substantiv în cazul genitiv și două în cazul acuzativ.

d. În enunțul *Animalele familiei au nevoie de un bun îngrijitor.* există un substantiv în cazul genitiv.

e. Enunțul *Blana ursului era cafenie.* conține un substantiv în cazul genitiv.

2. Completați, în caiet, enunțurile de mai jos cu forma de genitiv a substantivului dintre paranteze.

a. *Aventurile* _____ (*Olguța*) m-au transformat într-o cititoare desăvârșită.

b. *Povestea* _____ (*Colț Alb*) m-a făcut să plâng la fiecare lectură.

c. *Apariția* _____ (*cal*) o ajută pe eroina _____ (*roman*) *Războiul care mi-a salvat viața* să își depășească limitele.

3. Copiază tabelul în caiet. Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos și indică, prin bifare, cazul substantivelor scrise colorat și, implicit, funcția sintactică.

Enunțul	Cazul dativ	Cazul genitiv
	Complement indirect	Atribut substantival genitiv
Puii pisicii au crescut rapid.		
Pisicii îi este dor de puii săi.		
Părul lupului se schimbă, dar năravul, nu.		
Lupului îi este teamă de leu?		
Papagalilor le-au plăcut grăunțele.		
Cuvintele papagalului tău pot fi oglinda ta.		

Articolul genitiv

Start!

Citește următoarele enunțuri.

- Un foșnet al copacului ne-a speriat.
- O frunză a stejarului s-a desprins lin.
- Spinii uscați ai trandafirului au căzut.
- Glasurile șovăielnice ale păsărilor se aud în depărtare.

- Identifică substantivele în cazul genitiv.
- Stabilește de ce substantiv-centru depind acestea.
- Articulează hotărât cuvintele *foșnet* și *frunză* din primele două enunțuri. Ce constatăi?
- Elimină adjectivele *uscați* și *șovăielnice* din ultimele două enunțuri. Ce observi?

Știu!

Substantivele aflate în cazul genitiv pot fi precedate de **articolul genitiv**. Acesta marchează în plus genitivul, se acordă în gen și număr cu substantivul-centru și îl leagă de adjunctul său.

Genul	Numărul singular	Numărul plural
masculin	al	ai
feminin	a	ale

Articolul genitiv apare:

- când substantivul în genitiv nu este în imediata apropiere la dreapta a unui articol hotărât (*un răspuns al elevului, o compunere interesantă a Mariei*);
- când substantivul în genitiv se află înaintea substantivului-centru (*Al elevului răspuns a fost apreciat.*).

De exemplu, în cazul unei enumerări, articolul genitiv se poate relua:

- după al doilea substantiv (*grija mamei, a tatălui meu și a bunicii*);
- înaintea fiecărui substantiv (*Maria este o bună prietenă a mamei, a mătușii și a bunicii mele.*).

Integrez și creez!

1. **Aspecte normative.** Corectează greșelile din enunțurile de mai jos, punând forma corespunzătoare a articolului genitiv.

- Am avut grijă de penajul papagalului, canarului și struțului.
- Grăunțele speciale ai papagalilor m-au costat enorm.
- Trilurile melodioase a păsărilor mă încântă.
- După o săptămână de la instalarea toamnei, glasurile păsărelor și a tuturor vietăților au fost tot mai stinse.

2. Completează, în caiet, spațiile punctate cu forma potrivită a articolului genitiv: *al, a, ai, ale*.

Din balconul mare ... apartamentului nostru am admirat toată vara rândunica adăpostită pe balconul vecin. Construcția organizată ... cuibului și culorile folosite zilnic m-au fascinat. Aceste obiceiuri sezoniere ... păsărilor sunt fermecătoare, încântând ochii blânzi ... privitorilor.

Evoluez!

Imaginează-ți că te afli în vizită într-un tărâm de poveste unde toată lumea te întreabă al cui ești. Realizează un dialog, de 10-12 replici, în care să le răspunzi tuturor curioșilor. Folosește cel puțin cinci substantive diferite în cazul genitiv, pe care le vei sublinia.

Posibilități combinatorii ale substantivului

Știu!

Substantivul stabilește relații cu diferite cuvinte din enunț și poate fi atât **centru**, cât și **adjunct**.

Substantivul este centru într-un **grup nominal** atunci când i se subordonează un:

→ atribut substantival prepozițional:

cartea **de povești**

→ atribut substantival genitival:

cartea **copilului**

→ atribut exprimat prin adjectiv:

cartea **roșie**

Substantivul este adjunct în **grupul nominal** atunci când are funcțiile sintactice de:

→ atribut substantival prepozițional:

cartea **de povești**

→ atribut substantival genitival:

cartea **copilului**

Substantivul este adjunct în **grupul verbal** atunci când are funcțiile sintactice de:

→ complement direct:

Citesc **cartea**.

→ complement indirect:

Îi dau o carte **băiatului**.

→ complement prepozițional:

Mă gândesc **la cartea** mea.

→ circumstanțial:

Cartea se află **pe masă**.

OBSERV!

Pentru a identifica funcția sintactică a substantivului, se urmărește:

- analiza formei specifice cazurilor (N./Ac.; G./D.; V.);
- stabilirea corectă a centrului pentru a vedea cine îi determină comportamentul sintactic;
- întrebarea de ghidare pentru a identifica sensul (se adresează centrului).

Integrez și creez!

Citește enunțurile din tabelul următor și indică, prin bifare, dacă substantivele scrise colorat sunt centru sau adjunct.

Enunțul	Centru	Adjunct
Coadă ursului a înghețat.		
Vulpea cea albă are blana strălucitoare.		
Urechile iepurelui de câmp sunt lungi.		
Pisicii nu îi place mâncarea uscată.		
De ziua ei, Daria a primit un cățel tare simpatic.		
Familia prietenei mele a adoptat un cățel.		

Pronumele

Gata pentru ceva nou!

Scrie un text, de 8-10 rânduri, care să conțină răspunsurile tale la fiecare dintre întrebările date.

- Ai mulți prieteni?
- Cum reușești să îți gestionezi timpul, astfel încât să poți învăța eficient și să petreci momente de neuitat alături de aceștia?
- Care este, din punctul tău de vedere, „rețeta” unei prietenii reușite?
- De ce calități trebuie să dispui pentru a avea o bună relație cu persoanele din jurul tău?
- Trebuie făcute și compromisuri? În ce contexte?

Pronumele personal (actualizare). Flexiunea cazuală

Start!

1. Citește textul următor și, bazându-te pe cunoștințele din clasa a V-a, identifică pronumele personale. Ulterior, completează tabelul dat. Este posibil să nu găsești forme pentru toate coloanele.

„Dacă vrei ca oamenii să te ocolească, să râdă de tine pe la spate sau chiar să te disprețuiască, iată rețeta: nu asculta niciodată pe nimeni prea mult. Vorbește încontinuu despre tine. Dacă îți vine vreo idee în timp ce vorbește cealaltă persoană, nu o aștepta să termine, întrerupe-i discursul chiar la mijlocul frazei.

Cunoști astfel de oameni? Eu cunosc, din nefericire; iar aspectul uimitor e că o parte dintre ei sunt persoane importante. Oameni plicticoși, asta e tot ceea ce sunt, oameni plicticoși, intoxicați de propria lor persoană, îmbătați cu un sentiment al propriei importanțe. Oamenii care vorbesc numai despre ei se gândesc doar la ei înșiși. Iar «acei oameni care se gândesc doar la ei înșiși», a spus doctorul Nicholas Murray Butler, președinte, timp de mai mulți ani, al Universității Columbia, «sunt niște needucați lipsiți de speranță». «Ei nu sunt educați», a adăugat Butler, «indiferent cât de instruiți ar fi». Astfel încât, dacă dorești să devii un bun partener de discuție, fi un ascultător atent. Pentru a fi interesant, fi interesat. Adresează întrebări la care altor persoane le place să răspundă. Încurajează oamenii să vorbească despre ei înșiși și despre realizările lor.

Reține că oamenii cărora le vorbești sunt de o sută de ori mai interesați de ei înșiși, de dorințele și problemele lor decât de problemele tale. Durerea de dinți a unei persoane înseamnă mai mult pentru ea decât o foamete în China care ucide un milion de oameni. Un furuncul pe gâtul cuiva îl interesează pe acesta mai mult decât patruzeci de cutremure de pământ în Africa. Ai în vedere acest lucru data viitoare când vei demara o conversație.”

Adaptare după Dale Carnegie, *Secretele succesului*.
Cum să vă faceți prieteni și să deveniți influenți, 1939
(trad. de Marius Chitoșcă)

Persoana I		Persoana a II-a		Persoana a III-a	
sg.	pl.	sg.	pl.	sg.	pl.

2. Care dintre pronumele personale de persoana a II-a identificate au o formă neaccentuată/clitică?

Știu!

Pronumele personal este partea de vorbire flexibilă care ține locul unui substantiv în enunț.

Forma acestuia variază în funcție de următoarele categorii gramaticale: număr, gen (doar la persoana a III-a), formă (accentuată, neaccentuată/clitică), caz.

Persoană	Număr	Nominativ		Vocativ		Genitiv		Dativ				Acuzativ			
								Formă accentuată		Formă neaccentuată/clitică		Formă accentuată		Formă neaccentuată/clitică	
								f.	m.	f.	m.	f.	m.	f.	m.
I	sg.	eu	-	-	-	-	-	-	-	-	(î)mi	mine	m(ă)		
	pl.	noi	-	-	-	-	-	-	-	-	ne, ni	noi	ne		
a II-a	sg.	tu		tu!		-	-				ție	(î)ți	tine	te	
	pl.	voi		voi!		-	-				vouă	v(ă), vi	voi	v(ă)	
a III-a	sg.	ea	el	-	-	ei	lui	ei	lui		(î)i	ea	el	o	(î)l
	pl.	ele	ei	-	-	lor		lor			le, li	ele	ei	le	(î)i

Integrez și creez!

1. Identifică pronumele personale din enunțurile de mai jos.

- Ei se bucură să fie aici.
- M-au ajutat și ei, și prietenii ei.
- Pe noi nu ne-a invitat la conferința ei.
- Am fost la ea să facem un proiect.
- Ție ți-a sugerat că ar fi nemulțumită?
- Pe ea am felicitat-o săptămâna trecută.
- Voi de acolo, fiți atenți la cel care vorbește!
- Mi-a plăcut mult cartea de la el.
- Vorbesc cu ea din plăcere.
- David se comportă ca ea.
- Am ajuns la conferință după ei.
- Verișoara mea este ea.

2. Precizează persoana, numărul, genul (unde e cazul) și cazul pronumelor identificate la exercițiul anterior.

Posibilități combinatorii ale pronumelui. Dublarea complementelor prin clitice

Start!

- Revino la enunțurile de la exercițiul 1, secțiunea *Integrez și creez!* (pagina 128) și stabilește funcția sintactică a pronumelui identificate. Ca să îți fie mai ușor, poți înlocui, acolo unde e cazul, pronumele cu un substantiv.
- În care dintre aceste enunțuri există două pronume cu aceeași funcție sintactică?

Știu!

Pronumele personal poate îndeplini aceleași funcții sintactice ca substantivul, având aceleași cazuri.

Caz	Funcție sintactică	Exemple
Nominativ	subiect	Eu sunt astăzi mult mai bun decât ieri.
	nume predicativ	Elevul magnific sunt eu .
Vocativ	fără funcție sintactică	Tu , ai grijă la pantă!
Dativ	complement indirect	I -aș da ei tot ce am mai bun.
Genitiv	atribut pronominal genitival	Evoluția lor este foarte înceată, dar constantă.
Acuzativ	atribut pronominal prepozițional	Discuția despre noi este foarte importantă pentru dezvoltare.
	complement direct	Îl văd pe el în fiecare dimineață.
	complement prepozițional	Plec în excursie cu ei .
	circumstanțial de loc	Mai veniți pe la noi!
	circumstanțial de timp	Am ajuns la petrecere după voi .
circumstanțial de mod	Zic ca mama, fac ca mine!	

Formele neaccentuate ale pronumelui personal/cliticele dublează complementul direct (în acuzativ) și complementul indirect (în dativ). Acestea se pot plasa fie înaintea complementului (*L-am văzut pe el. I-am dat ei numărul meu de telefon.*), procedeu numit **anticipare**, fie după complement (*Pe ea o văd zilnic la școală. Lui i-am dat sendvișul meu.*), procedeu numit **reluare**.

Ordinea celor două clitice, dacă acestea apar împreună în enunț, este următoarea: cliticul de dativ + cliticul de acuzativ (**Mi-a dat-o** ieri. Când ai mingea, pasează **-mi-o**).

Integrez și creez!

- Recitește primul paragraf al textului scris de Dale Carnegie (pagina 127) și indică numărul de complemente directe exprimate prin pronume personale.
- Stabilește care dintre enunțurile de mai jos sunt adevărate și care sunt false.
 - În enunțul *Oamenii care vorbesc numai despre ei se gândesc doar la ei înșiși.*, cele două pronume personale au aceeași funcție sintactică.
 - În enunțul *Oameni plicticoși, asta e tot ceea ce sunt, oameni plicticoși, intoxicați de propria lor persoană.*, pronumele personal are funcția sintactică de complement indirect.
 - În enunțul *Dacă îți vine vreo idee în timp ce vorbește cealaltă persoană, nu o aștepta să termine, întrerupe-i discursul chiar la mijlocul frazei.*, există două pronume personale cu funcția de complement direct.
 - Primul predicat din enunțul *Reține că oamenii cărora le vorbești sunt de o sută de ori mai interesați de ei înșiși, de dorințele și problemele lor decât de problemele tale.* are un subiect exprimat.
- Construiește câte o propoziție care să conțină:
 - un pronume personal în acuzativ, persoana a II-a, circumstanțial de mod;
 - un pronume personal în nominativ, nume predicativ;
 - un pronume personal în acuzativ, formă clitică, complement direct;
 - un pronume personal în dativ, persoana a III-a, complement indirect;
 - un pronume personal, persoana I, subiect.

Pronumele personal de politețe (actualizare). Flexiunea cazuală

Start!

Lucrați în perechi. Alcătuiți câte un scurt dialog, de 4-6 replici, pornind de la situațiile de mai jos. Folosiți pronumele personale de politețe învățate.

- un adult întreabă un călător la ce stație coboară;
- un elev întreabă un profesor ce părere are despre proiect;
- un cetățean îi spune primarului o nemulțumire.

Știu!

Pronumele personal de politețe arată respectul față de o persoană. Are forme doar pentru persoanele a II-a și a III-a.

Caz	Persoana a II-a	
	singular	
	masculin/feminin	plural
Nominativ/ Acuzativ	dumneata dumneavoastră	dumneavoastră
Genitiv/ Dativ	dumitale dumneavoastră	dumneavoastră
Vocativ	dumneata! dumneavoastră!	dumneavoastră!

Caz	Persoana a II-a		
	singular		plural
	masculin	feminin	masculin/feminin
Nominativ/ Acuzativ	dumnealui	dumneaei	dumnealor
Genitiv/ Dativ			
Vocativ	-	-	-

Pronumele personal de politețe îndeplinește aceleași funcții sintactice ca pronumele personal.

Formele din tabel sunt folosite pentru politețea standard. Alături de acestea, în funcție de contextul de comunicare, pot fi folosite și formulări de tipul:

- Domnia Sa, Măria Voastră etc.;
- Majestatea Voastră, Excelența Voastră etc.;
- dânsul, dânsa, dânsii, dânsese;
- mata, matală, tălică etc.

La fel ca pronumele personal, pronumele de politețe poate fi dublat prin clitice: Am văzut-o **pe dumneaei** în parc. **Pe dânsul** nu-l cunosc.

Integrez și creez!

1. Înlocuiește substantivele scrise colorat din enunțurile de mai jos cu pronumele de politețe potrivite.

- Oamenii** vor încerca să judece comportamentul tău imediat.
- Membrii juriului** te vor aprecia dacă vei da dovadă de sinceritate.
- Familia, prietenii și anturajul** contribuie la definirea personalității **copilului**.
- Fetei** îi va face bine o întrevvedere cu antrenorul ei înainte de concurs.

2. Stabilește care dintre enunțurile de mai jos sunt adevărate și care sunt false.

- În enunțul *Dumnealor sunt cei care ar trebui să lupte pentru dreptul dumneavoastră la replică.*, cele două pronume de politețe se află în cazul nominativ.
- În enunțul *Măria Sa a poruncit să nu vă mai plângeți din orice.*, expresia *Măria Sa* indică un grad ridicat de politețe.
- În enunțul *Dânsii m-au susținut și astăzi sunt o voce puternică în presa românească.*, pronumele de politețe ocupă funcția sintactică de subiect.
- În enunțul *Reține că dumneata reprezinți un model pentru tinerii de astăzi.*, se pot identifica un pronume de politețe și un pronume personal.

Evoluez!

Să presupunem că, folosind o mașină a timpului, ai avea posibilitatea să întâlnești o persoană care a trăit acum 500 de ani și să o inviți la un interviu pentru canalul tău de YouTube. Ce întrebări i-ai pune despre perioada în care a trăit? Ce i-ai prezenta din momentul actual? Folosește în întrebările tale pronumele personale de politețe corespunzătoare rangului și cel puțin cinci pronume personale.

Pronumele reflexiv

Gata pentru ceva nou!

Te-ai gândit vreodată cum ar fi să te transformi într-un animaluț pentru o zi? Încearcă să îți imaginezi lucrul acesta și prezintă, într-un text de 7-8 rânduri, prima ta zi în pielea animalului preferat, utilizând cât mai multe pronume.

Start!

Citește textul de mai jos.

„Când **se** scoală iese-n tindă.
De-abia-ncepe **să se-ntindă**,
Și-obosită de căscat
Se întoarce iar în pat.
Ca să doarmă și mai bine,
Laba căpătâi **și-o ține**,
Și din vis, cum **s-a adus**,
Că s-a pus cu burta-n sus
Dar scurteica-i, ca de vată,
Cu opt nasturi e-ncheiată:
Și dormind și dolofani
Sug din ea cinci cotoșmani.”

Tudor Arghezi, *Mâța*, 1954

- Cine este subiectul acțiunilor redată prin verbele scrise cu verde? Cine suportă consecințele acestor acțiuni?
- La ce întrebări răspund formele pronominale scrise cu roz? În ce caz se află aceste forme pronominale?

Știu!

Pronumele reflexiv arată că subiectul care exercită o acțiune suportă consecințele acesteia.

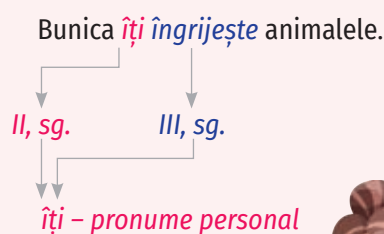
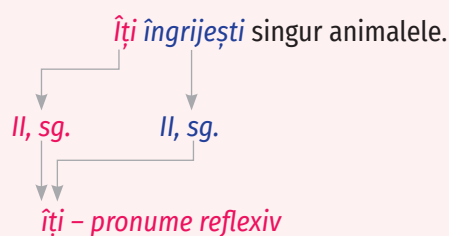
Acesta are aceeași persoană și același număr cu verbul pe care îl însoțește.

Pronumele reflexiv are forme proprii doar pentru cazurile dativ și acuzativ, persoana a III-a.

Cazul	Forme accentuate, persoana a III-a	Forme neaccentuate/clitice, persoana a III-a
Acuzativ	(pe) sine	se, s-
Dativ	sieși, sie	își, și-

La persoanele I și a II-a, se folosesc formele neaccentuate/clitice ale pronumelui personal, acuzativ și dativ.

Pronumele reflexive de persoana I și a II-a, singular și plural, au aceeași persoană și același număr cu verbul-centru. În lipsa identității de persoană, pronumele este personal.

Integrez și creez!

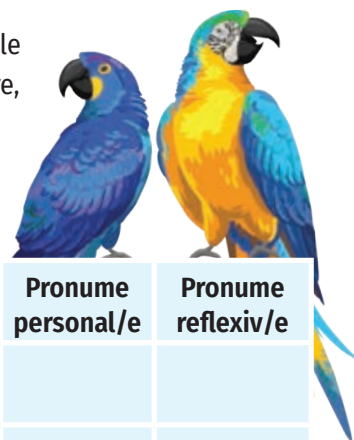
- Găsește intrusul din fiecare serie și încercuiește-l.
 - lui, sieși, sie, își;
 - pe sine, se, s-, sieși;
 - își, și, s-, sine;
 - sieși, își, și-, se.
- Completează, în caiet, spațiile punctate cu formele corespunzătoare ale pronumelor reflexive: *se, și-, sieși, sine, își*.
...a permis să nu îi respecte pe ceilalți, punându-... pe ... în fruntea turmei. Fără să ... dea seama, a atras revolta celorlalți lupi. Astfel, și-a adus ... doar adversari.
- Subliniază pronumele reflexive din enunțurile de mai jos și marchează cazul corespunzător.

Enunțul	Cazul dativ	Cazul acuzativ
Leul și-a pus o mască și a pornit prin pădure.		
Lupii se simțeau stăpânii pădurii, atacând celelalte viețuitoare.		
Capra își strigă suferința după ce lupul îi atacă iezii.		
Barza uită de sine și are grijă zilnic de pui.		
Țestoasa și-a încercat norocul și l-a învins pe iepure.		

- Formulează enunțuri în care să folosești verbele din lista dată, la modul imperativ, persoana a II-a, atât la numărul singular, cât și la plural:
 - a se consulta • a se deprinde • a se gândi
 - a se interesa • a se îndoii.

- Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos și decide, prin bifare, dacă acestea conțin pronume personale sau pronume reflexive.

Enunțul	Pronume personal/e	Pronume reflexiv/e
Părinții ne plimbă liniștiți prin Grădina Zoologică.		
Pe voi vă bucură întâlnirea cu maimuțele.		
Te simți bine printre păsările colorate.		
Papagalii Ara ararauna mă încântă de fiecare dată.		
Mă minunez tot timpul când aud privighetorile cântând.		

Evoluez!

- Imaginează-ți că ai câștigat o excursie în jungla amazoniană și că ai putut explora zona alături de un ghid local timp de o săptămână. Relatează această experiență într-un text de 10-12 rânduri, în care să folosești cel puțin cinci pronume reflexive, pe care le vei sublinia.

Redactarea unui text narativ

Gata pentru ceva nou!

Dacă până la acest moment ai studiat în detaliu mai multe texte narative, acum este timpul să scrii și tu unul. Până să începi, răspunde cu maximă sinceritate la următoarele întrebări.

- Despre ce teme ți s-ar părea mai ușor să scrii în calitate de autor/autoare?
- Ce îți este cel mai ușor să conturezi atunci când scrii un text narativ – naratorul, întâmplările, personajele, atmosfera sau alt element? Explică de ce.
- Pe o scară de la 1 la 5, unde 1 înseamnă „deloc”, iar 5 – „foarte mult”, cât de mult îți plac temele pentru acasă care încep cu „scrie o compunere în care...”?
- Ai resimțit vreodată bucurie sau teamă atunci când ai avut de umplut o foaie goală cu un text? De ce crezi că ai resimțit această emoție/aceste emoții?
- Ce ar putea să facă profesorii pentru ca elevii să scrie compuneri mai ușor, mai bine și fără teamă?

Start!

Fragmentele următoare fac parte dintr-un text narativ. Citește-le în ordinea în care apar, apoi răspunde la întrebări.

- Era o zi senină de februarie.
- M-am uitat în stânga, m-am uitat în dreapta.
- Soarele se revărsa peste găinile din curtea bunicii, care păreau atât de încântate de răsfațul ce li se oferea, încât rămăseseră nemișcate, ca niște statui.

- Simțeam că îmi urcă stomacul în gât de emoție.
- Mă gândeam, sincer, că vacanța e pe sfârșite și gândul zbura încolo și-ncoace, în timp ce aceasta așeza lemnele proaspăt tăiate în lada de lemn. Stătea aplecată deasupra lăzilor pline de lemne, sortând „producția” după dimensiuni.
- Ceva se izbise de o suprafață metalică. Așa s-a auzit.
- Vântul aducea un miros groaznic de lemn vopsit cu petrol până în cameră la mine și dacă n-ar fi fost și mirosul cozonacilor din cuptor, adus și el tot de vânt, pentru o clipă aș fi crezut că timpul s-a oprit și ceva rău stătea să se întâmple.
- Cu părul ei alb și hainele cernite arăta ca o stafie pierdută în decorul alb-gri de februarie.
- Bunica dispăru din câmpul meu vizual.
- Citeam, ca de obicei, în fotoliul din fața geamului ce dă spre curte.
- O priveam cum lucra întotdeauna cu atâta spor și își planifica fiecare moment al zilei ca și cum ar fi fost cel mai mare manager.
- Mi s-a tăiat răsuflarea.
- Șiroaie de lacrimi mi se prelingeau pe obraz și mă temeam că ceva rău i se întâmplase bunicii.
- Numai că bunica nu avea, biata, și o echipă de lucru demnă de un șef. Ea planifica și tot ea executa din zi și până-n seară, din primăvară până-n iarnă.
- Părul mi se zburli și pielea mi se făcu de găină, cum se zice.
- Să fi venit vecinii de la București nu era imposibil, dar niciodată nu veniseră fără să o anunțe pe bunica înainte.
- Adevărul e că a ține o gospodărie așa mare la țară e treabă serioasă de CEO¹, nu poți să scapi din vedere niciun detaliu, nicio sarcină de lucru, că în natură cam toate se leagă una de cealaltă.
- Deodată s-a auzit un zgomot puternic.

¹CEO – prescurtare de la *Chief Executive Officer* (în engleză), în română *director general*. Directorul general are cea mai înaltă funcție într-companie, ocupându-se, printre altele, de organizarea și coordonarea activităților din cadrul organizației.

- s) Se pare că, înainte de a veni de la cuptor în curte, bunica așezase tăvile de cozonaci deasupra unui coș de nuiete. Ceea ce nu a știut ea atunci era că în coș se culcase liniștită pisica împreună cu cei trei puiuți ai ei, pe care îi făcase în urmă cu două săptămâni și pe care tocmai ce îi coborâse din pod.
- t) Cine poate ști? Câte nu se pot întâmpla într-o gospodărie, într-o zi de februarie!

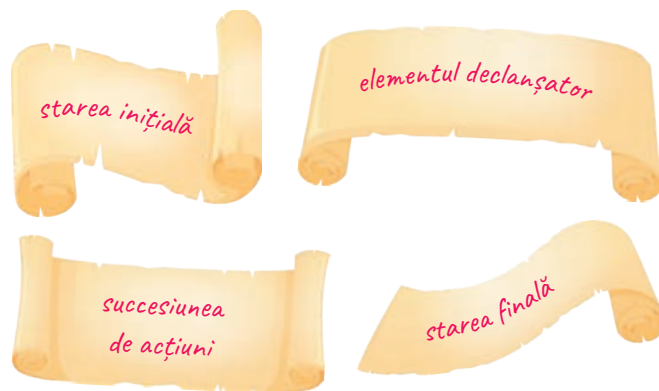

1. Cine sunt personajele textului?
2. Ce tip de narator are textul – narator de persoana a III-a sau narator-personaj?
3. Notează în tabel litera corespunzătoare fiecărui fragment de mai sus, în funcție de ceea ce arată.

Pasaj descriptiv	
Acțiune continuă	
Meditații/Afirmații generale despre lume	
Acțiune punctuală în trecut	
Construcția unui personaj	
Redarea unei/unor emoții	
Acțiune petrecută înaintea unei alte acțiuni trecute	
Acțiune posibilă, raportată în trecut	
Interogații/exclamații ale naratorului	

4. Ce moduri/forme/timpuri verbale se regăsesc în fiecare dintre pasajele citite?

5. Asociază fragmentele date cu următoarele momente ale textului narativ:

Știu!

Modurile și timpurile verbale au un rol bine definit în textul narativ. Pe lângă faptul că ajută la redarea corectă a ordinii întâmplărilor într-un text, acestea au un rol important și în conturarea atmosferei/stării din fiecare moment al acțiunii.

Într-un text narativ, este important să se păstreze un timp verbal fundamental (prezentul sau perfectul simplu/compus). Pe lângă acestea, celelalte timpuri sunt folosite pentru a marca schimbări semnificative.

Momentele de tensiune narativă sunt cel mai bine exprimate prin verbe la timpuri care arată acțiuni punctuale: **perfect compus** sau **perfect simplu**. Emoțiile se redau, în funcție de specificul lor, fie prin imperfect, fie prin perfect compus/perfect simplu.

Imperfectul arată o acțiune continuă, de aceea se găsește adesea în pasajele descriptive. Acest timp redă o senzație de liniște, o stare de echilibru.

Mai-mult-ca-perfectul poate introduce evenimente din trecut, cu rol explicativ.

Prezentul este folosit, datorită gradului mare de generalitate pe care îl poate exprima, pentru a introduce în text afirmații generale despre lume.

O întâmplare poate fi redată și cu ajutorul prezentului, dacă naratorul urmărește protagonistul chiar în momentul întâmplării. **Prezentul narativ** face mai dinamice momentele narative.

Integrez și creez!

Scrie un text narativ în care să integrezi pasajele care ți-au plăcut cel mai mult, alături de altele construite de tine. Ai în vedere etapele redactării prezentate mai jos.

• Etapa 1: Planificarea

Realizează o primă formă a textului pe ciornă, răspunzând, pentru fiecare moment al acțiunii, la următoarele întrebări.

Starea inițială

- Cine sunt personajele textului?
- Unde și când se petrece întâmplarea?
- Care este starea inițială?

Elementul declanșator

Ce eveniment/problemă declanșează întâmplarea propriu-zisă?

Desfășurarea acțiunii/Sucesiunea de acțiuni

- Ce evenimente au loc și în ce ordine?
- Ce personaje participă la aceste acțiuni și ce face fiecare?
- Care este momentul cel mai tensionat al acțiunii?

Starea finală

- Cum este rezolvată problema?
- Cine o rezolvă?
- Cum se revine la starea de echilibru?

• Etapa 2: Redactarea

Redactează textul narativ, incluzând toate elementele din etapa de planificare.

• Etapa 3: Revizuirea

Recitește textul tău și evaluează-l pornind de la grila alăturată.

Criterii de autoevaluare	Da	Nu
Am corelat stările specifice fiecărui moment al acțiunii cu timpurile verbale potrivite.		
M-am asigurat că elementul declanșator este poziționat în prima treime a textului.		
Desfășurarea acțiunii conține cel puțin cinci evenimente care se succed logic, fiecare acțiune fiind o consecință a celei anterioare.		
Starea finală prezintă rezolvarea problemei din elementul perturbator ca urmare a acțiunilor din desfășurarea acțiunii și nu mă trimite inutil într-un viitor îndepărtat.		
Starea inițială și starea finală sunt reduse ca întindere și au dimensiuni relativ egale.		

• Etapa 4: Forma finală

Redactează forma finală, ținând cont de forma textului: lizibilitatea textului, așezarea textului în pagină (încadrarea textului pe foaie, marcarea alineatelor). Fii atent/ă la ortografie și punctuație!

Evoluez!

Cu ajutorul unui reportofon, înregistrează-te în timp ce citești textul narativ. Fă pauze acolo unde crezi că este necesar. Dacă simți că e cazul, citește mai lent sau mai rapid, mai încet sau mai tare, realizează sunete de fundal. Ascultați înregistrările în clasă și comentați modalitatea în care au fost marcate pasajele descriptive față de cele narative, precum și trecerea de la un moment al acțiunii la altul.

Valori etice în legendele popoarelor

Gata pentru ceva nou!

1. Privește imaginile și numește titlurile poveștilor la care fac trimitere. Ce personaj au în comun aceste povești?

2. Desenează pe caiet un lup și scrie în jurul acestuia patru adjective care să îl definească.

3. **Lucrați în perechi.** Schimbă caietul cu colegul/colega de bancă. Răspundeți apoi la următoarele întrebări.

- Adjectivele pe care le-ați ales se referă la defecte sau la calități?
- De ce credeți că atunci când ne referim la lupi avem în vedere, mai degrabă, latura lor negativă?
- Ați putea identifica și calități la aceste animale? Care ar fi acestea?

Start!

În literatura populară și în cea cultă, lupul întruchipează, de obicei, lăcomia, dușmănia, ura, ipocrizia, așa cum apare în fabula *Leul deghizat* de George Topîrceanu. În poveștile copilăriei, se evidențiază sălbăticia și cruzimea acestui animal. Totuși, din punct de vedere simbolic, lupul poate întruchipa și o serie de calități. Citește următoarea legendă, legată de strămoșii noștri care valorifică latura pozitivă a acestui animal.

„Se povestește că pe vremea lui Zamolxe¹ exista un preot cu părul alb ca neaua. El nu era bătrân, dar așa se născuse, cu plete ninse. Cât era ziua de mare, străbătea așezările, vorbindu-le oamenilor despre marea bunătațe și despre puterea lui Zamolxe. Aceasta era menirea lui.

Într-o zi, marele zeu al dacilor, văzând cât de mare îi era credința, îl chemă în munți, mai aproape de el, și îi dăruie un adăpost în mijlocul naturii. Ca să nu mai fie nevoit să

ceară în fiecare noapte adăpost și mâncare, preotul fu de acord. Și așa își stabilă coliba la intrarea într-o peșteră. Și, pentru că nu mai avea oameni cărora să le vorbească, începu să le glăsuiește viețuitoarelor codrului. Dintre toate fiarele pădurii, cel mai bine se înțelegea cu lupii. Când foamea punea stăpânire pe ei, preotul mergea în fruntea lor la vânătoare, sfătuindu-i să atace animalele bolnave sau bătrâne. Fiarele acestea îl iubeau și îl ascultau ca pe o căpetenie.

Într-o zi, fu chemat în fața zeului care îi spusese că vin vremuri grele și că, pentru a păstra libertatea și neîntinarea² acestor meleaguri, va trebui să accepte să se sacrifice. Preotul, care își iubea nespusele poporul, fu de acord să-și dea chiar viața, dacă era nevoie. Atunci, Zamolxe luă Piatra sacră și, îndreptându-o spre preot, îl transformă într-un lup alb, așa cum nimeni nu mai văzuse până atunci. Era mare cât un urs, avea ochii precum jăratecul, labelle puternice și blana îi era albă, albă, mai albă ca laptele.

Curând toate haitele i se supuseră. În acest timp, zeul le ceru geto-dacilor să le dea hrană lupilor, în timp ce aceștia aveau datoria să ajute poporul pentru a apăra Muntele Sacru. Multe lupte fură câștigate cu ajutorul lor, pentru că atacau dușmanii sfârtecându-i sau pătrundeau nevăzuți în taberele lor, aducând informații prețioase Marelui Lup Alb.

De atunci, nu mai fu zărit decât rar, foarte rar, în momentele de grea cumpănă pentru urmașii dacilor liberi. Deși s-au scurs secole de atunci, Marele Lup Alb mai așteaptă și astăzi clipa în care să adune haitele și să elibereze aceste pământuri.

Câteva secole, haitele și geto-dacii au trăit în pace, ajutându-se reciproc. Curând, însă, la granița apărură oștirile romane. Oamenii începură să vâneze lupii, sperând că vor reuși să-l captureze pe Marele Lup Alb, să-i taie capul și să-l predea conducătorilor romani. Atunci, zeul se mânie, îl chemă pe lup la el și se retraseră împreună în Muntele Ascuns, așteptând ca dacii să își recunoască greșeala și să se întoarcă la dreapta credință. Curând, Dacia fu cucerită și, nu de puține ori, în timpul bătăliilor se putea zări un lup alb care privea plângând pieirea poporului.”

Adaptare după Felix Crainicu, Cristi Ioniță,
Legenda Marelui Lup Alb,
în volumul *Legendele dacilor liberi*

¹ *Zamolxe (Zamolxis)* – este considerat zeul suprem în religia geto-dacilor, care întruchipa fertilitatea solului și veghea asupra împărăției morților.

² *neîntinare* – s. f. inocență, candoare, nevinovăție.

1. Împarte foaia în două coloane. În prima, trece un fragment din text. În a doua, răspunde pe scurt la următoarele întrebări:

- De ce ai ales acest fragment?
- Ce semnificație are pasajul pentru tine?
- Cu ce scop crezi că a fost scris textul?

2. Citește, cu voce tare, fragmentul selectat și roagă-i pe colegi să-ți spună ce semnificație ar putea avea. După ce vei auzi interpretările lor, le vei prezenta și varianta ta.

3. Identifică în legenda citită calitățile lupului.

Știu!

Legenda este o povestire ce conține elemente fantastice, transmisă pe cale orală, în care se explică apariția unor plante, animale, locuri, caracterul aparte al unui eveniment, al unui erou sau al unui fenomen.

Prin intermediul legendelor, fiecare popor transmite urmașilor valorile în care crede: **curajul**, **loialitatea**, **spiritul de sacrificiu**, **bunătatea** etc.

Lupul este un simbol frecvent întâlnit în legendele multor popoare. Acesta este un animal bivalent, ce are, în legendele popoarelor, o semnificație pozitivă și una negativă.

La **indieni**, în poemul *Rig Veda*, Rijrsava este pedepsit de tatăl său, care îi ia vederea, pentru că i-a încredințat unei lupoalice oile familiei. Cu ajutorul lupoalicei, băiatul își recapătă vederea.

În mitologiile **chineză** și **mongolă**, lupul este considerat creatorul dinastiilor sau chiar paznic al palatului ceresc.

O sursă chineză din secolul al VII-lea susține că strămoșii **turcilor asiatici** au fost nimiciți într-un război greu, cu excepția unui băiat, care fusese alăptat de o lupoaică.

Amerindienii venerau acest animal, deoarece îl considerau puternic și loial. O legendă a **tribului tlingit**, din zona Americii de Nord, susține că strămoșul tribal se împrietenește cu un lup care îi va purta noroc. Animalul devine totemul tribului, fiind venerat pentru puterea și cruzimea sa.

Finlandezii detestă lupul, deoarece îl consideră un simbol al distrugerii și al dezolării. În mitologia

scandinavă, circulă legenda lui Fenrir, un lup monstruos care l-a ucis pe zeul Odin.

Și în vechea mitologie **românească**, lupul participa (în mod indirect) la viața oamenilor. La naștere, copiii slabi primeau numele de *lup* pentru a prelua din puterea acestui animal. De asemenea, lupul juca rolul de călăuză în regatul morților.

Adaptare după *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Jean Chevalier și Alain Gheerbrant

Integrez și creez!

1. **Lucrați în echipe.** Legendele nu sunt singurele mărturii ale valorilor etice ale unui popor. Realizați, în grupe de trei-patru elevi, un dicționar cu proverbe și zicători care să includă termenul *lup*, așa cum apar în română și în alte limbi. Notează, în cadrul fiecărui proverb/fiecărei zicători o învățătură/o valoare cu care este asociat lupul.

2. **Lucrați în echipe.** Căutați, în echipe de trei-patru elevi, steme ale unor orașe din România și din străinătate în care să apară lupul. Citiți legenda întemeierii acestor orașe.

3. **Privește imaginea.** O recunoști? Unde ai mai văzut-o? Caută pe internet după cuvintele *copii lupoaică*. Citește informațiile, apoi prezintă colegului de bancă ce ai reținut.

Evoluez!

Alege un animal și caută la bibliotecă o legendă care explică apariția lui. Realizează o listă cu aspectele considerate pozitive, respectiv negative ale animalului ales, pe care le poți asocia cu trăsăturile tale.

Citește, cu atenție, cele două texte, apoi rezolvă cerințele în caiet.

Textul 1

„Pe cât îți stă-n puțință, fii bun cu orișicine:
Adesea ai nevoie chiar de mai mici ca tine,
Cum am s-arât prin două exemple, de îndată, –
Atâta e în pilde povața de bogată.

Pornind să hoinărească prin lume, teleleu,
Chiț-Chiț se pomenește sub laba unui Leu.
De data asta craiul jivinelor s-abține,
Și-l lasă-n viață (fapta avea să-i prindă bine).
Cu toate că e anevoie
Să crezi c-o namilă ca el
Ar fi având cândva nevoie
De un pârlit de șoricel, –
Odată, Șoricelul, zărindu-l într-o plasă,
Răcnind, sărind zadarnic, dar neputând să iasă, –
S-apropie de plasă și roade un ochete¹,
Făcând să se deșire, îndată, ațaria...

Răbdarea, deci, și truda depusă pe-ndelete
Mai rodnice-s adesea ca forța și mânia.”

Leul și șoricelul, Jean de La Fontaine, 1668

Textul 2

„Fabula aduce animale în lumea oamenilor și le face, prin talentul scriitorului, să dobândească o serie de caracteristici omenești, năravuri, deprinderi, mentalități, care ajung satirizate, dându-ne posibilitatea să ne vedem mai bine pe noi înșine, cu defectele noastre. De obicei, în cadrul fabulei interacționează două personaje, unul superior și altul inferior, cel puțin aparent, această situație ducând la posibilitatea de a stabili o morală la finalul ei, o soluție neașteptată, plină de înțelepciune. Ne amintim de tertipurul vulpii din fabula lui La Fontaine *Vulpea și corbul* – cum l-a determinat pe corb să scape din gură o bucată de caș, ațâțându-i orgoliul de a demonstra că are glas frumos.

Încă dinaintea erei noastre, în Mesopotamia, se scriau fabule. Arheologii au găsit tăblițe de lut provenind din

bibliotecile acelor vremuri, în care animale au caracteristici și năravuri omenești, și chiar dacă morala lor nu este una explicită, ca în fabulele de mai târziu, se poate considera că intenția era una de tip moralizator, ele semănând cu proverbele din vremea noastră. Un exemplu este această inscripție în care se spune: *Nu vorbești despre ceea ce găsești; dar despre ce ai pierdut zici la toată lumea.* În vechea Indie, prin intermediul antologiei *Pañchatantra*², redactată în limba sanscrită între anii 570 î.H. și 300 î.H., animale precum măgarul, leul, maimuța, șarpele vorbesc de fapt despre moravurile omenești. Hesiod, cel mai vechi, după Homer, scriitor al Greciei, a scris fabula *Privighetoarea și eretele*, din care se desprinde o morală care ține de noțiunea de dreptate. După aceea, fabula se dezvoltă prin Esop (620-560 î.H.) care se crede că a fost un sclav filozof și fabulist, atât de talentat încât stăpânul său îi acorda uneori perioade de libertate, datorită sfaturilor bune pe care le primea de la el.”

Adaptare după Dan Cârlea, „Farmecul poeziei cu morală”, 2015, ziarullumina.ro

1. Scrie două idei principale din textul narativ în versuri *Leul și șoricelul* de Jean de La Fontaine.

2. Alege varianta corectă de răspuns.

Șoricelul îl salvează pe leu:

- mișcându-se pe lângă el;
- eliberându-se de sub laba lui;
- ajutându-l să iasă din groapa în care se zbătea;
- rozând capcana în care a fost prins.

¹ *ochet* – s. m. fiecare dintre ochiurile unei împletituri, plase etc.

² *Pañchatantra* – colecție indiană de fabule, despre care se crede că a fost alcătuită în jurul anilor 300 î.H.

3. Alege varianta corectă de răspuns.

Valorile pe care le promovează fabula *Leul și șoricelul* sunt:

- a. forța și mânia;
- b. prietenia și bunătatea;
- c. munca și răbdarea;
- d. loialitatea și curajul.

4. Alege varianta corectă de răspuns.

Autorul fabulei *Privighetoarea și eretele* este:

- a. Homer;
- b. Hesiod;
- c. Esop;
- d. Pañchatantra.

5. Rescrie din primul text un vers în care să existe o personificare.

6. Crezi că inscripția descoperită de arheologi, *Nu vorbești despre ceea ce găsești; dar despre ce ai pierdut zici la toată lumea, este adevărată?* Scrie un text, de 70-100 de cuvinte, în care să îți justifici răspunsul la întrebare.

7. Alege varianta corectă de plural pentru substantivele:

- a. situații/situațiuni;
- b. tertipe/tertipuri;
- c. vremi/vremuri;
- d. periozi/perioade.

8. Bifează, în tabel, cazul la care se află substantivele și pronumele scrise colorat în enunțurile date.

Enunțul	nominativ	acuzativ	genitiv	dativ
„Chiț-Chiț se pomenește sub laba unui Leu”				
„Să crezi c-o namilă ca el ”				
„De data asta craiul jivinelor s-abține”				
„Odată, Șoricelul, zărindu- l într-o plasă”				
„Încă dinaintea erei noastre, în Mesopotamia, se scriau fabule ”				
„Ne amintim de tertipul vulpilor din fabula lui La Fontaine”				
„chiar dacă morala lor nu este una explicită”				
„Arheologii au găsit tăblițe de lut ”				
„era atât de talentat încât stăpânul său îi acorda uneori perioade de libertate”				
„Un exemplu este această inscripție în care se spune”				

9. Indică funcția sintactică a substantivelor și a pronumelor scrise colorat la exercițiul anterior.

10. Citește enunțurile și scrie A (dacă este adevărat) sau F (dacă este fals) în dreptul fiecăruia.

a. În versul „Chiț-Chiț se pomenește sub laba unui Leu.” există un pronume personal.

b. În versurile „Răbdarea, deci, și truda depusă pe-ndelete / Mai rodnice-s adesea ca forța și mânia.” există patru substantive.

c. În propoziția „Arheologii au găsit tăblițe de lut provenind din bibliotecile acelor vremuri” există patru substantive în cazul acuzativ.

d. În propoziția „[...]” chiar dacă morala lor nu este una explicită, ca în fabulele de mai târziu, se poate considera că intenția era una de tip moralizator” există două pronume personale.

11. Construiește câte un enunț în care să existe:

a. pronume personal în cazul nominativ cu funcția sintactică de subiect;

b. substantiv în cazul vocativ;

c. substantiv în cazul acuzativ cu funcția sintactică de complement direct;

d. pronume personal de politețe în cazul genitiv cu funcția sintactică de atribut;

e. substantiv în cazul nominativ cu funcția sintactică de nume predicativ;

f. pronume personal, formă clitică, în cazul dativ cu funcția sintactică de complement indirect.

Subliniază în fiecare enunț cuvintele cerute.

12. Completează spațiile punctate cu articolele genitivală potrivite.

a. Elevii au identificat personajele principale ... fabulei.

b. În literatura română, Grigore Alexandrescu este considerat părinte ... fabulei.

c. O caracteristică ... fabulei este că urmărește o îndreptare ... defectelor.

13. Identifică valoarea morfologică (partea de vorbire) a cuvintelor scrise colorat. Construiește câte un enunț în care acestea să fie alte părți de vorbire, precizând noile valori.

☐	„Ne amintim de tertipul vulpii din fabula lui La Fontaine Vulpea și corbul – cum l-a determinat pe corb să scape din gură o bucată de caș, ațâțându- i orgoliul de a demonstra că are glas frumos.”
☐	

14. Precizează dacă pronumele scrise colorat în textul de mai jos sunt personale sau reflexive.

– **Îți** plac fabulele? **m**-a întrebat prietenul meu zâmbind.

– Da, **mă** gândesc să scriu și eu una. **Ți**-ar plăcea să o citești?

– Sigur! Dacă **te** hotărăști să mi-o arăți, **ți**-aș putea face niște observații.

15. Creează și tu un text narativ în versuri, în care personajele să fie exclusiv rechizite, pornind de la o situație cu care te-ai confruntat la școală.

Știu să învăț!

Autoevaluare. Alege figura pisicii care reprezintă cum te-ai simțit în această activitate de recapitulare. Motivează-ți opțiunea.

Timpul de lucru este de 50 de minute.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Citește, cu atenție, textul, apoi rezolvă cerințele.

„Cifra Zero, obosită,
Gâfâind, cum e ea grasă,
Vru-ntr-o zi să stea la masă,
Căci era și flămâzită
(Pântecu¹-i e vecinic² gol),
Lângă Unu. Deci domol,
Zero roagă să-l primească
Un minut să s-odihnească
Și foamea să-și potolească.
Însă Unu,
Ca nebunu,
Insultă pe bietul Zero:
— Cum îndrăznești, hahalero³,
Lângă mine să te-așezi?
Nu te vezi
În ce hal ești, măi fârtate⁴?
Un nimic!... O nulitate!
Eu, cu capul sus, semet,
Și drept ca un făcăleț,
Stau în fruntea tuturor,
Stau în fruntea cifrelor.
Să stai tu la prânz cu mine?!
Tu, pe care te-am văzut
Încă cu-n altul ca tine,
Tot așa necunoscut,
Stând pe uși de la latrine⁵?
Marș d-aici!
— Nu fi mândru cu cei mici,

Unule,
Nebunule!
Îi răspune Zero-ndată:
Darnic n-ai fost niciodată,
Nici bărbat,
Probă că nici nu-mpărțești,
Nici nu-nmulțești:
Acest fapt e demonstrat.
Pe când cearta era-n toi
Și era să fie lată,
Cifra Două, înarmată,
Porni dârză la război
Împotriva cifrei Unu,
Și l-ar fi distrus, cu tunu,
Ori mai știu eu cu ce armă,
Dacă Unu speriat,
Pe Zero n-ar fi chemat
Cu un strigăt de alarmă.
Zero, iertând pe mișel,
Veni-ndată lângă el,
Silind pe Două să plece,
Căci – vă jur că nu-i minciună –
Unu și Zero-mpreună
Aveau putere cât Zece.
Vechi de când cu tata Noe
E-un proverb ce spune bine:
«Totdeauna ai nevoie
De unul mai mic ca tine».”

George Ranetti, *0 și 1*

¹ *pântec* – s. n. burtă.

² *vecinic* – formă învechită pentru *veșnic*.

³ *hahaleră* – s. f. persoană neserioasă, lipsită de scrupule.

⁴ *fârtat* – s. m. amic, prieten, frate.

⁵ *latrină* – s. f. toaletă.

SUBIECTUL I

70 DE PUNCTE

- Identifică personajele care iau parte la acțiunea textului narativ în versuri. **6 puncte**
- Alege varianta corectă de răspuns. **6 puncte**
Unu are nevoie de Zero pentru că:
 - nu valorează prea mult singur;
 - este atacat de cifra Două;
 - numai așa îl putea forma pe Zece;
 - este prea îngâmfat.
- Alege varianta corectă de răspuns. **6 puncte**
Morala textului amintește cititorului că:
 - niciodată persoanele înclinate spre conflict nu sunt agreeate;
 - părerile pot fi diferite;
 - adevărul va ieși la suprafață;
 - aparențele pot fi înșelătoare.

- Notează „X” în dreptul fiecărui enunț, pentru a stabili dacă este adevărat sau fals, bazându-te pe informațiile din textul dat. **6 puncte**

Enunțul	Adevărat	Fals
Cifra Unu este înfometată.		
Unu îi amintește lui Zero că nu valorează nimic.		
Zero îl gonește pe Unu.		
Cifra Unu este atacată.		
Se face referire la Noe pentru a se arăta cât de veche este situația prezentată.		
Cifrele sunt personificate.		

5. Precizează o trăsătură morală a cifrei Două, așa cum reiese din versurile următoare, indicând ce te-a ajutat să o identifiți (spusele naratorului, ale unui personaj, comportamentul personajului): **6 puncte**

„Cifra Două, înarmată,
Porni dârză la război
Împotriva cifrei Unu,
Și l-ar fi distrus, cu tunu,
Ori mai știu eu cu ce armă”.

6. Crezi că este important să lucrezi în echipă? Motivează-ți răspunsul, în 70-100 de cuvinte, valorificând textul dat. **10 puncte**

7. Alege varianta corectă de răspuns. **6 puncte**

Sunt articulate hotărât toate substantivele din seria:

- a. „alarmă”, „minciună”, „cifra”;
- b. „capul”, „nulitate”, „tata”;
- c. „fruntea”, „foamea”, „hahalero”;
- d. „cearta”, „minciuna”, „capul”.

8. Alege varianta corectă de răspuns. **6 puncte**

În versul „Căci – vă jur că nu-i minciună”, cuvântul *i* are valoare morfologică de:

- a. pronume personal;
- b. articol hotărât;
- c. verb predicativ;
- d. substantiv comun.

9. Construiește un enunț în care substantivul cu funcția sintactică de atribut din versurile „Pe Zero n-ar fi chemat / Cu un strigăt de alarmă” să îndeplinească funcția sintactică de complement direct. **6 puncte**

10. Precizează cazul și funcția sintactică ale pronumelor scrise colorat în text. **6 puncte**

11. Completează spațiile libere cu forma corectă a cuvintelor scrise între paranteze. **6 puncte**

○ La _____ (*întâlnire* – articulat hotărât) cu acel autor, ai obținut un autograf și ai vrut și tu să devii scriitor. Visai să crezi _____ (*fabulă* – articulat nehotărât), prin care să arăți cele două fețe ale aceleiași _____ (*monedă* – genitiv, singular): binele și răul. _____ (pronume personal, persoana I, singular, dativ, formă neaccentuată) se pare trist că nu _____ (pronume reflexiv, persoana a III-a, singular) mai gândește nimeni ca _____ (pronume personal, persoana a II-a, singular, forma accentuată).

SUBIECTUL AL II-LEA

20 DE PUNCTE

Relatează, într-un text de minimum 150 de cuvinte, o întâmplare în care personajele să fie ființe neînsuflețite sau obiecte personificate. Mesajul textului scris de tine trebuie să coincidă cu morala textului *0 și 1* de George Ranetti. În elaborarea compunerii, este indicat:

- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecti tiparul narativ;
- să respecti normele de ortografie și de punctuație;
- să scrii lizibil și să așezi corect textul în pagină.

U4

Lumea mea în limbajul emoțiilor

Lumea mea întâlnește cunoașterea:

- Ecologie • Pădure • Muzeu • Tablou
- Picto-poem • Cântec • Videoclip • Emoții
- Filtre • Jocuri • Limbajele iubirii • Carnavaluri
- Viața secretă a copacilor

Lectură:

- Textul descriptiv literar în versuri

- Textul descriptiv literar în proză

Comunicare orală:

- Comunicarea unor emoții.

Inteligența emoțională

Elemente de construcție a comunicării:

- Adjectivul • Numeralul (actualizare)

Redactare:

- Descrierea unei emoții. Jurnalul • Tiparul explicativ

Interculturalitate:

- Sărbători tradiționale de primăvară

Recapitulare

Evaluare

Alexandru Mușina
(1954–2013)

Este un important poet român. A fost profesor de literatură la liceu, apoi a predat în cadrul Facultății de Litere a Universității Transilvania din Brașov. *Strada Castelului 104, Lucrurile pe care le-am văzut, Aleea Mimozei nr. 3, Budila-Express, Tomografia și alte explorări, Regele dimineții* sunt câteva dintre volumele memorabile ale poetului. *Poezia În pădure* a fost publicată în volumul *Gelatină* (2013).

Natura ca muzeu. Textul descriptiv literar în versuri

Gata pentru ceva nou!

- 1. Lucrați în perechi.** Discuță cu colegul/colega de bancă despre o plimbare pe care ai făcut-o într-o pădure sau într-un parc, menționând ce ai văzut, ce ai auzit, ce ai mirosit, ce ai atins și ce emoții și stări ai trăit.
- 2.** Precizează ce locuri ilustrează imaginile de mai jos și un scop/motiv pentru care oamenii ar merge în acestea.

a

b

c

- 3.** Ce sentimente, emoții, stări ai astăzi cu privire la pădure? Completează enunțul de mai jos în caiet.
Pădurea îmi provoacă astăzi ... și dacă aș putea să fiu un copac din pădure, aș vrea să fiu ...
- 4. Fii reflexiv/ă!** Oferă răspunsuri posibile la întrebările de mai jos.
 - Dacă pădurea ar fi un muzeu, ce ai putea găsi în el?
 - De ce în locul pădurilor ar putea apărea un supermarket?
 - În ce fel natura poate fi considerată un dar de la Dumnezeu?
- 5.** Ascultă textul *În pădure* de Alexandru Mușina, în lectura profesorului.

Text de bază

În pădure

de Alexandru Mușina

Mă plimb prin pădure. Un muzeu ultramodern;
Am cea mai sofisticată instalație de climatizare¹
Și cea mai trendy² muzică de fond:
Parfum de brad, de pin, de iasomie,
Susur de pârâu, bâzâit de albine, ciripit de păsărele.
Lipsesc doar plăcuțele de pe copaci.

E-o după-amiază de 5.000 de euro.
Și nu mă costă nimic. E ultima
Promoție a lui Dumnezeu, înainte ca prețurile
Să sară în aer. Într-o poiană:
O căprioară cu puiul ei. Când mă văd,
O iau la fugă, la fel ca-n desenele lui Walt Disney,
Ca-n filmele de pe „Discovery” sau „Animal Planet”.

Ciupercile – hribi, urechiușe, bureți, mitârci³ –
Sunt bonus. (Trebuie doar să te apleci și să le culegi.)
La fel și apa de la izvor, zmeura de pe marginea potecii,
Alunele, merele sălbatice, boabele de scoruș⁴.

Sunt singur. Niciun ghid, niciun paznic,
Niciun alt vizitator. E mai bine așa.
Pot să mă plimb în liniște. E ultima
Promoție a lui Dumnezeu, înainte
Ca muzeul să fie închis. Și-n locul lui
Să se deschidă un supermarket, iar prețurile
Să urce până la cer.

VOCABULAR/NOTE

¹ *climatizare* – s. f. operație prin care aerul dintr-o încăpere este menținut la o anumită temperatură, umiditate, puritate etc.

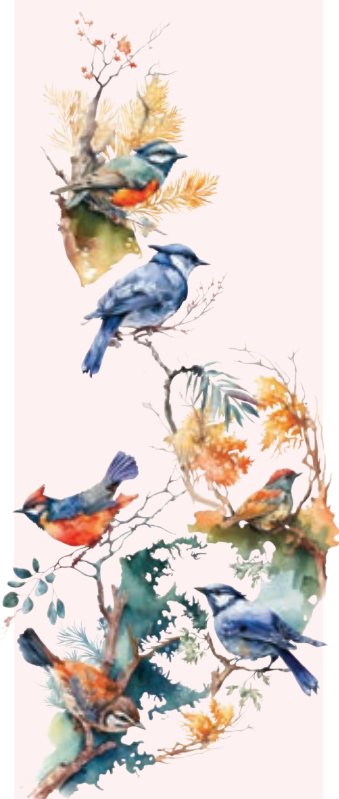
² *trendy* – din engl., adj. la modă, în tendințe.

³ *hribi, urechiușe, bureți, mitârci* – tipuri de ciuperci.

⁴ *scoruș* – s. m. arbore din familia rozaceelor.

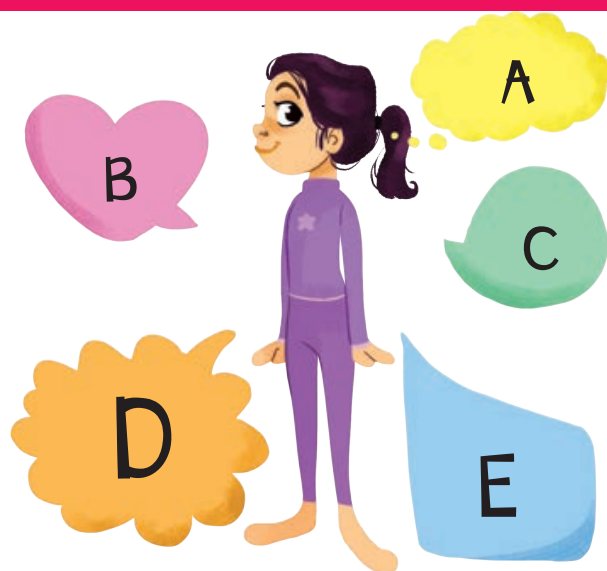
OBSERV!

Pentru a scrie poezia *În pădure*, Alexandru Mușina folosește tiparul textual descriptiv. Tiparul textual descriptiv poate fi folosit pentru o descriere de tip tablou sau pentru una de tip portret.

Primele gânduri și trăiri

Pornind de la prima lectură a textului, completează în caiet o schemă asemănătoare cu cea alăturată, precizând:

- două impresii pe care ți le-a lăsat lectura textului;
- două emoții pe care le-ai resimțit ascultând textul;
- cu ce ai rămas în urma lecturii;
- ce ai înlocui în text;
- prin ce ți-a amintit textul de lumea ta.

Textul descriptiv literar**Start!**

- Numește, intuitiv, după o primă lectură, o temă a textului.
- Recitește singur textul și verifică-ți intuiția de cititor cu privire la tema textului, prin două metode:
 - caută în text cuvinte ce aparțin unor câmpuri lexicale, pe care le vei numi;
 - verifică dacă tema identificată are legătură cu titlul poeziei.
- Realizează un desen al cadrului descris în poezie, fiind atent/ă la elementele care îl constituie.
- Un text ascunde în el o lume. Pentru a o explora, ai nevoie de metode speciale. Ești gata?
 - Harta.** Realizează o hartă a peisajului prezentat.
 - Ghidul exploratorului.** Orice explorator își adună informația, pornind de la cele cinci întrebări de mai jos.

Cine realizează prezentarea?

Punct de sprijin: Identifică verbele și pronumele, precizând persoana lor.

Cum se realizează prezentarea pădurii?

Punct de sprijin: Numește simțurile cu ajutorul cărora percepe observatorul pădurea.

Când este surprinsă pădurea?

Punct de sprijin: Caută indici care arată timpul.

Ce elemente din pădure apar în fiecare strofă și ce se spune despre ele?

Punct de sprijin: Selectează cuvintele-cheie, substantivele, în prima fază. Construiește perechi formate din substantivele-cheie și adjectivele sau verbele care li se asociază.

Unde se află cel care prezintă pădurea?

Punct de sprijin: Stabilește dacă privitorul se deplasează în spațiu sau prezintă totul dintr-un punct fix.

Știu!

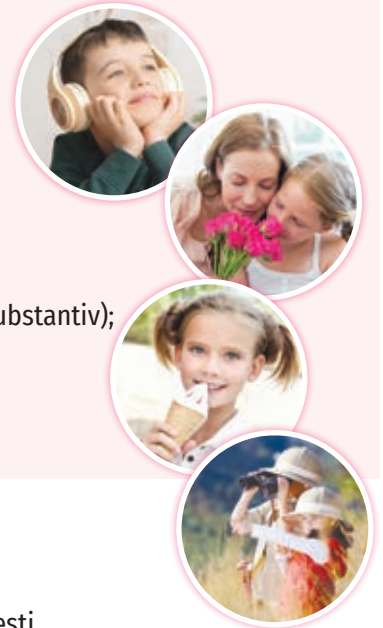
Textul descriptiv literar este o creație care constă în prezentarea expresivă a unui obiect, a unei ființe, a unui loc etc., prin evidențierea trăsăturilor particulare ale acestora.

Există descriere de tip **tablou** și descriere de tip **portret**.

Pentru a crea o descriere de tip **tablou**, autorul va folosi tiparul textual descriptiv, ținând cont de elementele de mai jos:

- va alege locul pe care dorește să îl descrie;
- va decide dacă va prezenta detaliile și apoi va ajunge la cadrul general sau dacă va proceda invers;
- va descompune cadrul în elemente componente;
- va stabili momentul zilei sau anotimpul;
- va alege locul în care se va așeza pentru a reda tot ce vede;
- va folosi cu precădere grupuri nominale (substantiv + adjectiv, substantiv + substantiv);
- poate folosi cuvinte care se referă la simțuri (văz, auz, miros, gust, pipăit);
- va prezenta sentimentele/gândurile pe care i le trezește peisajul descris.

Textul descriptiv literar poate fi scris **în versuri** sau **în proză**.

Integrez și creez!

Ești în atelierul de creație al poetului Alexandru Mușina. Imaginează-ți, așadar, că ești creatorul acestui text și exprimă cu voce tare procesul de proiectare a textului descriptiv, urmărind toate elementele din chenarul *Știu!*.

Mă implic!

1. Documentare. Poeziile de mai jos sunt scrise cu ajutorul tiparului descriptiv. Caută-le la bibliotecă (în volume de autor) sau pe internet.

George Coșbuc,
Noapte de vară

George Topîrceanu,
Cântec

Vasile Alecsandri,
Dimineața

Simona Popescu,
Pădurea și cel rătăcit

Otilia Cazimir, *Iulie*

Magda Isanos, *Caisul*

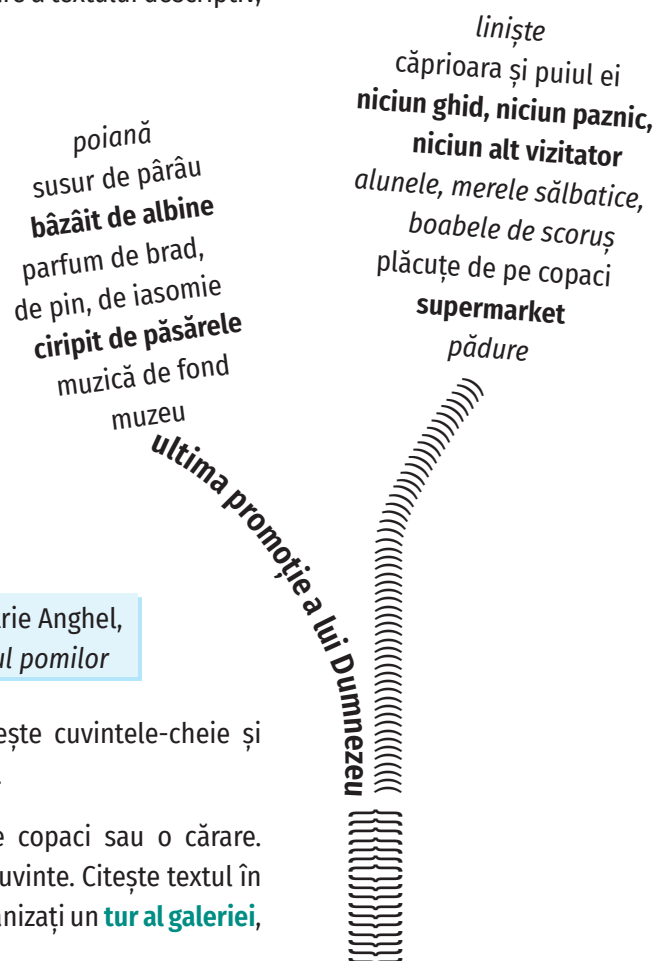
Victor Eftimiu,
Cântec de primăvară

Benjamin Fondane,
Dorm florile

Dimitrie Anghel,
Balul pomilor

Alege poezia care îți place și transcrie-o pe o foaie. Încercuiește cuvintele-cheie și realizează, cu ajutorul lor, un picto-poem, după modelul alăturat.

2. Proiect. Fotografiază un luminiș dintr-o pădure, un pâlc de copaci sau o cărare. Realizează, pe baza fotografiei, o descriere de minimum 100 de cuvinte. Citește textul în fața clasei. Colegii tăi vor desena peisajul pe care l-ai descris. Organizați un **tur al galeriei**, prezentând fotografia și descrierea realizată.

Limbajul figurat (epitetul, enumerația)

Start!

1. Pentru Alexandru Mușina, pădurea este un muzeu. Un alt scriitor, Florin Bican, își imaginează o vizită la un muzeu – unul mai puțin obișnuit. Citește, cu atenție, textul pentru a descoperi despre ce fel de loc este vorba.

„Nu mă mai înțelegeam cu Francisca de nicio culoare. Francisca este fetița mea. N-ar fi ea copil rău, chiar dacă-i fetiță, dar e rațională ca o mașină de spălat cu program și chibzuită ca un termostat. [...]”

M-am tot gândit și am ajuns la concluzia că a sosit timpul pentru o vizită la Muzeul Figurilor de Stil, să vadă și ea că nu tot ce zboară se mănâncă. [...] Ne-am dus direct la Muzeul Figurilor de Stil, unde-i intrarea gratis. În prima sală erau tablouri cu unu' Vico și mult text. Am trecut prin ea ca săgeata, să n-apuțe Francisca să mă-ntrebe cine-i nenea și să mă pună să-i citesc. Da' nici pe ea nu părea s-o intereseze prea mult. Oricum, nu-i place la muzee. Am avut noroc că-n ziua aia ploua și n-a făcut circ că de ce nu mergem în parc. Da' avea o față lungă de ziceai că dă cu bărbia-n parchet. În a doua sală s-a mai înșeninat: [...]

– Iii, ce drăguț e, a exclamat ea ajungând la o vitrină mai de la margine. Țsta ce e?

– Epitetul, i-am citit eu de pe etichetă.

– Și ce știe să facă, s-a interesat ea.

– Ce știu să facă și fundițele pe care ți le prinde tati în păr.

– Adică să mă facă mai frumoasă?

– Mmm, da...”

Florin Bican, *Muzeul Figurilor de Stil*, 2009

a. De ce o duce tata pe fată la Muzeul Figurilor de Stil?

b. Când tata vorbește despre Francisca, folosește o figură de stil învățată de tine în clasa a V-a. Despre ce figură de stil este vorba?

2. Textele de pe pergamentele de mai jos s-au șters. Rescrie-le:

a. completând spațiile libere cu termeni care să redea însușiri deosebite ale unei vizite la un muzeu;

b. înlocuind spațiile libere cu termeni care să desemneze obiecte ce se pot găsi într-un muzeu.

*Pereții falnici dădeau un aer
_____ clădirii. Pe culoarele _____
răsuna _____ glasul ghidului.*

*La muzeu am văzut tablouri,
_____, _____, _____ și statui.*

3. Ce îi este specific unui muzeu? Care sunt pașii/particularitățile unei astfel de vizite? Fiecare vizitator vede aceleași obiecte expuse într-un tur, dar oare experiența unei vizite la muzeu este aceeași pentru toți? Motivează-ți răspunsul.

Știu!

Pictorul folosește culorile, sculptorul – piatra sau lemnul, compozitorul – notele muzicale, iar scriitorul – un instrument atât de utilizat de noi toți în viața de zi cu zi: cuvintele. Jucându-se cu sensurile lor, scriitorul va crea, însă, noi modalități de exprimare artistică. Cele mai cunoscute sunt **figurile de stil**.

Epitetul este o figură de stil care exprimă însușiri deosebite ale unor obiecte sau ale unor acțiuni. Acesta poate determina un substantiv sau un verb. Rolul epitetului este de a crea o anumită atmosferă sau de a accentua o trăsătură.

Exemplu: (față) lungă

Enumerația este o figură de stil care constă în înșiruirea unor elemente de același fel. Aceasta are rolul de a accentua ideea exprimată sau de a detalia aspectele descrise.

Exemplu: Niciun ghid, niciun paznic, / Niciun alt vizitator

Integrez și creez!

1. Pornind de la exemplul din rubrica *Știu!*, identifică în poezia *În pădure* de Alexandru Mușina un epitet.
2. Construiește și tu epitete, oferind însușiri deosebite următoarelor elemente din poezia lui Alexandru Mușina: *zmeură, cer, căprioară*.

3. Joc. În cartea *Ocolul pământului în 50 de jocuri creative*, autorii Ana și Mircea Petean atrag atenția că nu toate adjectivele sunt epitete: „Își merită numele numai acelea care individualizează obiectele, le conferă personalitate”. Tot ei vă propun să intrați în *Jocul epitetelor*. Fiecare elev asociază substantivului *muzeu* două epitete cât mai sugestive. Câștigă cel care reușește să găsească cele mai creative exemple.

4. Identifică în poezia *În pădure* de Alexandru Mușina, în afara exemplului dat la rubrica *Știu!*, alte două enumerații. Ce atmosferă dorește să sugereze poetul prin folosirea lor?

5. O vizită la *Muzeul Figurilor de Stil* pare o idee creativă. Din păcate, tatăl Francescăi nu a reușit să-l descrie, fiind preocupat de fiica sa. Realizează o descriere a acestui loc, ținând cont de trăsăturile acestui tipar textual. Folosește epitetele propuse în cadrul concursului *Jocul epitetelor*, alături de enumerații, comparații sau personificări.

Interpretarea limbajului figurat

Start!

1. Citește, cu atenție, datele despre autor de la începutul lecției. Observă că autorul a trăit într-o perioadă apropiată de cea în care trăiești tu. Sunt și în text, în rândul elementelor descrise, unele care să îți indice acest lucru? Dacă da, oferă câteva exemple.

2. a. Numește câte trei termeni pentru câmpurile lexicale de mai jos, care denumesc câteva dintre interesele oamenilor din zilele noastre.

mediul înconjurător

activități zilnice

media

divertisment

conectivitate și internet

turism

b. Există elemente din lista ta care apar și în poezia lui Mușina? Ce caracteristici li se asociază?

Știu!

Limbajul figurat folosit în literatură este o parte din ceea ce se numește *Frumosul în artă*. Interpretarea limbajului figurat presupune familiarizarea cu tehnicile literaturii. Un cititor de literatură va ști să fie atent și la ce se spune în text, și la modalitatea în care se spune. Vă propunem, pentru moment, să învățați să fiți atenți la următoarele patru aspecte:

- **elementele descrise:** caracteristicile care se asociază unor elemente (prin epitete, personificări, comparații);
- **modalitatea în care sunt expuse elementele:** înșiruirea lor (prin enumerații), insistența asupra unora dintre ele;
- **emoțiile transmise:** prin modalitățile de exprimare artistică;
- **limbajul folosit:** asocieri neobișnuite de cuvinte, utilizarea cuvintelor cu sens figurat, folosirea unor expresii sau a unor cuvinte din alte limbi, chiar inventarea unor cuvinte.

Integrez și creez!

1. Canalele *Discovery* și *Animal Planet* prezintă documentare despre viața animalelor. Urmărești aceste canale? Dacă da, de ce? Ce imagine despre lumea în care trăiești îți oferă aceste canale?

2. În a doua strofă a poeziei lui Mușina apar o căprioară și puiul ei. În ce desene animate sunt prezente aceste personaje? Cunoști și alte desene de Walt Disney? Ce imagine despre lume îți oferă aceste desene?

3. Alexandru Mușina asociază fuga căprioarei și a puiului ei cu desenele animate, pe de o parte, și cu imaginile din documentarele difuzate de *Discovery* și de *Animal Planet*, pe de altă parte. De ce a ales poetul să facă aceste asocieri? Exprimă-ți preferința pentru una dintre afirmațiile de mai jos și oferă exemple din text care să-ți susțină opțiunea:

- pentru a-l trimite pe cititor cu gândul la cadre naturale fără prezența omului;
- pentru că desenele animate prezintă o imagine îndepărtată de realitate (înfrumusețată, de vis), iar documentarele difuzate de *Discovery* și *Animal Planet* arată viața complexă în natură, cu prădători și victime;
- pentru că ambele imagini prezintă o viziune înfrumusețată asupra naturii.

4. Ce efect urmărește poetul atunci când insistă asupra următoarelor versuri: „E ultima / Promoție a lui Dumnezeu, înainte ca prețurile / Să sară în aer?”

5. În ultima strofă, în centrul atenției nu mai este pădurea, ci privitorul. Ce sentimente/emoții/trăiri îl stăpânesc?

6. În poezia *În pădure* de Alexandru Mușina apar două cuvinte provenite din limba engleză: *trendy* și *supermarket*. Le folosești și tu? De ce crezi că le introduce poetul în poezie?

Mă implic!

1. Alexandru Mușina construiește în poezia *În pădure* un tablou de natură cu intenția de a transmite un mesaj. Care ar putea fi mesajul poeziei? Alege varianta pe care o consideri cea mai potrivită și justifică-ți opțiunea.

Textul dorește să atragă atenția asupra:

- pădurii, a animalelor și a vegetației;
- intervenției brutale a omului în natură;
- unor filme sau a unor documentare;
- nevoii omului de a avea un timp de conectare cu natura;
- construirii excesive de magazine de tip supermarket.

2. Ultimele versuri prezintă apariția unui supermarket în locul pădurii. Ține un discurs în fața clasei în care să aduci două argumente în favoarea ocrotirii pădurii.

Organizarea în versuri a textului descriptiv

Gata pentru ceva nou!

Provocare. Lucrați în echipe. Ascultați textul *În arcanse de pădure* de Alexandru Macedonski, în lectura profesorului. Încercați apoi să cântați textul. Pentru a vă fixa o linie melodică, vă puteți ajuta de bătaia din palme, puteți bate cu palma pe bancă sau cu pantoful în podea. Puteți încerca pe rând, în feluri diferite. Desemnați la final un câștigător al celui mai reușit cântec.

Text de bază

În arcanse¹ de pădure

de Alexandru Macedonski

În arcanse de pădure întuneric ce spăimântă.
Frunza tace lângă frunză și copac lângă copac;
Noapte tristă, noapte mută, noapte moartă, cer opac²
Dar privighetoarea cântă, dar privighetoarea cântă.

În arcanse de pădure vijelie ce spăimântă,
Trăsnet roșu ce-nfășoară și surpare de potop;
Pentru ce e armonia o mânia fără scop,
Dar privighetoarea cântă, dar privighetoarea cântă.

În arcanse de pădure grozăvie ce spăimântă,
Aurora³-ntârziată nu s-arată sub frunziș,
Întunericul în cale i s-a pus în curmeziș⁴
Dar privighetoarea cântă, dar privighetoarea cântă.

Alexandru Macedonski

(1854-1920) este poet, prozator și dramaturg român.

Inspirat și de poezii francezi, Macedonski a scris cu predilecție rondeluri – poezii cu formă fixă.

Poezia *În arcanse de pădure* a fost publicată în volumul *Excelsior* (1895-1897).

¹arcan – s. n. (aici) loc ascuns.

²opac – adj. prin care nu poate trece lumina, întunecat.

³auroră – s. f. interval de timp, înainte de răsăritul Soarelui, când există o lumină difuză în atmosferă.

⁴în curmeziș – în lat, în diagonală.

Start!

1. Lucrați în perechi. Verificați împreună că ați reținut care sunt primele etape în lectura textului literar. În pereche, unul dintre voi va citi sarcinile de lucru, iar celălalt va răspunde pentru a realiza notarea primelor impresii după text, respectiv comprehensiunea textului. Aveți jos două indicii care vă trimit la ceea ce ați învățat deja.

- **Etapa 1. Primele gânduri și trăiri**
- **Etapa 2. Ghidul exploratorului**

2. De data aceasta, te invităm să studiezi textul pornind de la forma lui. Scrie rapid trei cuvinte care îți vin în minte cu privire la forma lui.

3. Există elemente în text care să te ajute să îl transformi într-un cântec? Care sunt acelea? La ce ai fost atent/ă?

4. În poezie apare același vers de mai multe ori. Este frecventă această reluare într-un cântec? Ce îi este specific?

5. Transcrie cuvintele de la finalul fiecărui vers și subliniază grupările de sunete identice.

6. Stabilește numărul de silabe din primele patru versuri.

Știu!

Textul descriptiv, la nivel de formă, poate fi atât în proză, cât și în versuri. Asociem în mod tradițional poezia cu forma în care este așezat textul în pagină: **în versuri**.

O strofă este alcătuită din unul sau mai multe versuri. Cel mai frecvent întâlnite strofe au în componența lor patru versuri și se numesc **catrene**.

Rima constă în potrivirea sunetelor la finalul versurilor, începând cu ultima vocală accentuată.

Tipuri de rimă:

- monorima:** toate versurile rimează (a a a a);
- rima împerecheată:** primul vers rimează cu al doilea, iar al treilea cu al patrulea (a a b b);
- rima încrucișată:** primul vers rimează cu al treilea și al doilea cu al patrulea (a b a b);
- rima îmbrățișată:** primul vers rimează cu al patrulea, iar al doilea cu al treilea (a b b a).

Dacă versurile nu rimează, vom spune că sunt **versuri albe**.

Măsura reprezintă numărul silabelor dintr-un vers. Aceasta poate fi constantă sau poate varia, existând versuri scurte și versuri lungi.

Ritmul reprezintă armonia unei poezii. Acesta constă în succesiunea regulată a silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers (În ar-ca-ne de pă-du-re în-tu-ne-ric ce spăi-mân-tă.). Termenul a fost preluat din muzică.

Versificația reprezintă o ramură a poeziei care studiază structura versurilor, lungimea silabelor și numărul accentelor.

Integrez și creez!

1. Indică tipul de rimă în strofele de mai jos.

a. „El se-nalță de trei suliți pe cereasca mândră scară
Și cu raze vii sărută june flori de primăvară,
Dediței și viorele, brebenei și toporași
Ce răzbat prin frunze-uscate și s-arată drăgălași.”
Vasile Alecsandri, *Dimineața*, 1868

b. „— Hai în codrul cu verdeață,
Und-izvoare plâng în vale
Stânca stă să se prăvale
În prăpastia măreață.”
Mihai Eminescu, *Floare albastră*, 1873

c. „Octombrie-a lăsat pe dealuri
Covoare galbene și roșii.
Trec nourii de-argint în valuri
Și cântă-a dragoste cocoșii.”
G. Topîrceanu, *Octombrie*, 1928

d. „o zi are orele numărate
majoritatea oamenilor trăiesc între serviciu și timp liber
între alergătura din prezent și alergătura după
o proiecție a vieții lor.”
Alexandra Pâzgu, 34, 2021

2. Precizează măsura următoarelor versuri:

• „Vijelioase flori din pământ aburind
Ca niște strigăte cresc, saltă zâmbind.”
Magda Isanos, *Flori*, 1943

• „Privirile de farmec bete
Mi le-am întors către pământ –
Iar spicele jucau în vânt,
Ca-n horă dup-un vesel cânt
Copilele cu blonde plete,
Când saltă largul lor vestmânt.”
George Coșbuc, *Vara*, 1893

• „O dungă roșie-n zări se iscase
și plopul, trezindu-se brusc, dinadins
cu umbrele lor melodioase
umerii încă dormind, mi i-au atins.”
Nichita Stănescu, *Dimineața marină*, 1960

3. **Concurs.** Construiește versuri cu monorimă, pornind de la fiecare dintre versurile de mai jos. Câștigă cine reușește să creeze cele mai multe versuri.

Am plecat la mare

Am stat ieri în ploaie

Strategii de interpretare

Start!

Când ai învățat acum două lecții tiparul descriptiv, te-am provocat să intri în atelierul de creație al unui scriitor și să-ți imaginezi pașii parcurși pentru a construi o descriere de peisaj. Pornind de la textul *În arcanse de pădure* de Alexandru Macedonski, pașii de mai jos te vor purta prin procesul de interpretare a unui text literar de tip descriere.

Formați cinci grupe și rezolvați sarcinile de lucru corespunzătoare. Cu toții priviți același text, dar sunteți atenți la aspecte diferite.

Grupa celor atenți la cuvinte

1. Grupați cuvintele din poezie în cel puțin două câmpuri lexicale (*al naturii, al sentimentelor* etc.).
2. Realizați un desen sugestiv pentru text.
3. Notați tema textului.

Grupa celor atenți la stări/sentimente/atmosferă

1. Transcrieți minimum două versuri care să redea două simțuri diferite.
2. Extrageți din text cuvintele care îți transmit o stare, un tip de atmosferă, sentimente.
3. Formulați o presupunere/supoziție cu privire la sentimentele celui care descrie peisajul.

Grupa celor atenți la formă

1. Menționați câte strofe are poezia.
2. Identificați tipul de rimă.
3. Explicați cum influențează lectura așezarea textului în strofe și versuri.

Grupa celor atenți la asocieri/opoziții

1. Identificați elementele descrise în text.
2. Urmăriți semnele de punctuație din text și grupați elementele descrise în următoarele categorii:
 - a. elementele unite prin virgule sau prin punct și virgulă.
 - b. elemente așezate după *dar*.
3. De ce optează poetul pentru separarea elementelor prin cuvântul *dar*? Ce mesaj credeți că vrea poetul să transmită folosind această separare?

Grupa celor atenți la stil

1. Identificați, în text, o enumerație și precizați ce rol are.
2. Rescrieți, din text, o personificare și un epitet.
3. Construiți o schemă în care să puneți următoarele elemente din text în relație cu figuri de stil create cu ajutorul lor: *frunză, pădure, noapte*. Ce rol au aceste elemente la nivelul textului și ce efect au figurile de stil?

Știu!

Interpretarea unui text literar presupune parcurgerea unor pași. Pentru aceasta, e nevoie să te familiarizezi cu o **strategie de interpretare** a textului și să cunoști instrumentele pe care le poți utiliza în acest proces. Reține că este foarte important să citești textul cu atenție, de mai multe ori, și să te asiguri că îl înțelegi corect înainte de a începe interpretarea propriu-zisă.

O strategie eficientă, în 10 pași, poate fi aceasta:

1. Citește textul cu atenție, chiar cu voce tare.
2. Notează/Desenează ce te-a impresionat la o primă lectură.
3. Scrie rapid, în două-trei propoziții, ce ai înțeles din text – despre ce crezi că este textul.
4. Realizează scheme în care să integrezi cuvintele-cheie din text.
5. Recitește textul.
6. Când recitești textul, fii atent/ă, pe rând, la câte un aspect (cuvinte; stări, sentimente, atmosferă; formă; asocieri, opoziții; stil ș.a.).

7. Recitirea fiecărui aspect din pasul 6 ar trebui să îți permită să corelezi ceea ce ai înțeles din text (la pasul 3) cu ceea ce ai observat în mod conștient, atent.
8. Corelarea pasului 3 cu aspectele din pasul 6 va da naștere unor presupuneri/supoziții de interpretare. Despre ce pare să fie textul? Care pare să fie mesajul? Notează-ți orice supoziție la acest moment.
9. Recitește textul cu atenție, verificând fiecare supoziție cu indiciile din text și formulează ideea generală a textului.
10. Pune în relație ceea ce ți se pare că este mesajul textului cu ceea ce știi despre lume.

Vom spune că am integrat mesajul textului în lumea noastră atunci când putem formula un enunț general care relaționează textul cu ceea ce cunoaștem în mod general despre lume.

Exemple:

- În poezia „În pădure”, poetul arată importanța unor momente de conexiune a omului cu natura și, deci, necesitatea existenței unor astfel de spații în care omul să poată sta în natură. De aceea, supermarketurile nu trebuie să distrugă natura, așa cum se întâmplă adesea în orașe.
- În poezia „În arcane de pădure”, Alexandru Macedonski prezintă capacitatea unor ființe (privighetori) de a face ceea ce fac în mod obișnuit (să cânte) în ciuda unui mediu neprielnic (de furtună), așa cum fac, în lumea noastră, oamenii optimiști, de exemplu.

Integrez și creez!

1. Metoda cadranelor. Grupajul de poezii de mai jos prezintă elemente din lumea înconjurătoare. Identifică elementele din fiecare fragment, apoi notează-le pe fiecare în cadranele desenate, după cum simți că se potrivește. Fii atent/ă la ultimul cadran care combină mediile de viață/existență.

I. Elemente terestre
„tărâmul galben”

III. Elemente acvatice

II. Elemente cerești

IV. Elemente acvatice și cerești, terestre și acvatice sau terestre și cerești

„Pescărușii răsar dimineța din apă
Ca niște nuferi ai mării;
O clipă plutesc pe-ntinderi albastre
Și vântul apoi le răpește petelele albe
Rotindu-le prin aer sclipitoare,
Apropiindu-le de valuri
Și iarăși ridicându-le-n văzduh
Până sus unde orice făptură dispore.
E țărâmul galben – și din larg
Vin valuri străvezii și amare.”

A.E. Baconsky, *Pescărușii*, 1956

„Ascunsă, încolăcită în sine
Îi vei vedea mai încolo lenta și sigura
desfășurare
fiecare frunză mică își are
model în frunza cea mare
care e, prin repetiție, cu totul și cu totul
ea însăși.”

Simona Popescu, *Ferigă*, 2021

„Prin ceasul verde-al pădurii
otrăvuri uitate adie.
Cresc lângă ochiuri ciudate
brânduși cu viață târzie.”

Lucian Blaga, *Septembrie*, 1933

„Privesc grăbiții nouri ce-alunecă pe zări,
Topindu-se departe și revenind întruna.
Parcă-mi trimit tăcute, nostalgice chemări,
Ei, frații cu dreptatea, cu ziua și cu luna.

Oceane mari de apă pe-a cerului genuni
Câteodată-s limpezi ca lacrima pe-o pleoapă,
Revarsă altădată și trăsnet și furtuni –
Rămân aceleași totuși oceane mari de apă.”

Nicolae Labiș, *Nourii*, 1956

„Aerul e viu și proaspăt! el trezește și învie
Pieptul, inima și ochii peste carii lin adie.
Balta-n aburi se ascunde sub un vâl misterios,
Așteptând voiosul soare ca pe-un mire luminos.”

Vasile Alecsandri, *Balta*, 1869

2. De ce unele elemente pot îmbina medii de viață? Ce importanță are această combinație în realizarea unui text descriptiv?

3. **Lucrați în echipe.** Selectați unul dintre fragmentele de la exercițiul 1 și rezolvați următoarele două cerințe:

- notați cât mai multe caracteristici pe care le puteți asocia cu elementul în jurul căruia se realizează textul;
- identificați în textul ales figuri de stil care exprimă caracteristici ale elementului central descris. Numiți-le.

4. Observarea peisajului natural provoacă privitorului emoții, dar și impresii. Citește poezia contemporană de mai jos și formulează într-un enunț care este gândul celui care analizează păsările.

„oare păsările se bucură
una de alta așa
cum mă bucur eu de ele
tare sper că da
da de păduri se bucură
când trec pe deasupra
cum nu pot să fac eu
sau când se pun mai jos pe o cracă
în lumina aurie a după-amiezii
și cântă?
nimic nu ar fi mai frumos
mai potrivit.”

Vlad Drăgoi, 2020

Știu să învăț!

Autoevaluare. Transcrie enunțurile de mai jos și notează în dreptul fiecăruia C de la *Corect* sau I de la *Incorect*, în funcție de cum simți că se potrivește fiecare afirmație pentru progresul tău de la acest moment.

- Pot citi în mod corect un text descriptiv, identificând cel puțin două componente specifice acestuia.
- Mă simt confortabil în preajma unui text în versuri, înțelegând tehnicile la care apelează scriitorii pentru a așeza mesajul lor într-o formă specifică.
- Cred că am nevoie să lucrez cu mai multe texte descriptive în versuri pentru a descifra mesajul fără emoții.
- Mă ajută că am primit un set de instrumente clare pentru a descifra mesajul unui text descriptiv literar în versuri.

Evoluez!

Portofoliu. Completează enunțurile de mai jos, așa încât să obții o poezie asemănătoare cu cea semnată de Vlad Drăgoi. Adaugă fișa în portofoliu.

- Oare pământul ... ?
- Oare pescărușii ... ?
- Oare frunzele ... ?
- Oare pădurea ... ?
- Oare norii ... ?
- Oare balta ... ?

Sub ochii călătorului. Textul descriptiv literar în proză

Gata pentru ceva nou!

1. Pe tine ce te emoționează mai mult – să vizitezi un loc pentru prima dată sau să revizitezi un loc deja cunoscut? Notează trei diferențe între cele două experiențe.

2. Amintește-ți un moment în care ai vizitat/revizitat un loc. Prezintă pe scurt:

ce ai văzut;

ce ai auzit;

ce ai mirosit;

ce ai atins;

ce te-a emoționat.

Start!

Citește, cu atenție, cele două texte.

Textul 1

„Plecau la o mănăstire din apropiere, la câteva ceasuri de oraș. [...]

Drumul trecea printr-o pădurice de stejari. Intrând în răcoarea ei, pe toți i-a prins un fior plăcut. Copacii, de curând înmuguriți, băteau în verde gingaș.

Înăuntrul crângului, se auzeau ciripiri gingașe, destăinuiri în glasuri tremurate. Razele soarelui țeseau un păienjeniș auriu printre ramuri.

Uruitul trăsorii lăsa o dungă de sunet de-a lungul drumului, pierzându-se tot mai stins, ca și întâmplările vieții.

Când ieșiră din pădure, soarele se ridicase de-o suliță deasupra dealului din față, aruncând o bură¹ de pulbere aurie peste verdele câmpiilor ce se-ntindeau la dreapta și la stânga. Dinspre satul vecin, suna talanga leneșă a vitelor, pornite agale spre pășune, mânate din urmă de un băietan, ce legăna o doină tăragănată, într-o frunză ruptă la o margine de drum.

VOCABULAR/NOTE

¹ *bură* – s. f. ceață amestecată cu ploaie foarte mărunță.

² *chilie* – s. f. odăiță în interiorul unei mănăstiri, în care locuiește un călugăr sau o călugăriță.

³ *tainic* – adj. plin de mister.

⁴ *a robi* – vb. a lua cuiva libertatea; a ține în captivitate.

⁵ *evlavie* – s. f. religiozitate profundă.

Pe nesimțite, se treziră la poarta mănăstirii. [...]

Văzduhul răsuna de cele din urmă zăngăte ale clopotelor mici, cu sunete ascuțite. Mănăstirea cu acoperișul de șindrilă veche, cu zidurile înnegrite de ploii și vreme, își aștepta credincioșii. Două șiruri de chilii² vechi, cam năruite, își arătau sărăcia dinăuntru prin ușile deschise. Tot farmecul era pădurea ce se întindea la câțiva pași. Adia un vânticel, aducând miresmele florilor și verdeței de primăvară.

După slujbă, plecară în pădure. Servitoarea cu birjarul duceau coșurile cu mâncare și vin. Călugărul, mărunț, uscățiv, mergea înainte, ca un tânăr. Leșiseră pe o porțiță din coasta curții, de-a dreptul spre poiana părintelui Dionisie. [...]

Deodată li se deschise înaintea o poiană veselă, pe jumătate luminată de soare. De jur împrejur, fagi și mesteceni, cu muguri verzi, se clătinau alene.

Un stol de păsărele cu pene strălucitoare zburau, fâșâind, speriate de năvălirea musafirilor. În marginea poienii cânta o mierlă, cu un șuier prelung și duios. Pe-alături, printre frunzele verzi, late și lungi, se vedeau albind mărgăritarele mirositoare, legănându-și florile sfoase. Iarba verde îi fura pe nesimțite privirile.

Îi prinse un farmec sfânt, tainic³. Frumusețea neîntrecută a naturii le înrobise⁴ inimile. Cu toții simțiră acel fior de evlavie⁵, ce-l dă frumosul neplăsmuit de mână omenească. Poiana, înconjurată de mesteceni cu trunchiurile albe, părea un lăcaș închinat unor zâne atotputernice.”

Sofia Nădejde, *Părinți și copii*, 1907

Textul 2

„Când m-am hotărât să mă duc până în satul acela, satul bunicilor mei, care muriseră de mult și în care nu mai fusesem de atât amar de ani, am făcut-o brusc și aproape fără niciun motiv. [...]

Opriseam înainte de intrarea în sat și, de unde eram, satul se vedea mic și cenușiu, teribil de perisabil în îmbrățișarea vie și veșnică a șesului care, ofensiv⁶ și din toate părțile, îl înconjură. Așa cum apărea, ghemuit parcă, strâns cât mai bine în sine, abia lăsând să-l încoroneze câțiva nuci patetici care nu putuseră fi camuflați, era chiar de mirare că supraviețuise totuși, că nu fusese acoperit de pasta aceea atât de vie, întinsă din zare în zare. Fără a ști și chiar fără a bănuși nimic înainte, imaginea zgribulită a satului văzut de departe m-a făcut să mă apropiu mai încet și mai nesigur încă decât până atunci. Ca într-un vis nesigur și gata în orice clipă să dea înapoi, începeam să recunosc locurile. Chiar la margine, părăsită și înaltă, moara de ulei, închisă încă de pe vremea copilăriei mele, trecuse între timp hotărâtă spre geologie⁷, cu zidurile acoperite de mușchi, ramele ferestrelor și ușilor furate, iar în locul podelelor, scoase și ele, ascunzând o iarbă înaltă, uscată, dar nu mai puțin impresionantă acum – când își întindea spicele țepoase, aproape lemnificate, spre bârnele negre, patetice ale acoperișului de pe care dispăruseră și țiglele. După

aceea, livada de cireși a învățătorului, bătrână și sălbătică aproape, cu pomii deveniți arbori aspri, dușmănoși, pe care îmi era cu neputință să mi-i închipui încărcăți copilărește de cerceii cireșelor. Apoi începeau casele. Pe care nu le mai recunoșteam. [...] Pentru că acum casele erau goale. Nu se vedea asta numai din lipsa oamenilor și a animalelor prin curți, numai din liniștea nefirească și uscată care învăluia totul, ci chiar din înfățișarea lemnului care părea că murise în pridvoarele nelocuite; din albul văruiei care, fără a se fi murdărit, se degradase spre griuri, din pământul bătăturilor, scorjit de necălcare și pustiu. Înaintam acum prin mijlocul uliței, cercetând curțile pe rând și, fără a fi descoperit vreo făptură, oricât de umilă, mă simțeam totuși urmărită și privită în ascuns, ca și cum, în lipsa oamenilor, singurătatea însăși s-ar fi concretizat iscoditoare într-o privire care mă însoțea, curioasă, din ferești. Apoi am văzut într-o curte un câine, un câine bătrân și apatic⁸, care m-a privit indiferent, întorcând mult capul după mine, fără să se miște din poziția în care era așezat. Apoi o găină a traversat – cu graba aceea de gospodină obtuză și aferată⁹ de care numai o găină este cu atâta virtuozitate capabilă –, chiar prin fața mașinii, strada. Satul nu era, deci, absolut nelocuit. Poate că aerul acela de pustietate absolută nu venea din absența oamenilor, ci de undeva, și, mai din adânc, din prezența lor. Ajunsesem. Aproape că era să trec mai departe.”

Ana Blandiana, *La țară*, 1982

VOCABULAR/NOTE

⁶ *ofensiv* – adj. care atacă, agresiv.

⁷ *geologie* – s. f. știință care studiază evoluția fizică și organică a scoarței pământului; (aici) descompunere.

⁸ *apatic* – adj. indiferent, lipsit de energie.

⁹ *aferat* – adj. care este sau care pare că are multe treburi, că este foarte ocupat.

1. Scrie, în caiet, un pasaj descriptiv care ți-a atras atenția, așa cum ți-l amintești, fără să recitești textul.

2. Notează „X” în dreptul fiecărui enunț pentru a stabili corectitudinea sau incorectitudinea acestuia, bazându-te pe informațiile din textele date.

Enunțul	Corect	Incorect
În textul 1, sunt prezentate două momente: ajungerea la mănăstire și vizitarea acesteia.		
În textul 2, cea care privește cadrul revizitează locuri care îi amintesc de copilăria sa.		
În textul 1, vizitatorii ajung într-un cadru natural izolat, o poiană din pădure, iar în textul 2, cea care descrie cadrul vizitează o așezare umană, un sat.		
În textul 1, vizitatorii ajung în locul vizitat cu trăsura, iar în textul 2, cea care descrie cadrul ajunge cu mașina.		

3. Grupează elementele descrise în cele două texte conform următoarelor categorii, precizând, de fiecare dată în paranteză, în ce text ai găsit informația (*Textul 1* sau *Textul 2*):

elemente naturale;

construcții/clădiri;

elemente umane.

4. Identifică în fiecare text cuvinte/secvențe care denumesc repere de spațiu.

5. Ce rol au fragmentele/formulele de mai jos?

- „Când ieșiră din pădure”, „Dinspre satul vecin”, „Pe-alături”, „După slujbă” (Textul 1)
- „de unde eram, satul se vedea”, „Apoi”, „După aceea”, „Chiar la margine” (Textul 2)

Formulează răspunsul tău pornind de la ideile de mai jos:

- arată repartizarea în spațiu a elementelor descrise;
- arată unghiul din care este privit peisajul;
- exprimă cadrul temporal, ca semne ale deplasării privitorului și a privirii.

6. Ambele texte presupun o călătorie într-un loc. Desenează pentru fiecare, în caiet, un traseu al privitorului pe care să marchezi punctele-cheie ale călătoriei.

Știu!

Într-o descriere de tip tablou, peisajul/aspectul din natură poate fi privit:

- fie dinspre cadrul larg spre un detaliu, fie dinspre un detaliu spre cadrul larg;
- de la dreapta la stânga sau de la stânga la dreapta;
- de sus în jos sau de jos în sus.

Într-o descriere, pot apărea cuvinte/formulări care indică unghiul din care este privit peisajul/aspectul din natură (la dreapta/stânga ...; mai departe era ...; în spatele ...; privind de sus ...; pe sol se afla ... etc.)

Uneori, cadrul este descris pe măsură ce este descoperit de privitor. Această tehnică descriptivă este asemănătoare unei tehnici cinematografice.

Integrez și creez!

1. Grupează, pentru textul 1, elementele descrise în următoarele categorii:

a

ce se vede;

b

ce se poate mirosi;

c

ce se aude;

d

ce se poate urmări mișcându-se.

2. Numește două emoții/sentimente/atitudini/gânduri ale privitorului din textul 2, ilustrându-le cu fragmente din text.

3. **Narator și privitor.** La ce persoană a verbelor se face prezentarea cadrului în textul 1? Dar în textul 2?

4. Prin ce mijloace provoacă cele două texte emoții cititorului?

5. **Lucrați în perechi.** Realizați în caiet un tabel asemănător cu cel de mai jos și completați-l cu fragmente care să arate utilizarea limbajului figurat.

	Textul 1	Textul 2
epitete		
personificări		
comparații		
enumerații		

6. **Lucrați în echipe.** Formați grupe de câte patru elevi. Selectați un pasaj descriptiv din oricare dintre cele două texte, pentru a picta un tablou care să illustreze pasajul ales. Faceți prima dată o listă cu elementele și caracteristicile lui. Discutați despre cum veți reda timpul în tablou.

Mă implic!

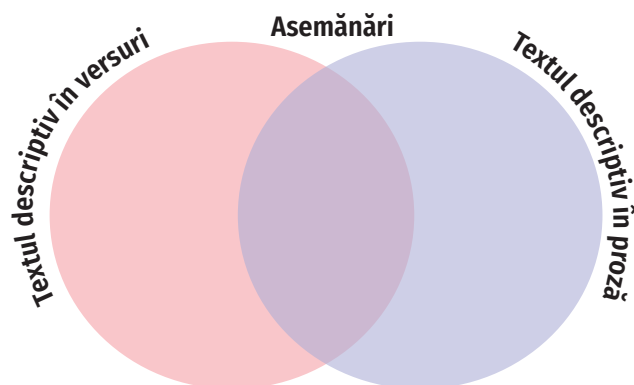
1. **Relaționează textul cu universul tău.** Recitește fragmentul de mai jos, extras din primul text.

„[...] Iarba verde îți fura pe nesimțite privirile.

Îi prinse un farmec sfânt, tainic. Frumusețea neîntrecută a naturii le înrobise inimile. Cu toții simțiră acel fior de evlavie, ce-l dă frumosul neplăsmuit de mână omenească. Poiana, înconjurată de mesteceni cu trunchiurile albe, părea un lăcaș închinat unor zâne atotputernice.”

Explică, într-un text de 50-70 de cuvinte, ce efect are peisajul natural asupra celor care îl vizitează. Gândește-te, în alcătuirea răspunsului tău, la formula din poezia lui Alexandru Mușina prin care pădurea este văzută drept „ultima Promoție a lui Dumnezeu”.

2. **Portofoliu.** Acum că ai studiat descrierea în versuri și pe cea în proză, completează, pe o foaie A4, o diagramă după modelul celei de mai jos, în care să prezinți asemănările și deosebirile dintre cele două forme ale descrierii.

3. **Proiect.** Filmează un traseu asemănător celor prezentate în textele de la începutul lecției, comentând pe fundal ce observi, ce sentimente ai și ce gândești.

Comunicarea unor emoții. Inteligența emoțională

Gata pentru ceva nou!

1. Joc. Cum îți descrii o emoție? O poți descrie prin referire la un animal? Completează, în caiet, enunțurile de mai jos, având în vedere modelul dat.

Când sunt fericit/ă semăn cu un pinguin: amuzant/ă, energic/ă.

- Când sunt trist/ă semăn cu o bufniță:
- Când sunt furios/furioasă semăn cu un taur:
- Când sunt rușinat/ă semăn cu ... : retras/ă, tăcut/ă.
- Când sunt mirat/ă semăn cu ... : nedumerit/ă, nesigur/ă.

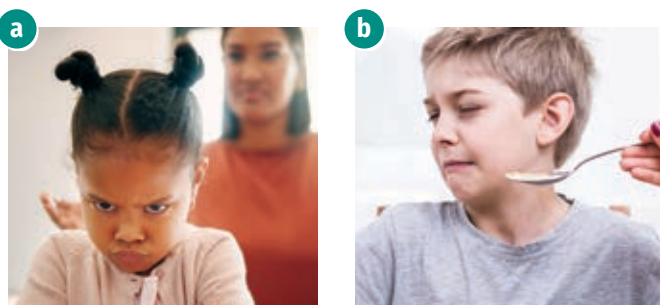
2. a. Se pot amesteca emoțiile? Ai fost vreodată și vesel, și trist în același timp? Cum explici?

b. Imaginea alăturată ilustrează un Pingu-taur. Ce emoții crezi că exprimă? Ce anume te-a ajutat să le identifice? Imaginează-ți și tu un animal fabulos care să sugereze cât mai multe emoții și descrie-l pe scurt.

Start!

1. Privește cele două imagini de mai jos.

- a.** Numește emoțiile pe care le trăiesc copiii din imagini.
b. Precizează elementele nonverbale care te-au ajutat să identifice aceste emoții.

2. Găsește adjectivele potrivite pentru a completa enunțurile de mai jos.

Când sunt emoționat/ă.
Măinile îmi sunt

Când sunt furios/furioasă.
Fruntea îmi este
Ochii îmi sunt

Când sunt vesel/ă.
Obrajii îmi sunt
Vocea îmi este

AFLU MAI MULT!

În cultura japoneză „manga”, personajele pot căpăta expresii complexe din modalități diferite de a desena figura eroului sau a eroinei.

OBSERV!

Expresia feței, gesturile, poziția corpului, mișcările ne ajută să identificăm emoțiile unei persoane.

- Zâmbetul larg și chipul luminos indică o stare de fericire.
- Colțurile buzelor îndreptate în jos și ochii coborâți marchează tristețea.
- Ochii mari și sprâncenele arcuite indică uimirea.
- Ochii măriți și sprâncenele lăsate marchează frica.
- Buza superioară ridicată și nasul încrețit sunt asociate cu dezgustul.
- Buzele strânse, pregătite să urle sau să reprime un țipăt și capul puțin lăsat indică furia.
- O ușoară ridicare a unui colț al gurii poate sugera o stare de mulțumire.

Știu!

Inteligența emoțională este capacitatea de a recunoaște și înțelege propriile emoții și pe ale celorlalți, precum și de a gestiona corect comportamentele generate de acestea, fără a-i răni pe cei din jur.

Empatia este capacitatea de a te pune în pielea celui alt, de a-i înțelege reacțiile în funcție de situația în care se află și de a-i arăta sprijin emoțional adecvat.

Integrez și creez!

1. Lucrați în perechi. Trageți la sorți una dintre emoțiile/stările de mai jos și realizați o scurtă descriere, în care să menționați mimica, gesturile și postura asociate emoției alese.

frică

tristețe

fericire

stres

curiozitate

compătimire

fascinație

2. a. Observă imaginile de mai jos. Alege una dintre ele pentru a o descrie, singur, oral, în fața clasei. Intervenția orală va avea o durată de aproximativ două minute și va fi concepută după următoarea structură:

Introducere. Prezintă cadrul în care se află respectivul copil și elementele de vestimentație.

Cuprins. Descrie mimica, gesturile și poziția corpului, numind emoția pe care o exprimă acestea.

Încheiere. Povestește o experiență din viața ta când ai simțit această emoție sau o secvență dintr-o carte citită, în care un personaj a simțit această emoție.

a

b

c

b. Interevaluare colegială. Completează o fișă de interevaluare colegială pentru una dintre intervențiile orale din clasă, după modelul celei de la pagina 222.

Mă implic!

1. Crezi că e bine să-ți exprimi emoțiile în comunicarea orală? Argumentează-ți opinia.

2. Dă exemple de situații în care emoțiile transmise sunt mai importante decât mesajul exprimat prin cuvinte.

3. O stare poate fi și ascunsă, dar nu pentru mult timp. Persoana va face tot felul de mici gesturi pentru a-și masca emoția predominantă. Dă exemple, din propria experiență, de cum poți masca o emoție prin anumite gesturi.

4. Tu ai simulat vreodată o emoție? În ce situație?

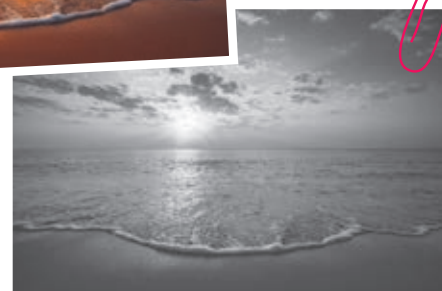
5. Cât contează detaliile în descifrarea unor emoții la celălalt? Dă exemple de situații în care cel mai mic detaliu ți-a transmis o informație prețioasă.

6. Detectorul de minciuni. Cum poți descoperi că o persoană minte? Ce gesturi/comportamente îți semnalează acest lucru?

Evoluez!

a. Filtrele emoției. Multe programe de prelucrat fotografii pun la îndemâna utilizatorilor „filtre”. Filtrul este, de fapt, o emoție prescurtată. Privește următoarele fotografii și precizează ce emoții exprimă, în funcție de filtrul ales.

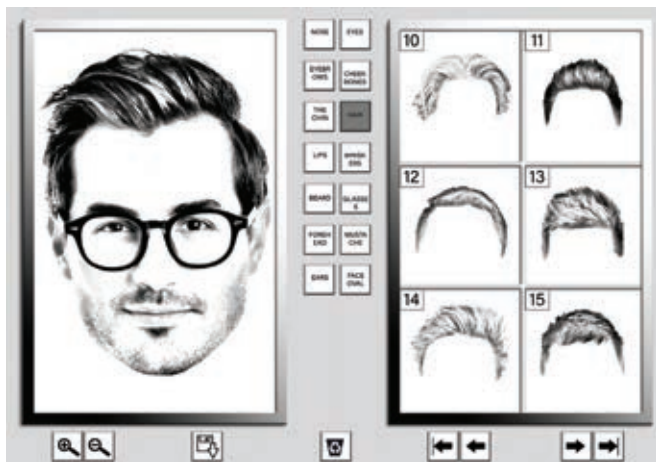

b. Fotografiază, timp de o săptămână, același loc, în diverse momente ale zilei. Aplică-i filtre diferite pentru a exprima emoții diferite. Prezintă într-o activitate orală, în fața clasei, de ce ai ales un anumit filtru. Te poți referi la corespondența dintre culori și emoții, la alegerea temei fotografiei etc.

Adjectivul

Gata pentru ceva nou!

Cum stai cu gestionarea emoțiilor când joci un joc pe calculator? Ești un polițist vigilant aflat pe urmele unui personaj dintr-un joc video de acțiune. Realizează un scurt portret-robot al acestui personaj căutat de tine, astfel încât să îi ajuți pe colegii tăi polițiști să-l prindă mai ușor.

Adjectivul – parte de vorbire flexibilă. Acordul

Start!

Citește, cu atenție, textul de mai jos.

„Povestea de azi e despre un joc deja bun care reușește să se ridice la așteptările stabilite de predecesorul¹ său și care, mai mult de-atât, vrea să-l depășească pe acesta din orice punct de vedere. Horizon Forbidden West este unul dintre cele mai frumoase și interesante jocuri pe care am pus mâna în întreaga mea carieră de gamer.

Povestea lui Horizon Forbidden West reia acțiunea de unde a încheiat-o primul joc. Personajele, chiar dacă departe în viitor, sunt foarte înapoiate tehnologic în urma unei Apocalipse. Dacă strămoșii noștri alergau mamutul în cărpe și cu o sulită în mână, în universul Horizon, urmașii noștri vor reveni la vechile obiceiuri – de data asta, mamutul

¹*Horizon Zero Dawn* – joc de acțiune lansat în 2017, care prezintă povestea lui Aloy, o femeie-vânător ce vrea să descopere trecutul familiei sale.

²*Ashly Syble Burch* – actriță americană care a dublat și personajul Aloy, din jocurile *Horizon Zero Dawn* și *Horizon Forbidden West*.

³*boss fight* – (din engleză) expresie folosită pentru a denumi lupta de la finalul unui nivel dintr-un joc video, în care personajul se confruntă cu un inamic puternic.

este robotizat și construit din tablă și circuite, ceea ce este cea mai interesantă chestie a acestui joc.

Fără a fi jucat primul joc, povestea poate deveni rapid extrem de confuză. Misiunile principale îți vor spune o poveste interesantă, care se dezvoltă alert și te ține în priză de la început până la final. Asta se datorează foarte mult și schimbărilor de cadru, care fac experiența să se simtă pe alocuri ca un film. Acestea sunt cu atât mai bune, cu cât jocul actoricesc este de nota 10. Ashly Burch² îi împrumută vocea și personalitatea sa lui Aloy, fiind în continuare cel mai puternic punct al acțiunii și îmi pare bine să văd un personaj mai matur, mai inteligent și mai bine conturat decât în primul joc.

Fiecare luptă se simte ca un *boss fight*³, fără să devină inutil de dificilă, oferindu-ți momente epice pe care cu greu le vei mai retrăi în alte titluri. Trebuie doar să fii *open-minded* și te vei distra de minune!”

Adaptare după videoclipul *Horizon Forbidden West este cel mai bun sequel din istoria jocurilor!* de pe canalul de YouTube al celor de la Playground

1. Identifică în text, așa cum ai învățat în clasa a V-a, adjectivele propriu-zise și pe cele provenite din verbe la participiu.

2. a. Clasifică adjectivele identificate la exercițiul anterior după gen și număr, într-un tabel asemănător cu cel de mai jos.

Masculin		Feminin	
Singular	Plural	Singular	Plural

b. Precizează ce ai avut în vedere pentru această clasificare.

Știu!

Adjectivul este partea de vorbire flexibilă care arată însușirea unui obiect, în sens larg, determinând un substantiv sau un pronume și acordându-se cu acesta în gen, număr și caz. Numim acord gramatical această relație dintre substantivul/pronumele-centru și adjectivul adjunct. Adjectivele pot fi propriu-zise (*frumoase*) sau provenite din verbe la participiu (*stabilite*). Pot avea mai multe forme flexionare (*bun*) sau pot fi invariabile (*roz*).

Integrez și creez!

- Precizează numărul de forme pentru fiecare adjectiv identificat în primele două paragrafe ale textului-suport.
- În text apare și un adjectiv în limba engleză. Îl recunoști? Dacă nu, caută-l într-un dicționar englez-român. Care este efectul pe care îl produce asupra comunicării utilizarea lui? Optează pentru una dintre variantele de mai jos.
 - Conturează atmosfera specifică contextului de comunicare. În lumea jocurilor pe calculator este prezentă romgleza (adică o îmbinare în limbaj a unor cuvinte/expresii din limba română cu unele din limba engleză).
 - Îl face pe vorbitor să fie mai plăcut de ascultători pentru că folosește în comunicare limbajul lor.
 - Exprimă mai bine ceea ce dorește vorbitorul, întrucât în limba română nu există un adjectiv echivalent, care să cuprindă toate sensurile din engleză ale adjectivului *open-minded*.

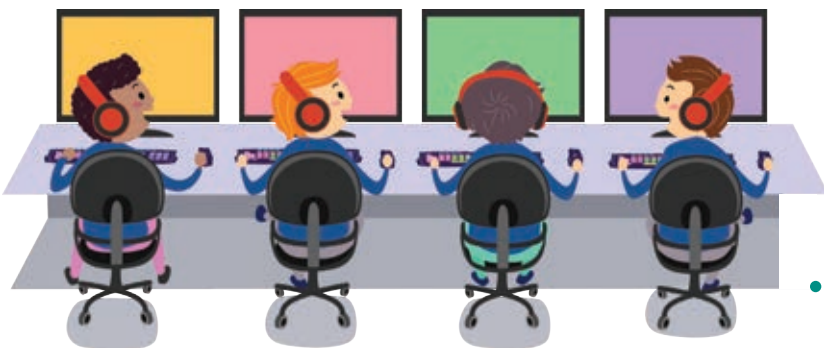
3. În structura „cea mai interesantă chestie a acestui joc”, substantivul *chestie* nu e cel mai potrivit. E o formă de limbaj colocvial. Încearcă să găsești un substantiv mai potrivit. Propunem noi substantivele, cu condiția să pui tu adjectivele.

E ... lucru al acestui joc?

Parcă tot nu sună bine!

Sunt ... bucați ale acestui joc. Bucată? E joc, nu mâncare!

Sunt ... aspecte. Așa da!

Mă implic!

Realizează o descriere, de șapte-opt rânduri, a unei experiențe de joc, folosind cel puțin trei adjective propriu-zise și trei adjective provenite din verb la participiu, pe care le vei sublinia.

Gradele de comparație (actualizare)

Integrez și creez!

- Asociază afirmațiile despre jocuri de mai jos cu gradul de comparație la care este adjectivul scris colorat. Înainte de a rezolva exercițiul, intră pe manualul digital pentru a-ți aminti gradele de comparație ale adjectivului pe care le-ai învățat în clasa a V-a.

comparativ de egalitate

pozitiv

superlativ relativ de inferioritate

superlativ relativ de superioritate

comparativ de superioritate

- Super Mario este un joc **mai vechi** decât PUBG, dar nostalgicii încă îl preferă.

- Minecraft este **cel mai vândut** joc din lume, cu 176 000 000 de copii vândute.

- Pac-Man și Wolfied sunt două jocuri cam **la fel de vechi**, ambele apărând în anii '80. Aceste jocuri sunt bunicii jocurilor de azi.

- Cel mai puțin reușit** joc din istorie a fost Desert Bus. Cum să conduci un microbuz timp de opt ore pe o consolă?

2. Cărțile și jocurile sunt „spații” ale emoțiilor. Rezolvă un joc de cultură generală. Scrie în caiet enunțurile de mai jos, completând spațiile punctate cu adjectivul din paranteză, pus la gradul de comparație potrivit.

- ... câștigător al Premiului Nobel pentru literatură a fost Rudyard Kipling la doar 41 de ani. (*tânăr*)
- Romanele *Întoarcerea Regelui* de J.R.R. Tolkien și *Moromeții* de Marin Preda sunt ..., ambele fiind publicate în 1955. (*vechi*)
- Romanele lui J.K. Rowling sunt ... de copiii și de părinții din toată lumea. (*citit*)
- Până să fie întrecută de Marcel Proust în *Sodoma și Gomora* ... frază din literatura franceză i-a aparținut lui Victor Hugo, în romanul *Mizerabilii*. Ea avea 823 de cuvinte! Uau! (*lung*)
- Biblia este un text ... decât oricare alt text publicat vreodată. (*vechi*)
- ... autor canin a fost Millie, câinele lui George Bush, care, în 1991, a vândut mai multe exemplare din *biografia dictată* primei doamne, Barbara Bush, decât stăpânul său, președintele SUA. (*vândut*)
- Conform topului realizat de revista *Vatra* în 2018, volumul *Cuvinte potrivite* al lui Tudor Arghezi este ... carte de poezie din ultimul secol. (*apreciat*)

OBSERV!

Acordul în gen, număr și caz rămâne valabil și atunci când adjectivul este la un alt grad de comparație decât cel pozitiv.

Evoluez!

Imaginea de mai jos redă întâlnirea față în față a doi iubitori ai jocurilor pe calculator. Dă-le câte un nume și formulează cinci enunțuri în care să îi prezinți pe cei doi comparativ.

Posibilități combinatorii

Start!

1. Realizează corespondențele, astfel încât să obții grupuri de cuvinte cu substantivul în poziție de centru și adjectivul în poziție de adjunct.

subiect	complexe
personaje	simplistă
grafică	eficientă
publicitate	interesant

2. Numește elementele specifice adjectivului pe care le-ai luat în calcul pentru a realiza asocierile.

Știu!

Adjectivul stabilește relații cu diferite cuvinte din enunț, fiind atât **adjunct**, cât și **centru**.

Frecvent, adjectivul are calitatea de **adjunct**, îndeplinind funcțiile sintactice de:

- **atribut adjectival** (atunci când adjectivul determină substantivul-centru direct, fără ajutorul unui verb copulativ)

*Copilul **pasionat** de tehnologie este prototipul zilelor noastre.*

- **nume predicativ** (atunci când între substantivul-centru și adjectivul care îl determină se află un verb copulativ – a fi)

*Copilul **este pasionat** de tehnologie.*

În ambele cazuri (fie nume predicativ, fie atribut adjectival), adjectivul se acordă cu substantivul determinat în gen, număr și caz.

Chiar dacă este un centru-pronume, acordul adjectivului în gen, număr și caz cu acesta rămâne valabil:

*El este **pasionat**./Ea este **pasionată**.*

Adjectivul poate fi și centrul unui grup, doar dacă este adjunct într-un grup anterior.

*Copilul **dornic de aventură** intră în lumea virtuală.*

OBSERV!

În mod automat, atunci când genul și numărul substantivului-centru se modifică, adjectivul, în calitatea sa de adjunct, își schimbă forma. Datorită acestei calități, afirmăm despre adjectiv că este o parte de vorbire flexibilă.

Integrez și creez!

1. Recitește textul de la începutul lecției despre adjectiv (pagina 162) și selectează adjectivul care are funcția sintactică de atribut adjectival. Menționează numărul, genul, gradul de comparație și cazul acestora.

2. Identifică, în al doilea paragraf al textului de la începutul lecției, un adjectiv care are funcția sintactică de nume predicativ. Menționează numărul, genul, gradul de comparație și cazul acestuia.

3. Completează enunțurile de mai jos cu prepoziția corespunzătoare. Subliniază adjectivul-centru.

- Fetele sunt dornice ... cunoaștere.
- El este bun ... jocul pe calculator.
- A avut un exemplu demn ... urmat.
- Atletul este rapid ... gândul.
- Ei sunt însoțiți ... prietenii lor.
- Copila este demnă ... apreciat.
- Mama mea e mereu sigură ... situație.
- Sunt mereu dispus ... efort.

4. **Aspecte normative.** Transcrie enunțurile de mai jos în caiet și completează-le cu forma corectă a adjectivelor din paranteză.

- Tastaturile ... (*cafeniu*) și ecranele ... (*auriu*) ale calculatoarelor le atrag chiar și pe ... (*drag*) noastre fete.
- Butoanele ... (*pătrat*) ale tastaturii oferă o senzație ... (*plăcut*) și ... (*zurbagiu*) copii.
- Este nevoie de lentile ... (*fumurii*) pentru a proteja ochii ... (*sensibil*) ai copiilor ... (*zurliu*).
- ... (*iubit*) părinți încearcă să înțeleagă nevoile copiilor și să găsească un echilibru.
- ... (*propriu*) abilități sunt dezvoltate prin intermediul jocului, acesta fiind unul dintre beneficiile ... (*important*) ale sale.

OBSERV!

Adjectivul se află de obicei după substantiv, dar, atunci când sunt antepuse, preiau articolul hotărât al substantivului.

Atenție la scrierea cu un i, cu doi i sau cu trei i a adjectivului!

5. **Aspecte normative.** Completează enunțurile cu forma potrivită a articolului demonstrativ.

- Îmi place jocul FIFA ... nou, nu varianta veche.
- Jucătorului ... pasionat i se cuvine premiul.
- Fetei ... pasionate i-a fost ușor să devină gamer.
- Jocurile ... apreciate au vânzări foarte mari.

OBSERV!

Articolul demonstrativ-adjectival:

- funcționează ca element de legătură între substantiv și adjectiv (*Ștefan cel Mare, Ozana cea frumoasă, curgătoare, jocurile celor noi, profesoarele celor indulgente*), acordându-se cu substantivul care îl precedă;
- ajută la formarea gradului superlativ relativ (*cel mai frumos joc*).

Atenție la acordul adjectivului cu substantivul! Foarte multe greșeli intervin atunci când adjectivul este precedat de un articol demonstrativ care determină un substantiv în G./D. Vom spune: *îi dau fetei celei frumoase*.

De asemenea, în cazul în care un adjectiv determină mai multe substantive, acordul se va face doar cu ultimul. Așadar, vom spune: *limba și literatura română*.

Mă implic!

a. Citește următoarele comentarii de pe o rețea de socializare referitoare la jocul COUNTER STRIKE: GLOBAL OFFENSIVE (CS GO). Rescrie-le în caiet în formă corectă.

CS GO 4 LIFE

Cel mai fain joc. Mi s-au făcut ochii din negri roșii de la atâta calculator.

Eu zic că ai nevoie de lentile fumuri pentru asta.

Darth Vader

Viața mea e cărțile

Dragii mei prieteni, dragele mele prietene nu pot înțelege de ce stați ca niște copii zurli pe calculator... Abilitățile proprii se dezvoltă când stăm afară cu prietenii noștri, nu între patru pereți auri sau arginti doar cu monștri hazli. Luați și voi o carte pe care să o citiți și vedeți acolo lumi foarte extraordinare. Zic și eu.

Lăsați fraților cititul. Hai să jucăm un CS GO. Acolo să demonstrați că sunteți bunii, nu singuri cu o carte. Jucătorii cei incompetenți să stea de arbitri.

CT win

b. Lasă și tu un comentariu, folosind un adjectiv invariabil, un adjectiv fără grade de comparație și un adjectiv la superlativ absolut de inferioritate.

OBSERV!

E important să utilizăm o limbă română corectă indiferent care ar fi contextul comunicării noastre. Pe rețelele de socializare sau în sala de clasă, limba română e aceeași.

Știu să învăț!

Transcrie, în caiet, următoarele enunțuri și notează cu o cifră de la 1 la 5 (unde 5 înseamnă în totalitate adevărat și 1 – foarte puțin adevărat) gradul de adevăr al fiecăruia.

- Am descoperit câte lucruri cunoșteam deja despre adjectiv.
- Mi-a fost ușor să învăț elemente noi datorită contextului de învățare construit în jurul jocurilor pe calculator.
- Simt că e nevoie să mai exersez posibilitățile combinatorii în diverse situații de comunicare.

Numeralul (actualizare)

Gata pentru ceva nou!

Planeta Pământ este o planetă specială. Expune câteva motive care să susțină o astfel de afirmație, după modelul:

Prima trăsătură specială a Planetei Pământ este că locuitorii ei, nu mai puțin de opt miliarde, sunt mai mult emoție decât rațiune.

Start!

Citește, cu atenție, textul de mai jos.

„Prin urmare, cea de-a șaptea planetă a fost Pământul.

Pământul nu e o planetă oarecare! Are o sută unsprezece regi (fără să uităm, bineînțeles, de regii negri), șapte mii de geografi, nouă sute de mii de oameni de afaceri, șapte milioane și jumătate de bețivani și trei sute unsprezece milioane de vanitoși – într-un cuvânt, vreo două miliarde de oameni mari.

Ca să vă faceți o idee despre cât de mare e Pământul, vă voi spune că, înainte să se inventeze electricitatea, pe tot cuprinsul celor șase continente trebuia să fie întreținută o adevărată armată, care număra patru sute șazeci și două de mii cinci sute unsprezece lampagii. [...]

Mai întâi, venea rândul lampagiilor din Noua Zeelandă și din Australia. Odată ce își aprindeau lampioanele, mergeau la culcare. Apoi se prindeau în dans lampagiile din China și Siberia. Pe urmă, și aceștia se strecurau în culise. Atunci venea rândul celor din Rusia și India. Urmau cei din Africa și Europa. Apoi cei din America de Sud. După ei, cei din America de Nord. Și niciodată nu greșeau ordinea la intrarea în scenă. Era grandios.”

Antoine de Saint-Exupéry, *Micul Prinț*,
1943 (trad. Ioana Socolescu)

Identifică în text numeralele și notează-le în caiet, într-un tabel asemănător cu cel de mai jos.

Numerale cardinale	Numerale ordinale

Știu!

Numeralul este partea de vorbire flexibilă care indică un număr sau ordinea obiectelor într-un șir.

Numeralul este de două feluri:

- **cardinal**, când exprimă un număr.
- **ordinal**, când exprimă ordinea obiectelor într-un șir.

Numeralele cardinale de la 1 la 10 sunt numerale **simple**, iar celelalte sunt **compuse**.

Atenție la numeralele *un* și *o*! Acestea sunt numerale cardinale:

- dacă apar în același context cu un alt numeral (*Un tren pleacă, două staționează.*);
- dacă însoțesc unități de măsură (*A mers un kilometru până la tine.*);
- dacă apar alături de adjectivul *singur(ă)* sau de cuvintele *doar, numai, măcar* (*Am cumpărat un singur bilet.*).

OBSERV!

Doar primele două numerale cardinale și compusele acestora își schimbă forma după gen: *unu (un)/una (o), doi/două, doisprezece/douăsprezece*.

Toate numeralele ordinale își schimbă forma după gen. Numeralele *întâiul/întâia, primul/prima* sunt **simple**. Celelalte sunt formate din două componente: numeralul cardinal + *al ... -lea/a ... + -a* (*al treilea, a treia*).

Integrez și creez!

1. Precizează ce parte de vorbire reprezintă cuvintele scrise colorat în enunțurile de mai jos.

- Un asteroid a fost depistat de către cercetătorii britanici.
- Am ales un lansator și două lunete pentru aventura care va urma.
- Un singur moment de neatenție a dus la ratarea aterizării.
- O navă îngrijită nu poate fi scăpată de sub control.
- O reușită și două eșecuri constituie palmaresul său.
- O să plouă pe planeta aceea?
- Am văzut-o în poze de atâtea ori, încât nu știu ce să mai zic despre această planetă.

2. Aspecte normative. Citește următoarea discuție de pe un forum cu privire la vacanța de vară și transcrie corect replicile în caiete.

Dragile mele,
Tocmai ce mi-am fixat concediul de vară. Pe douăzeci și doi iunie la ora douăzeci și doi am avion spre Thassos. Nu mai stau nicio secundă după aceea în România. Vreau mare, soare, nisip fin și să mă prindă soarele câte patruzeci de ore pe zi.

Nici nu mă miră că s-au făcut prețurile de peste două sute euro pe noapte. E doar vina noastră că ne înghesuim pe plajele grecilor.

Băiatul meu termină clasa a doisprezece. Acum 1 lună a împlinit optisprezece ani și i-am promis că mergem în Thassos. Cât mă bucur că mergem în aceeași perioadă. Ne vedem acolo!

Eu nu îl mai duc în Grecia, căci zice că e prea mare acum. I-am promis că îl las în tabără dacă termină cel puțin al cincilea în clasă.

Wow, ce copii mari aveți. Al meu a terminat grădinița și abia așteaptă să intre în clasa a întâia. Și noi tot pe Grecia vom merge (după ce ne cumpărăm gălețușă de nisip cu o sută unu de dalmațieni).

OBSERV!

- Numeralesle ordinale se pot scrie cu cifre romane sau cu litere.
- Vom spune *paisprezece*, *șaisprezece*.
- Când substantivul determinat este de genul feminin, numeralul ordinal *întâi* poate fi folosit atât la feminin, cât și la masculin (*clasa întâi/întâia*).

- Vom folosi sintagma *ora două* sau *ora douăzeci și două*, dar putem utiliza structurile *douăzeci și doi/douăzeci și două mai*.
- Secolele și data pot fi notate și cu cifre romane.
- Pentru numerele mai mari decât 19, care determină un substantiv, folosim prepoziția *de* (*30 de elevi*).

3. Imaginează-ți că Micul Prinț are nevoie de orarul „astrotrenului” ce urmează să-l ducă spre următoarea călătorie. Scrie un text de 50-60 de cuvinte în care să precizezi câte curse sunt realizate zilnic și orele de sosire/plecare ale acestui mijloc de transport.

4. Imaginează-ți că Micul Prinț, ajuns pe Pământ, vizitează *Biblioteca fermecată*, locul în care s-au pierdut numeralesle de pe copertile cărților. Caută pe internet titlurile acestora și ajută-l să le completeze cu numeralesle care lipsesc. Cu ajutorul tău, va putea să aleagă o carte pentru prietena sa, vulpea.

- ... *personaje în căutarea unui autor*, Luigi Pirandello
- *Enzo dintr-a ...*, Joëlle Écornier
- ... *de leghe sub mări*, Jules Verne
- ... *povestiri de pe Calea Moșilor*, Adina Popescu
- *Slugă la ... stăpâni*, Carlo Goldoni
- *Fahrenheit ...*, Ray Bradbury
- ... *de ani de zile la Porțile Orientului*, Ioan Groșan

Mă implic!

Cu toții cunoaștem cele șapte minuni ale lumii antice. Care ar putea fi cele șapte minuni ale lumii de azi? Realizează o listă a celor șapte minuni contemporane despre care crezi că se va vorbi și peste 2000 de ani. Oferă o justificare în câteva cuvinte.

Știu să învăț!

Alege varianta pe care o consideri cea mai potrivită pentru parcursul tău de învățare și justifică-ți opțiunea.

- Parcurgând această lecție de actualizare:
 - a. mi-am clarificat aspecte de care nu eram foarte sigur/ă;
 - b. am descoperit lucruri pe care le reținusem greșit;
 - c. am identificat dificultăți în folosirea și scrierea corectă a numeralului.

Descrierea unei emoții. Jurnalul

Gata pentru ceva nou!

1. a. Care dintre haștagurile¹ de mai jos pot fi asociate activității de scriere a unui jurnal?

#intimitate

#gânduri

#emoții

#secrete

#povești

b. Ce alte haștaguri ți s-ar părea potrivite?

2. Tu ții sau ai ținut vreodată un jurnal?

Dacă răspunsul tău este afirmativ, precizează motivul pentru care scrii în jurnal. Dacă răspunsul tău este negativ, menționează motivul pentru care ți-ar plăcea/nu ți-ar plăcea să ții un jurnal.

3. Anumite activități impun adesea păstrarea unui jurnal. Asociază următoarele categorii cu justificarea potrivită de a ține un jurnal. Propune și alte explicații.

Marinarii

arată etapele descoperirilor.

Oamenii de știință

notează gânduri, emoții, stări, atmosfera epocii în care trăiesc.

Antreprenorii

consemnează factorii care influențează bugetul și cheltuielile angajate.

Scriitorii

raportează etapele călătoriei.

¹ *hashtag/haștag* – s. n. semn grafic (#) folosit pe rețelele sociale înaintea unor cuvinte, care permite căutarea unui anumit conținut/mesaj.

Start!

Citește, cu atenție, textul de mai jos.

„În ziua aceea încercam o neliniște stranie, foarte asemănătoare cu felul în care oamenii trăiesc genul ăsta de senzații. Ei își fac întotdeauna griji cu privire la ceea ce urmează să se întâmple. Eu, însă, într-o zi câinească oarecare, pot să zac ore în șir fără nicio problemă. Dar în acel moment eram neliniștit. Eram tulburat și îngrijorat, agitat și zăpăcit. Mă învărteam de colo-colo, nu reușeam să îmi găsesc locul. Nu-mi plăcea sentimentul ăsta, dar mi-am dat seama că era posibil ca el să reprezinte o etapă din progresul natural al sufletului meu în plină transformare și m-am străduit să accept acea stare de fapt”.

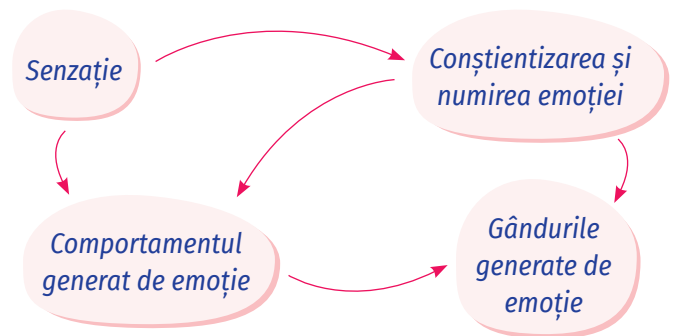
Garth Stein, *Pilotând în ploaie*.

Viața mea de câțel, 2008

(trad. Laura Ciobanu)

Realizează, în caiet, schema de mai jos, completând-o cu exemple potrivite din text.

OBSERV!

Observarea și numirea unei emoții pot provoca anumite gânduri și comportamente.

Știu!

Jurnalul este o scriere reflexivă, realizată la persoana I, în care se consemnează: evenimente, gânduri, emoții și sentimente dintre cele mai diverse (*bucurie, furie, tristețe, mândrie, uimire* etc.). Acesta îl ajută pe om să își țină ordine în gânduri, să se exprime cu acuratețe, să păstreze clară amintirea unor evenimente din viața sa, să se cunoască mai bine și să-și gestioneze corect relațiile cu ceilalți.

Integrez și creez!

Concentrează-te asupra ta. Construiește un jurnal al emoțiilor pe parcursul unei săptămâni. Ai în vedere componentele date.

Componenta 1

Notează în fiecare zi emoțiile tale, precum și ce elemente din realitate sau din gândurile tale le-au generat. Asociază-le emoticoane, imagini, melodii, poezii ș.a. Nu uita să scrii și data la care faci aceste însemnări. Poți adăuga, dacă simți nevoia, și o formulă de adresare (*Dragă jurnalule ș.a.*).

Componenta 2

Fii atent/ă la ceilalți! Notează și emoțiile celor cu care interacționezi, pornind de la comportamentele lor. Realizează o listă de comportamente legate de emoțiile persoanelor: cum se comportă prietenii mei când le e frică, când sunt îngrijorați, fericiți, triști ș.a. Împarte emoțiile după gesturile prietenilor.

Componenta 3

Analizează în jurnalul tău comportamentele generate de emoții, stabilește ce tipuri de comportamente sunt catalogate drept nepotrivite de către ceilalți. Când apar ele? Cum reacționează ceilalți când se manifestă astfel de comportamente? Sunt locuri/medii în care te simți în siguranță să îți arăți orice tip de emoție, chiar și cea care poate genera comportamente nepotrivite?

Componenta 4

Fii pregătit/ă pentru o schimbare! Oferă-ți sfaturi despre cum să gestionezi mai bine emoțiile în viitor. Poți face acest lucru în fiecare zi sau doar la finalul jurnalului.

Mă implic!

Completează, ca temă pentru acasă, cele două grile de verificare, notând, în dreptul fiecărui reper, **Da** sau **Nu**.

Formă – tiparul textual descriptiv

- Apar minimum patru elemente descrise (elemente ale cadrului, senzații, comportamente generate de emoții).
- Privitorul își schimbă unghiul din care prezintă cadrul.
- Privitorul amintește evenimente/acțiuni fără să le povestească.
- Sunt folosite verbe la timpul imperfect și la persoana I.
- Predomină substantivele și adjectivele.

Conținutul tematic

- Textul se concentrează asupra unui protagonist în calitate de privitor al lumii.
- Este descris cadrul în care se află privitorul: ce vede, ce aude, ce miroase.
- Sunt numite minimum două emoții ale privitorului.
- Sunt descrise senzațiile/comportamentele generate de emoții.
- Este prezentat minimum un gând al privitorului.

Evoluez!

Ești iubitor/iubitoare de animale? Crezi că au și ele emoțiile lor? Studiază un animal (al tău de companie sau un altul) și notează cum i-ai putea ghici emoțiile, cum se manifestă, ce le-a generat.

Știu să învăț!

Completează următoarele enunțuri în caiet, astfel încât să reprezinte afirmații despre modalitatea în care ai învățat.

1. Din aceste activități, am reținut că jurnalul ...
2. Cel mai dificil la o activitate de redactare de texte mi se pare ...

AFLU MAI MULT!

- Unul dintre cele mai cunoscute jurnale este cel al lui Samuel Pepys, angajat în marina britanică. Pepys a descris cu lux de amănunte în jurnal viața sa pe parcursul a 10 ani, în intervalul 1660-1669. Jurnalul are 1 250 000 de cuvinte și este considerat una dintre cele mai importante mărturii despre viața politică și socială din secolul al XVII-lea în Marea Britanie.
- Scriitorul André Gide a ținut jurnal timp de 60 de ani (peste un milion de cuvinte) în care a notat o mulțime de meditații, gânduri, impresii, evenimente, foarte importante pentru înțelegerea personalității sale.
- Cel mai cunoscut jurnal scris în România este cel al lui Mihail Sebastian. Jurnalul se întinde din 1935 până în 1944. Cuprinde și detalii despre viața intimă a scriitorului, dar și observații extraordinare despre România interbelică.

Cuvintele și emoțiile. Tiparul explicativ

Gata pentru ceva nou!

Realizează o listă de cinci lucruri pe care ai dori să le știe părinții tăi despre tine la vârsta de 12 ani, după modelul: *Aș vrea ca părinții mei să știe că nu-mi face plăcere să îmi țină predici la fiecare pas.*

Start!

Citește, cu atenție, textul de mai jos.

„Cuvintele sunt un mijloc foarte puternic de comunicare a iubirii. Cuvintele afectuoase și tandre, cuvintele de laudă și de încurajare, cuvintele prin care dăm un sfat, toate spun «țin la tine». Aceste cuvinte sunt ca un balsam pentru suflet; sunt hrana afectivă a copilului, care-i alimentează sentimentul securității emoționale și pe cel al valorii de sine. Deși asemenea cuvinte se spun cu ușurință, ele nu se uită prea curând. Copilul trage foloase de pe urma acestor cuvinte de încurajare o viață întreagă.

Pe de altă parte însă, vorbele tăioase, care dovedesc diverse frustrări, pot dăuna stimei de sine a copilului și pot arunca îndoieli asupra capacităților sale. Copiii sunt convingși că noi credem sincer ceea ce le spunem. Vechiul proverb ebraic rămâne perfect valabil: «În voia limbii este viața și moartea».”

Gary Chapman, Ross Campbell,
Cele cinci limbaje de iubire ale copiilor, 1997
(trad. Irina-Margareta Nistor)

1. Notează, în caiet, elementele pe care le consideri importante la o primă lectură. Unde sunt acestea situate în interiorul textului?

2. Recitește textul și lucrează cu acesta conform instrucțiunilor metodei SINELG:

- notează ✓ în dreptul informațiilor care îți confirmă ceea ce știai;
- pune – în dreptul informațiilor care îți contrazic ceea ce știai;
- pune + în dreptul informațiilor care sunt noi pentru tine;
- semnalează cu ? acele informații care necesită lămuriri suplimentare/documentare.

3. Recunoști, la finalul celei de-a doua lecturi, tiparul textual învățat în clasa a V-a? Ajută-te de întrebările de mai jos:

- a. Cine poate fi destinatarul acestui text? Indiciu: citește textul scris pe coperta cărții.

O carte pentru părinți, de care se vor bucura copiii!

- b. Care este subiectul acestui text?
c. Care este scopul unui astfel de text? În ajutorul tău, îți oferim un fragment din introducerea cărții:

„În volumul de față vom discuta toate cele cinci limbaje ale copiilor și vă vom ajuta să stabiliți care sunt limbajele primare prin care copilul dvs. vă percepe afecțiunea [...]. Această carte, din care puteți învăța cum să vă iubiți copilul, conține o serie întreagă de sugestii pentru a vă ajuta să deveniți un bun părinte.”

Știi!

Textul explicativ este asociat cu următoarele întrebări menite să evidențieze specificul textului:

- Ce este explicat?
- De către cine este explicat?
- Cum este explicat?
- De ce este nevoie de această explicație?

Acest tip de text se regăsește în texte științifice, manuale, instrucțiuni diverse ș.a.

Pentru a facilita înțelegerea textului, un autor de text explicativ organizează cu atenție informațiile.

Pentru a organiza expunerea ideilor în paragrafe, pot fi folosite cuvinte/formule precum: *în primul rând, înainte de toate, pe de altă parte, în plus, nu în ultimul rând, în încheiere, în concluzie* ș.a.

În interiorul paragrafelor pot apărea, în funcție de relația dintre ideile exprimate, cuvinte/formule care:

- introduc dezvoltarea unei idei: *astfel; adică; de aceea; în acest fel; în acest sens; având în vedere că ...; dacă ..., atunci ...; de asemenea; totodată* ș.a.
- au rol de exemplificare: *de exemplu; un exemplu relevant este ...* ș.a.
- au rolul de a prezenta o opoziție: *în opoziție; dimpotrivă; în mod contrar; la polul opus, ori... , ori ...* ș.a.

Pentru a marca implicarea în discurs, autorul poate alege și adresarea directă către cititor prin verbe și pronume de persoana a II-a singular sau plural, vocative sau imperative.

Integrez și creez!

1. Analiza modelului. Învață să redactezi un text explicativ, folosind tehnica modelului. Observă cum sunt organizate informațiile în textul-suport, apoi rezolvă următoarele cerințe.

- Oferă un subtitlu acestui fragment de text. Explică modalitatea în care l-ai ales.
- La câte tipuri de cuvinte se face referire în text?
- Ce rol are enumerația „Cuvintele afectuoase și tandre, cuvintele de laudă și de încurajare, cuvintele prin care dăm un sfat”?

d. Completează în caiet, extrăgând informații din al treilea enunț al primului paragraf, cele patru căsuțe de mai jos.

- Aceste cuvinte sunt și .
- Aceste cuvinte alimentează și .

e. Ce conține fiecare alineat? Care este relația dintre primul enunț al unui alineat și următoarele?

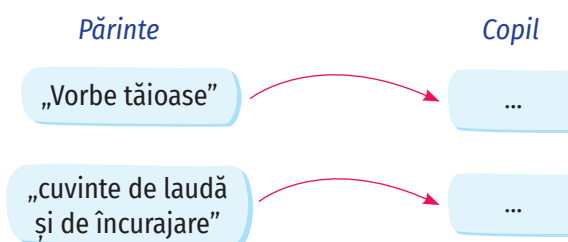
f. În interiorul textului, apar cuvinte/formule care ajută la organizarea propriu-zisă a ideilor și la organizarea expunerii de idei în cadrul textului. Identifică în textul-suport conectorii „pe de altă parte” și „deși”. Ce exprimă aceștia? Ce idei sunt puse în relație prin intermediul lor?

2. a. Gândire critică. Transpunerea unei idei într-un organizator grafic. Recitește, cu atenție, textul și completează următoarele organizatoare grafice, care evidențiază două modalități de organizare a conținutului dintr-un text explicativ.

Figura 1. Acțiune în lanț

Figura 2. Relație de tip cauză-efect

b. Formulează ideile desprinse din text, completând enunțurile de mai jos.

- Autorul textului învață ..., pentru ca el, la rândul lui, să învețe copilul.
- Atunci când părintele folosește vorbe tăioase, copilul ...
- Atunci când părintele folosește cuvinte de laudă și de încurajare, copilul ...

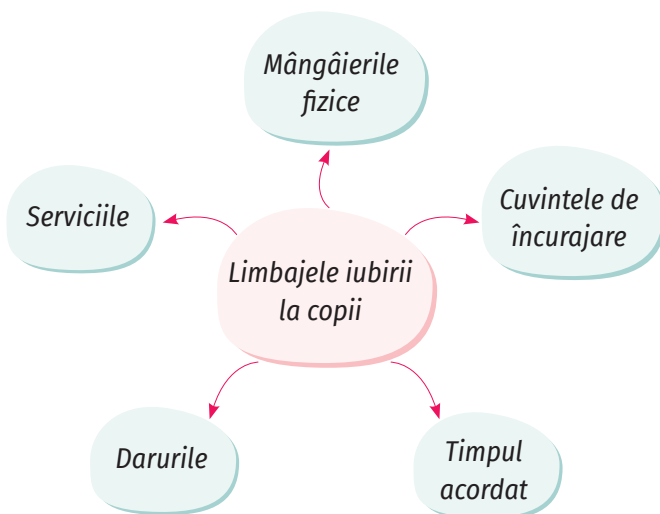

3. Lucrează cu textul. Completează tabelul cu fragmente din textul de mai jos, ținând cont de indicațiile din capul tabelului.

„Deoarece copiii mici își dezvoltă treptat capacitatea de a folosi cuvintele și ideile, ei nu vor ști întotdeauna ce înțelegem noi prin cuvintele pe care le folosim, nici măcar atunci când le spunem «te iubesc». Iubirea este o idee abstractă. Ei nu pot vedea iubirea așa cum văd o jucărie sau o carte. Cum copiii au tendința să gândească în termeni foarte concreți, trebuie să-i ajutăm să înțeleagă ce vrem să spunem atunci când ne exprimăm iubirea. Cuvintele «te iubesc» au o mai mare greutate atunci când copilul le poate asocia unor sentimente de afecțiune, care presupun adesea apropierea fizică. De exemplu, atunci când îi citești copilului înainte de culcare, țineți-l cât mai aproape, mai ales atunci când se întâmplă ceva în poveste care îl determină să se simtă plin de căldură și iubire; atunci îi puteți spune ușor: «te iubesc, dragostea mea».”

Precizarea informației științifice/ a stării de fapt	Explicarea ei pe înțelesul părinților și exemplificarea	Oferirea de soluții practice

4. Redactează. Fragmentul de la începutul textului vorbește de un limbaj al iubirii la copii, *Prefața cărții* – de existența a cinci limbaje în total. Selectează unul dintre limbajele iubirii din ciorchine și pregătește schema unui text explicativ, în trei paragrafe, pe care, ulterior, îl vei redacta, ținând cont de pașii de pe coloana a doua.

Pași în planificare

- Pune *Da* sau *Nu* în dreptul următoarelor enunțuri pentru a stabili trăsăturile textului explicativ:
 - Cu textul acesta trebuie să ajut pe cineva să înțeleagă ceva.
 - Atunci când scriu trebuie să am în vedere nevoia de a ști a celui căruia îi este destinat textul.
 - Trebuie ca textul să fie concentrat pe autor, pe mine, nu pe subiectul lui.
- Extrage din lista de mai jos cuvintele potrivite subiectului tău.
 - copil • părinte • educație • iubire • nevoie • plăcere • extraterestru • grâu • hârtie • primărie
- Stabilește, după modelul învățat mai sus, ce va cuprinde prima propoziție a fiecărui alineat. Reține că aceasta trebuie să fie o sinteză a ideii principale din alineat.
- Decide modalitatea în care vei dezvolta, pentru fiecare alineat, ideea inițială în cel puțin alte două enunțuri: explicând ideea prin oferire de detalii, prin exemplificare.
- Fii atent/ă la utilizarea unor conectori explicativi (*deoarece, fiindcă* ș.a.), a unor conectori logici de tip cauză-efect (*dacă ... atunci ...* ș.a.) sau a unor formule de exemplificare (*de exemplu* ș.a.).
- Folosește mai ales prezentul verbelor pentru că îți permite să abordezi subiectul într-o manieră generală.
- Alege două modalități prin care să te adresezi cititorului tău.
- Selectează, din exercițiile de mai sus sau din bagajul tău de cunoștințe, formule care organizează ideile în interiorul paragrafelor sau expunerea ideilor de-a lungul întregului text.

Mă implic!

a. Oferă spre lectură. Odată redactat textul explicativ despre limbajul iubirii ales de tine, oferă-l spre lectură unui adult cu care interacționezi foarte mult (părinte, bunic, profesor, tutore etc.).

b. Obține impresii. Verifică ce a înțeles adultul din text conform unei scheme de înțelegere a textului explicativ pe care o vei construi tu, la alegere, după unul dintre modelele de mai sus (SINELG, organizarea ideilor în organizatori grafici).

Sărbători tradiționale de primăvară

Gata pentru ceva nou!

Privește, cu atenție, imaginea de mai jos și completează enunțurile următoare în caiet.

1. Dacă aș preda limba și literatura română, aș considera că elementele cele mai importante ale picturii sunt ...
2. Dacă aș preda religie, aș asocia imaginea cu sărbătoarea ...
3. Dacă aș preda educație plastică, aș analiza fiecare culoare folosită și aș aprecia că ...
4. Dacă aș preda geografie, aș observa că anotimpul surprins este ..., iar spațiul redat vizează mediul ...
5. Dacă aș preda o limbă străină, aș ști că urarea specifică sărbătorii ilustrate este ...
6. Dacă aș fi diriginte/dirigintă, l-aș invita pe pictorul Gheorghe Ciobanu și l-aș întreba ...

Gheorghe Ciobanu,
Pregătiri de Paște, artmark.ro

Start!

Petra, elevă în clasa a VI-a la Colegiul Național „Mihai Viteazul” din Slobozia, a acceptat să dezvăluie o parte din jurnalul său. Citește-i și tu însemnările.

Puiști, 27 februarie 2022

Ziua a început cu o teribilă ceartă cu mama. La fiecare sfârșit de săptămână avem aceeași discuție: eu nu vreau la țară, ea îmi dă înainte cât de mult îmi bucură pe bunici vizitele noastre; eu vreau să rămân în Slobozia, să mă văd cu fetele și să mergem la mall, ea nu poate să mă lase singură în oraș. Of! Cât o invidiez pe Daria! Bunica ei locuiește la câteva blocuri distanță, deci a scăpat de corvoada asta.

În sfârșit, nu despre asta voiam să vorbesc. De cum am ajuns în sat, am observat ceva ciudat: oamenii adunau crengile uscate ale copacilor și înălțau un soi de căpițe, pe care mai puneau și cauciucuri uzate. Bunica prepara tot felul de mâncăruri, ca și când am fi sărbătorit ceva. Când am întrebat-o ce se întâmplă, mi-a spus că duminică este Lăsata Secului, adică ultima zi în care mai putem mânca „de dulce”, fiindcă intrăm în Postul Paștelui. Așa că, la treabă! Am ajutat-o să facă plăcinta cu brânză și cu stafide și când totul a fost gata, am spălat bine vasele cu leșie¹ (am folosit mănuși), ca să fie curate. Pe urmă le-am urcat în pod și le-am dat jos pe celelalte în care se gătea mâncare de post. Seara, am mers să mă întâlnesc cu Maria, prietena mea. Ea mi-a spus despre focuri, despre glume, despre cântece și hore. Practic, în acea noapte nu se dormea. Când s-a înnoptat, am dat foc și noi grămezii de crengi uscate și de paie din fața porții noastre. Am sărit cu Maria, strigând cât ne ținea gura: Alimori! Alimori! pentru alungarea spiritelor rele. Am mers, apoi, cu bunica și cu mama în cimitir ca să aprindem candelile la mormintele celor duși și să dăm de pomană. Maria m-a luat și m-a dus să-mi arate focul cel mare din vatra satului.

Poate era mai bine să nu fi mers! Atunci nu s-ar fi întâmplat nimic și eram liniștită. Acum nu știu ce ar trebui să fac. Sunt tare agitată. Parcă nu mai sunt eu. Parcă nu îmi mai găsesc locul. Mai bine să nu mă gândesc. Ușor de zis! Vai ce drăguț era! Înalt, blond, cu ochi albaștri. Sau erau verzi? Nu îmi pot da seama. Era întuneric și doar din când în când puteam să îi văd fața la lumina focului. Îmi amintesc, în schimb, vocea lui: limpede, caldă, cea mai frumoasă voce din lume. Când mi-a întins mâna ca să facem cunoștință și i-am auzit numele, Petru, am înțepenit. Cine a zis că nu există coincidențe? De aseară și până acum tot visez cu ochii deschiși. E în clasa a VII-a și vrea să vină în Slobozia, la liceu. E foarte bun la mate și a citit mai mult decât mine. Cine ar fi crezut că la țară se face școală și există elevi așa buni și... frumoși?

1. Ce emoții trăiește Petra pe parcursul zilei? Motivează-ți răspunsul cu exemple din text.

2. Lucrați în perechi. Petra este nemulțumită că mama o obligă să meargă la țară. Notați, într-o **diagramă Venn**, asemănările și deosebirile dintre viața de la țară și cea de la oraș.

Viața la țară

Asemănări

Viața la oraș

¹leșie – s. f. soluție folosită la spălatul rufelor, în diverse procese industriale etc.

3. În notațiile sale, Petra amintește de o sărbătoare la care asistă: *Lăsata Secului*. Transcrie trei obiceiuri legate de această sărbătoare, pe care le descrie Petra în jurnalul ei.

Știu!

Primăvara aduce în comunitățile umane motive diverse de sărbătoare. Fie este celebrată legătura dintre natură și viața spirituală, fie renașterea naturii constituie un prilej de schimbare a lumii.

Lăsata Secului marchează, pentru creștini, ultima zi în care se mai poate mânca *de dulce* (carne sau orice produs provenit de la animale) înainte de începerea unui post.

Postul Paștelui este cel mai lung și durează 40 de zile, la care se adaugă Săptămâna Patimilor. De aceea, în ultima duminică înaintea postului, membrii familiei se adună pentru a se înfrupta din produsele care vor fi interzise pe parcursul lui. Câteva dintre tradițiile asociate acestei sărbători, păstrate și astăzi, sunt:

- a. baterea halviței** – în anumite zone din sudul țării, femeile prepară halvița în casă, apoi o leagă cu o ață și o atârână de un cui din tavan. Copiii încearcă să muște din ea, fără să oprească pendularea aței, având mâinile legate la spate;
- b. îndulcirea soacrelor** – în această zi, nurorile prepară plăcintă cu brânză dulce pe care o oferă soacrelor pentru ca relațiile să fie „dulci” în timpul Postului Mare;
- c. sărbătoarea cucilor** – cucii sunt flăcăi care poartă fuste, mascați cu o glugă realizată din pânză de cânepă, cu tot felul de motive ornamentale. Aceștia țin un clopot în spate și un băț cu care încearcă să atingă trecătorii. Se crede că omul care nu va fi lovit de cuci nu va fi sănătos în acel an.

Adaptare după Sim. Fl. Marian,
Sărbătorile la români

În lume, în această perioadă au loc **carnavaluri** (*carne, vale – adio carne, it.*). Cele mai cunoscute sunt *Carnavalul de la Veneția* și *Carnavalul de la Rio*. Acestea celebrează trecerea de la iarnă la primăvară, o perioadă în care totul este posibil, în care nu mai există săraci sau bogați, căci măștile le oferă participanților această iluzie.

În lumea musulmană, există **Nawrez**, adică *Ziua cea Nouă*, celebrată pe 21 martie, când se vopsesc ouă și se

consideră că până nu cade coaja de ou pe pământ, nu vine primăvara. La fel ca la creștini, la masă se adună toți membrii familiei și se consumă bucate alese. Copiii merg cu colindul ca să vestească primăvara, purtând în mâini crenguțe de care sunt legate batiste sau baticuri.

Evreii sărbătoresc, la începutul primăverii, **Tu Bishvat**, adică *Anul Nou al Pomilor*. La această sărbătoare se consumă fructele copacilor care cresc în Israel, se recită poezii, se cântă și se beau patru pahare cu vin. Tot în această zi, copiii trebuie să planteze un copac.

Integrez și creez!

Lucrați în echipe. Unul dintre obiceiurile surprinse de Petra este acela al focurilor purificatoare. Credeți că acest obicei ar trebui păstrat? Organizați o discuție, având în vedere etapele de mai jos.

- a.** Împărțiți-vă în două echipe, în funcție de răspunsul la întrebarea de mai sus. Desemnați un elev care să fie judecător.
- b.** Căutați informații care să vă ajute în susținerea punctului de vedere.
- c.** Judecătorul se va așeza la catedră. Un membru din fiecare echipă va susține punctul de vedere.
- d.** La final, judecătorul va desemna echipa câștigătoare, motivând clasarea concurenților.

Evoluez!

1. Proiect. Alege unul dintre obiceiurile sau sărbătorile numite/prezentate la secțiunea *Știu!*. Caută mai multe informații despre acesta/aceasta și realizează o prezentare. Poți desena, realiza un colaj sau folosi diferite aplicații (PowerPoint, Canva, Animoto etc.).

2. Proiect. Lucrați în echipe de patru-cinci elevi. Alegeți una dintre etniile conlocuitoare (*maghiari, bulgari, greci, turci, ucraineni, romi, germani, italieni, chinezi* etc.) și căutați informații despre felurile de mâncare pe care le consumă la o sărbătoare tradițională. Realizați un caiet cu rețete. Preparați-le chiar, cu ajutorul unui adult, pe unele dintre ele.

Citește, cu atenție, cele două texte, apoi rezolvă cerințele în caiet.

Textul 1

„În grădina casei mele e copacul
Care cântă și pe frunze și pe vânt,
Care știe tot ce-mi place și ce simt,
Care știe cântecul ce-n gând îl cânt.

În grădina casei mele e copacul
Care-mi spune să fiu mândru cum e el,
Care-mi spune să-mi țin fruntea dreaptă tot mereu,
Fie ploaie, fie soare, fie nori,
Tot ca el.

Copacul demn se-nalță în grădina mea,
Încărcat de roade și de noapte grea
Au încercat dușmani să-l culce la pământ
și să-l știe-ngenunchiat. [...]”

Ovidiu Dumitru, *Copacul*

Textul 2

„Căderea frunzelor toamna și regenerarea primăvara sunt fenomene naturale în pădurile din regiunile noastre. Însă, la o privire mai atentă, procesul se dovedește un mare miracol, pentru că arborii au nevoie mai ales de un al șaselea simț – cel al timpului. De unde știi ei că vine din nou iarna sau că temperaturile crescute nu sunt doar un scurt intermezzo¹, ci anunță venirea primăverii?”

Că zilele calde sunt declanșatorul producției de frunze pare logic, pentru că acum apa înghețată din trunchi se topește și poate curge din nou. În mod surprinzător, copacii înmuguresc cu atât mai repede cu cât iarna a fost mai grea. [...] Cu cât e mai cald anotimpul rece, cu atât înfrunzesc mai greu fagii, iar asta pare illogic la prima vedere. Pentru că multe alte plante, de exemplu ierburile, devin active încă din ianuarie, unele încep chiar să înflorească, așa cum o dovedesc atâtea titluri de senzație din presă. Se poate ca arborii să nu reușească să se odihnească suficient de bine, în lipsa temperaturilor geroase, și astfel, primăvara să reintre mai greu în rutină?”

Peter Wohlleben,
Viața secretă a copacilor, 2015

- Notează două cuvinte din câmpul semantic al *naturii*, valorificând **textul 1**.
- Alege varianta corectă de răspuns.
Versurile „În grădina casei mele e copacul [...] / Care-mi spune să-mi țin fruntea dreaptă tot mereu” subliniază:
 - timiditatea copacului;
 - înălțimea copacului;
 - modestia copacului;
 - demnitatea copacului.
- Alege varianta corectă de răspuns.
Copacul din textul în versuri devine un simbol pentru
 - grădină;
 - paznicul grădinii;
 - ființa umană;
 - dușmani.
- Alege varianta corectă de răspuns.
În zilele calde, apa se topește, ceea ce duce la:
 - declanșarea celui de-al șaselea simț;
 - aparitia frunzelor;
 - prezența unui miracol;
 - înflorirea ierburilor.

- Notează „X” în dreptul fiecărui enunț pentru a stabili dacă este adevărat sau fals, bazându-te pe informațiile din cele două texte.

Enunțul	Adevărat	Fals
În textul 1, copacul este personificat.		
Măsura primului vers din textul 1 este de 11 silabe.		
Privitorul din textul 1 se identifică cu arborele.		
Miracolul la care se referă articolul este că arborii percep schimbarea anotimpurilor.		
Copacii sunt afectați de iernile mai puțin friguroase.		
Ziarele prezintă plante care înverzesc în februarie.		

¹intermezzo – s. n. (aici) pauză.

6. Transcrie din textul 1 un epitet și o enumerație.
7. Prezintă elementul care apare în ambele texte și extrage un citat semnificativ din fiecare text.
8. Crezi că există asemănări între copaci și oameni? Scrie un text de minimum 100 de cuvinte în care să răspunzi la această întrebare, raportându-te la textul 1.
9. Alege varianta corectă de răspuns.
Sunt corect despărțite în silabe adjectivele din seria:
- a. în-gheț-a-te, ger-oa-se;
 - b. în-gheț-a-te, ge-ro-a-se;
 - c. în-ghe-ța-te, ger-oase;
 - d. în-ghe-ța-te, ge-roa-se.
10. Alege varianta corectă de răspuns.
Seria care conține doar adjective provenite din verb la participiu este:
- a. „mai atentă”, „crescute”; c. „active”, „geroase”;
 - b. „înghețată”, „suficient”; d. „înghețată”, „crescute”.
11. Alege varianta corectă de răspuns.
Cuvântul „un” este numeral cardinal în enunțul:
- a. Am tăiat un copac din grădina bunicului.
 - b. Pădurarul a plantat un brad și doi arțari în fața casei sale.
 - c. Un stejar secular a fost tăiat, iar altul i-a luat locul.
 - d. „Arborii au nevoie de un al șaselea simț – cel al timpului”.
12. Alege varianta corectă de răspuns.
Numeralul cardinal este corect folosit în enunțul:
- a. S-au încheiat cele doisprezece ore de incubație.
 - b. La ora doi, lumina soarelui mângâia crengile copacilor înverziți.
 - c. Pomului din fața casei i-au fost necesari patrusprezece ani ca să înflorească.
 - d. După șaisprezece ani, pădurea de la marginea satului a redevenit locul de refugiu al copiilor.
13. Selectează, din fragmentul evidențiat în textul 2, trei adjective și precizează pentru fiecare cazul.

Adjectivul selectat	Cazul adjectivului selectat

14. Alcătuieste o propoziție, în care cuvântul cu funcție sintactică de atribut adjectival în enunțul „Cu cât e mai cald anotimpul rece, cu atât înfrunzesc mai greu fagii, iar asta pare ilogic [...]” să fie nume predicativ.

15. Construiește un enunț în care să apară atât un adjectiv propriu-zis, cât și un numeral ordinal.
16. Încercuiește forma corectă a cuvintelor din textul următor, reprezentând mesajul unei iubitoare de natură pentru prietenele sale.

Dragele/Dragile mele, am petrecut **optsprezece/optsprezece** zile la bunici, la țară. Am renunțat la **cenușiile/cenușiele** străzi ale orașului și m-am bucurat alături de **zglobiii/zblobii** vecini ai bunicilor de tot ceea ce oferă natura. Cuprinși de farmecul acesteia, am renunțat chiar și la obiceiul de a dormi după-amiaza, începând cu ora **doi/două**. Mai am povești interesante și despre pădurea de stejar de la marginea satului pe care am străbătut-o cu **propriii/proprii** mei prieteni, dar vom discuta mai multe când revin în oraș.

17. Alege o specie de arbore care îți place. Caută informații despre aceasta și, folosind tiparul explicativ, scrie un text de minimum 150 de cuvinte în care să prezinți trăsăturile cele mai importante ale copacului ales. Te poți referi la:
- mediul în care trăiește;
 - părțile componente;
 - felul în care se hrănește etc.

Știu să învăț!

Autoevaluare. Completează următoarele enunțuri în caiet, așa încât să reprezinte afirmații despre lecțiile din această unitate.

- Trei elemente pe care le-am învățat pe parcursul unității sunt
- Pe parcursul unității am întâmpinat următoarele dificultăți
- Cel mai interesant în această unitate mi s-a părut

Timpul de lucru este de 50 de minute.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Citește, cu atenție, textul, apoi rezolvă cerințele.

„Din somnul orb de noapte-ntunecoasă
De unde-au stat departe de frumos
Se reîntorc livezile acasă
În rochii înflorite până jos.

E primăvară, iarăși primăvară!
Pe fiecare margini de fâgaș¹
Își scot strămoșii degetele-afară,
De ghiocei, de crini, de toporași.

Se simte iarăși mirosul câmpiei
Din nou aruncă soarele pojar
La cântecul înalt al ciocârliei / les
roadele cu capetele-afar’.

Aruncă ziua peste tot cu vrăbii
În codri cucii iară-au năvălit
Se bat cu gâtul păsările-n săbii
Și glasurile-și dau la ascuțit.”

Virgil Carianopol, *Primăvara*, 1931

SUBIECTUL I

70 DE PUNCTE

- Transcrie două cuvinte folosite cu sens figurat. **6 puncte**
- Alege varianta corectă de răspuns. **6 puncte**
Tema textului este:
a. primăvara; **b.** strămoșii; **c.** natura; **d.** cântecul.
- Alege varianta corectă de răspuns. **6 puncte**
Ultima strofă exprimă:
a. bucuria manifestată prin cântecul păsărilor;
b. reîntoarcerea păsărilor migratoare;
c. apariția vrăbiilor și a cucilor;
d. cearta păsărilor.
- Notează „X” în dreptul fiecărui enunț pentru a stabili dacă este adevărat (A) sau fals (F), bazându-te pe informațiile din textul dat. **8 puncte**

Enunțul	A	F
În versul „Se reîntorc livezile acasă” există o personificare.		
Rima poeziei este îmbrățișată.		
Măsura versurilor din prima strofă este de 11 silabe.		
Strofa cu patru versuri se numește catrenă.		

- Numește tiparul textual prezent în poezie. **6 puncte**
- Interpretează, în cel puțin 30 de cuvinte, o figură de stil identificată în textul dat. **8 puncte**
- Care este emoția transmisă de poezia lui Virgil Carianopol? Motivează-ți răspunsul în 30-50 de cuvinte. **8 puncte**
- a.** Indică gradul de comparație la care se află adjectivul din următoarele versuri: „La cântecul înalt al ciocârliei / les roadele cu capetele-afar’”. **3 puncte**
b. Construiește un enunț în care adjectivul identificat să fie la alt grad de comparație, pe care îl vei preciza. **3 puncte**
- Construiește un enunț în care să îți exprimi preferința pentru un tip de floare (*ghiocei, crini, toporași*), precizând o caracteristică a acesteia printr-un adjectiv cu funcția sintactică de atribut adjectival. **6 puncte**
- Completează spațiile punctate din textul de mai jos, reprezentând gândurile unui iubitor al naturii, cu forma corectă a cuvintelor scrise între paranteze. **10 puncte**

☐	Îmi place primăvara, fiindcă norii ... (<i>cenușiu</i>) sau ... (<i>negru</i>) se strecoară printre cei ... (<i>albastru</i>), formând ... (<i>monstru</i> – plural) cu cel puțin ... (<i>18</i> – cu litere) capete.
☐	

SUBIECTUL AL II-LEA

20 DE PUNCTE

În vacanță ai vizitat niște locuri minunate.

Scrive o pagină de jurnal de cel puțin 100 de cuvinte în care să redai emoțiile pe care ți le-a trezit unul dintre locurile vizitate, incluzând o secvență descriptivă. Data redactării jurnalului este 19 aprilie 2024. În elaborarea compunerii, este indicat:

- să incluzi data și anul;
- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să incluzi o secvență descriptivă;
- să respecti normele de ortografie și de punctuație;
- să scrii lizibil și să așezi corect textul în pagină.

Lumea are buton on/off

Lumea mea întâlnește cunoașterea:

- Online • Lume • Opinie • Acord • Dezacord
- Conexiune • Podcast • Claritate • Respect
- Vorbim pe rând • Pericolele internetului • Știri false
- Cum să faci un joc • Personaje îndrăgite • Modele
- Pictură • Vlogger

- Lectură:** • Textul nonliterar • Textul argumentativ
• Strategii de lectură a textului literar

- Comunicare orală:** • Comunicarea eficientă •
Dicția • Ascultarea activă

Elemente de construcție a comunicării:

- Adverbul • Sintaxă. Recapitulare

- Redactare:** • Textul narativ-descriptiv
• Elemente auxiliare în scriere • Pasaje descriptive
• Redactare cu stil

- Interculturalitate:** • Modele promovate în
literatură și în alte arte

- Recapitulare**
Evaluare

Radu Paraschivescu

(n. 1960)

Este scriitor, redactor de carte, traducător și publicist. A scris numeroase volume, dintre care cele mai recente sunt *Omul care mută norii*, *Recviem vesel pentru tata*, *Vitrina cu șarlatani*, *Acul de aur și ochii Glorianei*, *Noi suntem români (nimeni nu-i perfect)*. *Glorie zeului Click* este un text inedit.

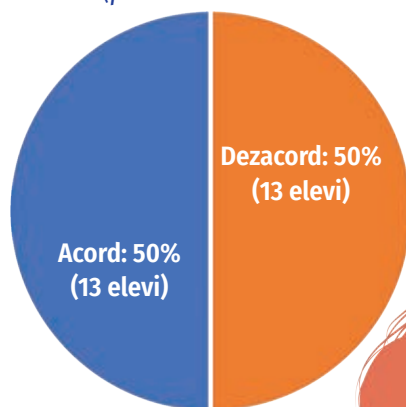
Click. Textul argumentativ

Gata pentru ceva nou!

1. Joc. Adunați-vă cu toții în mijlocul clasei. Stabiliți două locuri opuse în clasă, unul pe care îl numiți ACORD și altul – DEZACORD. Profesorul va citi pe rând propozițiile de mai jos, iar voi trebuie să vă deplasați repede fie pe locul numit ACORD, fie pe cel numit DEZACORD. Pentru fiecare situație, numărați câți dintre voi ați ales o parte sau pe cealaltă și completați câte un organizator grafic, urmând modelul de mai jos.

- E mai bine să îți faci cumpărăturile online.
- E mai bine să te informezi de pe rețele sociale.

Model (pentru o clasă de 26 de elevi)

2. O celebră afirmație a scriitorului francez Honoré de Balzac (1799-1850) este „Zeul la care se închină toți este banul”. La ce crezi că se referă scriitorul prin această afirmație? Cine ar putea fi considerat „zeul” lumii de azi? Poți folosi drept sprijin cuvintele de mai jos.

Card

Facebook

Avion

Comerț online

Televiziune

3. Probabil ai auzit multe reclame ce se încheie cu sloganul din imaginea alăturată. La ce se referă acesta?

4. Citește, cu atenție, textul *Glorie zeului Click* de Radu Paraschivescu.

Totul la un click distanță

Text de bază

Glorie zeului Click

de Radu Paraschivescu

Să ne limpezim termenii, cetățeni și cetățene, ca să nu încurcăm borcanele. Gloaba¹ nu e sora globului. Iar globalizarea nu înseamnă triumful gloabei asupra animalului zdravăn. Globalizarea despre care se tot vorbește de două-trei decenii încoace înseamnă că acest glob pământesc pe care-l vedem ca jucărioară cu mult albastru prin librării e al tuturor. Al englezului și al chilianului, al bulgarului și al grecului, al americanului și al vietnamezului. Un personaj din *Grădina secretă* a lui Francis Hodgson Burnett spune că lumea e o portocală și că trebuie împărțită astfel încât să ajungă pentru toată lumea, oricât de ascuțit cuțitul care o taie și oricât de mici feliiile. Globalizarea, adică dilatarea științifico-fantastică a portocalei, cam tot așa ceva înseamnă. Dar vestea bună e alta. Și vine de aici, de aproape, din prezentul ăsta care ne vâjâie pe la urechi. Catalogul zeilor e, de la o vreme încoace, mai bogat cu un membru. E vorba de zeul știrii-fulger sau trăsnet, zeul tastei fermecate, zeul comutării de pe un meridian pe altul, de pe un continent pe altul, de pe noapte pe zi, de

pe terenul de golf în sala de operație și de pe plajă în catedrală. Îl cheamă Click pe zeul nostru și are mai mulți supuși decât tot Olimpul la un loc. Iar accesul nostru la portocala globală este la cheremul acestuia.

Mai întâi de toate, e bine să știm că lumea zeului Click e plină de ciudățenii și de contradicții. De exemplu, motorul lui de căutare e mai puternic decât orice motor de mașină. Pe de altă parte, starea lui civilă trezește discuții și alimentează bârfe. Mai pe șleau spus, fără să țină seama de exemplul de fidelitate al lui Zeus, care are o singură soată, pe Hera, zeul Click întreține mai multe soții, fiecare cu luminile și cu umbrele ei. Una e Curiozitatea, mereu cu ochii la hainele, la obiceiurile și la cusururile celorlalți. Alta e Pseudoștirea², care circulă însoțită de un alai de semne ale exclamării și de cuvinte care zângăne strident: „incredibil”, „șoc”, „fără precedent”, „cumplit”. A treia soție e Minciuna, care nu mai stă cu regele la masă, cum învățaserăm de la poet. Acum invită ea pe cine pofteste, fiindcă știe că soțului îi plac renghiurile³ și glumele, fie ele și de două parale. (Trebuie spus, de dragul adevărului istoric, că a existat și o soție pe nume Informația, surghiunită⁴ însă de zeul Click după un complot mișelesc⁵ al celorlalte soții.)

Astfel, fără să ne dăm seama, zeul Click, slăvit fie-i numele, a intrat și în viețile noastre. Asta tot n-ar fi nimic, dar a ajuns să ni le controleze și să ni le decidă. Pe vremuri, când oamenii nu puteau vorbi dintr-un oraș în altul sau dintr-o emisferă în alta fără telefon fix și nu-și puteau trimite scrisori care ajungeau la destinație într-o secundă, exista ceva care se chema loz în plic. Lozurile erau niște mici bilete sigilate și împăturite, dintre care unele – destul de puține – îți aduceau niște bani (atâta cât scria pe ele după ce le desfăceai).

VOCABULAR/NOTE

¹ *globă* – s. f. cal slab, prăpădit (și bătrân).

² *pseudoștire* – știre falsă.

³ *renghi* – s. n. farsă.

⁴ *a surghiuni* – vb. a deporta, a exila.

⁵ *mișelesc* – adj. de mișel; ticălos, netrebnic.

Acum suntem în lumea lozului în Click, adică a unei lumi în care dai click pe niște cuvinte și afli ceva. Cel puțin, asta crezi. De multe ori însă, acel ceva e foarte departe de ceea ce aștepti, ceea ce înseamnă că ți s-a întins o momeală din care ai mușcat, ca o știucă pofticioasă ce te afli. Doar nu se cheamă degeaba *click bait*⁶.

Pe de altă parte, teribil de pestriță și de stranie cum e lumea din jurul nostru, are un avantaj uriaș: o putem croi după cum ne place. O facem tot cu ajutorul zeului Click, care, dacă știi să-l iei, e dispus să se dea jos de pe tronul virtual și să-ți fie de folos. Totul în lumea asta e la un click distanță, hai două. Îți poți mobila ziua în feluri la care altădată visau doar scriitorii de SF. La 10 și un sfert poți să te plimbi prin Library of Congress, la 11 te înghesui la Fontana di Trevi, la 12 participi la o gală rock la Melbourne. Lumea e armonica⁷ ta personală – poți s-o deschizi și s-o strângi în orice moment. Cu sprijinul zeului Click, fiecare dintre noi e un minizeu fericit. Fiindcă e liber să lumineze doar ce-i place și să lase restul în întuneric. Vrei să citești texte pe un blog? Click și se rezolvă. Vrei să vezi imagini din Kuala Lumpur noaptea? Click și se rezolvă. Vrei să asculți un podcast în care se vorbește despre muzica barocului⁸ brazilian? Click și se rezolvă. Vrei să știi cum trăiau culegătorii de perle de acum două sute de ani? Click și se rezolvă. Evantaiul cunoașterii răcorește toate frunțile, iar timpul pare desființat. Ești simultan aici, în apartamentul tău din Sibiu, Iași sau Timișoara, și în bisericile pictate din străvechime. Sau în peștera de la Pech Merle. Sau la premiera *Traviatei*. Dacă personajul lui DiCaprio se credea stăpânul lumii cu brațele desfăcute la prora⁹ *Titanicului*, de bună seamă că ai toate motivele să te simți la fel. Lumea e a ta, în forma pe care o dorești. Ai o alonjă¹⁰ atât de mare, încât ești în stare să atingi, cu un

simpliciu omagiu adus zeului Click, vârful unui zgârie-nori, emblema de pe tricoul lui Mbappé sau merele din Grădina Hesperidelor.

Dar mai e ceva. Când lucrurile arată prea frumos ca să fie adevărate, trebuie să fii atent la capcane. Ele sunt plantate peste tot și li se spune în fel și chip. Unele sunt scorneli care, tot cu sprijinul zeului Click, se împrăștie în lume ca incendiul prin pădure. Lumea s-a obișnuit să le numească *fake news*¹¹ ca să nu le spună non-știri, minciuni, gogoși sau invenții. Veninul lor se prelinge ca de pe colții viperei în suflete și în minți. Bine, bine, și? Cum te bați cu o asemenea arătare? Cum o răpuși?

Prin urmare, lumea asta, portocală sau ce alt fruct o fi, e imensă, tentantă și chiar foarte accesibilă pentru noi datorită zeului Click. La o asemenea provocare, trebuie să ai și instrumente potrivite-n buzunar. Cel mai sigur aliat e propriul tău discernământ, adică felul în care pătrunzi în cotloanele realității și înțelegi totul așa cum trebuie. Pentru asta e nevoie de experiențe formatoare, de studiu și de repere. Acestea din urmă sunt prietenul care nu trădează, părintele care nu duce cu zăhărelul, ziaristul care lucrează în temeiul adevărului, profesorul care face din tine un om de nădejde. De unul singur poți să ai succes doar dacă ești genial. Dacă nu, ai nevoie de mortarul¹² relațiilor cu ceilalți, de încrederea lor, pe care s-o răsplătești cu încrederea ta. Lucrul ăsta e valabil de fiecare dată când slăvitul zeu Click îți ține calea și te îmбие la aventură. E bine de știut că aventura în afara adevărului e un eșec care poate să-ți rezeze aripile și astfel să-ți interzică zborul în lume.

VOCABULAR/NOTE

⁶ *click bait* – tehnică de redactare care, folosindu-se de titluri exagerate, are ca scop atragerea utilizatorilor.

⁷ *armonică* – s. f. acordeon de dimensiuni mai reduse, acționat prin intermediul butoanelor.

⁸ *baroc* – s. n. stil artistic specific secolelor XVI-XVIII, caracterizat prin gustul pentru grandios, prin neregularitate și exces de ornamente complicate.

⁹ *prora* – s. f. partea din față a unei nave.

¹⁰ *alonjă* – s. f. piesă mobilă sau demontabilă care servește la prelungirea unor obiecte; (sport) mișcare de întindere rapidă a brațelor.

¹¹ *fake news* – s. n. știri false.

¹² *mortar* – s. n. material de construcție constituit dintr-un amestec de var, nisip, apă, ciment sau ipsos etc., care se folosește ca element de legătură între materiale de construcție solide.

Înțelegerea textului

Start!

1. Selectează din lista de mai jos cuvântul care ți se pare că poate defini cel mai bine subiectul textului:
 - internet; • informare; • click; • lume;
 - comunicare; • pericole; • rapid; • facil.
2. **Provocare.** Formulează un enunț în care să precizezi subiectul textului, folosind toate cuvintele din lista de mai sus.
3. Cine este autorul acestui text? Ce știi despre el? Citește căsuța cu informații despre autor de la pagina 180, apoi folosește-te de internet pentru a afla mai multe. Ce informații despre autor ai găsit „la un click distanță”?
4. Biografia autorului te ajută să ai încredere în ceea ce spune? Motivează-ți răspunsul.
5. Selectează două afirmații despre lumea noastră și utilizarea internetului pe care autorul Radu Paraschivescu le consideră adevărate, după cum rezultă din textul citit anterior.

Știu!

Textul nonliterar este un text care abordează aspecte din realitate, cu intenția de a prezenta informații reale despre lume.

AFLU MAI MULT!

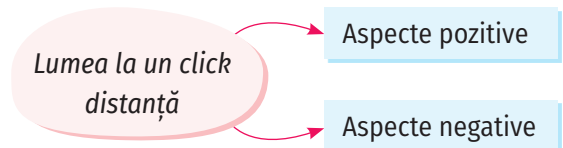
Într-un text nonliterar, pot apărea atât informații concrete, care pot fi verificate și din alte surse, cât și păreri (opinii). Părerile sunt informații care îl privesc exclusiv pe cel care emite discursul și modalitatea în care el se raportează la lume. Părerile sunt adevărate în măsura în care autorul sau alții le consideră adevărate, dar nu sunt în mod general adevărate.

De exemplu, în enunțul „În România, în 2020, s-au făcut cumpărături online de 5,6 milioane de euro” apare o informație concretă, care poate fi verificată.

În schimb, în enunțul „În România, în 2020, a fost mai ușor să faci cumpărături online” regăsim o părere care arată ceea ce crede cel care a afirmat acest lucru – alte persoane pot considera contrariul. Un indiciu pentru a identifica specificul de părere este termenul „ușor” – pentru fiecare dintre noi acest termen poate însemna altceva.

Integrez și creez!

1. Împarte textul în fragmente. Stabilește câte un cuvânt-cheie pentru fiecare fragment.
2. Faptul că, în ziua de astăzi, lumea este *la un click distanță* de noi are atât avantaje, cât și dezavantaje. Cu ajutorul informațiilor din text, completează organizatorul grafic de mai jos.

3. De ce spune autorul că lumea este ca o portocală?
4. Selectează din text cuvintele sau structurile care reprezintă atribute/caracteristici ale zeului Click. Precizează, pentru fiecare situație, care este ideea pe care vrea să o transmită autorul.

Model:

Atributul/Caracteristica	Ideea transmisă
zeul știrii-fulger	rapiditate, viteză

5. Numește soțiile zeului Click. Ce spune specificul fiecărei soții despre lumea internetului?
6. Având în vedere titlul ales de autor pentru textul său, care crezi că este atitudinea acestuia față de lumea zeului Click? Este o atitudine pro sau contra?

Mă implic!

1. Tu cum ai prezenta realitatea internetului în lumea de astăzi? Scrie câteva enunțuri pe care le consideri adevărate despre lumea noastră și utilizarea internetului.
2. Schimbă acum lista ta cu a colegului și roagă-l să pună un semn în dreptul enunțurilor cu care este de acord.

Textul argumentativ

Start!

1. Recitește începutul textului. Ce rol are afirmația „Să ne limpezim termenii, cetățeni și cetățene, ca să nu încurcăm borcanele?”
2. Primul paragraf al textului pare să aibă două părți organizate în jurul ideilor de „lume ca o portocală” și „aparitia zeului Click”. Stabilește dacă următoarele informații prezintă aspecte din realitatea noastră sau nu:
 - a. „Globalizarea despre care se tot vorbește de două-trei decenii încoace înseamnă că acest glob pământesc pe care-l vedem ca jucărioară cu mult albastru prin librării e al tuturor.”
 - b. „Îl cheamă Click pe zeul nostru și are mai mulți supuși decât tot Olimpul la un loc.”
3. Unul dintre paragrafe este introdus prin structura „Pe de altă parte”. Care este rolul acesteia?

Știu!

Textul argumentativ este un text nonliterar care prezintă **opinia** unui autor despre un anumit subiect, cu scopul de **a convinge**. Opinia formulată se numește **premisă** sau **teză**. Ideile alese în susținerea premisei se numesc **argumente**.

Textul argumentativ are următoarea structură:

- formularea unei premise;
- oferirea de argumente;
- formularea concluziei (reconfirmarea punctului de vedere exprimat în premisă).

Pentru claritatea discursului, este bine ca fiecărui alineat din cuprins să îi corespundă un argument.

Argumentul trebuie să fie formulat concis la începutul alineatului, apoi dublat de explicarea/dezvoltarea lui. Două tehnici de susținere a argumentului sunt exemplificarea, întărirea ideii prin citat/apelul la figura de autoritate din domeniu.

Argumentele se ierarhizează prin formulări de tipul: *În primul rând, Mai întâi, În al doilea rând, Mai apoi, În plus* ș.a. Pentru introducerea concluziei, se folosesc formulări precum *În concluzie, Prin urmare, Așadar* ș.a.

Uneori se poate oferi în text și o idee contrară premisei formulate. Aceasta se numește **contraargument** și poate fi introdus prin formulări ca *Pe de altă parte, Contrar celor afirmate, În ciuda celor spuse* ș.a.

AFLU MAI MULT!

Pentru a îmbunătăți procesul de convingere a cititorului, se pune accentul pe autorul textului argumentativ, care este de obicei o figură de autoritate, un specialist a cărui opinie este validată de un public care îl creditează – o personalitate publică va fi mai citită/audiată în exprimarea unei opinii decât un necunoscut. De asemenea, stilul de a scrie/a vorbi este decisiv pentru atragerea și menținerea atenției.

În mediul public, textele argumentative sau de opinie sunt foarte întâlnite: în ziare (notate ca opinie sau editorial), ca miniintervenții în talk-show-uri sau discursuri publice (de tip TedEx, de exemplu) ș.a.

Integrez și creez!

1. Scrie, unul sub celălalt, primul enunț al fiecărui paragraf, începând cu al doilea paragraf.
2. Reformulează fiecare enunț de la exercițiul 1, așa încât să redai argumentele din fiecare paragraf.
3. Extrage formulările de organizare a discursului, fiind atent/ă la formulele de început ale fiecărui paragraf.
4. Grupează formulările de la exercițiul anterior pe categorii, folosindu-te de tabelul de mai jos.

Ierarhizarea argumentelor	
Introducerea unui contraargument	
Introducerea concluziei	

5. Asociază fiecare structură cuprinsă în coloana din stânga cu rolul pe care îl îndeplinește în cadrul textului.

„Mai pe șleau spus...”

„E vorba de...”

„De exemplu...”

„Asta tot n-ar fi nimic, dar...”

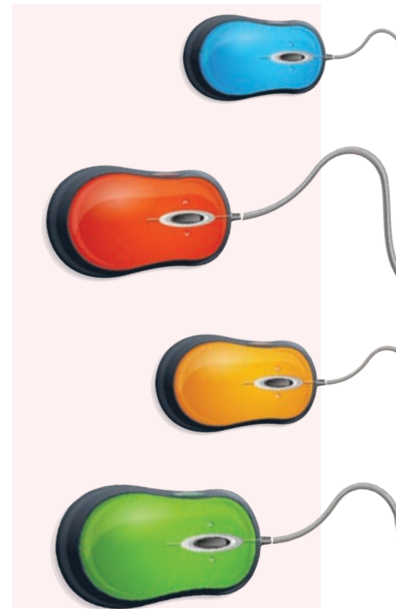
„ceea ce înseamnă că...”

„acestea din urmă sunt...”

„adică...”

„fiindcă...”

- Oferă un exemplu.
- Reia o idee exprimată anterior într-un mod mai explicit.
- Exprimă o opoziție față de cele spuse anterior.
- Delimitează elementul/elementele dintr-o enumerare anterioară, pe care îl/le va dezvolta.
- Arată cauza unei idei deja exprimate.
- Explică semnificația celor spuse anterior.

6. Ce atitudine față de lumea dominată de zeul Click transmite autorul prin următoarea secvență?

„Pe de altă parte, teribil de pestriță și stranie cum e lumea din jurul nostru, are un avantaj uriaș: o putem croi după cum ne place. O facem tot cu ajutorul zeului Click, care, dacă știi să-l iei, e dispus să se dea jos de pe tronul virtual și să-ți fie de folos. Totul în lumea asta e la un click distanță, hai două. [...] Cu sprijinul zeului Click, fiecare dintre noi e un minizeu fericit. Fiindcă e liber să lumineze doar ce-i place și să lase restul în întuneric.”

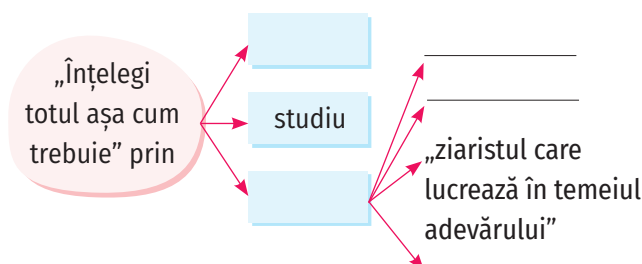
7. Identifică în text fragmente care reprezintă metode de susținere a unei idei:

- o exemplificare;
- o asociere cu aspecte posibil familiare pentru cititor;
- o întărire a ideii exprimate prin oferirea de citat;
- o întărire a ideii exprimate prin apelul la o figură de autoritate.

8. Identifică în ultimul paragraf două enunțuri în raport problemă-soluție.

9. Care este, conform autorului, definiția *discernământului*? De ce crezi că această definiție este introdusă prin cuvântul „adică”?

10. Completează cu informații din ultimul paragraf următoarea schemă ce redă grafic relația dintre idei:

11. Care sunt termenii din text în raport de sinonimie cu *fake news*?

12. Ce sens are, în text, expresia *nu duce cu zăhărelul*? Oferă un sinonim.

13. Care este, conform opiniei lui Radu Paraschivescu, consecința „aventurii în afara adevărului”?

14. Identifică în text acele fragmente formulate la persoana I plural sau la persoana a II-a singular. Ce efect au acestea asupra cititorului? Ia în considerare următoarele variante:

- îi oferă cititorului senzația că ceea ce exprimă autorul textului este general valabil;
- îl implică emoțional pe cititor, făcându-l să se simtă vizat;
- oferă impresia de text oral, ceea ce îl face mult mai plăcut la lectură.

15. Ce rol are, în text, enunțul „Prin urmare, lumea asta, portocală sau ce alt fruct o fi, e imensă, tentantă și chiar foarte accesibilă pentru noi datorită zeului Click”?

16. Recitește următorul fragment: „Bine, bine, și? Cum te bați cu o asemenea arătare? Cum o răpui?”. Există o legătură între „cum” și conținutul ultimului paragraf?

Stil și argumentare. Sublinieri și paranteze

Integrez și creez!

1. Uneori, autorul simte nevoia să aducă în discurs lămuriri suplimentare. Caută aceste explicații care sunt plasate între paranteze.
2. Identifică în text cuvintele în limba engleză. Ce efect are introducerea lor?
3. În al patrulea paragraf, enunțul „Îți poți mobila ziua în feluri la care altădată visau doar scriitorii de SF” introduce o înșiruire de activități și locuri. Cu ce scop întocmește autorul această listă? Selectează o variantă de mai jos și explică în ce fel te influențează.
 - a. să obosească cititorul;
 - b. să ofere cât mai multe exemple pentru a convinge cititorul;
 - c. să arate câte locuri din lume cunoaște.

4. Ce efect are asupra cititorului secvența „Click și se rezolvă” care apare de mai multe ori?
5. De ce sunt scrise cu literă mare numele soțiilor zeului Click?
6. Încearcă să citești textul cu voce tare. Există momente în care simți nevoia, prin intonație sau alte gesturi (semnul ghilimelelor în aer, de exemplu), să marchezi o diferență între ceea ce se spune și ideea din spatele cuvintelor? Dacă da, care sunt acestea?
7. Există în textul scris de Radu Paraschivescu pasaje care ți-au stârnit râsul? Ce ți s-a părut amuzant?
8. Autorul Radu Paraschivescu prezintă specificul lumii acesteia prin apelul la legendele cu zei din Antichitate (Zeus este oferit în mod concret ca exemplu în opoziție cu zeul Click). De ce crezi că apelează autorul la acest joc în transmiterea ideilor sale despre lume? Optează pentru una dintre explicațiile formulate mai jos.
 - a. pentru că nu se ia în serios când scrie textul;
 - b. pentru că explicațiile despre lume devin mai ușor de înțeles atunci când iau forma unor narațiuni sau a unor personaje-simbol;
 - c. pentru a fi amuzant.

Știu!

Există mai multe modalități prin care autorul unui text argumentativ poate sublinia anumite idei, cu scopul de a fi cât mai convingător. Scrierea cu literă mare, cu litere italice sau îngroșate reprezintă câteva modalități de a evidenția anumite idei. De asemenea, la nivelul textului, se poate insista pe o idee. Totodată, ideile devin întotdeauna mai convingătoare atunci când sunt însoțite de multe exemple.

Atunci când dorește să scoată în evidență o idee, scriitorul poate să ofere explicații suplimentare, care pot apărea uneori între paranteze.

AFLU MAI MULT!

A convinge pe cineva de ceva este mai mult decât un exercițiu de logică și bună organizare a ideilor în argumentare. Acesta este, mai mult decât orice, și un proces de cucerire/impressionare a cititorului, prin stilul autorului de a construi discursul, prin umor, prin personalitatea publică a acestuia.

Mă implic!

Proiect. Caută pe internet înregistrări/texte ale autorului Radu Paraschivescu. Studiază felul în care își construiește discursul. Ce aspecte îl fac plăcut publicului? Scrie-i o scrisoare în care să îi spui ce ai învățat urmărindu-l.

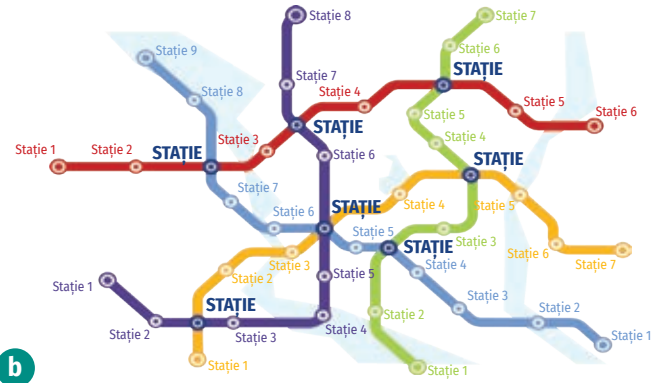
Evoluez!

1. Tema generală a anului tău de studiu este „Eu și lumea din jurul meu”. După lectura acestui text și a celorlalte texte propuse în manual, încearcă să dai o definiție a lumii tale. Cum e lumea ta? Ce citești? Ce filme vezi? Ce jocuri joci? Ce muzică ascuți? Cu ce haine te îmbraci? Dar un copil de vârsta ta din America sau din Europa Occidentală? Dar din Africa sau din Asia?
2. Decide dacă modul în care îți definești tu lumea este diferit de modul în care își defineau lumea la vârsta ta părinții sau bunicii tăi. Motivează-ți răspunsul.

Conexiune, conexiuni. Strategii de lectură a textului literar

Gata pentru ceva nou!

1. Ce înseamnă *virtual*? Dar *rețea*? Găsește o posibilă definiție pentru fiecare.
2. Ce fel de rețea apare în fiecare dintre imaginile de mai jos? Dați exemple și de alte rețele.

3. Imaginează-ți că și familia este o rețea. Care sunt elementele ce asigură legătura/conexiunea în această rețea?

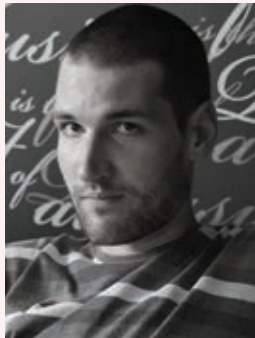
4. Ce ai învățat de la părinții tăi? Cine te-a mai învățat lucruri și cum?

5. Ascultă textul *google este tatăl meu* de Andrei Dósa, în lectura profesorului.

Andrei Dósa

(n. 1985)

Este poet, prozator și traducător contemporan. A publicat mai multe volume de poezie și romane. Ultimul volum publicat, *Ceaikovski la walkman*, este dedicat adolescenților. *google este tatăl meu* este o versiune inedită scrisă de autor, având la bază o poezie mai veche, intitulată *online*.

Text de bază

google este tatăl meu

de Andrei Dósa

google este tatăl meu
de la el am învățat cum se face
nodul la cravată

am apelat la el
de mai multe ori într-o singură zi
decât la tata în toată viața mea

eu și tata
plutim în derivă prin spațiul virtual
ne mai trimitem câteodată mailuri
el îmi trimite anecdote¹ răsuflăte²
și meme³ de boomer⁴
la care nu știu cum să reacționez

eu îi trimit teste de atenție și aplicații
care îți determină vârsta creierului

to: tata
subject: [No subject]

am citit undeva pe net că
anul acesta se vor genera
4 exabiți⁵ de informație unică
vom fi mai conectați ca niciodată

VOCABULAR/NOTE

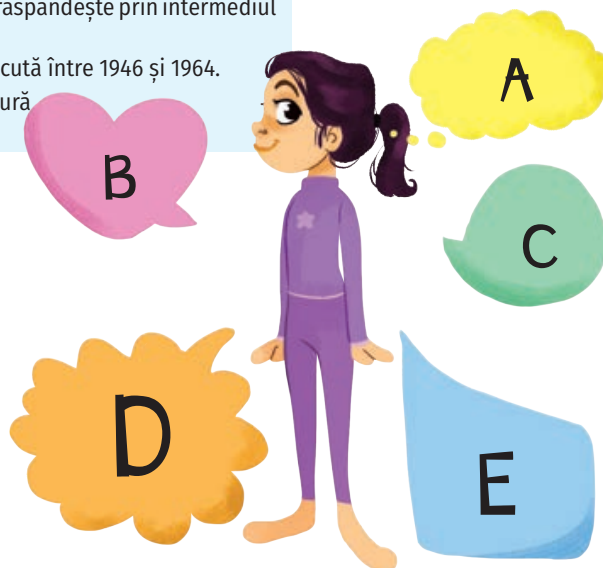
¹ *anecdotală* – s. f. scurtă povestire hazlie cu final neașteptat.

² *răsuflat* – adj. (aici) învechit.

³ *meme* – s. f. o idee, de obicei hazlie, materializată într-o imagine, un clip sau un text, care se răspândește prin intermediul internetului.

⁴ *boomer* – (din engl.) persoană născută între 1946 și 1964.

⁵ *exabit* – (din engl.) unitate de măsură pentru memoria computerului.

Primele gânduri și trăiri

Pornind de la prima lectură a textului, completează în caiet o schemă asemănătoare cu cea alăturată, precizând:

- A. două impresii pe care ți le-a lăsat lectura textului;
- B. două emoții pe care le-ai resimțit ascultând textul;
- C. cu ce ai rămas în urma lecturii;
- D. ce ai înlocui în text;
- E. prin ce ți-a amintit textul de lumea ta.

Strategii de comprehensiune a textului literar

Start!

1. Desenează o imagine reprezentativă pentru ce ai reținut din prima lectură a textului.
2. Recitește textul cu atenție și alege cuvintele-cheie.
3. Grupează cuvinte/versuri din text în funcție de următoarele etichete.

comunicare

informare

familie

internet

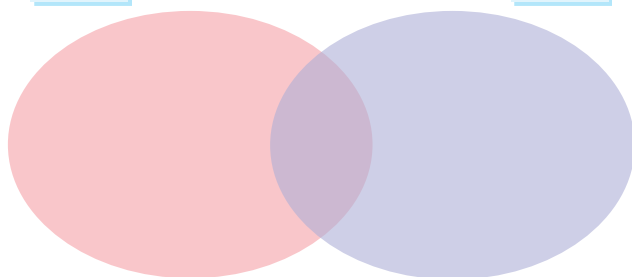
timp

Unele cuvinte/versuri pot apărea în cadrul mai multor etichete.

4. Pornind de la versul „eu și tata” completează următoarea diagramă cu pasaje reprezentative din text.

eu

tata

Știu!

A identifica tema unui text literar este un proces complex care implică o analiză atentă a cuvintelor-cheie, a câmpurilor lexicale, a elementelor asupra cărora se insistă.

Integrez și creez!

1. Grupează, într-un tabel asemănător cu cel de mai jos, verbele și pronumele din text în funcție de persoana lor.

Persoana I singular	Persoana a III-a singular	Persoana I plural

2. Formulează într-un enunț tema textului.
3. Urmărește organizarea textului în strofe. Oferă un titlu fiecărei strofe din text.

4. Cu cine este asociat Google în textul scris de Andrei Dósa? Ce stă la baza acestei asocieri?
5. Despre ce se spune, în general, că „plutește în derivă”? Ce poate însemna în text să plutești, ca om, în derivă?

AFLU MAI MULT!

Mesajul unui text literar se construiește prin intermediul limbajului artistic. Decodarea limbajului figurat presupune să identifiți numeroase paralele între utilizarea unui cuvânt în comunicarea cotidiană și în cea artistică. Creativitatea unui autor se manifestă prin potrivirile ingenioase de cuvinte și prin felul în care reușește să dea sensuri noi unor cuvinte obișnuite.

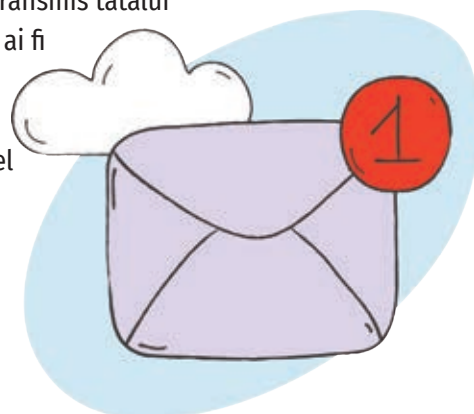
6. Concentrează-te asupra vocii care emite discursul. Stabilește dacă afirmațiile de mai jos sunt corecte sau incorecte.
 - a. Vocea are un ton serios prin intermediul căruia prezintă niște adevăruri despre sine.
 - b. Vocea consideră că un tată poate fi înlocuit de utilizarea internetului.
 - c. Vocea descrie relația cu tatăl într-o primă parte a textului, apoi este inserat un e-mail către tatăl invocat.

OBSERV!

Amintește-ți că, într-un text literar, autorul creează niște voci prin intermediul cărora să transmită un mesaj. Fii atent/ă în mod special la acele voci!

7. Formulează într-un enunț care este mesajul pe care i-l transmite fiul tatălui prin e-mail.

8. De ce e-mailul transmis tatălui nu are subiect? Ce ai fi notat la subiect dacă ai fi fost tu cel care trimite acel e-mail?

Strategii de interpretare a textului literar

Integrez și creez!

1. Pe tine ce te amuză? Numește din seria de mai jos lucrurile care ți se par amuzante.

- o pisică ce nu se poate da jos din copac și tot încearcă;
- un coleg căruia i s-au rupt pantalonii la spate;
- o colegă murdară de pastă de dinți pe bărbie;
- un clown care face fețe comice după ce se uită drept în ochii oamenilor.

2. Selectează din text secvențe în care ți se pare că autorul a dorit să stârnească amuzamentul cititorului.

3. **Lucrați în perechi.** Faceți o listă cu aspectele din viață despre care considerați că nu este potrivit să se facă glume. Motivați-vă alegerea.

4. **Discutați în clasă.** Ce înseamnă să construiești glume/situații amuzante? Vocea fiului din poezie spune că tatăl îi trimite anecdote „răsuflăte”. Credeți că, în funcție de generație (părinți vs copii; copii vs bunici), oamenii se amuză de lucruri diferite? Oferiți exemple din realitatea voastră.

5. Ce rol au în relația dintre tată și fiu lucrurile pe care și le trimit în mediul virtual („anecdote răsuflăte”, „meme de boomer” sau „teste de atenție și aplicații / care îți determină vârsta creierului”)? Alege răspunsul care ți se pare cel mai potrivit și justifică-ți opțiunea:

- au rolul de a-i distra;
- este un tip de e-mail care spune: „uite ce am găsit interesant, citește și tu”;
- crează doar iluzia unei comunicări; în fapt, nu se comunică nimic, aceste e-mailuri nu aduc niciun sens în relația lor.

6. Cum explici versul „la care nu știu cum să reacționez”? Optează pentru afirmația care ți se pare că redă cel mai bine atitudinea vocii din poezie față de tată.

- Se simte inconfortabil că nu știe cum să reacționeze, ca și cum ar spune: „am încercat, îmi pare rău că nu am ce să spun, probabil îl fac să se simtă trist că nu răspund la ele”.
- Percepe ruptura dintre ei ca o normalitate, ca și cum ar spune: „asta este, nu pricep, n-am ce să fac, e din altă generație”.

AFLU MAI MULT!

În lectura unui text literar, procesul de interpretare a textului începe atunci când, după ce ți-ai răspuns ca cititor la întrebarea *Ce mi se transmite?* (echivalentă procesului de comprehensiune/înțelegere a textului), te întrebi:

- Cum mi se transmite acest lucru?
- De ce alege autorul să transmită acest mesaj?
- Ce îmi spune textul despre mine? Dar despre lumea în care trăiesc? Pot să discut, pornind de la mesajul acestui text, despre lumea mea, despre lucruri pe care le observ și eu în lume?

7. Ce înseamnă să fii conectat cu cineva? Pe ce se bazează o conexiune între oameni?

8. Dacă ar trebui să compui ecuația unei relații frumoase cu cineva, ce ai pune în locul necunoscutelor a, b și c?

- $a + b + c =$ prietenie
- $a + b + c =$ relație frumoasă profesor-elev
- $a + b + c =$ relație frumoasă părinte-copil

9. **Concurs.** Realizați în perechi memele generației voastre despre subiecte precum: online, rețele de socializare, conexiune umană. Stabiliți împreună, prin discuție, regulile concursului. Faceți, la final, o expoziție cu lucrările câștigătoare.

Mă implic!

1. Procesul de interpretare a unui text poate fi considerat o modalitate de a căuta conexiuni? Între ce și ce?

2. **Joc. A citi, a reciti.** Transcrie textul *google este tatăl meu* de Andrei Dósa pe o foaie. Pe spatele ei, notează răspunsurile tale la următoarele întrebări (poți folosi unele dintre răspunsurile pe care le-ai oferit în cadrul rubricii *Primele gânduri și trăiri*):

- Ce m-a șocat/impresionat la acest text?
- Ce anume din experiența mea de viață este/a fost similar cu textul acesta?
- Ce mi-a spus despre mine? Dar despre lumea mea?
- Ce aș păstra/aș schimba la mine sau în relația cu ceilalți după ce am citit acest text?
- Despre ce mi-aș dori să știu mai mult?

Pune foaia aceasta într-o mapă denumită **Cum am devenit ce sunt astăzi? A citi, a reciti** și completează câte o astfel de foaie de fiecare dată când simți că un text literar/un fragment de text/un film sau o melodie ți-a vorbit despre tine și despre lume în mod special. Revino peste doi, patru sau mai mulți ani la fragmente și verifică dacă îți transmit aceleași lucruri.

OBSERV!

Capacitatea unui text literar de a ne vorbi nouă, cititorilor, despre o lume pe care ne invită să o descoperim și să o chestionăm, chiar și după secole de când a fost scris textul, este însuși farmecul literaturii. Acesta poate fi un răspuns la întrebarea *De ce citim?*

Evoluez!

Pe parcursul unei săptămâni, scrie-i unui prieten/unei prietene cinci e-mailuri cu următoarele subiecte:

- Acest lucru e interesant pentru mine.
- Iată ce îmi place la tine!
- Vreau să știi cum mă simt.
- Uite ce mi s-a întâmplat azi!
- Sunt curios/curioasă ce mai faci.

Adaugă conținuturile e-mailurilor în **portofoliu**.

Învăț despre mine!

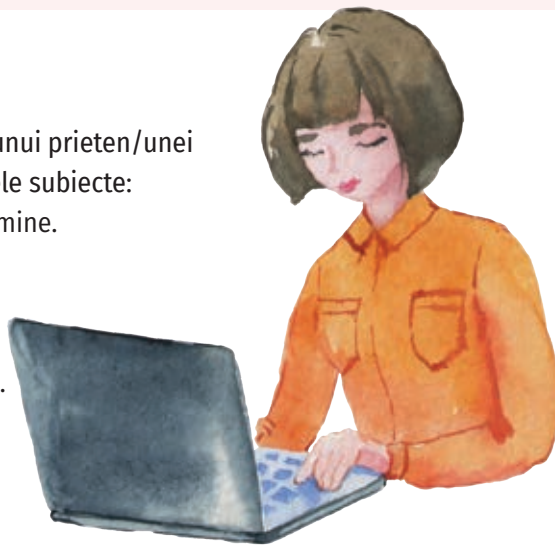
Lectura textului literar poate fi un bun prilej de a afla lucruri despre tine. Ce ai învățat despre tine și modalitatea în care realizezi conexiuni cu ceilalți?

Formulează-ți cu această ocazie o listă, completând enunțurile de mai jos. Așaz-o în portofoliu și supune-o capsulei timpului. Verifică în timp dacă mai este valabilă, dacă necesită schimbări.

- Nu îmi plac oamenii care ...
- Îmi plac oamenii care ...
- Pentru mine este important într-o legătură cu cineva să ...
- Aș renunța instantaneu la o legătură cu cineva dacă ...

A citi, a reciti

Comunicarea eficientă. Dicția și ascultarea activă

Gata pentru ceva nou!

1. Asculți materiale audio (radio, podcasturi, e-bookuri)? Sau preferi să beneficiezi de experiența completă a materialelor audio-video (televiziunea)? Ce e diferit în experiența ta de consumator de material audio față de cea de consumator de material audio-video?

2. Podcastul este un gen de material audio al zilelor noastre, al cărui specific este că e transmis prin internet. Este, de aceea, ușor de accesat, de cele mai multe ori fiind gratuit, organizat în episoade ce pot fi urmărite oricând și în ce ordine vrei. Tu urmărești vreun realizator de podcasturi? Numește un motiv pentru care oamenii urmăresc podcasturi.

3. Ascultă și urmărește un fragment dintr-un podcast românesc, accesând manualul digital. Am selectat pentru tine o secvență dintr-un interviu al lui Mihai Morar cu actrița Ada Condeescu. Vei putea urmări de data aceasta varianta audio-video. Citește, cu atenție, următoarele sarcini de lucru înainte de a asculta pentru a putea căuta în material exemplele solicitate:

- Care este subiectul discuției dintre cei doi?
- Cum o încurajează Mihai Morar pe actrița să dezvolte o idee?
- Cum o oprește politicos Mihai Morar pe actrița din a divaga de la subiect și o anunță că vor dezvolta ulterior tema respectivă?
- Identifică o întrebare a moderatorului care derivă din răspunsul actriței.
- Care sunt semnalele pe care le oferă moderatorul pentru a-i transmite invitatiei sale că o urmărește cu atenție?
- Care e atmosfera generală a conversației?

4. Asociază replicile moderatorului din secvența de podcast urmărită cu următoarele scopuri în comunicare.

„Îhî...”

„Adică în copilărie ți s-a spus să stai la locul tău, să-ți vezi de treaba ta, să nu deranjezi?”

„Of, avem atât de multe lucruri de vorbit!”

„Adică nu vreau să spun că ai fost crescută cu pian în casă, dar...”

„Ca să scapi de emoții în public?”

„Până una-alta, întorcându-ne cumva în copilărie...”

- Moderatorul în postură de ascultător se asigură că a înțeles corect prin reformularea a ceea ce a spus invitata.
- Moderatorul în postură de vorbitor clarifică o afirmație anterioară de-ale sale, atunci când observă că invitata a oprit dezvoltarea ideii printr-un răspuns scurt.
- Moderatorul în postură de ascultător solicită informații de clarificare a celor exprimate de invitată, printr-o întrebare punctuală, directă.
- Moderatorul în postură de vorbitor își exprimă emoțiile cu privire la experiența acestei conversații.
- Moderatorul în postură de vorbitor organizează dialogul.
- Moderatorul în postură de ascultător îi transmite invitatiei că o urmărește cu atenție.

Start!

1. Joc. Pregătește-te să fii pus/ă la încercare. Fie că ești în poziția vorbitorului sau în cea a ascultătorului, în jocul acesta, pentru o comunicare eficientă, trebuie să te asiguri că ești concentrat/ă și că, din postura ta, îndeplinești sarcinile de lucru cât de bine poți.

- **Etapa 1:**

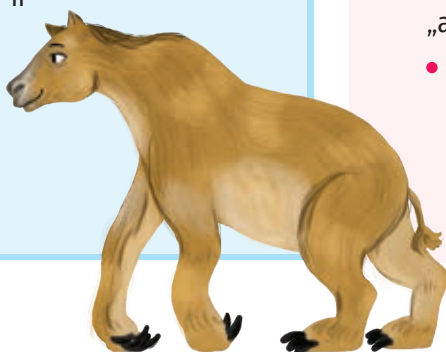
La nivelul clasei, se vor constitui două grupe, fiecare asumând câte un rol: Ascultător sau Vorbitor. Grupa Vorbitorilor va cuprinde șase elevi voluntari.

Sunt aleși trei voluntari din grupa Vorbitorilor care citesc, pe rând, textul. În timp ce Vorbitorii citesc, Ascultătorii nu au voie să aibă textul în față: închid manualele, își notează, desenează, încearcă să rețină cât mai multe informații.

„Chalicothererele sunt unele dintre cele mai stranii mamifere care au trăit vreodată. Erau înrudite cu caii, rinocerii și tapirii, iar dacă nu ai fi văzut din ele decât capul, le-ai fi putut lua drept niște cai mai ciudați. Dar corpul era asemănător cu cel al unei gorile, iar membrele se terminau cu niște gheare uriașe, ascuțite. Amestecul de trăsături este atât de bizar, încât paleontologii nu și-au dat seama secole de-a rândul că fosilele diferitelor părți ale corpului provin de la un singur tip de animal.

Chalicothererele au apărut în Asia în urmă cu aproximativ 46 de milioane de ani și s-au răspândit rapid către America de Nord, apoi în Europa. Cel mai ciudat dintre toate rasele de chalicoter era anisodonul. Avea în jur de 1,5 metri înălțime și cântărea aproape 600 de kilograme. Capul lui, asemănător cu al calului, era agățat la capătul unui gât lung care ieșea dintr-un corp așezat pe membre lungi și solide, cele din față mai lungi decât cele din spate, fapt care îi dădea o postură înclinată ca a unei gorile. Și tot la fel ca o gorilă, anisodonul mergea pe încheieturi, îndoindu-și degetele spre interior ca să-și protejeze ghearele ascuțite. Se hrănea cu frunze și cu semințe, cu nuci și cu fructe tari, atât de dure încât cojile îi toceau dinții într-o măsură extraordinară.”

Adaptare după
Tim Flannery, *Europa.*
O istorie naturală, 2018

- **Etapa 2:**

Ascultătorii își analizează, în perechi, informațiile notate.

- **Etapa 3:**

Celalți trei voluntari din grupa Vorbitorilor vor formula pentru Ascultători întrebări de verificare pe baza textului. Ascultătorii vor răspunde frontal la întrebări.

2. Pe baza textului de la exercițiul 1, analizează împreună cu profesorul și colegii tăi următoarele aspecte:

- Textul a cuprins informații concrete, specifice. Cât au reținut Ascultătorii din aceste informații?
- Ce tipuri de informații au reținut Ascultătorii? Câți au reușit să noteze numele mamiferelor străni? Câți ar fi simțit nevoia să ceară Vorbitorilor să spună mai rar, în silabe, pe litere chiar, denumirea? A fost vreun Vorbitor care a făcut în mod instinctiv acest lucru, fiind foarte atent la pronunția clară a noului termen?
- De la care Vorbitor au reținut Ascultătorii mai multe detalii? Ce a ajutat? Cât au contat în comunicare intensitatea vocii, dicția, fluenta lecturii, mimica și gestica?
- Când Ascultătorii au prezentat ce au înțeles din text, cum s-au comportat Vorbitorii? Au dat din cap afirmativ, i-au încurajat? Ce gesturi și ce cuvinte au folosit pentru încurajare?

Știu!

De cele mai multe ori, în comunicare, suntem mai concentrați când vorbim decât atunci când ascultăm.

Într-o comunicare, ascultătorul nu are doar rolul de receptor al unor informații. Prezența ascultătorului în comunicare nu trebuie să fie pasivă, ci activă.

Ascultarea activă înseamnă să ascuți vizibil atent vorbitorul și să-l încurajezi în momentul în care îți transmite mesajul.

Ascultătorul activ îl poate încuraja pe vorbitor prin diverse modalități:

- îl încurajează nonverbal: îi zâmbește, își îndreaptă privirea către el, dă din cap în semn de sprijin ș.a.;
- îl asigură de atenția sa cu intervenții de tipul: „aha”, „da, da”, „înțeleg”, „te urmăresc”;
- îi arată că este atent, punându-i întrebări care să clarifice discuția: „Aici vrei să spui că...?”, „Ce înțelegi prin termenul...?”;
- îl ajută prin reformulări: „Adică vrei să spui că...?”;

- îi arată grijă față de emoțiile pe care le împărtășește: „Îmi pare rău”, „A, și acest lucru ți-a plăcut?”;
- alege o poziție corporală care transmite mesajul de implicare în conversație: ușor înclinat către vorbitor, fără bătaie din picior, fără a se juca cu pixul sau cu mâinile pe masă, fără a sta cu mâinile încrucișate.

De cealaltă parte, pentru o comunicare eficientă, vorbitorul trebuie să transmită mesajul cât mai clar și mai corect. În cazul în care apar neînțelegeri, ascultătorul poate să intervină prin formule precum: „Ce-ai spus?”, „Poți să repeți, te rog?”, „Vorbești prea încet!”, „Pronunți prea repede cuvintele!”

Dicția reprezintă tehnica vorbirii corecte. A spune despre cineva că are o dicție bună înseamnă a lua în calcul mai multe componente: pronunția, respirația, ritmul vorbirii, intonația și volumul vocii.

Integrez și creez!

1. Cum ar fi să povestești ceva fără să-l vezi pe ascultător/interlocutor? Un elev va veni în fața clasei și va fi legat la ochi cu o eșarfă. Trebuie să povestească o experiență care l-a impresionat: o vacanță, o carte, un film. În prima etapă, ceilalți trebuie să păstreze o liniște deplină, apoi, la un semn al profesorului, li se dă voie să încurajeze comunicarea prin diferite tipuri de intervenții învățate. Cel care a povestit va împărtăși apoi experiența lui.

Puncte de reper:

- Cum te-ai simțit să nu vezi chipul celorlalți când ai vorbit?
- Cum a fost să nu îi auzi pe ceilalți aprobându-te? Ai simțit vreo diferență după ce clasa a avut voie să te încurajeze verbal?
- Ce gânduri ți-au trecut prin cap cu privire la ceea ce ai decis să spui? Bifează-le pe cele de mai jos care se potrivesc experienței tale și încearcă să explici ce le-a declanșat:
 - a. M-am întrebat dacă nu cumva descriu prea mult și lumea e plictisită deja.
 - b. Mi-am imaginat fața profesoarei/profesorului de câteva ori în timp ce vorbeam.
 - c. Mă gândeam să scurtez povestea ca să se termine mai repede experiența aceasta.
 - d. Am interpretat orice sunet/mișcare ca pe un semnal că nu este interesant ceea ce povestesc.

2. Ai avut de realizat pe parcursul anului școlar mai multe sarcini de lucru în echipă. Cum pui în practică strategiile de ascultare activă în timpul unei situații tensionate de lucru în echipă?

3. Cineva spune un lucru cu care nu ești deloc de acord. Cum reacționezi? Alege varianta potrivită/variantele potrivite pentru tine și justifică-ți alegerea.

- a. Dau din cap aprobator și îl las să termine ceea ce are de spus.
- b. Îl întrerup și îi spun că nu sunt de acord, apoi continuăm discuția ascultându-ne pe rând.
- c. Vorbesc peste celălalt vorbitor, mai tare.

4. **Joc în echipă.** Închipuiți-vă că sunteți o echipă care a ajuns în finala Campionatului Mondial de Volei. Unul dintre elevi va juca rolul de căpitan al echipei și va ține un discurs încurajator înainte de marele meci. Un alt elev va juca rolul unui membru recalcitrant al echipei, care bruiază comunicarea.

- Cum îl poate ajuta grupul pe căpitan să se impună?
- Cum decizi tu, ca membru al grupului, să reacționezi? Încerci să ignori bruiatul sau să-l descurajezi pe cel care deranjează?
- Construiți o listă de strategii de ascultare activă care:
 - a. să îi transmită căpitanului că este susținut în demersul său;
 - b. să îi transmită jucătorului recalcitrant că nu este tolerat comportamentul său.

Mă implic!

Pornind de la reflecțiile lecției de astăzi despre comunicarea eficientă, realizați un poster cu reguli/principii ale comunicării eficiente în cadrul unor activități de grup în clasă. Formulați-le cât mai interesant și adăugați desene reprezentative.

Exemple:

- a. *Lucrul în echipă e mai simplu dacă toate vocile sunt ascultate.*
- b. *E normal să ceri, la rândul tău, atenție dacă și tu ai fost, la rândul tău, atent la celălalt.*
- c. *Politețea față de celălalt nu înseamnă pierderea spiritului critic. Dacă nu ești de acord cu un lucru, o spui clar și te arăți gata să-ți aperi părerea.*

Adverbul

Gata pentru ceva nou!

1. Internetul ocupă un loc central în viața oamenilor din secolul al XXI-lea. Care sunt, în opinia ta, avantajele acestuia? Cum a facilitat accesul la informație?
2. Atitudinea față de online diferă în funcție de vârstă? Cum îți petreci tu timpul pe internet? Dar părinții și bunicii tăi?
3. Care ar fi dezavantajele internetului?

Adverbul. Clasificare

Start!

1. Citește textul, căutând în dicționar sensul cuvintelor necunoscute. Realizează apoi corespondențele între cele două coloane.

„☹ Astăzi vorbim foarte des despre pericolele internetului și nu ne referim neapărat doar la hackeri sau la viruși, ci și la riscurile la care anumite categorii de utilizatori, în special copiii și cei care nu au cunoștințe digitale solide, se expun prin folosirea acestui serviciu.

Există acum multe tentative de *phishing* și diverse tehnici create cu scopul să accedă ilegal la informații personale, date bancare sau parole.

Vom vedea mai jos câteva dintre aceste riscuri: ☹

- **Hărțuirea virtuală** sau **cyberbullyingul** reprezintă primirea sau trimiterea de mesaje jignitoare sau de amenințare prin mediile online (Facebook, Messenger, jocuri, forumuri etc.).

- **Dependența de internet** este altă problemă reală care nu ține cont de vârsta utilizatorilor. Deși media vorbește mult despre dependența în rândul copiilor, trebuie menționat faptul că și mulți adulți sunt grav afectați de acest fenomen.
- **Virușii** care pot fi introduși în calculator prin diferite mijloace, un click dat pe un link ciudat, un fișier downloadat de pe un site nesigur, un stick găsit pe stradă și introdus de curiozitate în calculator.
- **Hackerii** sunt un alt pericol de pe internet. Modul lor de operare presupune obținerea accesului neautorizat la diferite calculatoare, telefoane, sisteme informatice etc., cu scopul de a obține diferite foloase necuvenite.
- **Dezinformarea**, prin tehnici precum **fake news** și **deepfake**, este adesea folosită cu scopul de a induce oamenii în eroare. O informație nu este reală doar pentru că este expusă pe internet.”

Adaptare după „Pericolele internetului. Copiii, cei mai vulnerabili pe internet”, calculatorescu.ro

Probleme

Soluții

Phishingul

Dependența de internet

Virușii/ Hackerii

Fake news

Cyberbullying

- Vorbește **numaidecât** cu părinții sau cu profesorii tăi în cazul în care ești victima/martorul unui agresor.
- Consultă **îndată** un medic atunci când observi prezența acestui fenomen.
- Folosește **acasă** doar stickuri despre care știi sigur că nu au fost introduse în calculatoare cu viruși.
- Asigură-te **întotdeauna** când faci o plată cu cardul că magazinul este de încredere și că ești pe site-ul oficial.
- Verifică **mereu** veridicitatea unui lucru în mai multe surse credibile.

2. De ce parte de vorbire depind cuvintele scrise colorat din coloana **Soluții**?

Știu!

Adverbul este partea de vorbire neflexibilă care determină un verb, arătând circumstanțele desfășurării acțiunii (*muncește bine, muncește acasă, muncește după-amiază*), sau un adjectiv/adverb, marcând o caracteristică a însușirii aduse de acesta (*uși larg deschise, undeva departe*). Fiind o parte de vorbire neflexibilă, acesta nu își schimbă forma. Vom spune, așadar: *nou-născuți* (nu *noi-născuți), *proaspăt căsătoriți* (nu *proaspeți căsătoriți), *uși larg deschise* (nu *uși largi deschise) etc.

Adverbele sunt de mai multe feluri.

de timp: *atunci, întotdeauna, mereu, acum, azi, curând* etc.

de loc: *aici, acolo, jos, sus, dedesubt, deasupra* etc.

de mod: *bine, repede, așa, OK, românește, fățiș* etc.

Adverbe

Integrez și creez!

1. Identifică adverbele din fragmentul delimitat cu ajutorul foarfecilor de la secțiunea *Start!* și grupează-le în funcție de circumstanța pe care o arată (timp, loc sau mod).

2. Recitește fragmentul de mai jos.

„Există **acum** multe tentative de *phishing* și diverse tehnici create cu scopul să accedă **illegal** la informații personale, date bancare sau parole. Vom vedea mai jos câteva dintre aceste riscuri [...]”.

Care dintre cele două adverbe scrise colorat arată circumstanța de timp a acțiunii și care pe cea de mod? Ce funcție sintactică are rolul de a completa un centru-verb cu o informație privind circumstanța acțiunii?

OBSERV!

Adverbele pot îndeplini funcția sintactică de circumstanțial (de loc, de timp, de mod).

Există și adverbe fără funcție sintactică, cum este adverbul *mai*. Alte adverbe fără funcție sintactică sunt: *da, nu, tot, cam, chiar, doar* ș.a.

3. Completează spațiile libere cu adverbele potrivite.

- Muncește _____, dar _____.
- Cine se scoală _____ ajunge _____.
- Pentru a câștiga maratonul, trebuie să alergi _____.
- El a cântat _____, de aceea a câștigat concursul.
- Casa a fost construită nu doar _____, ci și _____.

Gradele de comparație ale adverbului

Start!

Citește următoarele afirmații despre lumea noastră. Asociază fiecare dintre următoarele afirmații cu informația potrivită de pe etichetele de mai jos ținând cont de ce arată cuvintele scrise colorat.

- Ar fi **mai bine** să fim mai implicați în dezvoltarea lumii în care trăim.
- Să ecologizăm pădurile sau să colectăm selectiv este **tot atât de bine**, atât timp cât facem ceva pentru lumea înconjurătoare.
- Deși ambele poluează, e **mai puțin bine** să folosim mașina personală decât transportul în comun.
- Achiziționarea unui e-reader funcționează **cel mai bine** pentru a reduce defrișările.
- Conform unui studiu Eurostat, România stă **cel mai puțin bine** din Uniunea Europeană la producția industrială.
- Conform Eurostat, cetățenii României cu studii superioare se integrează **foarte bine** pe piața muncii.
- A opri educația după terminarea școlarizării este **extrem de puțin bine** pentru dezvoltarea capacităților intelectuale ale oamenilor.

arată o inferioritate care este relativă

arată o inferioritate absolută

arată o comparație de egalitate

arată o comparație de superioritate

arată o superioritate absolută

arată o comparație de inferioritate

arată o superioritate care este relativă

Știu!

Adverbul are aceleași grade de comparație ca adjectivul. Reține că adverbul este însă, spre deosebire de adjectiv, o parte de vorbire neflexibilă.

Gradele de comparație		
Pozitiv		<i>bine</i>
Comparativ	de superioritate <i>mai + adverb</i>	<i>mai bine</i>
	de egalitate <i>la fel de/tot atât de + adverb</i>	<i>la fel de/tot atât de bine</i>
	de inferioritate <i>mai puțin + adverb</i>	<i>mai puțin bine</i>
relativ	de superioritate <i>cel mai + adverb</i>	<i>cel mai bine</i>
	de inferioritate <i>cel mai puțin + adverb</i>	<i>cel mai puțin bine</i>
Superlativ	de superioritate • <i>foarte + adverb</i> • <i>extraordinar/extrem/nemaipomenit de + adverb</i>	<i>foarte bine, extraordinar/extrem/nemaipomenit de bine</i>
	de inferioritate • <i>foarte puțin + adverb</i> • <i>extraordinar/extrem/nemaipomenit de puțin + adverb</i>	<i>foarte puțin bine, extraordinar/extrem/nemaipomenit de puțin bine</i>
Adverbe fără grad de comparație: <i>tot, cam, mai, da, nu</i> etc.		

Integrez și creez!

1. Construiește enunțuri în care să utilizezi:
 - a. un adverb de mod la gradul comparativ de egalitate;
 - b. un adverb de timp la gradul superlativ relativ de inferioritate;
 - c. un adverb de timp fără grad de comparație;
2. Precizează partea de vorbire a cuvintelor scrise colorat în următoarele enunțuri.
 - a. Ea vorbește foarte **frumos**.
 - b. Rembrandt picta **noaptea**.
 - c. Băiatul **frumos** mănâncă.
 - d. **Vara** este anotimpul în care mă simt liber.

OBSERV!

Adverbul și adjectivul pot fi ușor confundate, mai ales când apare în context un adjectiv invariabil (*vivace*).

Adjectivul este adjunctul unui centru nominal (Poemul *frumos* a fost apreciat.), în timp ce adverbul determină un verb (Scrie *frumos* și este ușor de urmărit.).

Pot apărea confuzii și între substantiv și adverb, mai cu seamă în cazul adverbelor de timp. Astfel, cuvinte precum *toamna*, *dimineața* sau *seara* pot fi atât substantive, cât și adverbe. Dacă exprimă durata, acestea sunt adverbe de timp (*Seara merg la culcare.*). Dacă doar denumesc anotimpul, luna anului, ziua etc. (având uneori determinanți) și îndeplinesc funcțiile de subiect sau complement direct, acestea sunt substantive în cazul nominativ, respectiv acuzativ (*Seara* este momentul meu preferat din zi./Prefer *seara* liniștită din vacanța de vară.).

3. Aspecte normative. Te ocupi de administrarea paginii Facebook a unei vedete. Ai primit următorul text pentru a-l posta pe platformă, dar ai constatat că s-au strecurat câteva greșeli. Corectează acest text, așa încât să poată fi postat pe pagina de Facebook a vedetei.

- Dragilor, m-am săturat să tot mă întrebați într-una despre când voi scoate un nou album.
- Am un program foarte complet și complex, nu mai pot scoate melodii pe bandă rulată ca altă dată. Vreau să vă fac fericiți și știu că voi vreți doar să ascultați o muzică de calitate, dar credeți-mă că mi-e imposibil să țin ritmul. Ce vă pot promite e că mă voi strădui din răsputeri să devin tot mai bun și sper să vă fiu pe plac.
- Închei acest mesaj prin a vă recomanda să dați like și share acestei pagini și să ascultați în totdeauna piesele mele de până acum.

Evoluez!

Tehnica „cadavrului rafinat” (fr. *le cadavre exquis*) a fost folosită de unii scriitori pentru a scrie poeme în grup. Aceasta consta în redactarea unor poeme în grup, corecte din punct de vedere gramatical, dar cu un sens global neobișnuit. Fiecare scria câte un vers după o structură, fără a ști ce a scris persoana de dinainte. De exemplu: „Cadavrul rafinat va bea vinul cel nou” (fr. „Le cadavre exquis boira le vin nouveau”), respectă structura substantiv + adjectiv + verb + substantiv + adjectiv. Joacă și tu acest joc, ușor modificat, cu întreaga clasă.

Regulile sunt următoarele:

- Propoziția să fie legată tematic de online, internet, pericolele internetului, beneficiile internetului etc.
- După ce un elev scrie propoziția sa, foaia va fi împăturită pentru ca următorul elev să nu știe ce a fost scris înaintea sa.
- Structura gramaticală a propoziției va fi: substantiv (cu sau fără articol) + adjectiv (la un grad de comparație la alegere) + verb + adverb (de orice fel, la orice grad de comparație). *Exemplu: Internetul frumos funcționează foarte încet.*
- Fii creativ/ă și distrează-te!
- La final, poemul clasei va fi citit cu voce tare de profesor.

Sintaxă. Recapitulare

Gata pentru ceva nou!

1. Ai tradus vreodată dintr-o limbă străină ceva cu ajutorul unei aplicații? Dacă da, cum a fost experiența? Ai simțit nevoia să modifice traducerile?
2. Ai citit vreodată o informație pe internet care să îți ridice semne de întrebare pentru că nu sună „românește”? Ce anume era greșit?
3. Din punctul tău de vedere, ce este o știre? Știrile pe care le-ai citit pe internet pun probleme de alcătuire corectă a enunțului?

Start!

Citește textul următor pentru a afla mai multe despre știrile (parțial) neadevărate, denumite în limba engleză cu termenul *fake news*.

„Fenomenul *fake news*-ului este la fel de vechi ca știrile, în trecut numindu-se: zvon, diversiune, dezinformare, propagandă. Fără o reglementare clară, știrea mincinoasă este o informare complet/parțial falsă sau cu pasaje incomplete, lansată în scopul formării unor opinii eronate de către cei care o accesează. Această distorsionare a percepției are intenția să creeze confuzie și să destabilizeze sentimentul de securitate colectivă sau națională. Știrile mincinoase fac apel inclusiv la prejudecăți sau exploatează aspecte sensibile pentru populație – tensiuni etnice, rasiale, religioase.

Este evident că fenomenul s-a intensificat odată cu dezvoltarea tehnologică și cu diversificarea canalelor de transmitere a informațiilor (trecerea de la presa scrisă la online, blogging, rețele de socializare, videosharing sau vlogging). Tehnologia actuală permite foarte ușor să creezi, să editezi, să publici și să distribuie conținut, de aceea trebuie să știm să depistăm știrile false.

Regulile jurnalismului spun că nu orice informație este o știre, deoarece o știre completă trebuie să aibă un

caracter de noutate și răspundă la cele șase întrebări esențiale: *cine?*, *ce?*, *când?*, *unde?*, *de ce?*, *cum?*. Printre potențialele semne ale unei știri false se numără modul de scriere a articolelor sau formulările evazive. În prima categorie se pot încadra titlurile senzaționale, semnele de punctuație folosite dramatic (!!!, ???), marcarea insistență cu majuscule și erorile de ortografie sau de traducere. Din cea de-a doua, putem aminti formulări precum *s-a aflat că*, *s-a declarat într-o conferință recentă*, *asta a spus un jurnalist*. Aceste formulări conduc adesea la presupuneri, la lansarea de zvonuri sau conspirații.”

Adaptare după *Fake News. Awareness*, sri.ro

1. Stabilește tipul de articol pe care îl are substantivul *știre* în fiecare situație de mai sus.
2. Cuvântul *știre* este centru de grup sau adjunct într-un grup? Despre ce tip de grup sintactic este vorba în fiecare situație?

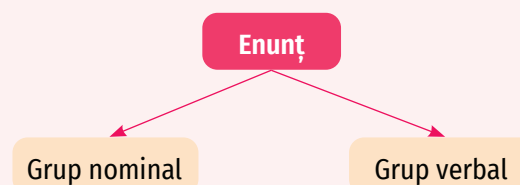

Știu!

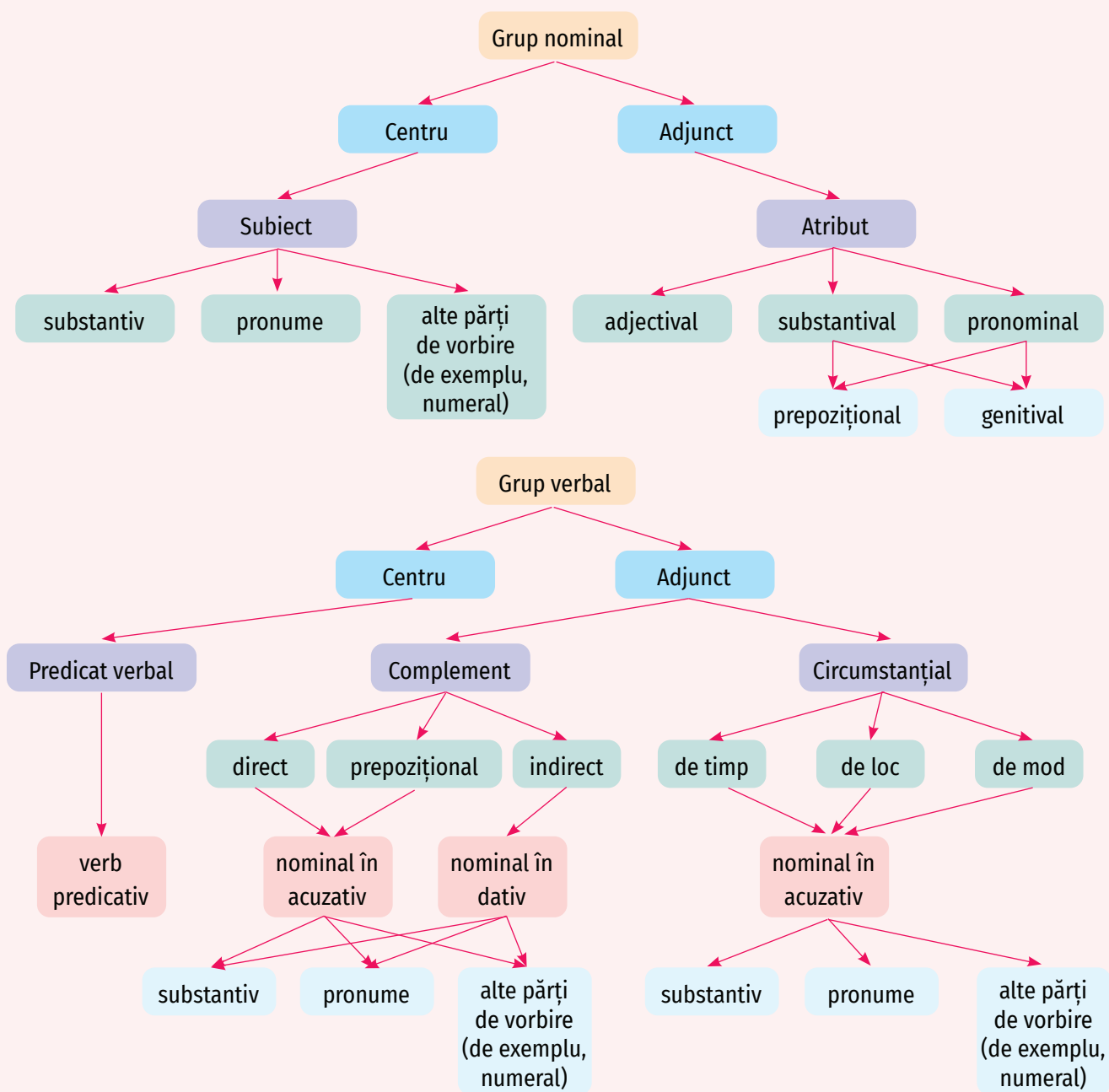

Comunicarea la nivelul enunțului presupune punerea în relație a unor cuvinte, după posibilitățile lor relaționale. Posibilitățile combinatorii ale unei părți de vorbire arată modalitatea în care aceasta este capabilă să intre în relații sintactice și să se comporte în mod specific în fiecare dintre acestea.

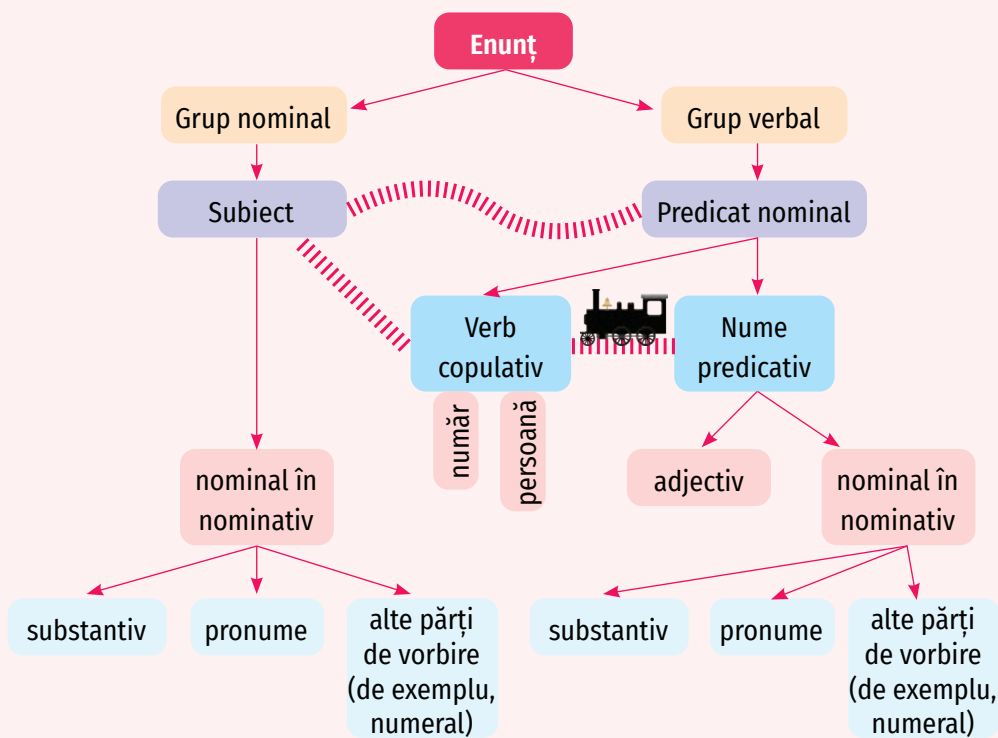
Orice enunț este format obligatoriu dintr-un grup nominal (având funcția de subiect) și un grup verbal (având funcția de predicat).

Cele două grupuri pot la rândul lor să se constituie dintr-un centru (nominal pentru grupul nominal și verbal pentru cel verbal) și să aibă diferiți adjuncți (adjectivali, adverbiali etc.), după cum urmează:

Un tip aparte de enunț este cel în care apare un predicat nominal. Deși este parte a grupului verbal, întrucât realizează predicatia cu ajutorul verbului copulativ (*a fi*), numele predicativ se subordonează logic și gramatical subiectului, conform schemei următoare:

OBSERV!

Dacă ar fi să ne imaginăm predicția nominală printr-o paralelă cu lumea căilor ferate, pentru a obține un Predicat nominal trebuie ca trenul care pleacă de la Nume predicativ să treacă prin halta Verb copulativ, de unde vor urca pasagerii Număr și Persoană, esențiali pentru formarea predicatului. Acesta va trece apoi prin gara Subiect, unde Numele predicativ își va descoperi rudele cu care are categorii comune (Gen, Număr și Caz), acordându-se cu acestea, pentru a ajunge la capătul de linie – Predicat nominal.

Integrez și creez!

1. Recitește ultimul paragraf al textului din rubrica *Start!* și completează un tabel asemănător în caiet.

Substantive în acuzativ	Substantive în genitiv

2. Stabilește care este centrul pentru fiecare dintre cuvintele identificate la exercițiul anterior.

3. Recitește primul paragraf și identifică un nume predicativ. Prin ce parte de vorbire este exprimat? Pe lângă ipostaza de adjunct în care apare, este acesta și centrul vreunui alt grup sintactic? Care ar fi adjuncții acestui centru?

4. Citește următorul enunț și rescrie-l, așa încât să respecti, pe rând, fiecare cerință de mai jos. Efectuează toate schimbările necesare.

Minciunile de pe internet influențează dezvoltarea societății.

- Înlocuiește atributul substantival prepozițional cu un atribut adjectival.
- Trece substantivul cu funcția sintactică de subiect de la numărul plural la numărul singular.
- Modifică predicatul astfel încât să poți introduce un complement prepozițional.
- Înlocuiește complementul direct exprimat printr-un substantiv cu un complement direct exprimat printr-un pronume personal cu formă neaccentuată/clitică.
- Introdu un adjunct pentru substantivul în cazul genitiv.
- Înlocuiește predicatul verbal cu un predicat nominal.

Evoluez!

Citește informațiile de mai jos despre specificul informării pe internet.

- Într-un raport realizat de Reuters Institute (Universitatea Oxford), în 38 de țări, se arată că România se află pe locul al 12-lea în topul statelor ai căror cetățeni se tem că sunt victime ale dezinformării.
- Un studiu realizat de Organizația Salvați Copiii în 2020, la care au participat 819 copii (11-17 ani), a arătat că:
 - doar 11% verifică informația din surse oficiale;
 - doar 17% se consultă cu cei apropiați;
 - principalele surse de informare ale copiilor sunt: Internetul (49% site-uri, 24% rețele sociale), televizorul (57%), discuțiile cu părinții (31%);
 - 22% consideră că televizorul sau publicațiile de știri nu conțin știri false.

Termeni asociați fake news-ului

- Trolling** – activitate în mediul online (în rețea) derulată de persoane care, prin postarea de mesaje și comentarii, au scopul de a distrage atenția sau de a provoca răspunsuri emoționale ale celorlalți utilizatori.
- Deepfake** – falsificarea/alterarea conținutului audio sau video cu ajutorul inteligenței artificiale.
- Bot** (cont automat) – soft cu inteligență artificială care mimează comportamentul uman în interacțiunea cu alți utilizatori online.
- Typosquatting** – crearea unor link-uri similare cu cele legale, prin schimbarea unei litere, a unei cifre sau prin inversarea unor caractere.
- Click bait** – formă de a atrage atenția pentru a determina accesarea unui anumit link.

Adaptare după *Fake News. Awareness*, sri.ro

- Scrive zece enunțuri dezvoltate în care să redai ideile care ți s-au părut cele mai interesante, folosind toate funcțiile sintactice învățate. Fii atent/ă la coerența enunțurilor!
- Subliniază funcțiile sintactice cu diferite culori.
- Realizează o legendă a sublinierilor/ culorilor la final.

De exemplu: roșu – subiect

Textul narativ-descriptiv.

Elemente auxiliare în scriere (paranteze, sublinieri)

Gata pentru ceva nou!

1. La fel ca vocea din textul lui Andrei Dôsa, caută pe Google „cum să faci nodul la cravată”. Urmărește un videoclip de pe YouTube cu această indicație, apoi prezintă etapele, așa cum le-ai reținut, colegiei/colegului de bancă.

2. Urmează să citești un text care are următoarele subtitluri: *Găsește ideea!*; *Dezvoltă povestea!*; *Construiește jocul!*; *Testează!*. Înainte de a-l citi, ghicește despre ce ar putea fi vorba în acesta. Vei formula în fața clasei un titlu pentru un astfel de text și un enunț în care să prezinți posibilul subiect al textului.

Start!

Citește, cu atenție, textul de mai jos.

„Găsește ideea!

Ideea poate porni ca «Vreau să fac un joc care...». De aici încolo, îți poți da frâu liber imaginației și te poți gândi la cum va arăta jocul tău, ce vor face **jucătorii** ca să câștige și care va fi povestea jocului. Orice joc are o **poveste** și **personaje**.

Dezvoltă povestea!

Această etapă urmărește sporirea creativității. Poți crea **scenariul jocului**. Stabilește ce are de făcut jucătorul, alege **premiile, numărul de niveluri** ș.a.! Această poveste scrisă va fi harta după care te vei ghida în construcția jocului.

Construiește jocul!

În această etapă, vei folosi un limbaj de programare (HTML, C#, C++, Python) pentru a construi virtual fiecare pas din joc. Vei alege **ecranul de debut, mecanismul jocului, obstacolele și provocările jucătorilor, nivelurile de dificultate**, dar și cum va reuși jucătorul să treacă de fiecare nivel.

Testează!

E gata jocul? Sigur, în prima sa formă. Etapa de testare înseamnă că nu doar tu te joci. Poți oferi spre testare jocul tău unor prieteni sau părinților tăi pentru a primi observații și recomandări.

Orice joc are nevoie de o perioadă de testare și de un număr de **testeri**, care vin apoi cu concluzii despre experiența lor în joc.”

Adaptare după „Cum să faci un joc.

Mic ghid pentru mici programatori”, codeschoolclubs.ro

1. Ce înseamnă un ghid? Care este scopul unui astfel de text?
2. Cu ce scop crezi că a fost scris textul citit? Alege una dintre variantele de mai jos și justifică-ți răspunsul:
 - de a povesti cum a realizat cineva un joc pe calculator;
 - de a descrie componentele unui joc pe calculator;
 - de a prezenta etapele succesive de realizare a unui joc pe calculator;
 - de a convinge un cititor să facă un curs pentru a deveni un mic programator.
3. Care sunt pașii/etapele construcției unui joc pe calculator?
4. Identifică persoana preponderentă a verbelor din textul citit.
5. Extrage verbele la modul indicativ, timpul viitor.
6. Caută în text verbe la alte moduri, pe care le vei numi.
7. Inserează în text următoarele cuvinte/grupuri de cuvinte, acolo unde ți se pare că se potrivesc.

Acum

Mai apoi

În cele din urmă

8. Câte subtitluri are textul? Cum sunt ele formulate?
9. Ce rol au subtitlurile din texte în general? Ce rol au în textul dat? Ce evidențiază ele la nivel de conținut?
10. Există o paranteză în text. Ce informații aduce ea?
11. Câteva cuvinte sunt scrise colorat în text. Scrie-le unul sub altul și dă un nume acestei categorii.
12. În text există două enunțuri care încep cu „orice joc”. Identifică-le și explică rolul pe care l-ar putea avea.
13. De ce este nevoie să fie accentuate unele elemente/idei într-un text? Prin ce tehnici poate un autor de text să accentueze o idee?

Știu!

Textul narativ-descriptiv se numește astfel deoarece combină trăsăturile de structură ale textelor narative și descriptive. Pe de o parte, acesta exprimă o succesiune de acțiuni, iar, pe de altă parte, descrie modalitatea în care se petrece fiecare acțiune.

Din perspectiva scopului său, textul narativ-descriptiv poate fi încadrat în categoria textelor de tip explicativ, fiind un text al cărui scop este de a explica în pași procedura de a realiza ceva.

În lipsa unui element perturbator/declanșator, acest tip de text se diferențiază de textul narativ propriu-zis prin aceea că nu redă o întâmplare, ci o succesiune de acțiuni înlănțuite logic.

Datorită caracterului său explicativ, în acest tip de discurs este adesea nevoie de paranteze, în care se oferă informații suplimentare, sau de sublinieri/evidențieri ale unor idei importante, prin reformulări sau reluări în subtitluri.

Integrez și creez!

Imaginează-ți un joc pe calculator. Scrie un text în care să prezinți jocul și etapele acestuia, folosind tiparul narativ-descriptiv. Ai în vedere următoarele repere:

1. Organizează textul în următoarele secțiuni:

Pasul 1: Expunerea pe scurt a poveștii, a scenariului (tipar narativ).

Pasul 2: Prezentarea cadrului acțiunii (tipar descriptiv).

Pasul 3: Resursele necesare: număr de jucători, obiecte ș.a. (tipar descriptiv).

Pasul 4: Etapele jocului, prezentate în ordine, folosind tiparul narativ-descriptiv.

2. Inserează în secvențele potrivite ale textului scris de tine următoarele tipuri de fragmente:

a. fragmente care marchează succesiunea etapelor:

Pentru început, Mai apoi, Pasul următor presupune să ...;

b. verbe care provoacă cititorul la acțiune: *Intră în ..., Alege ...,*

Vei găsi ..., Să nu ...,

Fii atent la ...

3. Completează textul creat de tine astfel:

- anexează desene pentru a te asigura că informațiile sunt bine înțelese de cititor;
- construiește subtitluri și scrie în culori sau îngroșat cuvintele-cheie pentru a sublinia ideile importante;
- inserează paranteze pentru a oferi informații suplimentare acolo unde simți că este nevoie.

Mă implic!

Realizează o **autoevaluare** a activității de redactare. Gândește-te care sunt aspectele pe care dorești să le iei în calcul. De data aceasta, tu vei fi cel care va completa grila cu afirmații despre activitatea ta, după modelul dat.

Nr. crt.	Afirmația despre activitatea mea de redactare	Gradul de adevăr pentru mine, evaluat cu un indicator de la 1 la 3, unde 3 înseamnă foarte adevărat și 1 – foarte puțin adevărat		
		1	2	3
1.	<i>Mi-a fost ușor să redactez acest tip de text pentru că mă întâlnesc des în viața reală cu acest tipar textual.</i>			X

Redactare cu stil

Gata pentru ceva nou!

Lumea online ne invită să ne exprimăm rapid opiniile cu privire la ce ne place și ce nu ne place. Alcătuieste o listă cu ce îți place atunci când citești. Gândește-te la temă/subiect, la vocabularul folosit, la limbajul artistic, la caracterul neobișnuit al întâmplărilor, la lungimea textului etc. Completează, în caiet, schema de mai jos cu câte trei titluri.

Inserarea unor pasaje descriptive

Start!

1. Faci parte din juriul care trebuie să stabilească clasamentul concursului „Redactare cu stil”. Citește, cu atenție, cerința, studiază grila de evaluare, apoi cercetează lucrările. Stabilește cine merită să primească marele premiu.

Cerință:

Imaginează-ți că tocmai te-ai întors din vacanță.

Scrie un text narativ, de minimum 150 de cuvinte, în care să prezinți cea mai frumoasă întâmplare din vacanță, incluzând o secvență descriptivă de minimum 30 de cuvinte.

Grila de evaluare

Lucrarea				
Textul respectă tema propusă				
Plasarea în timp și spațiu a acțiunii				
Momentele subiectului				
Alternanța pasajelor narative cu cele descriptive				
Adecvarea limbajului, cuvinte folosite corect și adecvat situației de comunicare				
Creativitate, originalitate				

Lucrarea 1

E dimineață. Îmi ascult gândurile. Acolo e mereu o furtună de voci care explodează, spre deosebire de lumea de afară, unde e liniște. Stau pe pat. Deodată, mama intră zâmbind. Ba nu, radiază de fericire. O iubesc pe mama, de aceea știu că ceva minunat e pe cale să se întâmple. Îi zâmbesc și eu. O salut. Deschid gura să o întreb care este motivul fericirii ei, dar îmi face semn să tac și îmi aruncă în grabă niște haine pe pat. Mă îmbrac și cobor la mașină.

După un sfert de oră, ajungem în fața clădirii impunătoare pe care o vizitez de câțiva ani, cam de când m-am născut, de fapt. Ușa scârțâie ca și când am fi călcat pe coada unei pisici. Holul de la intrare este lung și misterios. În aer, plutește un miros apăsător. Pereții vopsiți în albastru sunt împodobiți cu mâini pictate și fețe zâmbitoare. Ne așezăm pe două scaune galbene ca niște gutui, în fața unei uși de aceeași culoare. Locul ăsta e prea colorat! Pe hol, mai sunt doi copii, frații pe care îi văd mereu, alături de părinții lor. Au obrajii trandafirii, udați de lacrimi și fețe schimonosite. Mama lor pare neliniștită, iar tatăl enervat. Probabil din cauză că nu se mai opresc din plâns.

Femeia în halat verde, culoarea mentei, pe care o văd lunar, deschide ușa, își împinge ochelarii pe nas și mă cheamă înăuntru. Îmi pune mâna la ochi. Grozav! Încă un test care va avea rezultate dezastruoase! Îmi întinde o cutie dreptunghiulară. E frumos împachetată în hârtie galbenă cu flori mov. Desfac cu grijă ambalajul și îl zăresc. La început doar conturul desenului de pe cutie, apoi scrisul negru și mare. Respirația mi se oprește. Inima îmi bubuie de fericire. Deschid, cu degete tremurânde, pachetul. Învelit într-o folie protectoare, așteptându-mă, parcă, îmi zâmbește aparatul. Lacrimi mari îmi curg pe obraz. Îl iau cu grijă, îmi dau părul după ureche și o las pe doctoriță să mă ajute să îl fixeze. Trag aer adânc în piept și îi fac semn să îl pornească. Urletele copiilor de pe hol sunt primele sunete pe care le aud. Zâmbesc. Apoi numele meu urmat de chicotul mamei. O aud și este minunat. Vocea ei e caldă ca mierea. Râd când îi simt brațele în jurul meu.

Acum sunt acasă. Din nou, în cameră. Mereu mi-am dorit să-mi aud casa. Plânsul unui scaun tras pe podea, vocea televizorului, protestele mixerului. Totul are sens în jurul meu. Să poți auzi e ca o simfonie! Acum, cea mai arzătoare dorință mi s-a îndeplinit. Mă simt liberă! Cea mai arzătoare dorință e albă și mă ajută să cunosc lumea. Așa cum e ea.

I.H.

Lucrarea 2

Simt adrenalina cum îmi pulsează prin vene. Mi-e frică. Tot timpul ratez startul. Încerc să mă concentrez asupra vocii antrenorului. Nu ajută. Nu mă pot calma. Respir: trei, doi, unu. Nu ajută. Nu mă pot calma!

Un sunet asurzitor se aude. Încep să alerg. Dau tot ce pot. Încerc să mă mișc cât mai repede. Trebuie, trebuie să câștig! Am muncit așa de mult, ca să ajung în finală. Trec rapid pe lângă un copac și sar peste o baltă. De data aceasta, ne-au adus într-o pădure nouă cu care nu suntem obișnuiți. Cu coada ochiului, îmi zăresc, pentru o secundă, adversarul. Ochiul lui căprui ca scoarța tinerilor copaci mă caută, de parcă ar vrea să mă facă să dispar. Părul lui scurt și negru încadrează o față încordată, în timp ce trupul lui athletic lasă să se vadă mușchii bine antrenați. E numai fibră! Uneori, am senzația că nici nu atinge pământul. Hotărârea de pe chipul lui mă înspăimântă puțin, dar îmi întorc privirea spre traseu. Uite-o! Văd linia de sosire la aproximativ cincizeci de metri în față. Încerc să iuțesc pasul, însă oboseala mă încetinește. Parcă cineva îmi atârână plumb de picioare. Nu pot să mă mișc mai repede. Acum rivalul meu se află în dreapta mea. Alergăm așa unul lângă altul, cu pumnii strânși, cu ochii tensionați, cu trupurile pulsând din cauza efortului. O sudoare rece curge pe fruntea mea înfierbântată. Nu mai e mult. Pot să o fac. Pot. Pot...

Dintr-odată, piciorul lovește ceva și cad. Nuuu! Nu se poate! Inima îmi bate cu putere. Încerc să îmi rețin lacrimile, dar nu reușesc. Mă ridic și reiau cursa. Nu am timp de văicăreli. Simt sângele prelingându-se din rană, însă nu mă doare nimic. Un singur gând, o singură trăire: să câștig. Sunt la câțiva metri de el. Închid ochii, mă concentrez asupra respirației și îi ordon creierului să-l depășească. Linia se sosire se materializează în fața mea și o rup furios cu pieptul. Se aud muzica, aplauzele și uralele din tribune. Sar, râd, cânt, dansez, plâng în cea mai frumoasă zi din această vacanță.

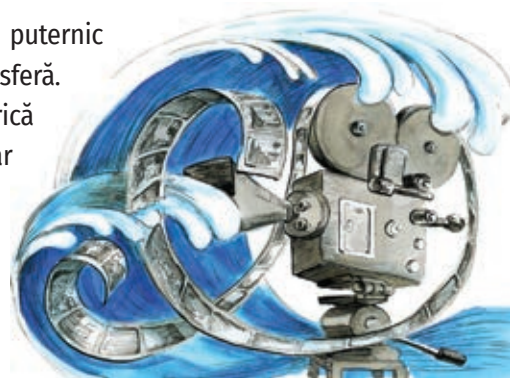
În depărtare, o siluetă aplecată spre pământ lovește pietrele ce-i stau în cale. Umerii aplecați, tricoul ud, picioarele atletice confirmă identitatea persoanei. Adversarul meu își plânge înfrângerea și nimeni nu îndrăznește să-l consoleze.

D.O.

Lucrarea 3

Razele calde ale soarelui mângâie copacii înverziti. Vântul poartă pe aripile sale puful de pădăie. În depărtare, se zăresc culmile înzăpezite ale munților. Ciripitul guraliv al unei gaițe mă invită parcă la joacă. Străbat pădurea, admirând curcubeul de flori ce mă întâmpină cu parfumul lor îmbietor. Lângă mine, săgețile aurii ale discului de foc se oglindesc în lacul mărginit de salcâmi impunători.

Deodată, un zgomot puternic destramă mirifica atmosferă. Se aude tot mai tare. O frică teribilă mă cuprinde, dar curiozitatea mă împinge să văd ce se întâmplă, cine sau ce este. Mă apropii și în fața mea se ivește o cabană cu o ușă întredeschisă. Pășesc

încet să nu mă audă nimeni, dar zgomotul dispare brusc. Câțiva picuri roșii pictează iarba. Mă uit mai atentă și observ că, de fapt, este sânge. Dintr-odată, ceva se prăbușește dintr-un copac. Este om! Fața mi umple de lacrimi și nu știu ce să fac. Deschid telefonul să sun la ambulanță, dar nu este semnal. În jur, se aud împușcături și pași subtili. Corpul îmi tremură din ce în ce mai tare. Mi-e frică. Mă ascund repede după un copac și aștept tăcută. Nu după mult timp, o liniște profundă acoperă întreg codrul. Din îndepărtare se aude o voce și o persoană îmbrăcată în negru se apropie de bărbatul căzut. Îl privește cu ură și îl împușcă fără remușcare. „Stop cadru!”, strigă cineva, apărând din spatele meu. De peste tot se arată bărbați, femei, unii tineri, alții în vârstă, îmbrăcați ciudat. Îmi revin încet și îmi dau seama că am pătruns fără să vreau pe un platou de filmare.

Timp de două săptămâni, în această vacanță de vară, am fost fica servitoarei unui agent secret. Nu am avut un rol important, dar am trăit fiecare zi atât de intens, încât pot spune că această experiență mi-a schimbat viața.

D.H.

2. În calitate de membru al juriului, trebuie să completezi o fișă prin care să justifici acordarea premiului. Ai în vedere modelul de mai jos:

☐	Consider că marele premiu i se cuvine lucrării ...
☐	În primul rând, lucrarea ... este, în opinia mea, cea mai reușită, deoarece ...
☐	În al doilea rând, Un exemplu sugestiv se regăsește chiar în text: ...
☐	În concluzie, ...

3. Citiți argumentările și votați, la nivelul clasei, cel mai bun text, dar și cea mai bună justificare.

4. Recitește textele și răspunde la următoarele întrebări.

- Unde introduc autorii pasaje descriptive (la început, în mijlocul acțiunii, la final)?
- Ce aleg să descrie (un loc, o persoană, un obiect)?
- Ce crezi că au urmărit autorii atunci când le-au introdus în anumite momente ale narațiunii?

Știu!

Pasaje descriptive inserate într-un text narativ îndeplinesc diverse roluri, în funcție de momentul în care apar:

- la începutul narațiunii**, descrierea contribuie la plasarea în timp și spațiu a acțiunii și creează atmosfera; introduce personajul și anticipează rolul pe care îl va avea;
- în interiorul narațiunii, în desfășurarea acțiunii sau în punctul culminant**, descrierea accentuează tensiunea, fiindcă prelungește conflictul; de asemenea, poate explica desfășurarea unor evenimente sau prezența unor personaje;
- la finalul narațiunii**, descrierea marchează rezolvarea conflictului și poate contribui la construirea unui final deschis.

De obicei, pasajele descriptive inserate în textul narativ conțin verbe la imperfect sau la prezent.

Stil: proprietatea termenilor, puritate și adecvare situațională, originalitate

Start!

- În primele două texte propuse în cadrul concursului de redactare există pasaje în care sunt redată exclamații. Ce efect au acestea asupra ta, în calitate de cititor?
- Cum ai putea spune altfel, mai scurt: „Deschid gura să o întreb”? Dar „simt adrenalina cum îmi pulsează prin vene”? De ce crezi că alege autorul aceste formulări?
- Cât de lungi sunt propozițiile în textele citite? În ce momente sunt mai scurte? De ce? Ce efect are această modalitate de prezentare asupra ta, în calitate de cititor?
- Ce cuvinte din textele citite nu ai auzit folosindu-se în vorbirea de zi cu zi? Care sunt, din contră, formulările obișnuite în comunicare?
- Identifică în texte exemple de limbaj figurat.
- Recitește textele și fi atent/ă de data aceasta la:
 - corectitudinea utilizării cuvintelor în context (ai în vedere dacă sunt potrivit alese în legătură cu tema/subiectul și contextul de comunicare);
 - limbajul utilizat (ia în considerare dacă sunt folosite cuvinte cu sensul lor propriu/figurat);
 - claritatea exprimării (ai în vedere dacă enunțurile sunt construite clar, dacă textul se poate urmări cu ușurință);
 - folosirea limbii literare.

Știu!

De obicei, atunci când citim o narațiune, ne lăsăm antrenati în acțiune, ne identificăm cu personajele, ne plac dialogurile sau ne pierdem în atmosfera pasajelor descriptive și tindem să nu fim atenți la aspectele de stil.

Modul în care sunt alese și combinate cuvintele contribuie la construirea unei atmosfere a textului.

Atunci când redactăm un text trebuie să fim atenți la proprietatea termenilor, la adecvarea situațională și la puritate. Astfel, vom alege cuvintele fiind atenți la concordanța dintre sensul lor și intenția noastră de a transmite ceva, adecvând formulările la contextul de comunicare și folosind o limbă îngrijită, în acord cu normele în vigoare. Toate aceste aspecte conturează un stil al redactării.

Integrez și creez!

Joc creativ. Dă cu zarul și memorează numărul pe care l-ai nimerit. Caută-l în tabelul de mai jos și scrie o narațiune în care să continui textul dat, integrând un pasaj descriptiv. Fii atent/ă la elementele de stil!

Numărul de pe zar	Timpul	Spațiul	Personajele	Începutul dat
	vara	insulă	grup de băieți	„Băiatul blond își dădu drumul pe ultimul metru de stâncă și începu să-și croiască drum spre lagună. Deși își scosese jerseyul de școală și-l târa acum într-o mână, cămașa cenușie îi asudase pe trup și părul i se lipise de frunte. De jur împrejur, brazda lungă, trasă prin junglă, devenise o baie fierbinte. Se trudea să-și facă loc printre liane și printre trunchiurile zdrobite, când o pasăre, o apariție roșie și galbenă, țâșni cu un țipăt de vrăjitoare.” William Golding, <i>Împăratul muștelor</i>
	iarna	un orașel	o fată cu un defect la un picior	„— Ada, pleacă de la fereastră! s-a răstit mama la mine. M-a apucat de braț, m-a tras, iar eu m-am rostogolit de pe scaun și am căzut pe podea. — Îl salutam pe Stephen White, atâta tot.” Kimberly Brubaker Bradley, <i>Războiul care mi-a salvat viața</i>
	într-o zi ploioasă	anticariat	băiat orfan	„Dintr-odată ușa fu deschisă atât de violent, că micuțul ciorchine de clopoței de alamă atârnat deasupra ei se porni să sune cu zgomot și nu se mai liniști multă vreme. Făptașul zarvei era un băiețel de vreo zece sau unsprezece ani. Părul castaniu-închis îi atârna ud peste față, haina îi era leoarcă de ploaie și picura, iar peste umăr purta un ghiozdan prins de o curea.” Adaptare după Michael Ende, <i>Povestea fără sfârșit</i>
	în zilele noastre	Cluj-Napoca	o fată de doisprezece ani	„Stop! Am nevoie de-o pauză. Gata, nu mai pot! Am obosit. Gândurile mi se învâlmășesc în cap. Sunt prea multe lucruri de procesat. Prea multă informație. Existența mea pașnică a fost întreruptă brutal de evenimente care au scăpat cu totul de sub control. O fată de doisprezece ani ar trebui să-și bată capul doar cu problemele fetițelor de doisprezece ani, nu cu ale întregii lumi. Punct. Să nu mai aud de boli, de oameni necinstiți și de tot soiul de rude care te înjunghie pe la spate fără să clipească! Pur și simplu nu-i corect.” Alex Moldovan, <i>Olguța și un bunic de milioane</i>
	vara	București	naratoarea și condorul	„Eram uluită. Nu doar că salvasem un condor de la Zoo, nu doar că locuiam cu el în camera mea, dar pasărea asta știa să citească și să scrie. Puteam să vorbim. I-am dăruit pixul meu alb în formă de pană, ca să nu se mai jumulească. Scria scurt, concis, fără explicații inutile.” Veronica D. Niculescu, <i>O vară cu Isidor</i>
	celelalte zile ale săptămânii	oraș ciudat	o fată harnică	„A fost odată o fată care trăia într-un oraș înghesuit și prăfuit unde nu era niciodată duminică. Și, ca să vă zic drept, fără duminică nu-i mare lucru de capul celorlalte zile ale săptămânii.” Ileana Surducu, <i>Duminica pierdută</i>

În elaborarea compunerii, ține cont de următoarele sfaturi:

- a. pornește de la începutul care ți-a fost indicat;
- b. propune mai multe variante și alege-o pe cea mai creativă;
- c. păstrează timpul verbelor exact ca în textul de la care pornești;
- d. inserează indicii de timp și spațiu precizați în tabel;
- e. construiește un personaj credibil;
- f. respectă momentele acțiunii;
- g. stabilește de la început unde vrei să incluzi pasajul descriptiv;
- h. folosește cuvintele fiind atent/ă la sensul lor, iar dacă alegi un limbaj figurat, asigură-te că noul sens poate fi ușor descifrat din context;
- i. scrie o primă variantă și revizuieste-o, verificând exprimarea, ortografia și punctuația.

Mă implic!

Schimbă caietul cu al colegului de bancă și evaluează-vă lucrările, pornind de la următoarea grilă. Fiecare *Da* primește un punct.

Întrebări	Da	Nu
1. Respectă informațiile din textul dat?		
2. Introduce indicii de timp și de spațiu?		
3. Are momentele acțiunii?		
4. Are un pasaj descriptiv?		
5. Construiește un personaj credibil?		
6. Are o exprimare adecvată?		
7. Mesajul este clar și coerent formulat?		
8. Respectă regulile de ortografie?		
9. Respectă regulile de punctuație?		
10. Este o compunere originală, creativă?		

Modele promovate în literatură și în alte arte

Gata pentru ceva nou!

1. Privește imaginile. Care este numele personajelor ilustrate?

2. Ce au aceste personaje în comun?

3. Dintre sensurile cuvântului *model* de mai jos, alege-l pe cel la care consideri că face referire titlul lecției.

Model:

- Ceea ce poate servi ca orientare pentru reproduceri sau imitații.
- Persoană, realizare, operă care, prin valoare sau calitate, poate servi ca exemplu.
- Manechin.
- Persoană care pozează unui pictor sau unui sculptor.
- Sistem ideal (logic-matematic) sau material cu ajutorul căruia pot fi studiate, prin analogie, proprietățile și transformările unui alt sistem mai complex.

4. Pornind de la sensul descoperit în exercițiul anterior, găsește trei argumente prin care să demonstrezi că personajele ilustrate mai sus pot fi considerate niște modele.

Start!

1. Modelele pe care le descoperim în literatură sau în alte forme de artă promovează diferite valori. Completează tabelul de mai jos, asociind fiecărei valori numele unui personaj. Poți face referire la literatura română sau la cea universală, la cinematografie sau la teatru. Schimbă caietul cu al colegului de bancă și cere-i să identifice titlul și autorul/regizorul operii în care apare eroul/eroina.

Valoare	Personaj	Titlu	Autor/regizor
Curaj			
Bunătate			
Iubire			
Dreptate			
Empatie			
Patriotism			
Loialitate			

2. Alege personajul tău preferat și completează-i blazonul pentru a demonstra că poate fi considerat un model demn de urmat.

- În centru, lipește imaginea sau desenează-l chiar tu! Nu uita să îi treci numele.
- Cadran 1: date biografice, când și unde s-a născut.
- Cadran 2: date despre familie.
- Cadran 3: calitățile care îl fac să fie un model.
- Cadran 4: simboluri care îl reprezintă.
- Panglică: o replică spusă de el.

Știu!

Personajele din literatură întruchipează de multe ori niște valori. Printre cele mai cunoscute valori promovate în literatură se numără *bunătatea, iubirea, curajul, dreptatea* ș.a. Prin promovarea acestor valori, personajele devin **modele de comportament** pentru ceilalți.

Nu numai literatura a reușit să dea naștere unor personaje emblematice. Modele se pot regăsi și în cinematografie, în pictură sau în alte arte.

Integrez și creez!

1. Una dintre cele mai cunoscute și apreciate picturi este *Gioconda* a lui Leonardo da Vinci. Privește-o și tu cu atenție. Ce crezi că o face unică pe această femeie: privirea, zâmbetul, chipul, vestimentația, poziția mâinilor, culorile folosite în conturarea portretului său sau altceva?

Urmărește informații despre pictor și despre acest tablou în manualul digital.

2. De-a lungul timpului, tabloul a fost sursa unor imitații mai mult sau mai puțin comice, marcând diferite perioade. Privește imaginile de mai jos, celebre pe internet, și realizează o prezentare orală în fața clasei, în care să explici care crezi că este contextul în care apare fiecare dintre reprezentările Giocondei. Ce vrea autorul să sublinieze? Ce sens îi adaugă tabloului? Pornește în prezentarea ta de la un nou titlu în care să adaugi și un adjectiv: *Gioconda cea...*

3. **Discută cu colegii!** Capodoperele ar trebui imitate cu intenții comice? Le sporește popularitatea sau le dăunează imaginii? Justificați-vă răspunsul.

Evoluez!

1. **Proiect.** Înainte de a ironiza, ar fi bine să cunoaștem, deci iată o provocare pentru tine. Alege o pictură de tip portret care îți place. Realizează un proiect în care să incluzi:

- o pagină cu datele biografice ale pictorului;
- o pagină cu detalii legate de tablou;
- o imagine cu tabloul, pusă în paralel cu o fotografie a ta în care imiți situația imaginată de pictor (vezi modelul dat mai jos). Pentru a fi cât mai fidel modelului, prelucrează imaginea, apelând la tehnologia de care dispui;
- o pagină în care să scrii cum te-ai simțit în calitate de model.

Johannes Vermeer,
Fata cu turban sau
Fată cu cerchel de perla

2. Căutați în biblioteca voastră cărți pe care le-ați citit. Puneți-le într-o cutie. Rugați profesorii să vă ajute să le donați unor copii din medii defavorizate, pentru a identifica și ei un model printre personajele cu care se vor întâlni. Scrieți un bilețel în fiecare dintre cărți, în care să spuneți ce valori/modele va găsi acolo viitorul cititor.

Model

Dragă viitor cititor,

Această carte îți va prezenta un personaj pe care mi-ar plăcea să îl iei și tu drept model de empatie și grijă față de ceilalți. Citește cartea și ghicește la ce personaj m-am gândit!

Cu drag,
Un prieten

Citește, cu atenție, cele două texte, apoi rezolvă cerințele în caiet.

Textul 1

„A fi influencer¹-copil (*kidfluencer*) este un fenomen global care ocupă serios internetul. În 2018, cel mai bine plătit YouTuber² era Ryan (7 ani atunci), care făcuse 22 de milioane de dolari din despachetat și recenzat jucării în videoclipuri. Sondaje recente arată clar că mulți puști ar prefera să se facă vedete pe YouTube de meserie, nu banali astronauti sau profesori. Însă a deveni celebru vine la pachet și cu niște riscuri: exces de expunere publică la o vârstă fragedă, bullying și chiar exploatare. Ca să înțelegem mai bine cum funcționează fenomenul *kidfluencerilor* în România, am vorbit despre celebritate timpurie pe internet cu (foarte) tineri vloggeri³, experți în drept, marketing⁴ online și psihologie. [...]

Situația copiilor care ajung celebri pe internet vine la pachet și cu probleme etice. Una dintre ele e că, deși mulți iau vloggingul⁵ ca pe o joacă, realitatea e că cei mai cunoscuți dintre ei ajung să și câștige serios, din reclame sau sponsorizări. Cu alte cuvinte, ajung să muncească. Bani, însă, nu ajung întotdeauna la ei, explică avocata Dana Dunel. Contractul de utilizator pe care-l «semnezi» cu Google, compania-mamă a YouTube, este unul comercial, prin care creezi un spațiu publicitar (clipul încărcat). O entitate terță (o firmă) cumpără acel spațiu de reclamă, iar utilizatorul primește bani prin intermediul YouTube – cu cât ai mai mulți abonați și vizualizări, cu atât câștigi mai bine. Ca idee, Selly, poate cel mai cunoscut vlogger român la ora actuală, câștigă lunar 40 400 de dolari din reclame; și el și-a lansat canalul mult înainte să devină major – la 12 ani.

Deși Selly a declarat mulțumit că veniturile lui sunt mai mari decât cele ale propriilor părinți, există deja cazuri în care familiile micilor YouTuberi sunt acuzate de exploatare: produc frecvent clipuri șocante cu copiii, în speranța că sutele de mii de vizualizări le vor aduce rapid faimă și bani din reclame.”

Adaptare după Ioana Pelehatăi,
„«Like, subscribe și clopoțel!» Cum e să fi
copil-influencer în România”, 2020, scena9.ro

¹ *influencer* – s. m. personalitate pe internet.

² *YouTuber* – (din engl.) persoană care creează videoclipuri pe care le încarcă pe site-ul YouTube.

³ *vlogger* – s. m. persoană care postează constant videoclipuri pe internet.

⁴ *marketing* – s. n. activități ce au ca scop promovarea unui produs.

⁵ *vlogging* – s. n. activitatea unui vlogger.

Textul 2

„Am zis că vreau ca oamenii să mă descopere așa cum sunt eu. Nu vreau să creez un personaj din mine. E la modă să fii creator de conținut. E o diferență între a fi creator de conținut și influencer, pentru că ai o sarcină foarte grea atunci când ești influencer. Am început să conștientizez asta cred că acum câteva luni când m-am întâlnit cu niște prieteni și îmi spuneau că «oamenii vin la noi pentru că tu vii aici». Mi s-a părut ceva uau... că oamenii își doreau să fie într-un loc în care și eu am fost.

Avem o influență foarte mare noi, tinerii artiști sau vloggeri, și trebuie să fim atât de atenți la ce conținut distribuim online. E adevărat că

un copil nu se educă online, educația se face acasă de către părinți, dar Internetul are o influență foarte mare asupra unui copil. E o responsabilitate pe care nu o conștientizezi mereu.”

Bianca Mihaela
Lixandru, vloggeriță,
actriță, 19 ani

1. Extrage două idei din textul 1 despre *kidfluenceri*.
2. Alege varianta corectă de răspuns, valorificând informațiile din textul 1.

În concepția autoarei, vloggingul:

- a. e doar o joacă;
- b. poate duce la exploatarea copiilor;
- c. aduce bani, deci este bun;
- d. aduce numai neplăceri.

3. Alege varianta corectă de răspuns, valorificând informațiile din textul 2.

Declarația Biancăi Lixandru poate fi rezumată astfel:

- a. Important e că ne vede multă lume.
- b. Vlogging-ul este un instrument de educare a copiilor.
- c. Avem o influență mare și asta trebuie să ne responsabilizeze.
- d. Avem influență, deci ar trebui să câștigăm mai mult.

4. Stabilește dacă afirmațiile de mai jos sunt adevărate sau false, valorificând **textul 1**.

- Există mai mulți puști care își doresc să devină vedete pe YouTube decât astronauți sau profesori.
- Banii ajung întotdeauna la copiii-vedetă.
- Uneori, copiii pot fi exploatați de adulți pentru bani.
- Expunerea publică de la o vârstă fragedă este bună.

5. Crezi că un copil-vedetă poate lua deciziile corecte pentru sine atunci când este expus în permanență publicului? Motivează-ți răspunsul, în 70-100 de cuvinte, valorificând unul dintre textele-suport sau experiența personală.

6. Imaginează-ți că ești vlogger/vloggeriță. Scrie un text, de 70-100 de cuvinte, în care să încerci să îți convingi publicul cu privire la un subiect din lista de mai jos. Interpretează textul în fața clasei ca și cum ai fi în fața unei camere de filmat.

cărți citite

filme

sport

modă

viața la școală

familie

7. Alege, în fiecare caz, forma corectă pentru adverbele din următoarele enunțuri.

- Vreau să am succes a cum/acum!
- Vloggerii produc frecvent/fregvent clipuri.
- Îmi place să mă filmez în totdeauna/întotdeauna.
- Câștigă lunar/lunare sume mari.

8. Selectează adverbul din următorul fragment și înlocuiește-l cu un substantiv care să exprime același tip de circumstanță: „educația se face acasă de către părinți”.

9. Stabilește dacă afirmațiile de mai jos sunt adevărate sau false.

- În enunțul „Trebuie să fim atât de atenți.”, cuvântul „atenți” este adverb.
- În enunțul „Banii, însă, nu ajung întotdeauna la ei” există un singur adverb.
- În secvența „cei mai cunoscuți dintre ei ajung să și câștige serios”, cuvântul „serios” este adjectiv.

10. Alcătuieste câte două enunțuri în care cuvintele „sigur”, „frumos” și „lunar” să fie, pe rând, adverbe și adjective.

11. Construiește câte un enunț în care:

- să îți exprimi o opinie despre vloggeri, folosind un substantiv cu funcția sintactică de complement direct;
- să explici cum poate fi un vlog de succes, folosind un adverb de mod;
- să formulezi o regulă despre folosirea corectă a rețelelor de socializare de către minori, folosind un adverb de timp și un adjectiv;
- să oferi o informație despre riscurile celebrității la vârste mici, folosind un pronume reflexiv.

12. **Concurs în echipă.** Alcătuiți grupe de câte patru membri. Va trebui să prezentați oral, în fața clasei, cum ați crea un vlog. În prezentarea voastră, aveți în vedere următoarele repere:

- ce tip de conținut veți urca pe vlog;
- cum s-ar numi;
- cum ar arăta o sesiune de filmat (folosiți cât mai multe adverbe pentru a descrie această activitate);
- ce investiții ați face pentru început;
- ce nu vă place la alți vloggeri și ce ați evita să faceți dacă ați fi vloggeri.

Știu să învăț!

Autoevaluare. Jurnalul reflexiv. Răspunde, în caiet, la următoarele întrebări.

- Care dintre conținuturile acestei unități necesită o clarificare suplimentară?
- Ce emoții ți-a trezit procesul de învățare?
- Temele din această unitate ți-au amintit de lumea ta? Cum?

Timpul de lucru este de 50 de minute.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Citește, cu atenție, textul, apoi rezolvă cerințele.

„La marginea Orașelului Tabletelor, lângă pădure, într-o căsuță galbenă cu buline roșii și acoperiș verde, locuia Amelia împreună cu părinții ei. Amelia avea 5 ani, părul negru vâlvoi și ochii mari, mov. Cea mai bună prietenă a ei era o pisică buclucașă, pe nume Roni. Iar fructele ei preferate erau... ce credeți? Merele! Asta era destul de ciudat pentru că în Orașelul Tabletelor nu exista niciun copil căruia să-i placă merele. Și, mai mult decât atât, nu era niciun copil care să se joace cum se juca ea, adică să sară ori să alerge ori să cânte. Toți ceilalți copii se jucau pe tablete ori pe computere sau, când se plictiseau de acestea, se uitau la televizor. Toți erau ocupați să se joace în casă pe tablete, așa că nu prea mai aveau timp să se cunoască între ei. Într-o zi însorită de vară, Amelia a ieșit în curtea casei ca să se joace cu Roni. În acea zi s-a urcat în mărul din curte ca să prindă un fluturaș.

— Coboară, Roni! Hai să ne jucăm cu mingea! i-a strigat Amelia.

Dar pisicuța jucăușă, nu și nu. Atunci Ameliei i-a venit o idee: „Ia să scutur eu pomul...” Roni s-a speriat și a zbughit-o în jos rapid. Însă, de la scuturat, zeci de mere au căzut și ele pe jos!

— Uite ce ai făcut Roni! a spus supărată Amelia. Ce ne facem cu ele?!

Și atunci i-a venit ideea.

— Știu! O să le împărțim în oraș celorlalți copii!

A fugit în casă și i-a povestit totul mamei. Mama știa că niciun copil din Orașul Tabletelor nu mănâncă mere, dar nu a dorit să o supere pe Amelia și a fost de acord cu planul ei. Însă la fiecare poartă la care băteau ieșea câte un copil palid care refuza mărul și apoi fugea să reia jocul pe tabletă. Amelia era tare supărată. Era gata-gata să-i spună mamei să se întoarcă acasă și să facă din toate merele o imensă și zemoasă plăcintă. Mama însă apucase să bată la o altă poartă, pe care a deschis-o un copil palid ce părea de vârsta Ameliei.

— Dar ce sunt alea? a întrebat curios, uitându-se în coș...

Și atunci, Amelia a înțeles în sfârșit de ce niciun copil din Orașelul Tabletelor nu mânca mere. Nu pentru că nu le plăceau merele, ci pentru că... nu le gustaseră niciodată! Amelia a lăsat coșul în poarta băiețelului și a început să fugă către casă. Mama, după ea.

— Amelia! Unde fugi? Așteaptă-mă!

— Vino, mami, vino repede! a strigat Amelia. Am o idee! Știu cum vom salva toți copiii din Orașelul Tabletelor!”

Adaptare după Cristina Donovici,
Orașelul Tabletelor, 2017

SUBIECTUL I

70 DE PUNCTE

1. Completează enunțurile de mai jos cu motivul potrivit.

6 puncte

- Amelia era tare supărată fiindcă ...
- Mama nu i-a spus Ameliei că niciun copil din Orașul Tabletelor nu mănâncă mere deoarece ...
- Copiii nu voiau mere pentru că ...

2. Alege varianta corectă de răspuns.

6 puncte

Căsuța Ameliei este:

- a. galbenă cu buline verzi și acoperiș roșu;
- b. verde cu buline galbene și acoperiș roșu;
- c. roșie cu buline galbene și acoperiș verde;
- d. galbenă cu buline roșii și acoperiș verde.

3. Alege varianta corectă de răspuns.

Copiii din oraș nu ies la joacă pentru că:

- a. au prea multe teme de făcut;
- b. au probleme de sănătate;
- c. se joacă toată ziua pe tabletă;
- d. nu-i lasă părinții.

6 puncte

4. Notează „X” în dreptul fiecărui enunț, pentru a stabili dacă este adevărat sau fals, bazându-te pe informațiile din textul dat.

6 puncte

Enunțul	Adevărat	Fals
Cea mai bună prietenă a Ameliei este Roni, o cățelușă.		
Fetița scutură pomul din dorința de a-și determina prietena să coboare.		
Mama știe că niciun copil din oraș nu mănâncă mere și nu este de acord cu ideea fiicei sale.		
Copiii din Orașelul Tabletelor refuză merele, deoarece preferă alte fructe.		
La final, mama are un plan pentru a-i stimula pe copii să mănânce fructe.		
Potrivit textului, tehnologia nu afectează relațiile sociale și sănătatea copiilor.		

5. Precizează, în două-trei enunțuri, o trăsătură morală a Ameliei, care se desprinde din primul paragraf al textului, ilustrând-o cu o secvență.

8 puncte

6. Crezi că jocurile video pot afecta relațiile copiilor cu ceilalți și/sau sănătatea acestora? Justifică-ți răspunsul, în 50-100 de cuvinte, valorificând textul dat.

8 puncte

7. Completează următorul enunț cu răspunsul corect.

6 puncte

În enunțul „Într-o zi însoțită de vară, Amelia a ieșit în curtea casei ca să se joace cu Roni.”, cuvântul scris colorat are valoare morfologică de ...

8. Rescrie fragmentul următor, trecând adverbul identificat la gradul superlativ absolut de superioritate: „Vino, mami, vino repede!”

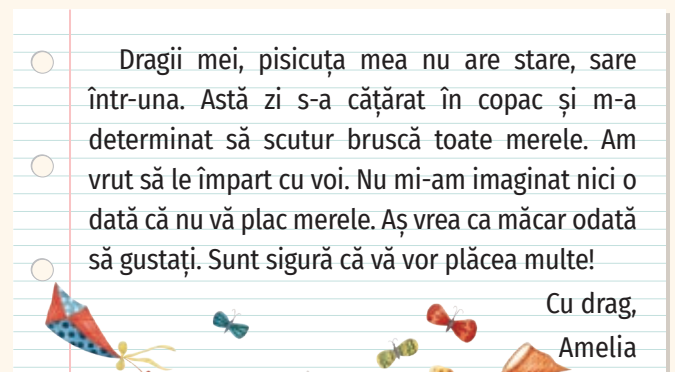
6 puncte

9. Scrie două enunțuri care să reprezinte fiecare câte un sfat pentru copiii din Orașelul Tabletelor. Vei folosi, pe rând, un adverb de mod și unul de timp.

12 puncte

10. Rescrie textul, corectând greșelile dintr-un mesaj lăsat de Amelia în cutia poștală a fiecărui copil pe care l-a vizitat pentru a-i da mere.

6 puncte

SUBIECTUL AL II-LEA

20 DE PUNCTE

Imaginează-ți că ești Amelia. Redactează o scrisoare de 100-150 de cuvinte, în care să-i prezinți unei prietene soluția găsită pentru a-i determina pe copiii din Orașelul Tabletelor să iasă la joacă. Oferă două argumente pentru care aceștia ar trebui să se joace afară. În elaborarea compunerii, este indicat:

- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să oferi două argumente;
- să respecti normele de ortografie și de punctuație;
- să scrii lizibil și să așezi corect textul în pagină.

Citește fragmentul de mai jos, apoi rezolvă cerințele în caiet.

„18 iunie 2019

Mă uitam la palma mea cum se plimbă pe scoarța copacului și nu înțelegeam ce se întâmplă. Ceva era foarte ciudat. Parcă pierdusem legătura cu realitatea. În loc să întâlnească rezistența lemnului aspru, degetele mele au străpuns scoarța și dintr-odată afară s-a făcut zi cu soare și o căldură sufocantă m-a moleșit.

Dacă până cu câteva clipe în urmă sub picioarele mele era iarbă umedă, acum aveam sub tălpi creanga groasă a unui pom doldora de cireșe. [...]

Până să mă gândesc cum să mă dau jos de unde eram cocoțată am zărit la rădăcina pomului o doamnă la vreo patruzeci de ani, îmbrăcată în costum popular. Mi-a făcut impresia că e o femeie simplă, de la țară. Probabil că cineva o supărase rău de tot, fiindcă părea groaznic de furioasă. Dădea energic din mâini și avea obraji roșii ca focul.

— Dar, bine, ghiavole¹, aici ți-e scaldatul? Coboră-te jos, tâlharule, că te-oi învăța eu! răcnea femeia către cineva ascuns între ramurile cireșului.

Când m-am uitat mai bine, nu departe de mine, un băiat blond, cam de vârsta mea, cu o mutră haiosă, îmbrăcat în niște haine sărăcăcioase și prăfuite, încerca să se pitească între frunze. Avea cămașa vârată în pantaloni și înăuntru, ca într-un marsupiu umflat, adunase kilograme de cireșe. Erau atât de multe, încât dădea pe-afară și cădeau pe jos. Băiatul se distra copios, puțin îi păsa de furia femeii, fiindcă era clar că ea nu prea avea cum să se cațare în pom. Parcă anume ca s-o enerveze și mai tare, din când în când scotea limba la ea și scuipa câte un sămbure de cireșă înspre ea.

Nu îmi venea să cred. Unde eram? Ce se întâmplase? Cine erau oamenii ăștia și de ce eram într-un cireș din curtea unor săteni? Până să mă lămuresc, femeia a aruncat cu un bulgăre de pământ drept în ramura de lângă mine. Am tresărit și eu, și băiatul.

Și atunci, ni s-au intersectat privirile pentru prima oară. Se vedea bine că nu înțelege cine sunt și cum de-am apărut în cireș lângă el; cât despre mine, eu nu înțelegeam absolut nimic. Până să apucăm să spunem ceva, femeia de jos a azvârlit alți doi bulgări de pământ. Unul l-a lovit pe băiat drept în umăr și l-a dezechilibrat puțin, astfel că

¹ ghiavol – rostire izolată pentru diavol.

² porcan – s. m. (aici) lacom, ticălos.

niște cireșe i-au evadat din cămașă și s-au împrăștiat pe jos.

— Nu m-ai nimerit, tușă Mărioară! Ian de mai azvârle câțiva, să vedem dacă m-oi păli până la urmă! a râs băiatul după care a mai proiectat un sămbure spre mătușa sa.

— Stai, măi porcane², că te căptușește ea, Mărioara, acuș! s-a răstit femeia.

Și fără să mai stea pe gânduri, a pornit cu pași apăsați spre hambarul de lângă casă de unde s-a întors cu o ditamai scara.

— Iaca poznă! a exclamat băiatul, văzând-o pe Mărioara cât e de hotărâtă să se suie în cireș.

Probabil, de teamă că mătușa o să pună mâna pe el, până la urmă băiatul s-a ridicat într-un salt și a pornit-o cu pași mășurați de-a lungul crengii într-o demonstrație de echilibristică demnă de un acrobat de circ.

Când a ajuns la capăt s-a întors spre mine, mi-a zâmbit larg și mi-a făcut cu mâna în semn de rămas-bun, apoi a sărit – zdup! – în cânepa înaltă care se întindea de la cireș înainte. Eu încremenisem acolo, pe creangă. Pe lângă că îmi era frică de înălțime și deja mă luase cu ameteală, mă întrebam dacă

nu cumva femeia aceea m-a văzut în copac și o să vrea să pună mâna pe mine. Era de-adevăratelea sau visam? Și dacă era de-adevăratelea și mă prindea, la cât de tulburată era, mă gândeam că puteam să mi-o iau și eu, ca o victimă colaterală a furtului de cireșe.

Între timp, băiatul care aterizase viu și nevătămat în tarlaua de cânepă, o și luase la fugă spre gardul din fundul curții. Văzând una ca asta, Mărioara a lăsat scara și a pornit-o în goană după el. Moment mai bun ca ăsta nu avea cum să se ivească de două ori, așa că am hotărât să mă dau jos din copac, sperând să scap nejumulită. Mi-am zis însă că-i mai bine să cobor încet-încet, nu să sar în cânepă, ca să-mi rup vreun picior. În vremea asta, băiatul ajunsese departe. Mărioara după el.

— De-amu să știi că ți-ai mâncat leftiria¹ de la mine, spânzurature!! zberă femeia ca posedată.

Băiatul însă nu era prea impresionat de amenințările ei și râdea de se prăpădea în timp ce culca toată cânepa la pământ. La un moment dat, Mărioara, turbată de furie, a schimbat direcția și i-a ieșit impertinentului în față, când se aștepta mai puțin. Cât pe-aci să-l prindă! Băiatul însă a zărit-o în ultima secundă, a sărit brusc într-o parte, iar femeia, dând să se arunce asupra lui și să-l înhațe, s-a împiedicat și s-a-ntins pe jos cât era de lungă.

Băiatul a rămas pe loc câteva clipe, a început să râdă în hohote și apoi a zbughit-o spre gardul dinspre uliță.”

Adaptare după Mihai Mănescu, *Copacul dorințelor: Amintiri din copilărie*, 2021

1. Fragmentul dat relatează o întâmplare din opera *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă. Povestește-o în fața clasei. Dacă nu ți-o amintești, poți să o citești împreună cu ceilalți colegi.

2. Notează-ți impresiile de lectură, după următoarele categorii:

gânduri;

emoții;

relaționare/asociere
cu lumea mea.

¹ a-și mânca lefteria – expr. a-și pierde reputația de om cinstit față de cineva.

3. Caută în dicționar sensul cuvintele indicate și completează tabelul.

Cuvântul	Explicație/Sinonim
doldora	
(m-)oi păli	
(te) căptușește	
tarlaua	
leftiria	
a zbughit(-o)	

4. Transcrie o secvență care se referă la timpul în care se desfășoară acțiunea și una care indică locul întâmplărilor.

5. Ce arată întrebările pe care și le pune naratoarea: „Unde eram? Ce se întâmplase? Cine erau oamenii ăștia și de ce eram într-un cireș din curtea unor săteni?” Alege varianta care reprezintă o posibilă explicație a prezenței lor în fragmentul dat.

a. nerăbdarea fetei;

c. neliniștea fetei;

b. curiozitatea fetei;

d. nedumerirea fetei.

6. Transformă vorbirea directă în vorbire indirectă, pornind de la următoarele replici:

„— Nu m-ai nimerit, tușă Mărioară! Ian de mai azvârle câțiva, să vedem dacă m-oi păli până la urmă! a răs băiatul după care a mai proiectat un sâmbure spre mătușa sa.

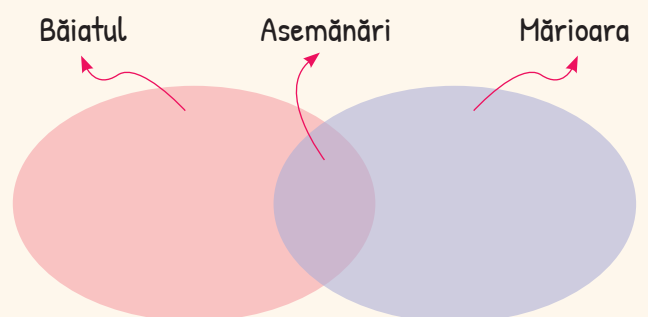
— Stai, măi porcane, că te căptușește ea, Mărioara, acuș! s-a răstit femeia.”

7. Realizează rezumatul oral al fragmentului dat.

8. De ce a fost precizată data la începutul fragmentului?

9. Precizează o trăsătură a tiparului narativ, ilustrând-o cu o secvență din text.

10. Completează diagrama Venn cu cel puțin trei trăsături ale celor două personaje implicate în conflict.

RECAPITULARE FINALĂ

11. Ce te-a ajutat să numești trăsăturile mătușii Mărioara la exercițiul anterior? Justifică-ți răspunsul prin citate semnificative.

12. Numește un text studiat la clasă sau citit de tine care să prezinte o situație similară celei redată în fragmentul dat.

13. Construiește enunțuri în care cuvântul *palmă* să fie folosit cu sens propriu de bază, cu sens propriu secundar și cu sens figurat.

14. Încercuiește varianta corectă de răspuns.

Conțin vocale în hiat toate cuvintele din seria:

- a. ciudat, femeia, m-ai;
- b. băiatul, tarlaua, Mărioara;
- c. furie, că-i, zbughit-o;
- d. fiindcă, luase, înăuntru.

15. Desparte în silabe cuvintele:

realitatea

impresia

dezechilibrat

împrăștiat

16. Asociază formele verbale din stânga cu modul și timpul corespunzătoare.

aterizase	indicativ, imperfect
zbieră	conjunctiv, prezent
oi învăța	imperativ
să știi	indicativ, mai-mult-ca-perfect
coboară!	indicativ, perfect simplu
nu înțelegea	indicativ, viitor popular

17. Completează spațiile punctate în așa fel încât afirmațiile să fie corecte.

- a. În secvența „— Stai, măi porcane”, substantivul este în cazul
- b. În enunțul „Unde eram?” verbul *a fi* are valoare
- c. În enunțul „Băiatul însă nu era prea impresionat de amenințările ei”, pronumele îndeplinește funcția sintactică de
- d. Numeralul din enunțul „am zărit la rădăcina pomului o doamnă la vreo patruzeci de ani” este un numeral
- e. Adjectivul din enunțul „Probabil că cineva o supăraseră rău de tot, fiindcă părea groaznic de furioasă.” este la gradul de comparație

18. Completează tabelul, indicând valoarea morfologică și funcția sintactică pentru cuvintele scrise colorat în penultimul paragraf.

Cuvântul	Valoarea morfologică	Funcția sintactică
„cânepa”		
„a schimbat”		
„impertinentului”		
„-l”		
„brusc”		

19. Pe parcursul acestui an școlar ai citit multe opere literare. Scrie un text narativ, de minimum 150 de cuvinte, în care să incluzi o scenă din cartea preferată. În compunerea ta vei insera și un pasaj descriptiv de minimum 30 de cuvinte.

Sunt atent/ă... Învăț conștient!

A. Sunt atent/ă.

Urmărește în paralel manualul și caietul tău de anul acesta și caută aceste informații:

- Câte tipuri de lecții/de domenii a cuprins pregătirea ta anul acesta?
- Câte texte literare și câte nonliterare ai studiat?
- Câte texte ai redactat în total?
- Câte părți de vorbire ai învățat/recapitulat?
- Câți autori de literatură studiați anul acesta cunoșteați dinainte? Câți au fost noi pentru tine?
- Așază textele de bază studiate pe o axă a timpului, după anul apariției, ca la istorie.
- Câte scriitoare ai întâlnit în manualul tău?
- Câți autori cu care te-ai putea întâlni pe stradă ai descoperit anul acesta?

B. Învăț conștient.

Revezi procesul tău de învățare de anul acesta. Concentrează-te asupra următoarelor întrebări.

- Ce am învățat?
- Cum am învățat?
- Ce dificultăți am întâlnit? Cum le-am depășit? Cu ajutorul cui le-am depășit?
- Ce am aflat nou despre lume anul acesta?
- Ce am aflat nou despre mine anul acesta?

C. Lumea mea a întâlnit cunoașterea.

Lecțiile tale au fost gândite pentru a nu te extrage la școală din lumea ta, ci pentru a îngloba teme, preocupările lumii tale. Poți să îți amintești ce lucruri noi ai învățat pornind de la următoarele teme/subiecte? Realizează conexiunile între coloane și dă și tu alte exemple dacă ți-au rămas în minte.

Fotbal	Textul descriptiv în versuri
Emigrație	Adjectivul
Limbajele iubirii la copii	Interpretarea textului literar
Copii cu deficiențe și nevoi speciale	Timpurile verbale ale indicativului
Musicaluri celebre Disney	Text narativ în versuri/relația centru-adjunct
Lideri	Adverbul/textul argumentativ
Ecologie	Naratorul-personaj
Jocurile pe calculator	Textul explicativ
Pericolele internetului	Modul condițional-optativ
Umor corect	Sensul figurat al cuvintelor/despărțirea în silabe

D. Am învățat, am exersat în noi contexte.

Cunoașterea include toate disciplinele și toate domeniile unei discipline. Caută în parcursul tău de învățare de anul acesta:

- lecțiile în care ai actualizat cunoștințe din anii școlari trecuți;
- activitățile de învățare care au construit în etape o competență (de exemplu, verifică de câte ori ți s-a cerut de-a lungul anului să scrii o scrisoare în lecții de redactare, gramatică, literatură);
- momentele în care ai făcut apel la cunoștințele tale de la alte discipline;
- orele în care ți s-a predat științific ceva ce știai deja intuitiv, dar nu aflaseși cum se numește încă;
- activitățile de tip *Mă implic!* sau *Evoluez!* care te-au provocat să duci ceea ce ai învățat în viața ta zilnică și să te organizezi pentru a produce singur/în echipă lucruri noi.

E. Mă autoevaluez acum, fac planuri pentru următoarele activități de învățare.

Completează enunțurile de mai jos în așa fel încât să spună adevăruri despre tine.

- Punctul meu forte la Limba și literatura română este că știu ... și că pot
- Mă simt mai puțin pregătit/ă să fac
- Mi se pare că nu am înțeles bine
- Cel mai des la ore m-am simțit... .
- Nu îmi plac textele literare care... .
- Îmi plac mult textele literare care... .
- Activitățile mele de învățare preferate sunt cele în care... .
- Îmi propun ca anul viitor să
- Aș dori ca profesoara mea/profesorul meu să știe că

Tu ce fel de cititor ești? Acordă câte o notă de la 1 la 5 (unde 5 înseamnă în totalitate adevărat, iar 1 – foarte puțin adevărat) afirmațiilor de mai jos. În funcție de punctajul tău, vei descoperi ce fel de cititor ești. Revino la pagina 31 din manual pentru a vedea ce tip de cititor ești.

- a. Atunci când citesc, îmi place să fie liniște.
- b. Nu pot citi decât într-o poziție comodă, nu îmi place să citesc în autobuz/mașină/tren/avion.
- c. Citesc de obicei cu un creion în mână pentru a-mi sublinia pasajele care îmi plac.
- d. Citesc pe sărite, nu cred că pierd nimic important.
- e. Foarte des citesc finalul unei cărți înainte de a ajunge la el.
- f. Înainte de a citi o carte, caut un rezumat pe internet.
- g. Atunci când aleg o carte, mă influențează mult coperta.
- h. Atunci când trebuie să aleg o carte, caut pe internet să văd despre ce este vorba în ea.
- i. Am un grup de prieteni care îmi recomandă cărți și cărora le recomand cărți.
- j. Citesc minimum o carte pe lună. (Vei nota afirmația cu 5 dacă citești mai mult de o carte pe lună, cu 3 dacă citești o carte pe lună și cu 1 dacă citești mai puțin de o carte pe lună.)
- k. Am obiceiul de a citi seara înainte de culcare.
- l. Citesc mai ales în weekend.
- m. Avem în familie momente în care citim cu toții, fiecare din cartea lui.
- n. Îmi place uneori să mi se citească cu voce tare și un membru al familiei mai face asta pentru mine.
- o. Cumpăr periodic cărți. (Vei nota afirmația cu 5 dacă achiziționezi mai mult de o carte pe lună, cu 3 dacă cumperi o carte la două-trei luni și cu 1 dacă achiziționezi o carte la interval de jumătate de an.)
- p. Merg la bibliotecă pentru a împrumuta cărți. (Vei nota afirmația cu 5 dacă împrumuți mai mult de o carte pe lună, cu 3 dacă folosești rar biblioteca și cu 1 dacă nu folosești biblioteca niciodată.)
- q. Am citit și cărți recomandate de părinți/bunici, despre care mi-au spus ei că le-au citit când erau de vârsta mea.
- r. Îmi imaginez că, atunci când voi fi adult și lectura nu va fi obligatorie de la școală, nu voi citi mai mult de două cărți pe an.
- s. Îmi imaginez că, atunci când voi fi adult, îmi voi încuraja copiii să citească foarte mult.

Unitatea 5, pagina 192, Gata pentru ceva nou!, exercițiul 3

Ada Condeescu: Ce să zic? Că mi-ai dat și mie din emoțiile tale. E bine că împărtășim.

Mihai Morar: Păi facem schimb de emoții și după aceea, cumva, încercăm să le neutralizăm sau, dimpotrivă, să le potențăm. Ada are o povestea personală foarte, foarte, foarte faină. Adică, la cât ești de sfoasă așa, îmi imaginam că niciodată nu ar fi trebuit să faci meseria asta sau, cu atât mai mult, erai născută pentru meseria asta de actriță.

A. C.: Mereu am avut o timiditate așa, pe care a trebuit să mi-o înfrâng și să lucrez la ea ani de zile, în special atunci când nu eram pe scenă sau pe set [trad. platou], (M. M.: Îhî.) în general când promovam un film sau, așa, la evenimentele de socializare. Chiar am făcut și terapie pentru asta.

M. M.: Ca să scapi de emoții în public?

A. C.: De timiditate și de un soi de închidere așa a mea. (M. M.: Îhî.) Îmi plac oamenii foarte mult, dar nu pot să spun că-mi plac așa băile de mulțime. Și, am avut... Cred că ține și foarte mult de educație așa, partea asta de sfială. Mmm... e bună, dar nu exagerată cum a fost la mine. Acum sunt mai ok, zic eu.

M. M.: Adică în copilărie ți s-a spus să stai la locul tău, să-și vezi de treaba ta, să nu deranjezi?

A. C.: Da, da, era... adică mama în special încerca să... asta era educația, na, (M. M.: Îhî.) să fii cu bun-simț, să nu vorbești tare, să nu deranjezi. Am mai trecut peste că... apropo și de copiii mei, încerc să nu fiu atât de... să-i las, să-i mai las în pace (M. M.: Îhî.) un pic.

M. M.: Of, avem atât de multe lucruri de vorbit pentru că Ada este și mamă de, de doi copii – fată și băiat. Mamă cu normă întreagă de altfel, ăăă, dar o să vorbim și despre experiența asta. Până una-alta, întorcându-ne cumva în copilărie, ăăă, tu vii dintr-o casă în care era, o să reduc așa la simplu, era foarte multă poezie.

A. C.: Da, chiar așa este.

M. M.: Adică nu vreau să spun că ai fost crescută cu pian în casă, dar...

Fișă de interevaluare pentru jocul de rol (*Integrez și creez!*, punctul c., pagina 34)

Notează de la 1 la 3 (unde 1 înseamnă foarte puțin adevărat, iar 3 – în totalitate adevărat) gradul de adevăr al fiecărui enunț de mai jos.

A. Aspectul general al dialogului

- Situația de comunicare pusă în scenă a fost conform temei primite.
- Rolurile au fost împărțite corespunzător temei.
- Textul replicilor a fost adaptat personajelor alese și situației de comunicare propuse.
- Situația de comunicare a avut întinderea cerută.

B. Palierele comunicării

- Comunicarea verbală este potrivită situației propuse și statutului social al persoanelor implicate în discuție.
- Comunicarea nonverbală este prezentă. Personajul jucat își exprimă emoțiile prin gesturi și expresii ale feței.
- Persoana își exprimă în dialog emoțiile și prin cuvinte.
- Comunicarea paraverbală este ușor de identificat. Participantul la dialog folosește intonația corectă fiecărei replici.
- Gesturile și mimica feței exprimă același mesaj cu cel exprimat prin cuvinte.

C. Rolurile în comunicare

- Rolurile de ascultător și vorbitor se desfășoară în mod corect, alternativ.
- Intervențiile participanților sunt corect proporționate și nu monopolizează nimeni discuția.
- Există continuitate în replicile participanților, fără să fie pauze prea mari.

D. Participarea corectă la dialog

- Atunci când este ascultător, personajul jucat are un rol activ, încurajându-l pe vorbitor prin mimică și replici încurajatoare.
- Participantul își exprimă în mod politicos dorința de a interveni în discuție.
- Atitudinea vorbitorului este una respectuoasă și politicoasă la adresa interlocutorului.
- Vorbitorul adresează și întrebări, fiind alternativ și în rolul de vorbitor, și în cel de ascultător.
- Participantul respectă spațiul personal al celorlalți participanți la discuție.
- Tonul vocii este potrivit situației de comunicare recreate.
- Se aude bine ce comunică și se înțelege fiecare cuvânt rostit.

Fișă de interevaluare pentru intervenția orală (*Integrez și creez!*, exercițiul 2. b., pagina 161)

Bifează, în dreptul uneia dintre coloane, în funcție de gradul de îndeplinire al fiecărei componente.

Afirmația	Superficial	Adecvat	Excelent
Identificarea și numirea clară a unei emoții			
Prezentarea detaliată a cadrului, folosind corect tiparul descriptiv, prin referire la cel puțin trei elemente			
Prezentarea detaliată a elementului uman din poezie, prin referire la mimica, gestică, poziția corpului acestuia			
Povestirea unei experiențe în legătură cu emoția identificată, folosind corect tiparul narativ			
Încadrarea în timpul indicat			
Organizarea corectă a discursului.			
Modalitatea de a prezenta discursul în fața clasei			

Sugestii de fișe pentru observarea sistematică a activității elevilor

Fișă de observare a elevilor în cadrul jocului de rol

criterii	Foarte bine	Bine	Satisfăcător	Observații
Dialogul respectă situația de comunicare cerută.				
Participanții la dialog interpretează corect situația de comunicare.				
Participanții la dialog sunt atenți la ceilalți interlocutori.				
Emoțiile sunt corelate cu mesajul transmis.				
Limbajul nonverbal și cel paraverbal sunt adecvate situației de comunicare.				

Fișă de monitorizare a lucrului în echipă

criterii	Da	Nu	Observații
Asumarea responsabilității			
Cooperarea în cadrul echipei			
Solicitarea ajutorului din partea profesorului/profesoarei			
Respectarea indicațiilor oferite			
Încadrarea în timpul stabilit			

Recapitulare inițială • Florin Lăzărescu, *Lampa cu căciulă*, Iași: Polirom, 2016.

Unitatea 1 • Andreea Archip, „Sculptorul Cătălin Bădărău: «Doamne-fereste să trăim într-o lume în care migrația n-ar fi posibilă»”, 16.10.2021, scoala9.ro. • Valer Simion Cosma, transcriere și adaptare după un interviu realizat în cadrul proiectului *Anonimii migrației*, derulat de Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău, 2019. • salvaticopiii.ro. • Elena Călinescu, „Dan Lungu: Ca scriitor, ai o realitate foarte complicată în jurul tău”, 31.01.2017, capitalcultural.ro. • „De vorbă cu Dan Lungu, despre un festival cât un oraș de mare”, 11.10.2014, semnebune.ro. • Mihai D. Ralea, *Barcelona*, în *Memorial – note de călătorie în Spania*, în *Viața Românească*, An. 20, Nr. 9, 1928, dspace.bcu-iasi.ro. • Liviu Rebreanu, „Cultul copiilor”, în *Metropole*, pref. de Lucian Pricop, București: Editura Liviu Rebreanu, 2019. • Mircea Eliade, „La Shantiniketan”, în *India*, București: Editura pentru Turism, 1991. • Mihail Sebastian, *Opere IV. Publicistică (1930-1932)*, ed. de Mihaela Constantinescu-Podocea, București: Fundația Națională pentru Știință și Artă, Academia Română, 2013. • Magda Isanos, *Copilăria mea*, în vol. *Poezii. Poésies*, trad. de Elisabeta Isanos, București: Editura Libra, 1996. • Nichita Stănescu, *Cea mai scumpă de pe lume*, în vol. *Opere. II. Versuri*, ed. de Mircea Colosenco, pref. de Eugen Simion, București: Fundația Națională pentru Știință și Artă, Muzeul Național al Literaturii Române, Academia Română, 2018. • Ana Dragu, *Măini cumiști. Copilul meu autist*, Iași: Polirom, 2015. • Adina Rosetti, *Aiurea-n tramvai. Aventurile lui Anton în țara cuvintelor anapoda*, București: Curtea Veche Publishing, 2018. • Herta Müller, *Regele se-nclină și ucide*, trad. de Alexandru Al. Sahighian, Iași: Polirom, 2005. • Elena Stancu, Cosmin Bumbuț, „Izolați în autorulotă: Ce fac cei doi jurnaliști români care călătoresc cu duba prin Europa după ce țările și-au închis granițele și au oprit circulația?”, 24.03.2020, libertatea.ro. • Elena Stancu, Cosmin Bumbuț, „Viața unei familii de români care a ajuns să se simtă mai acasă în Danemarca: În România rămâneam la faza de «dă-mi două țigări la bucată». De aici am mers la Londra de cinci ori”, 18.09.2022, libertatea.ro. • paris.mae.ro. • Dan Lungu, *Fetița care se juca de-a Dumnezeu*, Iași: Polirom, 2014. • Alina Mitran, „Rănilor sufletești ale copiilor cu părinții plecați departe. «Parcă vă văd cu bagajele în mână, ieșind din casă»”, 18.05.2021, adevarul.ro. • Laura Marx Fitzgerald, *Theodora Tenpenny și tabloul pierdut*, trad. de Lavinia Braniște, București: Booklet, 2016.

Unitatea 2 • I.L. Caragiale, *D-I Goe...*, în vol. *Momente*, ed. de Ion Vartic, București: Humanitas, 2013. • Sergiu-Lucian Raiu, „Generațiile X, Y și Z pe piața muncii. Caracteristici specifice, strategii de implicare în învățarea activă și abordări ale relației managerilor cu angajații”, în revista *Sociologie Românească*, vol. 19, nr. 2, 2021, revistasociologieromaneasca.ro. • Elena Bonchiș (coord.), *Generația Z: o perspectivă psihologică și educațională*, Iași: Polirom, 2021. • Cristina Teacă, „Franța: Magazinele cu trenuri în miniatură sunt arhipline de curioși în perioada Crăciunului”, 20.12.2019, rfi.ro. • Tudor Argezi, *Pomul cu păpuși*, în vol. *Cartea cu jucării*, București: Tudor Argezi, 2007. • Dan Udreă, „EPISODUL 6: România-Argentina 3-2. IREAL cum am bătut «pumele» în '94: am avut mingea doar 3 minute în ultimii 30 de metri!”, 20.06.2022, gsp.ro. • *Instrucțiuni de utilizare și întreținere a mingii*, dokument.tips. • Nichita Stănescu, *Balada motanului*, nichitastanescu.eu. • Aurelia Marinescu, *Codul bunelor maniere astăzi*, București: Humanitas, 2015. • Cleopatra Melidoneanu, *My Fair Lady, De-aș avea odăita mea*, pe canalul Electrecord, youtube.com. • Bogdan Tudor, *Lucesc* (engl. *Shiny*), în *Vaiana* (engl. *Moana*, 2016), pe canalul DisneyRomaniaVevo, youtube.com. • Ariel, *Din lumea ta* (engl. *Part of your world*), în *Mica sirena* (engl. *The Little Mermaid*, 1989), pe canalul Disney Xperia, youtube.com. • Scar, *Fiți pregătiți* (engl. *Be prepared*), în *Regele Lear* (engl. *The Lion King*, 1995), pe canalul Credocomm go, youtube.com. • Prințesa Jasmine, *Nu sunt o prințesă-bibelou* (engl. *I'm not a peacock princess*), în *Poveștile fermecate ale prințeselor Disney: Urmează-ți visul* (engl. *Disney Princess Enchanted Tales: Follow Your Dreams*, 2007) pe canalul Cântece din Desene Animate, youtube.com. • Cleopatra Melidoneanu, *My Fair Lady, Aș fi putut dansa...*, pe canalul Electrecord, youtube.com. • Mihaela Mihai, *De-ai fi tu scalcie la mal*, pe canalul TVR, youtube.com. • Mihaela Runceanu, *De-ar fi să vii*, pe canalul TVR, youtube.com. • VH2, *Dacă n-ai iubi*, pe canalul CG E, youtube.com. • Veronica D. Niculescu, *O vară cu Isidor*, Iași: Polirom, 2017. • jocuridincopilarie.ro. • *Cel mai bun fiu*, anidescoala.ro. • Cristina Donovici, *Și băieții plâng*, în vol. Cristina Donovici, Alex Donovici *Întâmplări vindecătoare*, București: Curtea Veche Publishing, 2019. • Andra Matzal, *Crăciunul copiilor refugiați*, 23.12.2017, scena9.ro. • Veronica D. Niculescu, *Timbru*, în vol. *Mica istorie a unui secol mare* (coord. Monica Onojescu), București: Arthur, 2018. • romfilatelia.ro. • Alex Donovici, *Mi-e dor de tine*, în vol. Cristina Donovici, Alex Donovici *Întâmplări vindecătoare*, București: Curtea Veche Publishing, 2019.

Unitatea 3 • George Topîrceanu, *Leul deghizat*, în vol. *Balade vesele și triste*, București: Editura Ion Creangă, 1973. • Jean de La Fontaine, *Gaița împodobită cu pene de păun*, poezie.ro. • Radu Tudoran, *Toate pânzele sus!*, București: Arthur, 2022. • L. Frank Baum, *Vrăjitorul din Oz*, trad. de Josefina Baltazar, Camil Baltazar, București: Litera, 2013. • George Orwell, *Ferma animalelor*, trad. de Mihnea Gaftă, Iași: Polirom, 2017. • Interviuri cu Anca Dumitra, pe canalul Radu Țibulcă, youtube.com. • Dale Carnegie, *Secretele succesului. Cum să vă faceți prietenii și să deveniți influenți*, trad. de Marius Chitoșcă, București: Curtea Veche Publishing, 2021. • Tudor Argezi, *Măța*, poezii-pentru-copii.ro. • Felix Crainicu, Cristi Ioniță, *Legenda Marelui Lup Alb*, în vol. *Legendele dacilor liberi*, Dacica, 2010. • Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Iași: Polirom, 2009. • Jean de La Fontaine, *Leul și șoricelul*, povesti-pentru-copii.com. • Dan Cârlea, „Farmecul poeziei cu morală”, 21.11.2015, ziarullumina.ro. • George Ranetti, *0 și 1*, poezii-pentru-copii.ro.

Unitatea 4 • Alexandru Mușina, *În pădure*, în vol. *Regele dimineții*, poeme alese de Radu Vancu, Chișinău: Cartier, 2016. • Florin Bican, *Muzeul figurilor de stil*, atelier.liternet.ro. • Alexandru Macedonski, *În arcanse de pădure*, în vol. *Excelsior*, Chișinău: Litera, 1997. • Vasile Alecsandri, *Dimineața*, în vol. *Doine, pasteluri, poezii populare*, București: Litera, 2018. • Mihai Eminescu, *Floare albastră*, în vol. *Poezii*, București: Humanitas, 2014. • George Topîrceanu, *Octombrie*, în vol. *Balade vesele și triste*, București: Editura Ion Creangă, 1973. • Alexandra Păzgu, 34, în vol. *Dă tot ce ai*, București: Tracus Arte, 2021. • Magda Isanos, *Flori*, în vol. *Poezii. Poésies*, trad. de Elisabeta Isanos, București: Editura Libra, 1996. • George Coșbuc, *Vara*, în vol. *Poezii*, București: Cartex, 2020. • Nichita Stănescu, *Dimineață marină*, în vol. *Opere. I. Versuri*, ed. de Mircea Colosenco, pref. de Eugen Simion, București: Fundația Națională pentru Știință și Artă, Muzeul Național al Literaturii Române, Academia Română, 2018. • A.E. Baconsky, *Pescărușii*, în vol. *Opere. I. Poezii*, ed. de Pavel Țugui și Oana Safta, București: Fundația Națională pentru Știință și Artă, Academia Română, 2009. • Simona Popescu, *Ferigă*, în vol. *Cartea plantelor și animalelor*, București: Nemira, 2021. • Lucian Blaga, *Septembrie*, în vol. *Opera poetică*, ed. de George Gană și Dorli Blaga, București: Humanitas, 2018. • Nicolae Labiș, *Nourii*, în vol. *Poezii*, București: Cartex, 2018. • Vasile Alecsandri, *Balta*, în vol. *Doine, pasteluri, poezii populare*, București: Litera, 2018. • Vlad Drăgoi, *Aer, păsări, bere*, Cluj-Napoca: OMG Publishing House, 2020. • Sofia Nădejde, *Părinți și copii*, București: Publisol, 2022. • Ana Blandiana, *La țară*, în vol. *Proiecte de trecut (nuvele fantastice)*, București: Cartea Românească, 1982. • „Horizon Forbidden West este cel mai bun sequel din istoria jocurilor!”, pe canalul Playground, youtube.com. • Antoine de Saint-Exupéry, *Micul Prinț*, trad. de Ioana Socolescu, București: Booklet, 2019. • Garth Stein, *Pilotând în ploaie. Viața mea de cățel*, trad. de Laura Ciobanu, București: Booklet, 2016. • Gary Chapman, Ross Campbell, *Cele cinci limbaje de iubire ale copiilor*, trad. de Irina-Margareta Nistor, București: Curtea Veche Publishing, 2018. • Sim. Fl. Marian, *Sărbătorile la români: studiu etnografic*, ed. de Iordan Dătu, București: Editura Fundației Culturale Române, 1994. • Ovidiu Dumitru, *Copacul*, genius.com. • Peter Wohlleben, *Viața secretă a copacilor: ce simt, cum comunică – descoperirea unei lumi ascunse*, trad. de Dana Gheorghie, București: Publica, 2017. • Virgil Carianopol, *Primăvara*, poetii-nostri.ro.

Unitatea 5 • Interviuri cu Ada Condeescu, pe canalul Fain & Simplu cu Mihai Morar, youtube.com. • Tim Flannery, *Europa. O istorie naturală*, trad. de Corina Hădăreanu, București: Litera, 2018. • Marius Călin, „Pericolele internetului. Copiii, cei mai vulnerabili pe internet”, 23.12.2020, calculatorescu.ro. • *Fake News. Awareness*, sri.ro. • salvaticopiii.ro. • „Cum să faci un joc. Mic ghid pentru mici programatori”, codeschoolclubs.ro. • William Golding, *Împăratul muștelor*, trad. de Constantin Popescu, București: Humanitas, 2017. • Kimberly Brubaker Bradley, *Războiul care mi-a salvat viața*, trad. de Iulia Arsintescu, București: Arthur, 2016. • Michael Ende, *Povestea fără sfârșit*, trad. de Yvette Davidescu, București: Arthur, 2019. • Alex Moldovan, *Olguța și un bunic de milioane*, București: Arthur, 2022. • Veronica D. Niculescu, *O vară cu Isidor*, Iași: Polirom, 2017. • Ileana Surducă, *Duminică pierdută*, Pronoia, 2021. • Ioana Pelehatăi, „«Like, subscribe și clopoțel!» Cum e să fii copil influencer în România”, 15.07.2020, scena9.ro. • Interviuri cu Bianca Mihaela Lixandru, pe canalul Damian Drăghici, youtube.com. • Cristina Donovici, *Orășelul Tabletelor*, în vol. *O girafă în spațiu și alte șapte lumi ascunse*, București: Curtea Veche Publishing, 2017.

Recapitulare finală • Mihai Mănescu, *Copacul dorințelor. Amintiri din copilărie*, București: Humanitas, 2021.

LIMBA ȘI LITERATURA

ROMÂNĂ

clasa a VI-a

UNITATEA 1 – De unde sunt eu?

UNITATEA 2 – Familie, generații, lumi

UNITATEA 3 – Cum citim lumea

UNITATEA 4 – Lumea mea în limbajul emoțiilor

UNITATEA 5 – Lumea are buton on/off

ISBN 978-606-590-996-0

6 421763 011623

MN38

Booklet